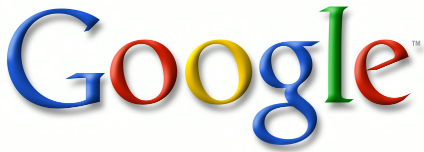
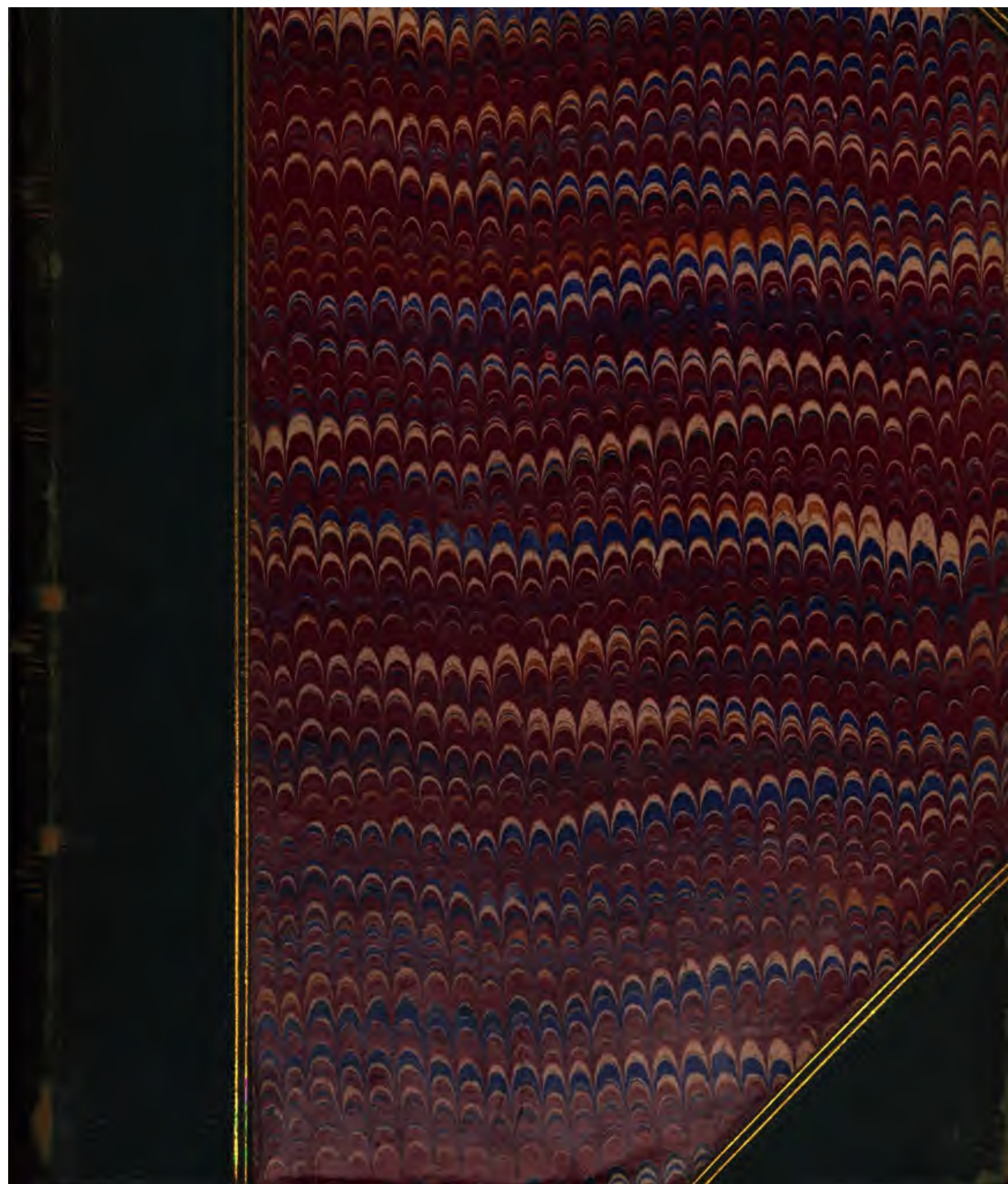

DOMI NUS ILLU MINA TIO MEA
Taylor Institution.

FRANS MICHAËL FRANZÉNS

SAMLADE DIKTER.

ANDRA BANDET.

ÖREBRO,
N. M. LINDH, 1868.

INNEHÅLL.

Tidsbilder.

TIDSBILDER.

TIDENS LEK.

En gång satt Tiden, barn ännu,
På morgonskyn och lekte,
Och lockens guldflod, klyfd i tu,
En sakta vestan smekte.

Hans ande ur en snäckas skum
En verld af bubblor väckte,
Och gladdes, då mot himlens rum
De sina banor sträckte.

Han såg på ytan land och haf
I färgrik teckning glänsa,
Och strålar, hvilka dagen gaf,
Likt zoner dem begränsa.

När så hans verldsklot flögo opp
Med prakt i morgonglöden,
Då tänkte han på jordens lopp,
På mensklighetens öden:

Hur, sjelf en bubbla, jorden samm
I rymdens haf och lyste;

Men blott förgänglighet sken fram
Ur allt hvad skönt hon hyste.

Nu blåser han från rörets spets
Ett klot ännu i dagen.
Hur högt, hur skönt! det gör en krets,
På ljusa skyar dragen!

Han tar sitt timglas och vill se
Af lif hur många stunder
Förunnas åt hans skapelse,
Af glans och färg ett under.

Då smyger tyst i bubblans spår
En vindfläkt, löser banden;
Hon brister, faller, i en tår
Förvandlad, ned på handen.

Han suckar, emot handen böjd:
«Så några stunder flera,
Och lifvets skönhet, men'skors fröjd,
Är blott en tår — ej mera.»

EN BLICK PÅ DET ADERTONDE SEKLET.

VID MAGISTER-PROMOTIONEN I ÅBO 1798.

Rysligt skönt, förbi oss redan skrider
Detta sekel, likt ett skepp i brand,
Som på flodens nattbetäckta strand
Glans och fasa från sin bana sprider.
Fåfängt lyftes mensklighetens hopp,
Att se Freden buren i dess sköte,
Sanningen och Friheten till möte: —
Blott ruiner märka ut dess lopp.

Fåfängt brann ert midnattsbloss, I vise,
Locke, Rousseau, Voltaire och Montesquieu,
Eder möda vindarne förströ,
Medan ljudet af ert namn vi prise.
Bort till edra grafvar flyr med sorg
Ljusets vän, som allt sitt hopp ser fela,
Då *Marat* skall jordens dyrkan dela
Med *Cagliostro* och med *Svedenborg.*

Hvad är men'skan, att hon söker ljuset,
För att blunda, när hon nalkas det?
Hvilken slump till jorden falla lät
Sanningsfröt, som mognar ej i gruset?
Af dess plantor, långsmed tidens ström,

Lefvande på nytt och åter döda,
Hvad är frukten efter seklers möda? —
Blott den frågan: är ej allt en dröm?

Dock, se Leibnitz himlens rådslag mäta,
Newton stämma stjernorna till dans,
Och Linné en regelbunden krans
Kring naturens vilda lockar fläta.
Se, en arfving af förruttnelsen
Leder åskan, öfver molnen seglar,
Eftergör i konstens sköra deglar
Elementerna af skapelsen.

Men sig sjelf, sin egen tankes sanning,
Och sitt hjertas stridiga begär
Känner ej den vise, hvilken lär
Himlaljuset sina färgers blandning.
Brydd om målet af sitt dunkla hopp,
Ej sin hemväg genom skogen finner
Han, hvars blick till Månens dalar hinner,
Han, som tecknar för Uran dess lopp.

I, som ordnen dessa snabba stunder
Af vår famling efter sällheten:
Dygd och Religion! — med oro än
Söker tviflar'n eder byggnads grunder:
Söker taflan, ned från himmelen
Med en högre lag till men'skan buren,
Än det vissa bud för kreaturen:
Njut din dag, och gif ditt stoft igen.

Från instinktens sälla blindhet vaknad,
För att se de nät, hon faller i;
Slaf i gerningen, i tanken fri,
Trånande af njutning som af saknad:
Utom hoppet, att i himlens sal
Fästet nå för keden af naturen:
Hvartill lyftes men'skan öfver djuren? —
Blott att tänka sig till brott och qval?

Men en sjuklings fantasi förnöja
Tusen drömmar. Ack! hur skiljen I
Dygdens hopp från vantrons svärmeri?
Han I, sett bakom naturens slöja?
Är hon sjelf ej blott en syn af er,
Af hvars sken, som barn, af himlabågen,
I förvillens och betagne frågen:
Hvem ur skyn göt dessa färger ner?

Så med *Hume* den brydde tänkarn spörjer
I en labyrinth af skäl mot skäl:
Tills han, tröstad af ett djuriskt väl,
Med *Helvetius* blott för känslan sörjer.
Nöjet blir all vishets högsta bud.
Blott en nyttig dikt, ett stöd för thronen,
Och ett pöbelns band är religionen.
Blott det Jag, som njuter, är min Gud.

Är det dit, vi med vår hyfsning hinne?
O! så gråt, *Rousseau*, det paradis
Men'skan ägt, tills jordens plågoris,

Kunskapsträ't, förtrollat hennes sinne.
Ingen fann du i palatsen säll
Vid all njutning, tömd ur haf och länder
Och förfinad genom konstens händer:
O! så fly till dina alpers tjell.

Se, från thronen ned till folket sprider
Sinlighetens pest sitt fina gift.
Hvad, om staten är en kransad grift,
Hvad, om landet hungrens plågor lider:
Endast söfd vid Barrys myrtenkrans
Ludvig drömmer sig till Gnidens lunder;
Endast i Paris de glada stunder
Qvällen kröner med en op'radans!

Mensklighet! din bild blott än förnöjer,
Af *Voltaire* i Romersk höghet klädd.
I din vanmakt än på fallets brädd
Dig en syn af forntids bragder höjer. —
Men, hvad stormljud bryta scenens lek!
Redan bloden kring palatsen strömmar.
Vilddjurslikt, om statens lösa tömmar
Slits en cynisk flock med våld och svek.

Hvad, och du, filosofi, dem föder,
I din stråles middagsljusa dag,
Dessa nattens brott, af hvilkas slag
Dödligt sårad menskligheten blöder?
Är det så, din fosterson du för,
Slafviskt feg, till sybaritisk hvila,

Brottsligt fri, till spelet af en bila,
Vid hvars blixt all hans förhoppning dör?

Blott der dårskaper och laster svärma,
Dessa sorgliga förvillelser,
Likt de pestmoln, solen dra'r ur kärr,
Plötsligt verkas af din nya värma.
Men din kraft dem åter skingra kan;
Och ditt höjda ljus med rena strålar
Himlens bild i tidens spegel målar,
Visar Skaparn i en dygdig man.

Lik en Phœnix, som ur askan vaknar,
Dygden syns i denna orons verld.
Midt i yrseln af en sinlig flärd,
Vårt förnuft sitt spillda värde saknar.
Stolt, för sig ett högre mål det ser
I en *Kantisk* dygd, som fri sig svingar
Öfver sinnets krets på tankens vingar,
Och sin lag åt sjelfva himlen ger.

Ack! men denna dygd, så skön att tänka,
Är den mera än en tanke blott?
Än en bild att se på, medan brott
Mot natur och menskliget oss kränka?
Vid hvars syn förtjusade vi stå
Och oss rena, såsom andar, drömme;
Men i hast vår höga urbild glömme,
Då vi hem från skådespelet gå.

Blotta tankans syllogismer lyder
Ingen fibers ryckande passion.
Nej, är hjertat icke dygdens thron,
Fåfängt hennes lag förnuftet tyder.
Stolte vise! du är blott af blod:
Om din puls ej vid de tårar sväller,
Som på Calas stoft hans enka fäller,
Är din dygd blott stoiskt öfvermod.

Religion! din hel'ga hand allena
Nyckeln har till jordens paradis.
Du så mild som hög, så öm som vis,
Vet att känsla och förnuft förena.
Allt syns ordning vid din facklas ljus:
Ej blott stoft, en tanke är naturen;
Och från ljusets söner ner till djuren,
Hela verlden är en Faders hus.

Hvad, och dig en Jesuitisk slöja
Lömskt förkläder, men'skoslägtets vän!
Skyr du ljuset, du med sanningen
Sänd från skyn, att dit vårt öga höja? —
Nej, blott sveket med din skrud bedrog
Och i mörkret jordens bojor redde;
Tills en blixt, som filosofen ledde,
Plötsligt ner dess ordenstempel slog.

Men af samma blixt se molnen stanna
Öfver skuggan af din helgedom;
Der din hand sig lyfter, himmelskt from,

Att välsigna endast, ej förbanna.
Ej blott vantron, af föraktet höljd,
Från sin thron på Vaticanen drifves:
Nådens altar, skymfadt, öfvergifves,
Sanningen ur templet flyr förföljd.

Alla band, som sammanhålla verlden,
(Hvad? Förnuft! i din regeringstid?)
Slitits der af vilda lustars strid,
Här förslappats af den veka flärden.
Der med blodig hand en gudlös tropp
Korsets spillror ner bland thronens kastar.
Här en vekling under giktkramp lastar
Den Försyn, som skapt hans usla kropp.

Ack! förgäfves religionen räcker
Åt filosofin sin hand till slut.
Flärdens vind hvar tanke blåser ut;
Egoismens köld hvar känsla släcker.
Blott i taflor menskligheten rör.
Skön är dygden blott i forntidsminnen,
Nöjets jemna rus i nötta sinnen
Hvar förmågas spänstighet förstör.

Eller bryter den, att jorden skaka,
Plötsligt ut med feberraseri.
Och i hast till lägsta barbari
Faller högsta odlingen tillbaka.
Se Aspasier, blodande sin krans,
Le åt offren af tyrannens bila;

Och till krig mot hela verlden ila
Deras älskare med furiedans.

Så af vekhet och af grymhet skiftar
Den förfining, som vi nått i dag:
Svepte i ett rökverk, hvars behag
Skyler blott en luft, som pest-förgiftar.
Fåfängt, till en tröst för fantasin,
En förskönad verld af dikten drömmes.
Endast svagt af konstens blommor gömmes,
Mensklighet! din sorgliga ruin.

Dock, ännu står målet, dit vi famlat.
Ett nytt sekel dagas för vårt hopp,
Som det tänkta verk skall bygga opp
Af hvad detta blott förstört och samlat.
Rest på Fredens grund af Sanningen,
Skall ett tempel jordens folk förena,
Der af lågor, såsom himlens rena,
Ljuset näres outsläckligen.

Varm af detta hopp, och re'n en susning
Af den vind, Europas sällhet bär,
Kännande förut i Nordens skär,
Gläd dig, Aura, med fördubblad tjusning:
Då i dag, med seklets sista krans
Från Apollos lund, du snillet kröner:
Och kring Bälten sänder ut hans söner,
Att, som han, ge värma efter glans.

TIDENS FILOSOFI.

A. Hvad vill du mig, Förnuft, med dina stolta frågor,
Som födas af hvarann till ett oändligt tal?
Hvart vältra mig till slut det grymma tviflets vågor,
Der själen lyfts och sänks med svindel och med qval?
Du kärleksfulla Tro i första oskuldsåren!
O! ledde du mig än, mer säll, om mindre vis!
Hur lätt mitt hjerta slog, då leende med tåren
Jag sprang, ett rättadt barn, ifrån mitt kyssta ris!
Och på min moders knä, vid fönstret, då hon sade:
«Derofvan är en Far för tiggar'n som för dig;
Ej utom honom bröd, ej lif, ej oss du hade.
Om du hans vilja gör, han tar dig upp till sig:»
Hur fromt, hur saligt rörd jag lyfte upp mitt öga
Och morgonstjernan såg och sade med en tår:
Guds öga ser på mig; och kände från det höga
Hans faderliga hand uppå mitt hufvudhår.
Se'n läste jag hvar dag Guds tankar i naturen,
Så väl som i hans ord och drömde, att jag låg
Vid himlastegens fot och, af en engel buren,
Kom sjelf dit upp och Gud med mina ögon såg.

Hvi har jag spillt en tro, så hemfödd i mitt sinne,
Och, ve mig! jemte den min dygd, mitt lugn, mitt hopp?
Af känslans paradis o, evigt gråtna minne!

Hvad vill det sena vett i en förvissnad kropp?
Ett fåfängt aftonsken ur dimman bryts omsider
Att daga vandrar'ns mål, som tynad sjunker ner.
Du har mig skapt, natur, (så med dig sjelf du strider)
Blind, när jag styrka har, och kraftlös, när jag ser.

Dock när skall jag väl se, hvad tingens förlåt döljer?
Ack! när förstå mig sjelf, min börd, min lott, mitt kall?
Med ljus, som tänds och släcks, på sekel sekel följer;
Och menskligheten lyfts blott till ett högre fall.

Ja, fruktlöst är mitt nit att tyda det insegel,
Som ödet dunkelt tryckt på men'skans dygd och hopp.
Hvad är jag? blott ett stoft och söker dock en regel,
Som evigheten fast, för några timmars lopp!
Hvar skall jag finna den? Utom mig? i den fasa
Af mord och rån och pest, som fyller jordens ring!
Inom mig? der begär i ändlöst uppror rasa
Och tankar föra krig, tills allt är ingen ting!

Af mången färgad dunst i skyn för mig bedragen,
Jag ser, tillbaka vänd, på skuggan i mitt spår:
Allt kring mig är blott sken. Jag sjelf, en bild för dagen,
Med mina syners prakt i nattens djup förgår.

Hvad lönar då min dygd? — *B.* «Ett minne efter döden!» —
När njuts det? Och af hvem? Af jordens plågoris. —
«Ljuf kändes på din hand dens tår, du frälst ur nöden».
Han flydde utan tack. — «Så njut ditt hjertas pris». —
Om jag det vunne blott! Men ack! ju mer jag tänker,

Och känner pligtens kraf och vill att rätt blott sker:
Dess mer en blick på mig och men'skorna mig kränker,
Dess mera saknar jag det lugn som Dygden ger.
Och ägde jag det än, men ryckt från hem och vänner,
Döms, fjettras, säljs till slaf: månn' jag ej klaga bör?
Så länge i min kropp jag mig med sinnen känner,
Månn' mer än samvetsfrid ej till min trefnad hör?
Må hända att natur och lycka sig förena
Att ge mig allt som njuts med känsla och förnuft:
Ser jag ej rundt om mig en mängd, som de förmena
Ack! sjelfva dagens ljus och himlens fria luft?
Låt Stoikern och, hvad mer, Epicurén förklara
Den vise säll ännu i koppartjurens glöd!
De leka blott med ord. Kan det en sällhet vara,
Är icke det en dygd, att bära sorg och nöd? —
«Dock utan dygd, min vän, din sällhet vore ingen
I sjelfva lyckans famn, bland nöjen utan tal». —
Ja, sällhet genom dygd: se der ett mål för tingen!
Men visa mig dess väg bland lifvets brott och qval? —
«I himlen du det når!» —

EN RÖST IFRÅN FRANKRIKE.

I himlen, under jorden!
När vaknade en död och sade hvad han rönt!
Hvad? för att salig bli, när jag en svamp är vorden,
Jag skall försaka nu allt tjusande och skönt?

Natt! tomhet! tystnad! död! Se der oändligheten,
Dit du din stolta flygt, förmätne ande, styr.
Likt fjäriln på ett haf, du fladdrar, blindt förveten,

Och tröttar dig att nå en gräns, som evigt flyr.
Förskräckt att spegla blott dig sjelf i djupets bölja,
Du ropar an den makt, som öfver rymden rår.
En gränslös, formlös hamn! Hvad dimmor honom hölja!
Hvad mörker kring hans thron, som i en afgrund står.
Den stod allena der, förr'n någonting var vordet.
Men säg, hvad gjorde Gud millioner år förut?
Då han att skapa allt, behöfde blotta ordet,
Hvi kom det förr ej fram, och hvarföre till slut?
Allfader heter han, och är en son af ingen:
Af intet är han sjelf, ej mindre än hans verld.
Ve dig! du skapte sjelf din skapare af tingen:
En bild blott är din Gud och all din visdom flärd.
En vantrons labyrinth, af offer fylld, är lifvet:
Med falska vingars flygt tänk ej att komma ut;
Gå, sök det ledningsband, som blef den sluge gifvet;
Och, se'n du trollet fällt, vinn skönheten och njut.
Njut, men förstå det rätt: att glädjen ej må svika,
Ej bli en plåga blott. Vill du förhöja den,
Ställ speglar rundt om dig och njut i dem tillika;
Gläd andra med ett ord: de gläda dig igen.

A.

Men när jag lider sjelf, bland tusende som lida,
Hvad är min tröst?

RÖSTEN.

Att dö. Det kan du, när du vill.
Har ej ditt usla lif dock en behaglig sida,
Då du kan sluta det och än likväl är till?

A.

Men om mitt timglas vänds, för att ånyo rinna? —
Du ler. Men hur du ler, är det en fråga dock
Af sinligheten sjelf, som ryser att försvinna,
Och griper anden fatt, med rop om hjelp af Locke.
Ja, ädle Locke, ej du så ondt med anden mente:
Fast fattig kommen hit, han skulle riktas här
Af trogna sinnens flit och hvad han sjelf förtjente,
Och bort om hafvet gå att bli en millionär.
Men hur han i ditt namn bemöts! om du det sporde!
Än får han i sitt hus ej sjelf det minsta rå;
Än görs han till en bild, lik den Pygmalion gjorde;
Än till en mannequin, att hänga kläder på.
Då vill jag heldre fly till dig, o Leibnitz, åter,
Och din Platonska dröm. — Men hvem är du, som står
Der gent emot Voltaire och vid hans löjen gråter,
Att men'skan — men'ska blef, ej vild i skogen går?
Gråt, att du henne ser till djur från men'ska falla,
Och att hon intet vet af allt hvad hon förnam.
Men tyst! hvad nya rop jag hör omkring mig skalla,
Att sanningen till slut står obeslöjad fram!

EN RÖST IFRÅN TYSKLAND.

Allt, hvad du sett och hört och tänkt, betyder föga,
Ja, intet, om du ej förstår dess möjlighet.
Här upplöst, skal för skal, du ser vår kunskaps öga:
Allt, sjelfva ljuset, föds blott af och inom det.

A.

Hvad hör jag? Newtons verld och Roms och Greklands minnen,

Allt är ett skuggspel blott, ett gyckel, hos mig sjelf?
Ej båtar himlens ljus blindfönstren, mina sinnen?
Mitt öras är det dån, jag hör af tidens elf?

RÖSTEN.

Allt, sjelfva denna jord, hvarpå du trycker stegen,
Allt hänger på den tråd, din tanke spinner ut;
All varelse är blott en spegling af din egen;
Du sjelf är blott en bild, ditt ögas bild, till slut.

A.

Du gör mig lik det barn, sig i ett lakan höljer,
För att ett spöke bli, och för sig sjelf förskräcks.
Nej, i det mörka djup jag dig ej längre följer:
Jag heldre går i sömn, än vid en afgrund väcks.

EN ANNAN RÖST.

Du går i sömn: välan! så snart du det bekänner,
Är du ock vaknad re'n. Var med dig sjelf tillfreds:
Säg endast: «Jag är Jag», och du dig lefva känner.
Säg «icke-Jag»: och fram står hela verldens krets.

A.

En spånad af mig sjelf är väfnaden af tingen!
Jag stretar dock deri, jag sjelf!

RÖSTEN.

Det är ditt fel.
Se spindeln ta'r sin plats sjelfständigt midt i ringen:
Så rår det fria Jag om sina strängars spel.

A.

Men när det allt förmår, hvi suckar det och lider?
Hvi skapar det en verld, som det fördömmer sjelft?
Hvad irringar och brott! hvad frestelser och strider!
Hvad fall! och hvilket berg uppå den fallne hvälfdt!

EN TREDJE RÖST.

Det berget ta'r jag bort och löser alla frågor,
Blott med ett enda ord.

A.

O! säg mig det, jag ber.

RÖSTEN.

Allt är blott ett.

A.

Blott ett? Min ro och mina plågor;
Hvad sant, hvad osant tänks; hvad rätt, hvad orätt sker;
Gud och en gudlös verld; den ande hos mig lågar,
Det stoft mig trycker ner; den fart begäret fick,
Och samvetet, som höll sitt tygel fram! Jag frågar:
Är detta allt blott ett?

RÖSTEN.

Ja, för en högre blick.
När du i dalen står, hvad färger der sig bryta,
Som smälta i hvarann när bergets spets du når.
Se himlens bild i sjön: se, hur de sammanflyta!
Hvad två dig syns, blir ett, när du det rätt förstår.

Allt är en skummig ström, der ångan ta'r en hinna
Och i en ständig följd af bubblor stiger opp,
Som spegla himmelen och jorden — och försvinna.
Gud sjelf är denna ström i ett oändligt lopp.

A.

Väl! jag förstår dig nu! Men säg: när bubblan brister,
Hvad blir hon?

RÖSTEN.

Det hon var i strömmen nyss förut.

A.

Och detta för den tro, som genom dig jag mister,
Filosofi! af dig är all min vinst till slut?
Då går jag som ett barn att lefva för minuten.
Men ack! ej mera barn, jag blott ett djur kan bli.

EN FJERDE RÖST.

Var lugn. För ditt förstånd en högre verld är sluten:
Dock ana den och lef med hjertats tro deri.

RÖSTEN 1.

Nej, ur det mörka djup, der allt är tomt och öde,
Blås fram den med din dygd. Ja, på din viljas bud,
Om den är ren och god, uppstå igen de döde:
Gör rätt — och du har skapt, ej verlden blott, men Gud.

A.

Hvad ljus går upp för mig! O Gud! jag har dig åter.

RÖSTEN 2.

Gör rätt och, sjelf din Gud, begär ej någon an'n.

A.

Jag? med mitt hjertas orm, som ingen fred mig låter!

RÖSTEN 3.

Den höjd, der allt är ett, sök tyst, och var en Man.

A.

En evig strid likväl inom mig sjelf jag känner,
En tvåhet, med ett ord: jag vill ej hvad jag bör.
Gud! om din helgedom jag Herostratiskt bränner,
Din dom dock, hvart jag flyr, jag i mitt hjerta hör.

CHOR AF RÖSTER.

Vill du bli barn igen, då du är fullväxt vorden:
Välan! i ledband gå, och dig en docka gör;
Och hvad du jollrar sjelf om himmelen och jorden,
Gif ut för gudasvar, som du af henne hör.
Hvad svaghet! då du sjelf kan spela på en luta,
Att lyssna till det ljud, som eolsharpan ger.
En himmelsk andes fläkt du tror deri sig gjuta:
Det är af vädret blott en nyck och intet mer.

A.

Farväl, I tidens ljus! Er lärling längre vara
Jag ärnar ej. Farväl! — Så sprang jag bort och gret,
Lik ett förloradt barn, som bland en okänd skara
Spö'r om sitt hem, sin far och dem ej nämna vet.

Du vet af dem likväl hvar stund som du dem saknar,
Och hör: är denna röst ej hans som kallar dig?
Följ den och vid ditt mål sof sött och när du vaknar
Du mötes af din Far, som för dig hem till sig.

A.

Ack nej; — min förra tro jag får ej mer tillbaka.
Det är för sent.

B.

Tvertom. Se'n tviflets väg du gått
I tidens storm och flod, skall ej dess svall mer skaka,
I helga palmers skygd, den lugna höjd du nått.
Ja, prisom tiden sjelf: det tempel, som från grunden
Jordbäfningen ej stött, dess fastare skall stå;
Och sedan stormen fällt de murkna träd i lunden,
Man kan till källan der dess mera säker gå.
I samvetet, hvad puls dig mötte, då du förde —
Du själens anatom, o Kant! — din skarpa knif.
Pris vare dig, när allt du klyfde och förstörde,
Att du i den behöll en källa dock till lif.
Blef af din vishet snart blott formen qvar, ej anden,
Och ref du bättre ner, än byggde upp igen:
Du bröt dock tanken lös ur de förgyllda banden;
Och en gång fri, den flög, trots dig, åt höjden än.
Ej mer Helvetier förnedra oss till djuren;
Ej Hume gör allt förstånd till intet genom sitt.
Idén, ur sinnets verld på egna vingar buren,
Lyft öfver tid och rum, sig rör så högt, som fritt.

A.

Idén! ja, den är lätt, men jag går tung i sanden:
Mer än en blott idé, ty värr! jag känner mig.

B.

Du har en ädel falk: släpp honom lös ur handen,
Och se, hvad flygt han ta'r, hvad fångst han bär åt dig!

A.

Från jorden är likväl den fångsten.

B.

Ja, på jorden
Är ju din plats ännu. Men kommer ej ur skyn
Allt lif, all grönska ner? Och är du sjelf ej vorden
Af annat, än det stoft som trycks till markens bryn?

A.

Välan! vi fått förnuft att styra oss i tiden.
En svag regent likväl! Sultanlikt, på sin thron
Det hvilar merendels och går ej med i striden.

B.

Så akta desto mer skyddsengeln religion.
Hon är förnuftets stöd: hon ger det kraft att styra.
Dock för ett högre mål hon ned från himlen for.
Ej blott i stoftets verld hon tyglar sinnets yra,
Men öppnar ljusets hem för kärleken, som tror.
Han tror ej blindt: han ser Guds finger, som i Skriften
Gaf till naturens bok det andra lika band;

Han ser Guds anlete i Sonen, som ur griften
Stod upp och satte sig vid Fadrens högra hand.
Betrakta denna häfd, der Skaparens insegel,
Hans bild, ej blott hans namn, är tryckt af en Försyn;
Och gläds, att utom dig är ställd en tidens spegel,
Der du ditt inre lif förklaradt ser ur skyn.
Du tviflar än? O! gör hvad dig den Gode säger,
Och känn, att det är sannt. Du skall ej fatta blott,
Men verka sjelf hos dig den sanningen, som äger,
När allt förgår, bestånd, och afgör lifvets lott.

4.

Så med mig sjelf förlikt, jag vände om min julle,
Och lyckligt kom i land; och der jag under mig
En afgrund sett förut, jag nu, från kyrkans kulle,
Såg himlen med sin sol i djupet spegla sig.
Och att det icke var en präktig bild allena,
Jag fann, då jag såg upp, som men'ska blott igen.
O! lys mig, värm mig, sol! du höga, hulda, rena!
Sjelf i din glans fördold, du lifvar allt med den.

TIDENS HOPP.
1794.

Upplysning! är du blott af vaxljus och kristaller
Kring högheten ett sken i hennes stolta slott?
Och när det gamla fästet faller,
Blir du i folkets hand en mordbrandsfackla blott?

Stå upp, Voltaire, och se, hur de förnuftet dyrka.
Träd in, förgudad sjelf, i deras Pantheon:
Det är ej mer en kristlig kyrka;
Filosofins triumf betrakta derifrån!

Du såg den förr, du såg en filosof på thronen;
Dock i hans Sans-souci du fann blott en despot.
Nu, monarkin med religionen
Är störtad: segersjung! Ack nej! med Rousseau gråt.

Hvar är din Henriks bild? Bland helgonens i gruset.
Hvad offer bland ett folk, som ingen prest mer har!
Hvad blod! hvad gastar midt i ljuset!
Är helvetet förstördt: dock stå dess djeflar qvar.

Gråt, jord, din guda-son. Af mager och despoter
Den blinde förs i band att kunna men'ska bli.
Släpp honom lös — och han är åter
Det vilddjur, som han var, från ok och bindel fri.

Du som till seklets qväll, utaf dess hopp betagen,
Har dröjt, att se på nytt stå upp ett klassiskt Rom:
Dö, som din Cicero, bedragen.
Dö, innan Robespierre fullbordar verldens dom.

Med fordna hjeltars namn uppväcks ur deras grafvar,
I en förderfvad verld, ej deras ande mer.
Blott våldets eller lustans slafvar
På ett förbannadt klot mitt trötta öga ser.

Ännu ett sekel föds och löften ger som ljuga:
Jag tror ej drömmen mer om verldens lugn och ljus.
Att bättre sina offer suga,
Vampyren söfver dem med sina vingars sus.

O, ödets grymma lek! lik den utaf naturen,
Då vandrarn, bränd af törst, en flod i öknen ser,
Men, sprungen dit i kapp med djuren,
En luftbild finner blott och faller andlös ner!

Dock gläder du mig än, regnbåge, som der strålar
På tidens mörka moln. Är du ett färgspel blott,
Det är dock ljuset, som dig målar:
Din glans är ett bevis, att det ej nedergått.

RÖST IFRÅN ÖSTERSJÖN.

1794 *.

«Hvarthän igen med dessa stolta segel,
Som bringa hem blott pest och nöd?»
Så ropte Bältens gud — och hafvet bröt sin spegel,
Så långt hans stämma ljöd.

Och likt en rad af mörka åskmoln skredo
De segerkrönta fästen fram;
Och snäckan undan dem hans häpna hästar vredo,
Då han till Svea sam.

«Min drottning! Ja, en tid kring mina stränder
Du spiran sträckte, ensam du.
Dig, trots de thordöns hot, som Kronstadts högmod sänder,
Jag aktar främst ännu.

Än kan jag dig på dina klippor trygga
I frihet: derför jag mig bröt
I Oceanen ut och stötte bort den brygga,
Dig vid Teutona knöt.

Hvi fick jag ej naturens plan fullända,
Och der jag möter Nevas lopp

* Då den beväpnade neutraliteten i Norden slöts.

Till Ladoga gå fram, och till dess syster, ända
Till Hvita hafvet opp?

För evigt då den trogna, som jag sluter
I begge mina armar in,
Tillhörde dig. Dock gläds: ännu ditt hägn hon njuter,
Och än dess kraft är din.

Med mod behålls det som med rätta äges.
Tro blott dig sjelf. Den kan, som vill.
Men i de storas strid ej mäng dig, ej ditt läges
Sjelfständighet förspill.

Sätt ej den fred, den nya segerära,
Svensksund dig gaf, på spel igen.
Blott handelns gyllne frukt jag ville till dig bära,
Och så dig hylla än».

Han slöt; och först på lejonet, som hvilar
Vid hennes fötter, stolt hon ser,
Och sedan ut åt sjön, der segelhären ilar,
Då detta svar hon ger:

«Var lugn: ej mig skall Albion förföra,
Ej släpa i Germaniens fall.
Nej, skulle än dess blixt min gamla thron förstöra,
Det mig ej köpa skall.

Barbariskt, — ja, barbar med all sin prydnad
Af konst och snille är korsar'n,

Som kränker fredens helgd och tvingar skatt och lydnad
Af hafvets fria barn. —

Barbariskt vill på handelns lätta vingar —
Den ädles, som från land till land
Med ymnighetens horn och ljusets fackla svingar! —
Dess våldsmagt lägga band.

Men från vår Nord vi kasta bort de banden,
Som vi med andra bojor gjort,
Vi Skandiens sköldemör och ge hvarandra handen
Att stänga Bältens port.

Om den än sprängs: af bomber och raketter
Rättvisan aldrig sprängd dock blef;
Och oförbränneligt är ordet i de rätter,
Som Gud för folken skref.

Och enkans skärf, som ej bland offren felar
Till Göthens rustning mot ditt våld,
Britannia! är mer än allt det guld, du delar
Åt kungar i din sold.

Lägg ö till ö och pryd din rika krona
Med sten på sten från Ganges strand:
Dock bäfva, när du mins, hur plötsligt Colombona *
Sig bröt ur dina band.

* Menniskorna kalla det Amerika, gudarne Colombona.
RAMLER.

Och gent emot din egen strand Hyänen
Räds sjelf, då du den retat opp.
Ack! jag förlåter ej min fordna vän vid Seinen,
Som mördat tidens hopp.

Dock vill jag ej emot hans frihet röra
Från Gustaf Adolfs grift dess svärd;
Men kan, när det behöfs, det än mot våldet föra,
Och rädda än en verld».

VID KELLGRENS DÖD.

1795.

Frankrike är fritt. Hur skönt i ljuset
Mötas kung och folk i ett förbund!
Till ett Parthenon de re'n på gruset
Af Bastillen lägga grund.

Kellgren hör det, och han lefver åter.
Dö från sådan tid han icke kan.
Med förtjusning står han upp och gråter
Som ett barn, nej! som en man. *

Nya toner ljuda ur hans lyra;
I hans tidskrift en ny ungdom ler. —

* Hans egna ord.

Ack! hur sveks hans hopp! Hvad brottslig yra!
    Dödssjuk sjönk han åter ner.

Så han lefde, ej blott sjöng i tiden.
Tiden med sin dårskap, skräck och blygd
Slet hans ädla själ, som, stark i striden,
    Dock förtärdes af sin dygd.

Skalden har sin lager längesedan
Af nationen, ej blott hofvet, fått.
Äfven mannen och medborgarn redan
    Känns ej af hans vänner blott.

Med hans löjen, nu också hans tårar
Vettet mins: och lika öm, som mild,
Fast hans blick är skarp och stöter dårar,
    Tecknar Gratien hans bild.

Tiden lyssnar till de sista slagen
Af hans lyra och sig lyfter än,
För att fatta upp de stora dragen
    Af «den nya skapelsen».

BESÖKET HOS KLOPSTOCK.
1795.

Likt Philemons, ett tjell bjuder mig in: hvad doft
Af ett himmelskt behag! Gudar ha gästat här
Hos den gamle, hvars läppar
Engeln rörde med helig eld.

På hans panna, hvad frid, frid från en högre verld!
Och hans blick på en gång slår mig i stoftet ned
Och mig lyfter åt himlen.
O Messias! din skald jag ser!

Nu, fast grymt mig bedrog ljusets och frihetens
Nya tid, kan jag dö, glad att ha varit född,
Stolt att menniska nämnas,
Äfven jag, då jag Klopstock sett.

Har Pandora sin ask öfver oss tömt på nytt:
Af Promethei eld lefver dock gnistan än.
Mensklighet! Du dig tröste
Af en sång, af en dygd, som hans.

Eller göms en Cherub under ditt silfverhår?
Ty på trappan, som för upp till den Högstes thron,
Steg, som du, ej en dödlig
Och af Raphael harpan tog.

Hvilken fradgande häst stampar vid hyddans dörr! *
Hvad? den gamle på den stiger och syns ej mer!
Var det en af det eldspann,
Som Elias åt himlen drog?

Höga stund! och du flyr bort med de andras ström?
Nej, jag släpper dig ej, glänt af ett högre lif!
Lyft mig, hvar jag än vandrar,
Öfver tidens och jordens flärd.

UNDER KOSCIUSKOS PORTRÄTT.

1796.

Hvem är den lidande här? Kosciusko, den siste Polacken.
Ej af hans bojor och sår, ej af hans brutna gestalt
Trycktes de smärtans drag i hans uppsyn, utan af sorgen,
Att med sitt fädernesland himlen ej lät honom dö.

---

* Klopstock tog sig dagligen rörelse till häst, då han om sommaren vistades på sitt lilla landtställe nära Hamburg, der han af författaren besöktes.

NYÅRS-VISA.

1797.

Jag sitter i mitt fönster här
  Och ser på tidens å:
Den far och far och lika när
  Är mig dess ström ändå.

Der dö väl många bubblor bort,
  Som glänste för min syn;
Men nya växa inom kort
  Med lika bild af skyn.

Och lika falska? — Ja, än se'n!
  Låt bubblorna förgå:
Det ljus, de brutit, strålar än
  Och skall allt högre nå.

Jag sitter i min stillhet här
  Med handen mot min kind,
Och ser de nya segel der,
  Som svälla för sin vind.

Och mången köl, som nyss der for
  Så stolt med dån och skum,
Ur vägen nu i tysthet ror,
  Och ingen ser dess rum.

Säll den, som endast långt ifrån
  Betraktar verldens gång
Och gör sitt arbete i vrån,
  Med munterhet och sång.

Han vet ej af, att tiden går,
  Om ej i tornet der,
Och säger åt det nya år:
  Ha! är du redan här?

Ja, det är här det nya år,
  Som tänder Sverges hopp:
Hvar dag på himlen högre står
  Den unga solen opp.

Tills ljus och värma på en gång
  Den väckta säden får,
Och hamnens stoj och lundens sång
  Förkunna: det är vår.

VÅR-VISA.

1797.

Glädjoms! det är redan Vår,
    Vår i hela Sverge.
Öfver allt dess anda rår,
Öfver allt en glädjetår
Blickar upp åt skyn och spår
    Hvad i höst vi berge.

CHOR.

Glädjoms! det är redan vår,
    Vår i hela Sverge.

Lemnom tiden åt sin dom;
    Lydom Gud och konung!
Är i Maj vår lada tom,
Bidom höstens rikedom.
Fordrom ej af vintren blom,
    Ej af våren honung.

CHOR.

Lemnom tiden åt sin dom,
    Lydom Gud och konung!

SVEA TILL DANA.
1797.

Omsider, Dana, äro vi då vänner,
I nattlig strid vi ej förvillas mer.
En vaknad vishet hjelmen af oss spänner,
Och jag en syster i min ovän ser.

Ja, Nordens döttrar äro vi ju båda,
Dem aldrig böjt en segerherres band;
Roms legioner, anande sin våda,
Med bäfvan veko från de Cimbrers strand.

Se samma jord åt begges mödor bjuda
Af samma frukter lika tarflig sold!
Hör samma språk i begges sånger ljuda
Och gömma inga spår af utländskt våld!

Och se, från Söderns mörka döttrar skilda,
Hur tvillingslika speglar oss vår sjö,
Med penseldrag, så ljusa och så milda,
Af himmelsk azur och af purprad snö.

Hvad? och vi syskon sände död och plågor
Och splitets ormar till hvarandras land?
Och Bälten vrok med blodbemängda vågor
En brödraskara, fälld af brödrahand!

Blott om ett ord, en vapenbild de stridde
Med Kains agg, som sögs vid modrens bröst,
Och gift i vattnet, pest i luften spridde,
I hvarje tufva väckte Abels röst!

Hvad! ingen pligt af mensklighet sig sträcker
Utom den krets, der undersåten står?
En automat, åt hvilken staten räcker
Den dolk, han lömskt i grannens hjerta slår?

Nej, dygd, ditt rike stängs ej af de gärden,
Med hvilka våldet randat detta klot.
Nej, samhällskänslan famnar hela verlden:
Och men'skovännen blott är patriot.

Se redan ljuset från de moln sig rena,
Som följt dess gång från horizontens rand!
Se, alla jordens folk skall snart förena
En lika odlings broderliga band!

Dock hör: ännu den mulna vestern hviner
Af krig och uppror, hvilkas furiehär
Sig hvilar lömskt på blodiga ruiner,
Blott för att hvässa nya mordgevär.

Ännu uppresa jordens söner tempel
Åt afgrundsandar, som förhärja den.
Men kom, min syster, lemnom ett exempel
Af ett förbund, som endast drömdes än:

Ej spelt af politiken mellan trälar,
Som sammanfläta sina bojor blott;
Men fäst af vettet mellan fria själar,
Som samfäldt verka för allt sannt och godt.

Allt gammalt groll må skakas ur vårt sinne,
Hvar blodig strimma plånas ur vår hand.
Och våra krigs och segrars hela minne
Förgå, som röken af en slocknad brand.

Nu stridom blott om hvilkens pyramider
Stå tyngre upp med nya tegars skörd;
Hvars snilles fackla öfver Norden sprider
Mer djupt sitt sken, med mera vishet förd.

HYMN TILL JORDEN.

1799.

Du den tredje i gunst hos himlens mäktige konung,
Näst Mercur, den liflige, samt den dejliga Venus!
Hör mig, o Jord, du hulda, du sköna, som aldrig föråldras,
Dödligas älskade mor, odödligas hedrade amma!

När på en alp i den eviga snön stenkiden ej hungrar,
Ej på det isiga vrak björnungarna, ej de i öknen
Utan moderlig ans af strutsen redan i äggen
Lemnade små; när knottet i luften, gliet i gölen
Få sin dagliga del: o! glöm då ej oss som i Manhem,
Äfven vi dina barn, omringa ditt heliga altar!
Komme de sorgliga år ej mera, då odlaren häpen
Ser den nordliga skyn mot natten klarna bedrägligt,
Medan i axen, ej än utblommade, lifvet är ömmast,
Väntar i sömnlöst qval att se det dagade fältet,
Ser det med piggar af is mot solen glänsa bedröfligt,
Ser i en enda minut förlorade hela det årets
Möda och hopp. — Der står han stum, orörlig och handlös
Länge. Men hastigt väckt af jemmerns röster i hyddan
Ilar han, yxen i hand, till skogens ömkliga barkskörd,
Medan oskyldiga små, som vissnade blommor i vålmen,
Hänga sig ömt, med rop om bröd, kring bleknade modren.

Närde du ej, välsignade Jord, otaliga folkslag
Huldt i din ymniga famn: inkräktare, blodige våldsmän,
Som förmörkat i hast århundraden, härjat en odlad
Verld, omstjelpt för konst och snille den höjd, de bestigit,
Spart af en ädlare, skönare tid blott glesa ruiner?
Hvi förskjöte du då det fredliga folk, som i sekler
Dyrkade här blott dig samt himmelen? Hulda, du hör oss,
Samt med dig oss himmelen hör! Ej mera så ofta
Vintren kommer igen om sommaren, hungren ej alstrar
Missdåd mer; okunnighet, afund, lättja och vantro
Fly med det hemska betryck allt längre ifrån våra hyddor.

Sälla de folk, som trösta på dig! Sjelfständiga, fria,
Trygga i lagens heliga skygd och rena i seder
Stiga de upp till makt, till ljus, till odödelig ära:

Mig också, frikostiga! skänk en teg och en hydda,
Skänk dem i däldens lugn, att der din dagliga godhet
Jag och den hulda jag vann må prisa med ögat åt höjden.
Sist när tröttnade ben nedsänkt våra hvitnade hufvu'n,
Rymm oss jemte hvarann till ro i ditt heliga sköte.
Vakne ånyo, vi tacke dig än, då vi sväfve ifrån dig!

FINLANDS UPPODLING.

TILL KONGL. FINSKA HUSHÅLLNINGS-SÄLLSKAPET, 1800.

Besjungna samhällsdygd! du lefver än på jorden?
Det är ej mer din bild från Grekeland och Rom,
Det är dig sjelf jag ser. En flykting längst till Norden,
Du bergat till dess skog din störda helgedom;
Och se: dig bjuda här upplysningen och friden
Ej mindre mödors glans, än i bedriftens verld.
Det fordras hjeltar ock i striden
Mot tröghet, egenvinst, fåkunnighet och flärd.

De ges; och äfven du, o Finland! skall omsider
Ibland Europas barn ditt hufvud lyfta opp.
I dina dalars djup, der de begråtna tider
Med kärrens dimmor fly, hvad utsigt för ditt hopp!
Hvem knöt den sköna ked af tusen fria händer
Från öknen af din fjell till dina sångmörs strand?
Hvem slog den eld, hvars gnista tänder
På en gång alla bröst i patriotisk brand?

O mina fäders bygd! Ej mer af utländsk härjning,
Ej mer af inländskt våld är din förkofring störd.
Dock ännu flyr din son till skogen för sin bergning,
Och dä'n en saftlös bark bär hem, för årets skörd.

Naturen, sjelf barbar, sin egen gåfva kränker:
Än en förskräcklig natt ger brådden drifvans färg;
Än floden hela landskap dränker,
Än lågan dem förtär och suger ut all merg.

Det var det sköna land, som strax regentens mildhet
För segerherrens hämnd, o Birger! af dig vann.
Dess skogsbelupna fält dig bjödo, i sin vildhet,
En skatt, hvars värde du, ack! du allena, fann.
Dess långsamt tämda folk, igenom råa seder
Och trumpna anleten, dig visade ett mod
Af stilla kraft och öppen heder,
Ståndaktigt, upp till skyn, liksom en ärestod *.

Men fåfängt ur den borg, som uppstod af ditt läger,
Till de berökta tjell du gick från sved till sved:
Och med den vises mod, som hjeltens öfverväger,
Om än en seger mån, mot barbariet stred.
Förgäfves templets tröst, som menniskor förenar
Än mer än lagens hot, uppreste bygd vid bygd,
Och bjöd, med sina tält och renar,
Det öde Lappland fly längst under fjellens skygd.

Ack! blott en tummelplats för tidens grymma villa,
I sekler din provins, liksom ditt rike, blef:
Dess olycksande, snabb att all din möda spilla,

* *Sanasta miestä, Sarwesta härkää, oxen vid hornet, mannen vid ordet*, är ett gammalt finskt ordspråk, som tecknar den finska nationalkarakteren, sådan åtminstone, som de öfre landsorterna visa den ännu i sin ursprungliga renhet. Den finska ståndaktigheten är äfven på svenska sidan om Östersjön ofta nämnd, ehuru i en ironisk mening.

En hvirfvel äfven hit af thronens stormmoln dref.
Än rasade en hord af Österns kannibaler,
Än en fantom från Rom, bland nattens qval och brott;
Och sina heliga portaler
Uppläto blott till skräck domsalar, tempel, slott.

Dyr blef dig, skrämda folk, de tornens stolta prydnad,
Som ofvan skogens rand förvånade din syn.
Hvad var den samhällsfrukt, som bjöds din tro och lydnad
Af dessa sändebud från thronen och från skyn?
Den: att S:t Petri namn, förent med Tapios *, stärkte
Din trollsångs underkraft mot ulfvens lömska mord,
Att tusen små tyranner märkte
Hvar fåre af din bill, hvar förstling af din hjord?

Med dina sångers eld, ett utbrott af naturen,
Med dina ordspråks skatt, ett fynd af sinnrikt vett,
Sjelf konung i ditt hus, mot hungern och mot djuren
Beväpnad med ett jern, af egna kärr beredt:
I dessa glada skär, ett hem för sköna elger,
Var du ej vis och säll, o fordne Scythers son? —
Och du din fria vildhet säljer
Mot lejda bilors glans och fala klockors dån!

Dock ändtligt dimman bryts, som thron och tempel höljde:
Upplysning, sanning, dygd från himlen stiga ner.

* *Tapio*, finnarnes skogsgud, rådde öfver rofdjuren. Blandning af den christna och hedniska gudaläran är ganska vanlig i landets gamla trollqväden, som äro nästan de enda källor oss återstå till kunskap om våra förfäders odling i seder och tänkesätt.

Re'n upphör blodets ström, som brända kuster sköljde,
Och slotten prydas ej med men'skohufvu'n mer.
Se, alla splitets troll stå upp med dödlig fasa,
Och fåfängt söka de af nattens vingar skygd.
De fly — och du har frälst, o Vasa!
Jemväl i Suomis * land ett folk af mod och dygd.

Hör! äfven på ditt språk, o stam af glömda bröder!
Den helga sanningen meddelar ljus och tröst,
Som speglar på det kors, der Dygdens Hjelte blöder,
Gudomlighetens bild i mensklighetens bröst **.
Se! äfven på din strand förtryckets fästen ramlat:
Du har att lyda blott en konung och en Gud.
Bland Manhems barn, som staten samlat,
Du med de Dalamän befäster lagens bud.

Räck, räck din trogna hand med tjusning öfver Bälten!
Var Svensken ej din bror i rikssal och i tält?
Var ej hans ära din? Bröt ej den ädle hjelten
Sin lager ock åt dig på Leipzigs segerfält? ***
Står ej ett tempel här, som helgats af hans dotter
Åt Sanning, Skönhet, Dygd, till dina bygders glans?
Och på de vinningsrika lotter,
Carls hushållsande skref, månn' ock ditt namn ej fanns?

* Finlands finska namn.

** En del af den Heliga Skrift, nemligen Psaltaren och Moseböckerna, öfversattes på finska i Gustaf I:s tid af biskop Agricola, en om Finlands upplysning ganska förtjent man. Hela finska Bibeln utkom först under drottning Christinas tid 1642.

*** Gustaf Adolf utmärkte bland sina stridsmän Finnarne, så i slaget vid Leipzig, som i hela sitt tyska fälttåg.

Men hvilka skuggors tropp, med stum förtviflans tårar,
Från dina hyddor flyr, re'n sanslös af sin nöd!
Din jord försköt sin son och endast tomma fårar
Åt hans bedragna hopp, mer grym än klippan, bjöd.
Din landsväg hvimlar blott af döende, som famla
Med bön från bygd till bygd, och falla skocktals ner.
Gån, gån, att er i grafven samla:
Der gråter intet barn om bröd för modern mer *.

Olyckeliga land, emellan plågor skiftadt!
Blott till ett högre svall fördäms din härjnings flod:
Hvad hungern ej förtärt, hvad pesten ej förgiftat,
Af krigets ande höljs i mordbrand och i blod.
O! minnen af en tid, då odlarn ifrån plogen
Gick, slagen, till sitt tjell och fann der endast lik;
Då blott bland rofdjuren i skogen
Gafs skydd mot en barbar, på tusen dödssätt rik! **

Lång var, min fosterbygd! din rad af olyckstider:
Men hemskast öfver dig det tidehvarf stod opp,
Som, snart fullbordadt, bär, bland minnets pyramider,
Sitt hufvud, tungt af skuld för jordens spillda hopp.
Hvad natt omkring dess fot du såg, likt grafvens, öde!
Hvad åskor kring dess spets! — Dock gläds, de skingrats re'n:

* Mot slutet af förra seklet hemsöktes Finland af en gruflig hungersnöd, för hvilken tusentals menniskor föllo ett rysligt offer.

** Hvem är det, som icke i sin barndom med fasa hört de gamle berätta den sagolika historien om de omenskligheter, som Kalmucker och Kosacker, under det så kallade stora ryska kriget, i Finland utöfvat?

Du har begrafvit dina döde,
Och nya söners skörd betäcker deras ben *.

Vänd icke, otacksam, som men'skan plär, från ljuset
Af de begråtna da'r på skuggan blott din syn.
Mins af en slocknad brand ej vådan blott och gruset:
Den byggnad äfven mins, som ny stod upp till skyn.
Med hvad oväntad kraft, som, vaknande i nöden,
Trots åt legioners våld, trots åt naturens bjöd **,
Du segrat öfver alla öden,
Och står vid Sverges thron, dess prydnad och dess stöd!

Se hela Österns makt sig mot de klippor bryta,
Der Svea rest sin borg förtroligt på din strand!
Se djupast i din nord dess troll förgäfves ryta
Mot lagens klubba, förd af Vasahjeltens hand ***.
I regelbundna fält se dina öknar skiftas,
Och glädjas af en stad, der vilddjurs hemvist var.
Se längst till Indiens öar hviftas
Din flagga, fri från band, som hon förnedrad † bar.

* Folkmängden i Finland efter Nystadtska freden måste hafva varit blott en fjerdedel af hvad den nu är, så vida den år 1749, då första tabellräkningen skedde, icke var mer än 408,839, och nu är 800,000. (Nämligen år 1800, då detta skrefs.) Snart torde den vara nära en million.

** Se t. ex. historien om sista kriget.

*** Vasa Hofrätts sigill föreställer Herkules krossande hydran med sin klubba.

† Utom Sveaborgs fästning och Vasa Hofrätt, höra Länefördelningen, Storskiftet, Seglations-förordningen och de flesta städers stapelfrihet till detta århundrades vigtiga och nyttiga verk.

Ja, gläds: ur glömskan bragt af än en rad Gustafver,
Som i ditt dunkla skick ditt dolda värde se,
Du går, ej härjad mer af vilddjurslika Slaver,
Att dina systrar bröd ur dina dalar ge.
Glöm dina sorger, glöm: de i den glans försvinna,
Som strålar öfver dig från Gustaf Adolfs da'r.
Han skall en skördkrans åt dig vinna,
Mer än den lager skön, som du med tårar bar.

Han! och den ädla krets, som, samlad med förtjusning
Att sprida lågan ut och värman af hans dygd,
Med nya plantors brådd och nya strålars ljusning
Skall odla för ditt folk dess hjerta och dess bygd;
Skall så din ungdoms mod, som forsens bölja, styra,
Och rena så från skrock, som frost, hvar dimmig strand:
Ty mäktig, som en Orfisk lyra,
Är rösten af ett nit, som lågar för sitt land.

Jag hänrycks af dess ljud: och re'n i hoppets spegel
Jag ser min fosterbygd, det stolta Albion lik,
Så hvimlande af barn, af lärkor och af segel,
En flod med landets frukt befalla till hvar vik.
Jag ser för konstens hand dess söners snille sprida,
Liksom dess bergs granit, en oförmodad glans;
Och Finland, lyft vid Sverges sida,
Beundras af en verld, som glömde att det fanns.

PHOENIX.

DEN 1 JANUARI 1801.

«Fulländad är igen en pyramid af tiden.
Stån, vise, på dess spets och sen er stolt omkring.
Enväldet störtadt är och vantrons natt förliden;
Förnuftet rår till slut och säll blir jordens ring».

Så hörde jag en röst i ljusets tempel sjunga,
Då lik en meteor, så glänsande och snar,
Jag såg ur fönstret in en präktig fågel ljunga,
Och kände myrrhadoft af skatten som han bar.

Se'n han der sist var sedd, femhundra år förrunnit:
Då Friheten med Tell på Alperna stod opp,
Och Sanningen, som skygd af Diktens lagrar funnit,
Slog ut i Dantes sång sin blomnings första knopp.

Nu se vi med dess frukt den nya Phœnix lända;
Nu hvad i sekler byggts, fulländadt är till slut.
Hvad bär han i sin klo? De visas sten kanhända.
Hvad ser jag? Askan blott af det som var förut *.

* Enligt mythen bar den nye Phœnix, som hvart femhundrade år föddes, askan af den förra till Solens tempel.

Dock göms en gnista der. Fort! innan den försvinner,
Uppfatten i ett kol, I ljusets prester, den.
Och gläd dig, menskligbet, fast du ej målet hinner,
Som barnet i den lek, der «liten lefver än».

SKÄRTORSDAGEN 1801 ELLER SÅNG ÖFVER SLAGET PÅ KÖPENHAMNS REDD.

(Efter det danska originalet af SANDER.)

Den stilla sorgens andaktsdag
Steg mild från himlen ned.
Hvi teg då tempelklockans slag?
Hvad bröt då kyrkans fred?
Det kors, der Nådens Höfding dödde,
Blef glömdt; och Danmarks hjeltar blödde.
Ej någon stund för våldets mord
Är helig på vår jord.

Förmäten af de offers fall,
Som rönt hans thordöns makt,
Stod Nelson utmed Danmarks vall,
Och svor med spotskt förakt:
«Hör, Danmark! mina klockor ringa:
Din sista stund de åt dig bringa.
Min flaggas vink från denna dag
Är hela Nordens lag».

Af fasta skepp kring stranden stod
En mur till landets tröst:
Och stilla slog det danska blod
I hvarje sjömans bröst.
«Ej krossas af ditt hån allena
De folk, som mod och rätt förena.
Kom till vår borg, du hafstyrann:
Vi vänta dig, välan!»

Som örnen i den höga skyn,
På böljan Nelson skred:
Och åskmoln fyllde hafvets bryn,
Der han sin vinge spred.
Håll, Nelson! på din segerbana
Dig möter Fischers danska fana:
Din makt kan öfvermanna — men
Kan icke störta den.

Med fyra Nelson slåss mot en:
Så förs mot Göten krig.
Se, folk! din mandoms *Prövesteen* *,
Din Lassen stred för dig.

* Blockskeppet *Prövesteen*, under kapten Lassens befäl, stridde från kl. half 11 jemt till kl. 3, med fyra stora skepp. Till slut voro blott två kanoner brukbara och två tredjedelar af manskapet sårade eller döde; hvarpå skeppet lemnades åt fienden, som sedan brände upp det. Kapten Lassen, som gjort det första skottet mot fienden och bland de sista vikit ur striden, undanbad sig sedan den befordran framför hans kamrater, som honom lofvades; ty han sade sig vara viss, att de skulle gjort det samma, i fall lyckan satt dem i tillfälle dertill. Denna anekdot och ett par andra, som följa, äro öfversättaren meddelade af en resande Dansk, som varit åsyna vittne till slaget.

En ring af simmande vulkaner
Omdundrade hans käcka Daner.
Oryggeligt, som skeppet, stod
Hvar sjömans hjeltemod.

«Hurra!» skrek Lassen, «Danske män!
Nu gäller det» — och knall!
Den första dunderhelsningen
Såg sjutti Britters fall.
På snörrätt linie kulor susa;
I luftig båge bomber brusa;
Och svafvelmoln en ändlös rad
Omhöljer land och stad.

Med Lassen, Rafn * och Bille * stod,
Otröttelig en hvar.
De Britter pröfva deras mod
Och döden kring dem far.
Af hämndlust Risbrichs ** kämpar brinna:
«Kom äfven hit, att sjömän finna.
Kom stolte Nelson! *Vagrien*
Än bär blott fria män».

«Nej, barn», bjöd Risbrichs blanka svärd;
«Vi ta' vår tid i akt.
Han är den fulla hyllning värd,
Som höfs en röfvarmakt».

* Officerare ombord på *Pröfesteenen*.

** Förde befälet öfver skeppet *Vagrien*, om hvilket gäller ungefär det samma, som är sagdt om *Pröfesteenen*.

Hemskt denna fulla hyllning ljuder,
Och brittiskt blod kring Nelson sjuder.
«Fördömdt! han sigtar lyckligt dock,
Den lilla danska flock».

Ett dubbelt tjog förbi vår vall
Af krigets örnar skred.
Förgäfves spåddes Danmarks fall,
Rättvisan för oss stred.
I dödens moln den långa raden
Af fästen låg: dock skalf ej staden.
Med Fischers flagg för slott och tjell
Stod *Danbrog* * som ett fjell.

Ett skott, o Braun, tog svärd och hand;
Dock som en man du stod,
Stod qvar i striden för ditt land,
Men föll i eget blod.
«För pligt och rätt med fröjd jag lider:
Som Nelson utan arm jag strider».
Braun bäres bort från vapendans
Med ärans vunna krans.

Ett skott! — och Danbrog är i brand;
Dock ostörd Lemming står:
Med dubbelt mod på afgrunds rand
Hvar hurtig sjöman står.

* Fördes af Fischer; stridde i synnerhet med *Elephanten*, ett 74 kanonskepp, som hade 89 döda (amiral Nelson) och med *Defiance* af 74 kanoner, som hade 69 döda (contre-amiral Graves).

Högt fladdra lågans röda vingar:
Tredubbel död hvar man omringar;
Dock töms med säker hand till slut
Det sista åskrör ut.

Med tysta tårar Fredrik såg
Så många hjeltars fall.
«Hvem går om bord på blodig våg?
Hvem följer ärans kall?»
«Jag!» svarar Schrödersee*, «jag ilar
Mot regn af alla dödens pilar».
Han drog till strids af tjusning blott
Och föll för första skott.

På *Hollsten*** vajar Danmarks gös.
Nu döden, ensam glad,
Ler vildt åt sjön, som likbeströs
I kampens dubbla rad.
Med centnerstyngd, att stranden skräller,
Sin thordönshammare han fäller:
Och hvar han drabbar, krossar han
En ädel medborgsman.

Glad sväfvar Hauchs*** och Thuras*** hamn
I fordna kämpars spår:

* Hade redan afsked; men anmälde sig till tjenstgöring och föll i det ögonblick han steg om bord på *Infödsrätten*.

** Strök efter tappert motvärn och sändes till England.

*** Officerare, som stupade den ena på *Kronborg*, den andra på *Infödsrätten*.

Och mången ädel ynglings namn
Till efterverlden går.
De slagnas barn och enkor qvida:
Dock Danmark tröstar dem som lida.
Skön är för Nordens barn den död,
Som fosterlandet böd.

Min sånggudinna, samhällsdygd,
Som adlar hjelten sjelf,
Din blick från segerfanans skygd
Hit ner med tårar hvälf!
De strömmar, våldet gick att lossa,
Till slut dock Nordens bålverk krossa.
Och på det vrak, der sköljs af blod,
Står brittiskt öfvermod.

Men aldrig, aldrig nämner du
Hvar man i ledungsfärd,
Som stred lik Otto Rud, och nu
Bär hem sitt nötta svärd.
På moln, som sig ur striden häfva,
Se der två ädla skuggor * sväfva:
De mana sina söners dygd
Till kamp för fosterbygd.

Nej aldrig, aldrig nämner du
Hvar man i ledungsfärd,
Som stred lik Tordensköld, och nu

* Egede och Rothe, danske hjeltar, äfvensom Otto Rud, Tordensköld och Hvitfelt.

Nedlägger blodigt svärd.
Vår Egede, vår Rothe bära
Från striden sina fäders ära.
Brandt, Harboe, Fasting, hvem mer stod
I rök och eld och blod?

Du Willemoes*, som på en dag
Har mognat till en man!
Med mod och konst ditt dunderlag
Du yngling förde an.
Min sång ej i din förväg falle;
Men Nelson dig till målet kalle.
«Hvad blir ditt mästerverk, min son,
Är det din lärospån?»

Ännu på en vulkanrik ö
Står Fischers flagga stolt.
Än ser jag Lassens hjeltar dö
Med mod, för guld ej såldt.
Hans åskor dundra, splittra, krossa
Och evigt nya viggar lossa.
Det fulla vrak, det öppna haf
Blef mången hjeltes graf.

«Nog», sade Fredrik: «Dannemän,
Nog med de ädla sår.

* En 19-årig yngling; utmärkte sig i sin officers-examen, hvarföre han fick den förtroendepost, att föra ett flytande batteri om 24 kanoner; hvilket värf han utförde med det mod och den skicklighet, att han efter striden af Nelson utmärktes. Äfven han undanbad sig belöning och tillskref sin förtjenst åt en fransk underofficer, som tjente under honom.

Dans gamla heder står igen
Så fast, som Dovre står.
Förskjutet vrak är brittens vinning;
Men folket kröna skall er tinning.
Välkommen hvarje örlogsman,
Som hämnd åt Norden vann».

Och Nelsons hvita vimpel bad
Att sluta dödens ban.
Nilströmmens segerherre bad,
Han, blott att tvinga van!
«Tig, härjning», bjöd vår ädle Förste.
«Vi efter fränders blod ej törste.
Men bryte ej vår hvilas stund
Tre fria folks förbund!»

Jag såg af hjelteskuggor gå
En rad i djupet ned;
Och hörde sakta röster spå
Kring haf och stränder fred.
Och plötsligt tego alla morden,
Och fredens engel log åt jorden.
På lugnad sky från Bältens strand
Han flög åt Nilens land.

Och Hvitfeldts ädla skugga stod
På Danbrogs stam ännu.
«I stridt med edra fäders mod;
Som de, I luttrens nu».
Och straxt åt skyn ett Hekla blossar,

Hvars splitter änn' i fallet krossar.
«Hell Nordens folk! Tyranner ve!»
Det ske, det ske, det ske!

SKÅL FÖR ÅBO AKADEMIS KANSLER *

DEN 24 JUNI 1803.

Hvilken skyddshamn i vår hydda
Pryder sommar'ns glada fest!
Aldrig sågo vi så brydda
En så hög och ädel gäst.
Men hvad godhet i hans blickar,
Hvad behag i hvart hans ord!
Fridens härold himlen skickar
Så välkommen på vår jord.

Ville dygden sjelf förvåna
Dem som gäcka hennes namn:
Hon bland men'skor kunde låna
Ingen mera älskvärd hamn.
Hofvets trollkonst att behaga
Är hos honom blott natur.

* Hans Excellens Herr Grefve Carl Adam Wachtmeister, i S:t Mariæ prestgård, der värden, nuvarande Erke-Biskopen i Finland, firade sin sextonde bröllopsdag.

All dess ljufhet ses han taga
Ur sitt hjerta, blott derur.

Derför himmelen förtrodde
Sverges hopp i hans förvar.
I hans vård den sällhet grodde,
Som förtjusar våra da'r.
Derför sökte, lyckligt ledda,
Finlands Sångmör hans beskydd,
Och med offer förr ej sedda
Funno snart sin lund beprydd.

Hvilken glädje, hvilken heder!
Hofvet flyr han för vår bygd,
Och med sommar'n stiger neder,
Mild som han, i dalens skygd.
En odödlig skönhet äger
Denna högtidsdag för er,
Sälla makar, på hvars läger
Sexton-årig Hymen ler.

VID BILMARKS GRAFSTEN,

DÅ DEN INVIGDES DEN 11 NOV. 1803 *.

Du, som sökt ej annat namn än redlig,
Du som lefvat utan stolt begär,
Lika tyst och obemärkt och fredlig,
Som din skugga sväfvar här.

Se'n du, misskänd, i din hydda vakat,
Föga smickrad af din lampas sken,
Lönar dig för allt hvad du försakat
På din mull en präktig sten?

* På Reso kyrkogård, ej långt ifrån Åbo stad, der en sarkofag af slipad granit ses med följande inskrift:

Suo et litterarum amico munifico
M. JOHANNI BILMARK.
Hist. et Phil. Mor. Professori
Nat. Scaræ d. 3 Jul. 1728.
Denat. Aboæ d. 12 Apr. 1801.
P.
Academia Aboënsis.

Professor Bilmark hade till allmänt gagn, i synnerhet till Åbo Akademis förmån, testamenterat det mesta af sin förvärfda egendom, som steg till närmare 50,000 Rdr, utan att den minsta vink derom undfallit honom i hans lifstid, oaktadt de oblida omdömen, som fälldes om hans indragna, ehuru för honom sjelf anständiga och ingen annan till det ringaste förnärmande hushållning.

Denna sena rätt, ditt minne njuter,
Se'n din lefnadsgåta löstes opp,
Båtar den ditt stoft, som grafven sluter?
Eller njöt du re'n dess hopp?

Föresåg din fyrtiåra möda,
Som försmådde ögonblickets flärd,
Den triumf, du en gång bland de döda
Vunne af en häpen verld?

Lefde du för den, allt se'n din maka
Och din son, knappt gifna, rycktes bort,
Och ditt hopp ej sökte mer tillbaka,
Hvad din ungdom njöt så kort? -

Vändes all din själ, ditt kall blott trogen,
Ej af lyckans tomma glans förnöjd,
Åt en lager, först i grafven mogen,
Se'n du mist all lifvets fröjd?

Och ditt hjerta, upphöjdt öfver tingen,
Blott hos sig fördoldt sitt värde bar.
Din förtjenst förtrodde du åt ingen,
Förr'n du re'n försvunnen var.

Mångens otack, mångens tadelsjuka,
Så den vises köld, som dårens spott,
Med ett ord du kunnat förödmjuka:
Men du teg och smålog blott.

Hvad? Blott tanken, att din dolda ära
En gång bröts ur sin försegling opp,
Gaf dig mod att hvarje kränkning bära,
Fasthöll målet af ditt lopp.

Föds då dygden af en dröm, en villa,
Om en lön som aldrig njutas kan?
Du, hvars gerning tadlet nödgas gilla,
Var du blott en fåfäng man?

Nej, den seger öfver dig och tiden,
Som du vann, af fåfängan ej vanns.
Hon är svag, hon röjer sig i striden,
Hon vill se sin minneskrans.

Eller gaf du, klokt, åt efterverlden
Hvad du sjelf ej kunde äga mer?
Egennyttan hviskar så åt Flärden.
Dömme Han, som hjertan ser!

Nej, så dör den dygdige allena,
Se'n han lefvat så, för gagn, ej prål,
Och med steg, så jemna, fasta, rena,
Troget följt sitt ädla mål.

Blott en sann välgörare sin gåfva
Lemnar så på altaret och går,
Och ej hör dem som hans mildhet lofva,
Och ej ser ens deras tår.

Och med inga vilkor binder handen,
Som skall dela ut den frukt, hon bär.
Hvad! du pekte icke ens åt stranden,
Dä'n du kom, en främling här.

Ljuset spridt ifrån din Auras salar,
Oljan ökt för obemedlad flit,
Såg du efter dig i Finlands dalar.
Ej ditt namn i dess granit.

Äfven nu den sten vi rest, belöner
Icke dig, från jorden lyfta hamn!
Tacksamheten blott hos landets söner
Här må njuta än ditt namn.

Detta ädla namn, som jemlikt varar
Med det tempel, der din skänk blef qvar,
Lik den spånad, mullbärsträ't förvarar,
Då dess gäst åt höjden far.

SÅNG VID H. G. PORTHANS JORDFÄSTNING.

1804.

Försvunnen är vår vän, vår far,
 Vårt ljus, vårt stöd, vår ära;
Men hans namn till sena da'r
 Sanningen skall bära.

Det hufvud sänks i grafvens natt,
 Der nyss en verld var funnen;
Men förtjenstens vunna skatt
 Är för evigt vunnen.

Den röst är stum, hvars minsta ord
 Föll, valdt, att frukter bära;
Men i tusen hjertan spord
 Verkar än hans lära.

Tom är den väg han lemnat har,
 Den väg han för oss banat!
Men hans minnesstod är qvar,
 Den Parnass, han danat.

Snart dignar ner, liksom hans kropp,
 Det tempel der han lärde.

Men ett nytt bredvid står opp
Af mer glans och värde. *

Dock der hans rum ej fyllas kan,
Hvad snillen det än vinner.
Nej, en lärare som han
Ej hvart sekel finner.

FINSK FOLKSÅNG.

1805.

Verbal öfversättning.

Eläkön Kuningas,	Lefve Konungen,
Vilpitöin Ruhtinas	Rättskaffens- Förstén,
Suomenkihmaan	Äfven för Finland:
Sielläkin siivoa,	Att ock der ordning,
Toimea, taitoa	Verksamhet, insigt,
Parembaa oloa	Ett bättre varande,
Kartuttaman!	Han befrämja må.
Vääryydel pelvoxi,	Till skräck för orätt,
Oikeudel voitoxi	Till rättvisans seger
Eläkön kän!	Lefve han!
Mettängin kodasa,	Att ock i skogens tjell

* Kort efter hans död nedrefs det gamla Akademiehuset och det nya nalkades sin fulländning.

Orvollen osansa,
Piennimmäl omansa,
Säylyttämän.

Estä, o Jumala,
Pahuuden juoneja
Pimeyden teill.
Hänes on toivomme,
Turvamme, ilomme:
Hänelle olkomme
Se kuin hän meill!

Eläkön Kuningas,
Vilpitöin Ruhtinas,
Meidänkinmaan!
Hengemme, talomme,
Lapsemme, vaimomme,
Lakimme, uskomme
Varjeleman!

Den Faderlöses del
Den minstes egendom,
Han bevara må.

Hindra, o Gud,
Ondskans ränker
På mörkrets vägar.
Han är vårt hopp,
Vår tröst, vår glädje:
Honom varom vi
Hvad han är för oss!

Lefve Konungen,
Rättskaffens Försten,
Äfven för vårt land,
Våra lif, våra hus,
Våra barn, våra makar,
Vår lag, vår religion
Till värn!

TILL EN GAMMAL KRIGSMAN.

1807 *.

Förgäfves, o morfar! du reser dig än
Så stolt som i Pommerska åren,
Och drucken af fröjd vill till Tyskland igen,
Och tadlar den dröjande våren:
Du skakar ej snön af ditt glesnande hår,
Hur manlig du än må dig ställa,
Och senan ej mera sin spänstighet får,
Hur högt än ditt hjerta må svälla.

Sitt ner då förnöjd hos din älskvärda fru,
Hör henne din tapperhet prisa.
Din styrka försök med de små blott ännu,
Och läs med triumf din avisa.
Blott glaset må kröka din tynande arm,
Som krökes ej mer af en klinga.
Se'n dröm dig till Pommern, rödbrusig och varm,
Och se hur fransoserna springa.

* I anledning af en fördel, som svenska vapnen hade vunnit öfver de fransyska.

BRIGGEN OCH SLUPEN.

1809.

En stolt och ädel brigg, af gammalt götiskt timmer,
Med fyllda segel flöt sin jemna bana fram;
    Och sorglöst vid dess sida sam
En slup, som lyste ej af fransk fernissas skimmer
    Och ej af brittiskt virke skröt,
    Byggd blott af fur från Finlands bygder,
    I värde hållen dock för många säkra dygder.
Emot det hulda skydd, som han af briggen njöt,
Ej blott i släptåg förd, men undan farans möte
    Lyft, som ett barn, upp i dess sköte,
Han gjorde trogen tjenst och följde honom kär
    Så öfver haf, som genom skär.

Nu ställs en vådlig färd åt öppna oceanen. —
    Men hvarför, hvarför öfverge
Ditt lugn i bergens skygd? Vänd om, olycklige,
Vänd om och trotsa ej den stora verldsorkanen.
    Han for. Ack! mången storm förut
    Den djerfve seglarn lyckligt pröfvat.
Men denne! — Store Gud! Förskräckliga minut!
Mast, segel, tåg förstörs; och hela skråfvets slut
På klippan, dit den vrok, man väntar oförtöfvadt.

En bölja mellertid från briggen slupen röfvat
Med allt det raska folk, som skulle berga den.
Dock se den streta fram med brustna åror än,
    För att vid sidan af sin vän,
    Om han ej räddas kan, — förlisa!
Förgäfves. — Mellan dem sig svänger, jättelikt,
    Ett skepp, på dessa eldgap rikt,
Som mer än Montesquieu och Grotius bevisa,
    Och med ett skott och med ett tåg
Förklarar slupen sin, som snart dref vind för våg,
    Se'n rodret sjelft i stycken låg.

Hvad kan, hvad bör dess folk i nöden företaga?
Mot styrkans öfvermakt ges något val af råd?
Det har ej annan pligt än lyda och fördraga,
Förgäfves tröstadt af den nåd,
    Att bli vid samma ordning än,
Som hölls af briggens folk, de tappre, frie män.
Der blickar det ännu med fåfängt dolda tårar —
Och månne segrarn ens, så snart han lydnad får,
    Förtryta kan en suck, en tår? —
Tillbaka blickar det och rymdens böljor mäter,
Som rycka vän från vän, som söndra bror från bror,
En dotter från sin far, en son ifrån sin mor.
Om ock för evigt skildt, det evigt ej förgäter
Sitt hjertas helga skuld emot det broderfolk,
Som var dess ljus och stöd och ledare och tolk,
Och delte med det jemt på hafvet och i hamnen.

Nu står det på sin reling än,
Och blott till afsked sträcker famnen:
Då vittne till den nöd, som samlas kring dess vän,
Det glömmer egen sorg, att sörja endast den;
Men då det fruktar mest i afgrunden hans bäddning,
Det ser — kan det väl tro sin syn? —
Den ädles underbara räddning,
Och faller ner förtjust och ropar: o försyn!
Jag vill mitt öde tåligt bära:
Min vän har frälst sitt namn, sin frihet och sin ära.

DEN INRE FÖRENINGEN.

1810.

Folken må söndras af skiftande makter,
Döden må bryta de käraste band:
Tanken går fram genom ropande vakter,
Känslan besöker de saligas land.

Minnet har qvar, hvad ej sinnena röna,
Hoppet åt seklerna sträcker sin syn.
Hjertat, som rörs af det ädla och sköna,
Anar sin vän bortom hafvet och skyn.

Fritt som i luften der skyarna segla,
Möts man i tankens ovanskliga verld.
Sanning och tro! i er trollruta spegla
Hjertan hvarann bakom murar och svärd.

Tiden omkring oss sig hvälfver, som fästet:
Stjernor gå upp, medan stjernor gå ner.
Flydde du stormen? — Som fågeln till nästet,
Kom du dock åter: så klaga ej mer.

Pligterna helge de omknutna banden,
Fäste ditt hem der din kallelse är.
Mellan planeterna flyger dock anden:
Flöge han ej öfver klippor och skär?

Hvad, om en skärm vid ditt öga är bunden?
Hvad, om dig mättes de steg du får gå?
Trång är din krets och förgänglig är stunden
Inom det verkliga lifvet ändå.

Men i det lif, du dig tänker allena,
Allt är oändligt och evigt och godt.
Der med de ädlare tyst dig förena:
Verka osynlig mot villor och brott.

Ljuset är ett, som kring verldsrymden strömmar:
Ett är förnuftet. O! känn vid dess röst
Hjeltar från fordom, i saliga drömmar,
Vise från fjerran, omsväfva ditt bröst.

Himmelska rike! ej våldet, ej splitet
Flyttar dess gränsor, dess ordning förstör.
Evigt det varar, så länge blott nitet
Inom dig sjelf för det rätta ej dör.

Heliga känsla! de bröst, der du bjuder,
Känna sig lugna på hvardera strand.
Regnbågen lik, öfver hafvet som sjuder,
Bind, genom skyn, du de söndrade land.

TILL H. E. HERR GREFVE

CARL ADAM WACHTMEISTER. *

1810.

Äfven hit orkanen skulle hinna:
Och din Aura, häpen och betryckt,
Såg sin skyddshamn vinka och försvinna,
Såsom fordom Greklands sångarinna
Satt der stum vid sina gudars flykt.

Nya makter i dess tempel sväfva,
Nya namn der sprida tröst och hopp;
Men de offer deras altar kräfva,
Men de sjelfva ej de suckar jäfva,
Minnet ger åt flydda dagars lopp.

Nej, en tacksam tår i tysthet rinne
På din bild, som Brahe väntar dit.
Och förstumme än ditt namn derinne:
Hela templet är af dig ett minne,
Är en vård utaf ditt ädla nit.

* Han hade ibland andra välgerningar emot Åbo Akademi, hvars kansler han var, befrämjat byggnaden af hennes nya hus, som först under ryska regeringen blef fullbordadt och invigdt.

Annan inskrift der utaf oss tänktes;
Grunden är dock Svensk och såsom den
Troget gömmer mynten, som dit sänktes,
Så af dig, och hvad med dig oss skänktes,
Pregeln göms i våra hjertan än.

Våra säger jag, ej mitt allena,
Främst till dig bland Sverges ädla män
Sänd att, tolk af hvad de tyste mena,
Deras sista offergärd förena
Med min första, såsom Svensk igen.

SÅNGER AF EN BEVÄRINGSMAN UNDER KRIGET 1813.

1.

AFSKEDSSÅNG.

Bort, plog och spade, ur min hand!
Kom svärd och bajonett!
Jag går att slåss för kung och land
Och skaffa fred och rätt.

Jag köper ej en annans blod,
Mitt eget vågar jag.
Är jag för ung? Har jag ej mod?
Försök, om jag är svag!

Dansk eller fransk, hvad heter han,
Som ej vill Sverge väl?
Han skall få känna, hvad den kan,
Som ej är född till träl.

Farväl, min far! Välsigna mig
Med ett par Herrans ord,
Och se'n förgät, att det är krig:
Blott sköt i lugn er jord.

Gråt ej, min mor! Var nöjd: ni bar
En stridsman åt ert land.
Det är på ärans väg, jag far,
Och under Herrans hand.

Ej utan Gud en sparf förgår,
Om jag mins skriften rätt.
Vill Gud, så rubbas ej ett hår,
Fast kulor hvina tätt.

Vill Gud, så ser jag er ännu,
Och blir er ålders tröst;
Och kör min plog, så flink som nu,
Med ärren på mitt bröst.

På väggen hänger mitt gevär,
Med mången blodig fläck.
Der ser min brud, som hemförd är,
Hur jag har varit käck.

Och fort går mången vinterqväll,
Då jag berätta kan,
Hur Sverges här stod som ett fjell,
Då Prinsen förde an.

Men skulle jag — vid fredens slut,
Då alla komma hem
Och gå med er att tacka Gud —
Ej synas ibland dem: —

Hur sällt att dö för land och kung,
Vid ärans segerrop!
Hur skönt att saknas re'n som ung
Bland Sverges kämpahop!

Min flicka, som till kyrkan går,
Och ser den raska tropp,
Men ser ej mig, skall med en tår
Åt himlen sucka opp.

Der hoppas hon, i evig fröjd,
Hos Gud få råka mig;
Och sjunger, med hans vägar nöjd:
«O Gud! vi lofve dig!»

Farväl! så trång blir hyddan här,
Och hjertat sväller opp.
I fält! i fält! så fri är der,
Så rask båd' själ och kropp.

Dit vill jag, öfver haf och land,
Der man i elden är!
Der vill jag stå, med svärd i hand,
Och döden se helt när.

2.

SÅNG EFTER SLAGET VID JÜTERBOCK, UNDER TÅGET TILL LEIPZIG.

Som örnen öfver sjö och land
Med stolta vingar far:
Så flyg, min sång, till Sverges strand,
Högt svingande och snar.

Och stig bland häpna skaror ner
Med segrens glada bud;
Och der du templen öppna ser,
Träd in och lofva Gud.

Ty Herrans vrede är förbi:
Snart bloden runnit nog;
Den gissel skall förkortad bli,
Hvarmed Han verlden slog.

Med Sachsens konung, förd i band,
Stod herrskar'n i hans stad,
Och tänkte gripa med en hand
Vår hela kämperad.

Och med den andra foten stå,
Förfärlig, i Berlin,
Och se'n i all sin vrede gå
Med jättesteg mot Wien.

Men si! ett folk, som han försmått,
Här står från Nordens vik.
Dess arm ett hufvud saknat blott,
Att blifva fädrens lik.

Det fans, det hufvudet: se der!
Odödligt re'n förut,
Det i sin blick en stråle bär,
Som bådar våldets slut.

O! ledning af en mild försyn!
Bland vapen fostrad opp,
En Söderns son, från fjellens bryn,
Bär fram Europas hopp.

Vid Rabenstein han sitter trygg,
Se'n han vid Beeren stod
Och såg den franska härens rygg,
Som kom med öfvermod;

Men vek i hast med skräck och skam:
Ty, som ett åskmoln far,
Så red en tropp med dunder fram,
Och Svensk den troppen var;

Och såsom ax vid ax är knäckt,
Der hagelskuren slog,
Så lik vid lik såg Bertrand sträckt,
Och sig ur striden drog.

Och Eckmühl, nyss så viss, som mån,
Att slå oss såsom lam!
Ty lik en tiger bakifrån
Han tänkte rusa fram. —

Men snart han fann, att dock så lätt
Ett folk ej öfvervinns,
Som villigt följt, i strid för rätt,
Sin egen valde prins. —

Och Eckmühl drog sig åt Schwerin,
Och Vegesack gick fram;
Och Moskaus örn, med den från Wien,
Bland bergen spännt Vandamme.

Vid Rabenstein Carl Johan stod:
Och tänkte på Moreau.
«Hvad ande än må kräft hans blod,
Fram skall med Gud jag gå.»

«Ej skall Europa bli en träl,
Ej ljuset slockna ut!»
Så var i hjeltens höga själ
Det heliga beslut.

Och det står fast. Ej löses opp
Det stora folkförbund,
Hvars lif han blef — förr'n verldens hopp
Är fylldt i fredens stund.

Nu i sitt hufvud, lugnt och ljust,
Han hvälfde krigets lopp,
Då vid en himmelsk syn förtjust,
Han sprang i låga opp,

Straxt lugn igen, han kring sig bjöd
En krets af hjeltar stå.
«Jag vill ha slut på folkens nöd,
Jag vill till Leipzig gå.»

Så hjelten sade: Stedingk stod
Med silfverhjessan höjd,
Och Adlercreutz brann het af mod,
Och Tawast log förnöjd;

Och Löwenhjelm tog på sitt svärd;
Och alla, hög och låg,
Re'n tänkte på en efterverld,
Som sjunger detta tåg.

Hvem såg du, vid en snillets blink,
Hvem såg du, prins, i skyn?
Den store Gustaf med en vink
Försvann åt vesterns bryn.

Med segerpalmen i sin hand,
Han ilade förut,
För att på Elbens andra strand
Din bana teckna ut.

Till Breitenfeld från Jüterbock,
O, väg af ära full!
Lyft, Torstenson, din krönta lock
Och nicka från din mull!

Och skaka skölden på din grift,
Att det ger fjerran dån
Och eldar till en stor bedrift
Hvar fosterlandets son.

3.

SÅNG VID SVERIGES OCH NORIGES FÖRENING.
1814.

Hjelten beslöt det — och förde det ut;
Ljus var hans tanke och kraft hans beslut.
Viss i sin blick,
Väldig han gick,
Trotsande här
Skyhöga fjell och Napoleon der.

Hjelten beslöt det; ty Carlar ändå
Ynglinga-kronan till slut skulle få.
Räck den som vän,
Innan han den
Ta'r på sitt svärd,
Broder! och se: du är fri och det värd.

Hjelten beslöt det: och, Tvillingar, er
Skilja ej fjellen, ej fördomen mer.
Talet är ett,
Hör! och i vett
Såsom i mod
Lika, bevisen I er af ett blod.

Hjelten beslöt det: förstummade stå
Östern och Vestern och undra derpå,
Huru med sans
Frihet här vanns,
Huru med dygd
Stilla hon bor här i sanningens skygd.

Hjelten beslöt det, och Nord! du är en.
Så af naturen bestämdes du re'n.
Inom dig säll,
Från dina fjell,
Kring dina haf
Blickar du trygg, om all verlden blef slaf.

VID CLAES FRIETZKYS MINNESSTEN,

UPPREST PÅ KUMLA KYRKOGÅRD DEN 26 AUG. 1815.

Bland ringa namn, som här förvissna alla,
Af få bemärkta, snart ej nämnda mer;
Bland låga kors, som nästa sommar falla
Och med de stoft, de pryda, trampas ner:
Hvad reser sig för vård af upphöjd ära?
Hvad vill dess stolthet i en bortgömd vrå,
Der mödans trötta barn blott ro begära,
Tills hög och låg för samma domstol gå?

Väl mången qväll en resande här sporde,
Hvar Frietzky hvilar, fosterlandets vän,
I landtligt skygd, omgifven, som han borde,
Af trogna vänner, trygga odalmän:
Väl mången morgon på hans mull man funnit
En qvist af ek, dit lagd af okänd hand,
Skön af de perlor, som på bladen runnit:
Skön är en tår för dig, o fosterland!

Väl var den ädle värd den minnesstenen:
Dock hellre ostörd vill han sofva här.
Rör ej den vall, som gömt de trötta benen!
Rif ej de blommor, som hans hufvud bär!

Blott frid, ock när han lefde, han begärde
Af kung och folk, till sina mödors lön;
Och mer än lagern, blomstren hade värde
Än för hans höst, lik våren, glad och grön.

Ej här är stället för den sköna stoden:
Så sann, som skön! En bild af hvad han var!
Ur klippan bruten, som ej rörs af floden,
En svensk granit — dock se, hvad glans den har!
Så rördes ej för makten eller mängden
Hans svenska dygd ifrån sin fasta grund;
Dock ljuf och älskvärd, rundtom hela ängden,
Sin glans hon spridde från hans tysta Lund. *

Ställ der hans vård, på stranden, der han strödde,
Behagens vän ännu med silfverhår,
Hvad Seinen sändt och hvad han sjelf uppfödde
Af blommor täckast, i de Skönas spår. **
Der än hans skugga dväljs att dem betrakta,
I trädens skygd med sakta susning röjd,
Då på den goda de med täflan akta,
Och glädja henne, som gör allas fröjd.

Dock, nej! dess ställe är på Riddarhuset:
Att vid dess åsyn hvarje ädel man,
Då han bär rätt och sanning fram i ljuset,

* Säbylund, hans systers fru Gyllenspetz' egendom, sedermera tillhörig enkefru friherrinnan C. Silfverskjöld, född friherrinna von Essen.

** Frietsky roade sig på sin ålderdom att till de böcker, han lånte åt unga fruntimmer, bifoga fransyska verser, dem han sjelf författade.

Må vänta sig en lika lön som han:
Den lön, att tyst i skuggan återträda,
Sin aftonhimmel finna lugn och ren,
Bland vänner gömd, åt landets flor sig gläda,
Och få af Dygden sjelf en minnessten. *

STUDENTVISA.

1801.

Student! om du, det namnet värd,
Vill klinga med oss alla:
Så topp! att lika rask, som lärd,
För sanning stå och falla.
Sanning! vi helga dig hjerta och röst,
Så från embetspulpet, som katheder.
Sjelfve vår väg, det är mödornas tröst,
Vi oss bana till lycka och heder.

CHOR.

Sanning! vi helga dig hjerta och röst m. m.

Student! det namnet säger flit.
Till flit är men'skan buren.
Blott flit, blott oupphörlig flit,
Är lifvet af naturen.

* Denna sten blef upprest af Säbylunds då varande ägarinna, nu mera framlidna friherrinnan Silfverskjöld.

Se från planeten, som fyller sitt lopp,
Till de kräk, som för stacken arbeta,
Allt vet sin tid: och vi, tänkande tropp,
Och vi skulle vårt klockslag ej veta?

Blott flit så dygd som lärdom gör,
Och ger dig rang för gräsen,
Du länk, som sjelf dig fästa bör
I himlens ked af väsen.
Köpman en dag, eller knekt, eller prest:
Såsom men'ska, förädla din gåfva.
Sky att som masken, vid löfvet blott fäst,
Ditt förnuft och din frihet försofva.

Dock märk, att Visheten begär
Sin prydnad af Behagen.
Naturen sjelf sitt regnmoln klä'r
I färgerna af dagen.
Gå någon gång till en dans från Porthan:
Äfven Sokrates knäppte sin lyra.
Tänk ej likväl blott på valsen den da'n,
Så att chrian gör cirklar, som yra.

Hvar dag med ädel visdomstörst
Stå fram vid Mimers källa;
Men på en bal låt andra först
Sin spotska handske fälla.
Yngling! ju mer du har värde, dess mer
Är försynthet din prydnad och ära.

Mer än sin rätt man den blygsamma ger,
Då man ser honom mindre begära.

Från skum skilj drycken, som från stoft;
Sky sprätten, som pedanten.
Bär på din frack ej cedrodoft,
Ej dam af folianten.
Käck till försvar af hvar lidande dygd,
Ej i gränder sök mandomens heder.
Röj, till den trotsande dumhetens blygd,
Att dock kunskap är mer, än blott eder.

För moln af rök, der ruset bor,
Fly alla Gratier unnan.
Den Bacchus, som var Phœbi bror,
Är icke den på tunnan.
Drick vid en högtid ett glas eller par,
För att glädjas, ej blott för att dricka.
Drick, som du drucke, om munskänken var
Din i brudstolen rodnande flicka.

Må hon, må denna drömda bild
Af en oskyldig maka
Din känslas eld, som flammar vild,
Med blygsamhet bevaka:
Att på din kind, då du plötsligen röjd,
Som en julklapp, bland syskonen hamnar,
Ungdomens rosor må lefva, till fröjd
För din mor, som dig forskande famnar.

Se der vår ordens bud, min vän:
Vill du dem heligt lyda?
Så klingom! — Dock — ett vilkor än,
Det första jag bort tyda:
Svär till allt spel ett osläckeligt hat:
Båd' din tid och din själ det föröder.
Svär du? — Välan! var välkommen, kamrat!
Och nu drickom hans skål, mine bröder.

Din skål, du planta för ditt land,
Till odling vald för mängden;
Hvars knopp re'n under ympar'ns hand
Förljufvar hela ängden!
Spride din blomma sin doft till den gård,
Der hvar resande vinkas och spörjes:
«Lönar min son all den kostnad och vård,
Som af mig och af staten besörjes?»

Din skål, du son! hvars dygders pris
Den gamles hjerta gläder;
Som reser hem, så frisk, som vis,
Med böcker och med kläder.
Trefallt din skål! om du bär till din far
Ditt betyg om förkofran och heder,
Ej blott i fickan på prent, som bedrar,
Men i uppsyn, i tal och i seder.

SVENSKA SÅNGGUDINNAN TILL DEN DANSKA.

1794.

Kom, min syster, kom och räck mig handen:
Låt oss följas åt på Pindens topp;
Och de sköñsta blommor långsmed stranden
Af dess silfverkälla plocka opp.

Låt oss sedan vid oliven sitta
Och med täflan binda hvar sin krans,
På hvaran'n, i det vi binda, titta,
Rätta egna misstag af hvaran'ns.

Se, min syster! sköna äro begge:
Din mer småtäck, min mer allvarsam.
Kom och låt oss kyssas, då vi lägge
För Apollo våra kransar fram.

SÅNG I NORDISKA SÄLLSKAPET I LONDON.

1796.

Du fremling, som här vilse går,
I denna stenhop, höljd af töcken:
Bland en million af men'skor står
Och ensam står, som i en öcken;
Ty ack! af dessa hufvu'ns mängd
Ger icke ett din nick tillbaka,
Och mellan tusen skuldror trängd,
Du finner ingen hand att skaka.

Förgäfves nöjet dansar der
Ibland Vauxhallens stjernerader,
Och rikedomens vimpel här
Bekröner Themsens myriader:
Du stirrar kall. Ja, stod du än
Midt i ett palmbekransadt Eden,
Men utan sällskap, utan vän,
Du stod der, som på nakna heden.

Hvad glädje då, om på din stig
Bland fremmande, som dig ej höra,
En helsning öfverraskar dig
Med ljud bekånta för ditt öra.

En Nordman! o! en gammal vän
Blir han i samma stund han talar;
Och lik en bror du famnar den,
Som känner dina berg och dalar.

Till Norden längtar Nordens son,
Från all den pragt, som är i Söder.
Så kom och fjerran hemifrån
Finn Norden här bland trogna bröder.
Tag stjernan, som ej nedergår,
Och svär vid Sanningen och Dygden,
Att henne lik, din trohet står
Mot Bröderna och Fosterbygden.

TILL KANSLIRÅDET

GREFVE F. G. GYLLENBORG.

SVAR PÅ ETT SKALDEBREF *

1799.

Hvars är den röst, liksom ur skyn
Nedlåten till min tröga bana,
Att mina steg åt målet mana,
Som re'n förlorats för min syn?
Re'n, sansad, vände jag tillbaka
Ett barnsligen förhastadt lopp,
Med mod att snillets krans försaka
Emot det saligare hopp
Att lära af en blygsam maka
I egen täppas fria skygd
En trefven och förnöjsam dygd.
Jag fann med skräck till konstens tempel
Den uppgång, ack! så lång och svår,
Som genom tjusande exempel
Förledt min ungdoms djerfva spår.
Jag fann, att der dess fjellstig går
Man måste stiga eller stupa,
Att ryktets branter äro djupa
Och skilja med en slipprig stråt
Berömmet och föraktet åt;
Att äran sjelf ur smickrets slöja

* Se Stockholms-Posten № 101, för år 1799.

Åt fåfängan ironiskt ler,
Och att ett hånskratt smärtar mer,
Än tusen bifallsrop förnöja.

Men ack! ehuru klokt igen
På land min lilla båt jag dragit,
Förr'n vågens svall mot bränningen
Dess hela byggnad sönderslagit:
Hur lätt förförs jag icke än
Af morgonstjernans klara låga
Att mitt förslitna segel våga
På en försvuren ocean!
Dock, när Apollos egen svan
Med qvittret af sin himlastämma
Mig bär ett lyckligt förebud:
Bör väl en olycksfågels ljud,
Bör väl en stormig sky mig skrämma?
Skall jag ej än, ehuru tung
Min svaghet finner snillets lyra,
En sång ur skuggan äfventyra,
När Gyllenborg mig säger: sjung!

Jag mins, jag evigt mins den stunden,
Då lik en varelse ur skyn
Han för min barndoms tjusta syn
Upplät den Heliconska lunden.
Längst bakom Bälten, i en bygd
Af tallar blott mot Nordan skyggd,
Midsommar'n kom: den bråda solen
Knappt till en timmas slummer mer

I nattens famn sig gömde ner,
Och re'n den löfbekrönta skolen
Var sluten under dans och sång.
Snart blef i sta'n ett muntert språng:
Hvar granne med sin tub i handen
Klef på sin vind; och glad åt stranden
Jag flög med andetrutet lopp.
Ett fartyg syntes; och mitt hopp
Blef sannadt: re'n med segelvingar
Det når en länge önskad hamn
Och mig en saknad fader bringar,
Som ger mig, tryckt emot hans famn,
En Stockholmsgåfva, att mig löna
För mina sista nyårsrim,
Der Cherubim och Serafim
Basunade i lunder gröna.
Det gyldne verk han skänkte mig,
Naturens, menniskans och dygdens
Och frihetens och fosterbygdens
Odödelige skald! af dig.

Med hvad beundran upp till fjellen
Jag såg församlas af din sång
De nio Systrar från de ställen,
Jag sökt i drömmen mången gång,
Se'n jag scanderat hela qvällen
På trogna fingrar min Ovid.
Jag såg med dem hans gyllne tid
Nå våra berg och dem bekransa
Och kring din flöjt små gudar dansa.

Fast jag din vishet ej förstod,
Din känsla rörde upp mitt blod,
Och din musik betog mitt öra.
Jag stod på Salaminas strand,
Såg dolken i Lucretias hand,
Och tyckte mig din stämma höra
För frihet och för fosterbygd
Upplifva hjeltens helga dygd,
Hvars namn af Nepos, men hvars värde
Med aning af din sång jag lärde.

Jag *Menniskans Elände* gret,
Och slöt min lek: ehur' med möda
Jag fann mig, i min munterhet,
Ett menlöst offer dömdt att blöda.
Fast jag ej än det törne såg,
Som under lifvets blomma låg,
Jag lärde menskligen att tåras;
Och då jag se'n förnam en röst
Af någon mor, som utan tröst
Sitt hjerta kände genombåras
Af svultna faderlösas skri:
Så ljöd med sorglig harmoni
Ifrån ditt hjerta i mitt öra
Den mensklighetens elegi,
Som englar utan gråt ej höra.

Jag log åt *Dina Vänners* spratt
Och höll af den, som kom förtrolig
Och teg. Jag ville, att han satt

Änn' längre, förr'n han sad' god natt;
Ty såsom han, jag fann dig rolig
Också i slumringen ännu:
Och när han gick, försvann ock du.

Med häpen blick för *Verldsföraktarn*
Jag stod, liksom en yngling står
Och ser en vis med silfverhår,
Hvars tankars djup han ej förstår,
Men vördar heligt stum betraktarn.

Ditt *Afsked ifrån Ungdomen,*
Hur ljuft det trängde i mitt sinne!
(Då ref mitt eget afskedsminne
Ifrån de glada ögonen
Ej dessa bittra tårar än.)
Jag såg din själ som i en spegel
Så hjertligt sann, så ädelt god;
Och ropade med eldadt mod:
O! blef hans vers min lefnadsregel!
O! att en himmelsk hand hvar rad
I djupet af mitt hjerta skrefve,
På det min ungdoms målning blefve,
Som hans, så lärorik och glad!

Men hvilken utsigt kring naturen
Och kring min födslobygd jag vann,
Förut blott skådande, som djuren
På tufvan, der ett bär jag fann;
Och hur förskönades de minnen
Som lekte i min barndoms spår:

Då af din *Vinter* och din *Vår*
I hast mig skaptes nya sinnen.
Men icke blott med bilders glans,
Ledd af din hand i festlig dans,
Naturen lekte för mitt öga:
En själ hon lånte ock af dig,
Som i hvar blomma tjuste mig
Med tankar rena, såsom höga.

Så eldades min ungdom re'n,
O Skaldefar! af dina sånger.
Hur dyrbart var ditt namn mig se'n!
Hur fiken sprang jag många gånger
Att se din skymt och i ditt spår
Strö från min kind en tacksam tår!
Men ack! att du, som jag mig tänkte
Blott ibland ålderdomens namn,
En dag mig slöte i din famn
Och mig din ädla vänskap skänkte:
Det hoppet trodde jag ej mer,
Ehur' en ynglings drömmar yra,
Än att en afton se Homer
Stå på min tröskel med sin lyra.

Hvad! och jag glömt dig, ädle vän?
Är då mitt hjerta re'n så brutet,
Min kraft så tömd, mitt lif så njutet?
Om blott en enda gnista än
I askan af min eld sig gömmer,
Ditt namn skall lifva upp dess glöd.

Om jag blott dunkla syner drömmer,
Om jag ej lefvande är död:
Skall för min själ ditt minne stråla;
Och till en tröst mot qval och brott,
Som fylla lifvets knappa mått,
Skall i din skepnad jag mig måla
En dygd, som, halft förklarad re'n,
Ännu i bräckta skalet dröjer
Och sitt odödeliga sken
För hoppets barn på jorden röjer.

Af haf och klippor från dig skild,
Har jag dig glömt? — Ack! spörj Cupido:
Förnim, att ej ens han din bild
Satt i mitt Pantheon åsido.
Nej, mot en troget tacksam barm,
Alltse'n din vänskap krönt min lycka,
Jag tryckt och skall i döden trycka
Den hand du räckte mig så varm.

Dock jo, jag fruktar att dig glömma:
Jag glömmer ståten af ditt namn
Och denna glans, som kring din hamn
Odödlighetens strålar tömma.
Jag mins i dig blott menniskan,
Den enkle, gode, ädle man
Med dygdens gråhår på sin panna;
Och ger ditt skaldebref det svar,
Som om jag såge der en far
Sin son med blödigt hjerta banna.

TILL FRU LENNGRENS SKUGGA.*

1817.

Är det du, som denna klagan höjer
Ur den tysta grafven? Är det du?
Nej, om än din skugga bland oss dröjer,
Ville du blott trösta oss ännu.

Dig förgäta skulle dina vänner?
Den det tror, ej kände dig som vän.
Han blott glansen af ditt snille känner,
Ej den dygd sig gömde bakom den.

Han ej såg dig småle åt din ära,
Blott för vänners glädje nöjd deråt;
Han ej såg dig dödens smärtor bära
Ensam, för att spara vänners gråt.

Kan en dikt, en sång, ett infall glömmas
Som din stämpel, straxt igenkänd, bar?
Dina blad, behöfde de väl gömmas?
Står din vers ej som ett ordspråk qvar?

* Svar på en vers i Stockholms-Posten för år 1817 N:o 93, med rubrik: Fru Lenngrens skugga till fordna vänner.

Och du sjelf behöfde i en urna
Ställas fram för att ej glömmas bort?
Du behöfde blommor, lättsint burna
På hvar graf, att vissna inom kort?

Du behöfde vänner att bevaka
Nu ditt minne? då ej längre du
Tillhör dem blott, ej ditt hus, din maka,
Då du hela Sverge tillhör nu?

Vill du höra, du åt ljuset flydda!
Här en harpa, som din rätt dig ger!
Hör din egen i palats och hydda,
Och med Kellgren le ännu hit ner.

Vill en helsning du åt honom bära
Från en saknande och trogen vän:
Tag det af det folk, som vid hans ära
Ställer din, i kön blott skild från den.

THORILD TILL LEOPOLD
1821.

Friden bebådar jag dig, den gudomliga. Kärleken henne
Födde med Sanningen sjelf. Känn vid ditt hjerta dess flägt.
Thorilds skugga dig nalkas med den. Förundra dig icke:
Grafven försonar ju allt, himmelen gör det än mer.
Bland odödliga nu jag andas blott glädje och kärlek:
Bland odödliga blott lefver du äfven nu mer,
Tyst, som de, och fördold i tiden, som brusar omkring dig.
Upphöjd öfver dess ström, öfver dess tadel och lof,
Upphöjd öfver den tid jemväl, då du, stolt i din äras
Skönaste glans, med mig trädde i skranket och vann.
Ja, jag bekänner, du vann: ej så, att min sak var förlorad.
Se, den lefver ännu; endast dess kämpe du slog.
Också var ju ej den, ej snillets och sanningens frihet,
Mål för de pilar, du sköt, öfver mitt hufvud ett regn.
Icke emot den Thorild du stred, som, tjust af naturen,
Lyssnade efter dess röst, hörde i Ossian den,
Hörde den djupare än i sitt bröst; och söng, ej naturens
Anlete, utan dess själ, tänkare mera än skald.
Icke den Thorild belog du, som, klart i det stormiga seklet
Blickande in, stod fram, såsom en tidens profet,
Talte «Förståndets rätt» och, värd att föra dess talan,
Viste sig värd att bli hörd både af Konung och folk.

Den belog du, som sjelf ref sönder, drucken af högmod,
Kransen, som Kellgren fäst, skön i hans fladdrande hår.
Den bestred du, som ej det lofvade Pantheon byggde,
Utan omkring sig, på trots, sluugade stenen dertill;
Den, som med stegringar blott för ögonblickets beundran
Spillde sin gångares kraft, spillde sitt namn och sitt mål.
Begge likväl, uppgångna igen, må pröfvas af tiden:
Tiden mig dömmer till slut, såsom du dömde mig då,
Du, som befann i mitt verk en tempelresning, ej templet;
Stort var ämnet deri; ämne det är, men ej mer.
Knoppar, en lofvande mängd, frambragte jag, knoppar allenast.
Dock af de kastade frön månget är växande än.
Flere besått det fält, jag röjt: bland tistel och malört
Bär det ock Iduns frukt, bär det ock myrth och jasmin.
Mullbärsträdet i Lund förtjusar mig. Stolt är dess krona,
Sköna dess blommor och bär, präktigt det silke, der spinns.
Dock förgäter jag allt för Psyche, som vingarna fria
Lyfter derur och glad flyger åt fjellen och skyn.
Skall då der allt förödas, hvad förr är planteradt och odladt?
Fäller man bärande träd, sveder man park och allé?
Nej, ju äldre, ju mer de höga, i präktiga rader
Skyggande stammarnas helgd vårdas i kommande da'r.
Blef till förstöring och split min ande besvuren ur grafven?
Se! min besvärjare sjelf står ju som medlare fram!
Hör den förståndige, hör hans bikt om sin segling i luften.
Frysande der, han fann endast en öken af moln;
Ej de präktiga moln, här visas af morgon och afton,
Utan en dimma, hvari jorden, som himlen, försvann.

Dock med sitt pröfvande rör han mätte den glesnande luftstod,
Glad att med lättadt bröst andas här nere igen.
Räck den raske din hand och skatta hans mod att ej endast
Följa sin tid i dess flygt, utan ock yppa dess fall.
Filosofiens bankrutt bekänner han öppet och ärligt,
Visar den cirkel, hvari grubblaren löper omkring.
Öfvertygelsens blick ifrån bevisningens formler
Skiljer han åt, som du skilde dem länge förut.
Ej i tomma begrepp, ej heller i skenet af ytan,
Utan i sinne och sans finner han sanningens lif.
Sinnet han prisar, som du, det inre, som jorden och himlen,
Likt regnbågen, så skönt medlande, binder ihop,
Prisar dess kraft att igen de söndrade strålar förena,
Gripa det verkliga fatt, såsom ett lefvande helt.
Så är det nya förnuft till slut dock endast det gamla,
Endast det sunda, sig sjelft sansande menniskovett.
Sjelfva den diktande konst ifrån de etheriska rymder
Manar han ner, som du, ner i den synliga verld:
Der hon färg och gestalt kan ge åt den flygtiga drömmen,
Fästa den qvar i en bild, menniskligt fattlig och skön.
Fjerran skilde på hvar sin väg, I mötens vid målet:
Dit från Schelling han går, gick du från Leibnitz förut.
Sedan och öfver den klyft, som Kant i systemerna sprängde,
Steg du till Schelling ned, der han vid sanningens brunn
Trodde sig hvila och se, i dess nattliga djup, hvad för dagens
Klarhet här ofvan ej syns, eviga stjernornas glans.

Synande grannt, du likväl ej såg der annat, än djupet,
Och beundrade blott glansen i skådarens syn.
Hvad du der nere ej fann, det fann du här uppe i dagen:
Rosen sjelf i sin dagg viste dig ljuset och skyn.
Snart i en stjernlös natt, ack! förr än grafven omkring dig
Sluter sin riglade port, slocknar ditt öga likväl.
Dock hvad förlorar din syn? Det som förr dig tjuste med själfullt
Talande blick, nu kallt, främmande, vänder sig bort.
Glittrar ock skalet ännu, i det frysande fönstret, af sommarns
Flyktade fjäril: ej det lönar din mödade syn.
Bort till den sol du ser, som bådar den eviga våren,
Längtar till friden, som bor under dess heliga palm.
Der af Virgil och Racine förtjusa dig sånger, till hvilka
De, som förtjuste dig här, voro accorder blott än.
Der hos Schiller, hos Shakspeare sjelf du beundrar den sanning
Hvarmed de spegla hos sig hela den skapade verld.
Der skall ej Thorild mer, ej Enbom reta din qvickhet.
Väl tör denne — du vet, du, om ej andra än du,
Huru han dödde försont med dig — väl torde han, tacksam,
Helsa dig der med en sång. Ryser du? Gif dig tillfreds.
Ej på prosa den är; jag sjelf ej mera på prosa
Stämmer min harpa — ty vet, sjelfva vårt tal är på vers.
Frukta ej heller för svulst. Der genomskiner i orden,
Såsom i anletet, allt; allt der så sannt är, som skönt.
Innan jag möter dig der, jag ville min skugga på jorden
Se försonad med dig, göra dig rätt, äfven jag.
Högt förklarar jag nu: ej du förvållat min landsflykt;
Öppet emot mig din fejd endast med pennan var förd.

Slet du ock sönder ett namn, personen förföljde du aldrig.
Sjelf ifrån sans, ifrån hof trädde jag dårligt och föll.
Frid åt din afton begär jag af dem som skatta mitt minne.
Frid är i Minnets Olymp; rum för oss båda den har.
Frid åt din afton bjuder ej blott ditt lagrade gråhår
(Lagren beskyddade förr äfven mot viggen ur skyn),
Bjuder ock stridens lag. Ej ridderligt är det att hjelten
Trotsa, då rustsal'n re'n gömmer hans hvilande svärd.
Dock det aktar du ej, ej mer än den döende Kellgren,
Glad att i tysthet ge äfven de nya sin rätt.
Hvilken gaf du den ej, änskönt han ej följde den vägen,
Der du skaldernas höjd nådde i klassiska spår?
Fann du ock börden ej laglig, likväl, då barnet var vackert,
Tog du det huld på ditt knä, kyste det, förde det fram.
Ville du aga det, ny blef dess fägring igenom din aga;
Agan sjelf var blott smek, bannorna voro beröm.

Si! en Zelot här ställt sig att lyss och säger: «Hvad gäckspel!
Thorild talte ej så, icke hans ande det är.
Någon har lånt hans larf och smygt sig hit för att lisma,
Eller att Leopold sjelf bry med ett andebesök,
Bry den gamle, som nu, så hviskar ett rykte, är spökrädd,
Sedan Thorild begynt gå i Upsala igen».
Öfver det ryktet du ler det löje, med hvilket du hofvet,
Staden och landet förtjust, ler Leopoldiskt ännu.
Också jag må le, då man vill från verlden der borta
Se mig densamma igen. — Kom jag från Albion så?
Var jag i Tyskland den, som i Sverige? Men redan i Sverige
Skref till «Behagens Skald» Thorild det rodnande bref.

Rakt fram ställer sin väg den redlige. Dock om han irrar,
  Stannar han, ser sig omkring, stiger på närmaste höjd,
Öfverskådar och rättar sin gång. Hvad vi sjelfve ej göra,
  Det för oss alla till slut tiden, den medlande gör.
Tiden är lik Vulkan, som haltar åt höger och venster,
  Säger åt Juno: var tyst, blidkar den hotande Zevs,
Bär beskäftigt omkring den försonande skålen till alla,
  Får dem att skratta och gå, mätta och trygga, till sängs.
Mätt af din ära och trygg vid de verk, du åt seklerna lemnat,
  Går du till hvila, du ock, skrattande Gudarnes skratt.

IMPROMTUER

I ANLEDNING AF SVENSKA AKADEMIENS SAMMANKOMST DEN 21 OKTOBER 1822. *

1.

Hvem är den gamle, lik en vålnad
Ifrån en tid, som ej är mer?
Hans sjelfva drägt tillkännager
En glöd, ännu ej hel förkolnad,
Af lågan på det altar qvar,
Som Gustaf gaf i hans förvar.
Den siste af de offerprester,

* Då hans Excellens Herr Grefve Skjöldebrand, den siste som af Herr Landshöfding Rosenstein infördes, der tog sitt säte.

Han valde sjelf: hvad minnens glans,
Hvad snillens ära i en krans
Omkring hans silfverlock sig fäster!
Om än i våra glömska da'r
Förgätes, hvad han varit har,
Skall dock en dag hans namn förenas
Med det som längst mot tiden står.
Så långt Augusti minne går,
Går äfven minnet af Mæcenas.

2.

Det var en heder i sin tid den störste,
Att här bli förd ibland de vittras tal
Af Tredje Gustafs eget val;
Men är det icke mer, att bli det af den Förste?

TILL LANDSHÖFDING VON ROSENSTEIN,

AF PRESTESTÅNDET VID EN MIDDAGSMÅLTID DEN 1 MAJ 1823.

Maj dig helsar lifvande ännu;
Än en gång det gamla trädet knoppas.
Minnets vår igen upplefver du,
Fast du intet mer i tiden hoppas.

Minnets lärkor dig besöka än,
Minnets blommor kring dig spricka åter.
Töm ditt glas och känn dig sjelf igen,
För att njuta än, hvad du begråter.

Känn dig sjelf igen i denna krets
Af det Stånd, hvars stöd du var vid thronen.
Njut dess aktning, med dig sjelf tillfreds,
Du dess ljus var äfven hos nationen.

När en tid af stolt förstånd deri
Ett föråldradt skrå förakta ville:
Du dess ära med Tingstadii
Lärdom lyfte, och med Lehnbergs snille.

Känn dig sjelf igen, då tacksamt här
Lund dig helsar och än mer Upsala.

Äfven Åbo bland oss vittne bär
Om den skuld, det aldrig kan betala.

Känn dig sjelf igen, då med ditt namn
Främst bland oss vi vörda den dig kära, *
Lef i honom, sväfva som en hamn
Kring hans lycka, delande hans ära.

TRANSFUSIONEN

ELLER DEN STORA FRÅGAN FÖR DAGEN ** UNDER RIKSDAGEN 1823.

En hedersman blef sjuk och kände mycken plåga,
Att dömma af hans rop. Det sattes väl i fråga,
Om han ej vore blott malade imaginaire;
Men den, som tror sig sjuk, det derför också är.
Kring staden flög ett bud, som samlade en skara
Af läkare, så med som utan sidenhatt.
I rummet, bredvid hans, det visa rådet satt,
Och, att så dyrbart lif bevara,

* Ståndets Taleman, Ärkebiskopen m. m. Herr Doktor Carl von Rosenstein.

** Angående myntbestämningen, hvarvid ett utländskt lån var ibland de föreslagna medlen. Då förevar äfven frågan om bankens publicitet. För öfrigt syftar detta obetydliga skämt på det stridiga intresset emellan kapitalisterne och de skuldsatte possessionaterne.

Begynte rådslå med allt nit.
Som ingen ville synas vara
Blott som en siffra kastad dit,
Så höll hvar en sitt tal. Hvar én sin åsigt hyste,
Uppfattad ur en bok, som på hans hylla lyste
I Brittiskt eller Galliskt band.
«Se här är mitt recept!» de ropte om hvarandra
Och höllo fram sitt blad med ädelt upplyft hand.
En del blott talte för att klandra,
Regimen, som förut var af den sjuke följd;
Och ville af den magra födan,
Förgäfves, mente de, af dyra såser höljd,
Härleda hela vedermödan.

Den stackars sjuke mellertid,
Otålig under deras strid,
Blott af en enda njöt den trösten,
Att han till honom kom i rummet, der han låg,
Och kände på hans puls och på hans tunga såg.
Godt! sade han och gick, och nu först höjde rösten,
I rådet, också han, till slut:
«En fråga, vänner! vi förgäte,
Som bort, måhända, gå förut:
Hvari det onda har sitt säte,
Hvaraf det kommer, hvad det är?
Om jag min tanke får förklara,
Så tror jag denna sjukdom vara
Af samma art och samma rot,
Och fordra samma enkla bot,
Som den, hvaröfver nu hvar menska nästan klagar,

I våra vällust-sjuka dagar.
Den yttrar sig på tusen sätt;
Men hufvudfelet är, att bloden ej så lätt
Och jemnt kring kroppen gör sitt omlopp, som den borde.
Der är för mycket, och för litet här;
Och jemmern ej, som mången tänka torde,
Hos bristen blott, men öfverflödet är.
Gån, såsom jag, till patientens läger
Och hören först hvad magen säger:
Se! den är full med mat, som den ej smälta kan,
Hvaraf den icke blod, men väder gör, och annat.
För mycket blod igen sig samlar i en ann'
Ej mindre vigtig del. Att i dess port det stannat,
Som borde spridas kring, gör hela bukens larm.
Dock lider kroppen mer, när bloden får en hämning
I någon öfre del. Då gör en bröstbeklämning,
En hufvudvärk, att själen sjelf blir krank.
För öfrigt märken väl: när man den sjuke frågar,
Hvari han sitta tror det onda, honom plågar,
Så lägger han sin hand på hjertat, denna hank,
Der bloden strömmar ut och dit den strömmar åter,
Och lif åt hela kroppen ger.
En oro i dess nejd ej honom hvila låter,
Ej verka som han bör. Den stiger mer och mer,
Och gjuter dödens natt i hans förskräckta sinne.
Tänk! ropar han, helt blek, om dörrarne derinne,
Som släppa in och släppa ut,
Ej skulle öppnas mer? Då tog det hastigt slut!
Hvi får jag icke se hvad i dess kamrar gömmes,
Om det som fyller opp motsvarar det som tömmes?

Då skulle jag kanske min sjukdom sjelf förstå,
Och sjelf i tid bedömma faran.
Så frågar vår patient: hvad svara vi derpå?»

Hvad galenskap! så mumlar hela skaran,
Den vurmen är ej hans, men din,
Dumdristige fantast! Hur skall han skåda in
I eget hjerta? «Jo, om han magnetiseras
Och lyckas att bli clairvoyant.» —
Du är magnetisör! — «Det är ej min talang,
Men borde, tycks mig, vara deras,
Som vilja göra blod: en konst ej mindre svår,
Än den att göra guld, hur långt chemin än går.
Dock är min önskan ej, att de den sjuke döfva:
Han domnar nog ändå. Hvarann de borde söfva.
Kanske i sömn de hitta på
Hvad de, som vakne, ej förmå.»

Hvem är han? sporde man, och vände
Från honom till hvarann sig nu;
Men ingen fanns, som mannen kände.
Hvem är du? ropte en: bekänn, hvad heter du?
Hur kom du hit? När har du doktor blifvit?
Låt se diplomet. Hvar, af hvilken är det skrifvet?
Du tiger — der är dörr'n. Dock säg oss, förr'n du går,
Hvad råd din vishet ger?

«För er hon ej förslår»,
Så är hans svar; «men vill den sjuke veta,
Hvad råd jag honom ger, så lyder det så här:

Stå upp och gå, lef tarfligt och arbeta.
Då fattas dig ej blod så mycket nödigt är,
Då är den lätt och ren och skär,
Och rör sig, som den bör, blott du dig sjelf vill röra.
Då är du också trygg vid striden, som de två
Partierna, du vet, den som vill alltid få,
Och den, som ej vill ge ifrån sig, ständigt föra.
Hvad är emellan dem det bästa du kan göra?
Att magens korlande, ej mer,
Än hvad dess rika granne ger
För ångestsuckar, låtsa höra!»

Stå upp och gå! ett härligt råd, min sann!
Att ge en sjuk, som ligger, såsom han,
Vanmägtig på sin säng och qvider,
Och sig åt höger än och än åt venster vrider! —
Vid dessa ord ett allmänt skratt
Af herrarne med sidenhatt
Den okände åt dörren följde.
En viss förlägenhet de dock förgäfves döljde.
En stund af tystnad föregår
De nya talen och förslagen,
Som stridde med hvarann till skymningen af dagen,
Då ändtligt ett projekt de flesta röster får.

En transfusion af blod, som det i konsten heter,
Beslöts. Men frågan blef, hvad blod är dertill bäst?
Ungt, det förstås, och friskt, men af hvad djur? Af häst,
Kalf eller får? Hvem vet hvad egenheter
Hos hvarje art i blodet sitta må,

Och in i kroppen öfvergå
Och verka till och med på sinnet hos den sjuka?
Blott griller! Blod är blod, så ropte en härvid,
Och afbröt denna nya strid.
Dock räds jag, att vi måste bruka
Ett utländskt djur; ty hur det är, så gör
Det nordiska klimat i bloden en viss tröghet,
Hvarför ock snillet här, med all sin tankehöghet,
Likväl till torgs så litet för.
Nu vet jag, att patienten äger
En bagge, ung och rask, af arten Merinos.
Nyss anländ hit, den kommer oss
Rätt väl till pass. Hvad ägarn derom säger,
Det få vi höra se'n. Ej, innan hon är gjord,
Operationen sjelf af honom bör bli spord.
En åderlåtning blott vi kunna henne kalla.

Förslaget bifall vann af alla.
Det skulle genast ske. Men se, den sjuke stod
I dörr'n och hörde allt, man tänke med hvad mod!
«Att tappa ur mig blod! gunås, det ofta gjordes,
Men tappa i mig — ur ett får!
Nå! jag bekänner, konsten går
I allting nu så långt, som aldrig förr det spordes!
Dock säger jag: stor tack! — Hvad? skall jag bära ull,
Jag sjelf, i mina tackors ställe,
Se'n baggen slagtad är, som jag för deras skull
Förskrifvit utifrån och ej gaf bort för gull?
Det är ett präktigt råd, och han en vacker sälle,
Som hittade på det. Man säger, att han är

En talare, en tänkare, ett snille,
Trots någon i ett vittert gille.
För lärdom och geni jag största aktning bär;
Men, till de chemiska försöken
Jag ej det silfver ger, jag spart i mitt schatull.
Än mindre låter jag för vetenskapens skull
Mig sjelf behandla som i köken.
Den andre läkarn deremot
Gaf ett förståndigt råd, som re'n begynt min bot.
Det vill jag denna stund för hela verlden visa.»

Så talte han i dörr'n — och satte sig att spisa,
Och klädde sig och gick igenom salen ut,
Och blef fullkomligt frisk till slut.
Helt flate stodo der med sitt system, de lärde,
Dock trygge vid sitt nit och sina satsers värde.

ANEVRISMEN

ELLER DEN MISSLYCKADE OPERATIONEN *

1823.

En man, förr stark, men nu bedagad,
Af krigstjenst småningom försvagad,
Led ofta af indigestion
Och hämmad blod-cirkulation.
Snart öks det onda, som han lider;
Ty bloden, kraftlös, trög och krank,
Var stängd, som silfret i en Bank;
Men hur han våndas, hur han qvider,
Fann husets läkare omsider
Af pulsens bultning, stark och snar,
Att åderbråck för handen var.
Nu, rädd att någon skulle klandra
Hans kur-method, som dock var klar,
Beslöt han kalla fyra andra.
I Plenum hölls konsultation,
Och slutet blef: operation.
Den gjordes, men, som ofta händer,
Utaf okunnighetens händer,
Som sig för sent i fingren bet;

* Skrefs, som en motsats, af en annan hand, efter en annan åsigt, och införes här i det hopp, att det af författaren, om han ännu lefde, ej skulle ogillas.

Ty tråden knöts, af oförfarenhet,
Ej ofvanför, men nedanföre säcken,
Och ådern brast och mannen dog på fläcken.

BANKENS SKÅL

VID RIKSDAGEN 1823.

Eken står, i roten oskadd än,
Fast den plundrats, som i storm det händer.
Banken står, i trots —
(En annan röst föll in)
Sjung ut min vän —
(Den förre fortfor)
Står i trots af sjelfva Riksens Ständer.

Om vi sjelfva vid besluten stå,
Står nog Banken på den gamla grunden,
Jorden safter ger, och löfven slå
Nya ut i den förödda lunden.

Vårde hvar och en sin egen bank,,
Och ej låne då han borde spara.
Om nationen spelar sig till pank,
Kan ej Tumba den för fall bevara.

Är kanalen blott ett åderbråck?
Eller skall han kroppen en gång nära?
Gjordt är gjordt: han ger åt Sverge dock,
Lik dess segrar, en odödlig ära.

När i denna krets vi tänka så,
Odalmannen sjelf det tillfredsställer.
Ja, i dag åtminstone vi stå
Höjde öfver siffror och tabeller.

Det är sannt: der på det gröna bord
Vi dem lemnat nyss, och dit de höra.
Men i nödens stund det enda ord
Fosterland — mer än en Bank kan göra.

I SVENSKA AKADEMIEN 1824.

DÅ FÖRFATTAREN DER SÅSOM SEKRETERARE EFTERTRÄDDE LANDSHÖFDINGEN OCH KOMMENDÖREN NILS VON ROSENSTEIN.

«Svigta ej de brutna tempelbågar?
Luta ej de pelarne till fall?
Tidens storm dem når: och dit du vågar?
Blinde! du det ångra skall.

Tror du elden der ännu densamma,
Som den var i fordna sköna da'r,
En augustisk eld, en altarflamma,
Lika ren som hög och klar?

Vänta ej de rika offerfester,
Som der tjuste hof och stat förut:
Med de gamle snart försvunne prester
Dör all glans, all dyrkan ut.

Från den ädla, konungsliga tiden
Står ännu den ende store qvar,
För att stegra, se'n den är förliden,
Saknaden af hvad den var.»

Så i drömmen hann en röst mitt öra,
Då en pilgrim till en helgad ort

Jag mig syntes, tjust att redan höra
Sången i dess tempelport.

Der med häpnad tvekande jag dröjde,
Då en ljus gestalt bevingad kom,
I sin hand en gyllne runstaf höjde,
Skapte hela scenen om!

Templets hvalf och väggar såg jag flydda,
Såg ett landskap i dess ställe stå,
Såg i skogens skygd en rödlett hydda
Vid en fors der hamrar slå.

Upp åt sjön, som skyl och mila speglar,
Stiger jakten trots den vreda elf:
Lyft af slussen, han på ängen seglar,
Öfver sig förundrad sjelf.

Fjerran betar der en hjord af renar,
Och på långa skidor skytten går.
Här sås väppling mellan bauta-stenar,
Kärfven vid en runsten står.

Mellan klippor, vältrade i ringar,
Förr en tingstad, går en kyrkväg nu.
Här planteras — hör! hur spaden klingar;
Kämpens urna brast i tu.

Stig i kyrkan in och se hvad fanor,
Bragta dit från Rehns och Donaus strand!

Känn igen på dessa höga anor
    Svenska jorden, hjeltars land.

«Svenska!» detta ord i morgonljuset
Såg jag glänsa fram och fästa sig,
Som en inskrift, öfver pelarhuset,
    Som nu åter omgaf mig.

«Blott det ordet, om än templet fölle,»
Sade han, som gyllne stafven bar,
«I ett luftigt band tillsamman hölle
    Hvad här ment och verkadt var.

Dock det står, hvad böljor än må svalla,
Och hvad ilar hvina om dess rund:
Sjelfva namnet hindrar det att falla
    Från sin fosterländska grund.

Ej blott smakens domstol, det förvare
Åt medborgligheten sjelf ett värn.
Sanning, rätt och frihet sig försvare
    Med vårt språk, som med vårt jern.

Sköna språk! hur rikt på stora minnen!
Hvilken skatt för er, I Svenske Män!
Fädrens tungomål, o! det besinnen,
    Gömmer fädrens anda än.

Tiden byte om behag och öra:
Dock hvad sinnrikt far och farfar sagt,

Son och soneson ännu skall röra,
    Och till språkets fond bli lagdt.

Språket, såsom konsten, har sin regel;
Dock hvar tanke gör sig sjelf sin form.
Vattnet likt, är talet än en spegel,
    Än ett haf som går för storm.

Språkets rätt är helig, men ock snillets:
Lehnberg har sin ton och Höpken sin,
Sverges röst, ej blott det vittra gillets,
    Vigde begges ära in.»

Vid de orden fick jag se den unga,
Vingbeklädda i en Man förbytt,
På hvars skuldra åren syntes tunga,
    De som för hans minne flytt.

«O! jag känner dig, du vördnadsvärde,
Du vårt stöd, vår faderlige vän!
Lågan här i fyrti år du närde,
    Af din vård hon lefver än.

Högt för dig de Franska mönstren gällde;
Dock, till snille som till hjerta Svensk,
Här din Konung på din plats dig ställde,
    Sjelf i själen fosterländsk.

Fosterlandets ädla, stora minnen
Skulle tala här i högtidsskrud,

Och dess anda elda unga sinnen,
Väckt af harpans höga ljud.

Du, hans tolk och sanningens tillika,
Efter honom höll hans fackla opp.
Tiden hvälfdes: skakas, men ej svika,
Kunde i din hand hans hopp.

Icke nöjd att snillets seger kröntes,
Sökte du förtjensten, drog den fram,
Sjelf belönt, då en talang belöntes,
Lycklig då du den förnam.

Också mig» — härvid ur drömmen vaknad
Jag det kände ej så bittert mer,
Att beständigt genom mig hans saknad
Skall förnyad bli hos Er.

Äfven nu — då vid den stol, han lemnat,
Framför mig jag ser bekymren stå
Och med hot, att få ett misstag hämnadt,
Er, ej mig blott, förebrå —

Nalkas han mig tröstande och säger:
«Lär af mig, hvad mått och fog förmå.
Hör och fånga upp hvart skäl som väger,
Tro dig litet sjelf också.

Tro dig sjelf, då du betros af andra;
Och härvid med tacksamhet bekänn:

Hur du än din lyra måste klandra,
Var du lycklig genom den.

Mins, då Sverge re'n för dig var slutet,
Här på nytt det i sin famn dig tog,
Här af Sångmön var det bandet knutet,
Som dig öfver hafvet drog.» —

Så den hulde, än från ljusets källa
Stigen hit ibland de käre ner,
Då han vill mitt hjerta tillfredsställa,
Bär dess stumma tack till Er.

VID AMIRALEN M. M.

BARON von RAYALINS

NEDSÄTTNING I CLARA KYRKOGÅRD,

dagen efter hans jordfästning i Ulricæ Eleonoræ kyrka 1826.

Skön var dagen, då på stranden
Stod din konung, som hans bild
Med olivens löf i handen
Står der än så hög och mild,
Och bland kämpar, som i striden
Honom följt och dem han nu
Gaf för segren och för friden
Främst sin tack, var äfven du.

Hvad, med hjertat lyft i höjden,
Lyft till Gud, du kände då,
Fatta vi; men ho kan fröjden
Af den segerstund förstå,
Då ditt ankar föll i hamnen,
Der den rätta friden bor;
Och dess Konung dig i famnen
Tryckte, som en vän, en bror.

Dock din salighet oss rörde
Till en himmelsk glädjetår,
Då med andans ord vi hörde

Vigas in ditt stoft i går,
Vid det altar, der du kände
Nådekalkens sista tröst,
Medan döden redan vände
Pilens udd emot ditt bröst.

Der din Frälsare sig höjde
Ur sin graf att helga din;
Och med fridens englar dröjde,
För att undfå dig som sin.
I hans ljus en stråle vorden,
Sågo vi din ande der:
Hvad du jordiskt haft, i jorden
Lägga vi, välsignadt, här.

Nu farväl! och här omsider
Ej af ödet mer förföljd,
Hvila från besvär och strider,
Af den hulda jorden höljd;
Hvila, tills en evig dager
Väcker dig, då engelns hand
Lägger palmen till den lager,
Som dig gaf ditt fosterland.

Vänner! på hans hviloställe
Hemten tröst för egna sår;
Och vid minnet af den sälle
Fästen templets bild i går:
Altarbilden, som, bestrålad
Af den gyllne aftonskyn,

Syntes lefvande, ej målad,
Från en tafla blef en syn. *

Hvilken syn! ja, er förvånen,
Englar, och förskräcks, du vakt.
Han, som dödde, menskosonen,
Lefver. Verld! hvar är din makt?
Si! en Herrans port är griften,
Der han går med seger fram,
Lik ett lejon, säger Skriften,
Han, som var ett slagtadt lam!

Hjerta! som förkrossadt blöder,
Stanna här och hör det ord,
Som han sänder sina bröder,
Alla på den vida jord:
«Till min Fader, som är eder,
Far jag upp, och med mig för
Den som tror på mig, och beder,
Och min Faders vilja gör.»

* Under hela ceremonien i kyrkan såg man den sköna altartaflan. som föreställer Christi uppståndelse, förklarad af den nedgående solen. Såväl englarne som den Uppståndne syntes i en underbar, öfverjordisk glans.

VID MEDICINALRÅDET RUTSTRÖMS DÖD
1826.

Detta stoft, hvarpå vi spille
Vår bestörta ömhetstår,
Är det du, hvars ljusa snille
Glänste fram ännu i går?
Hufvud! som, med Mimers-lika,
Svar på alla frågor fann!
Hjerta! ej i stånd att svika
Någon sak, du trodde sann!

Alltid du till råd och tjenster
Stod till reds för hvem som kom:
Men till höger eller venster
Vek för ingens «men» och «om».
Du hos andra kände såren,
Utom dem af skämtets pil,
Och med hjelpen, ej blott tåren,
Sprang i nödens stund en mil.

Saknad i de lärdas gillen,
Der din plats ej fyllas kan,
Står du qvar ibland de snillen,
Göthens språk från Romarns vann;

Stode högre, om du velat;
Om du ej, att gagna mån,
Åt så många sidor delat
Dina gåfvors rika lån.

Men jag ser ditt minne stiga
Ur din graf förklaradt opp.
För en efterverld förtiga
Dina vänner ej sitt hopp:
Blott du ej — så med din ära
Stod din blygsamhet i strid —
Låtit lågorna förtära
Din Lucan med din Ovid.

Dock skall till odödligheten,
Äfven utan dem, du gå
I de bilder, som poeten
Lärde konstnären att slå:
Bilder, som du sinnrikt tänkte,
Täflande med Adlerbeth,
Och från ålderdomen skänkte
All dess sköna enkelhet.

Förr skall ej ditt namn förgätas,
Än man tidens stunder ser
Blott af ökta skuggor mätas,
Ej af ljusets framsteg mer. *
Nej, du glöms ej, der man skattar

* *Lucis metitur progressibus.* Valspråk för Kongl. Vitterhets-Akademien, hvars Sekreterare han var.

Grundlig lärdom, och en blick
Som hvar sak i roten fattar,
Lika skarp, som snabb och qvick.

Äfven blomman dock dig rörde:
För allt skönt din själ var varm;
Blott du ej ett anspråk hörde,
Som du straxt belog med harm.
Också när du orätt hade,
Spred du ljus och bifall vann.
Sjelfva den, du vederlade,
Din förifring älskvärd fann.

Om i striden du bekände
Någon sats, med undran spord;
Om i glädjens stund du sände
Något fjärilvingadt ord:
På din graf dig det förlåta
Dygden sjelf och Sanningen,
Som med Vänskapen der gråta
Och med Menskokärleken.

Ja, ej blott en vän, bland vänner
Utan like, gråtes här,
Och en lärd, som ryktet känner
Äfven bortom Svenska skär;
Men en menskovän, mot låga
Som mot höga lika stämd,
Och beredd att lifvet våga,
Hvar en lidande var nämnd.

Lidande i långa tider
Var du sjelf, dock i ditt kall
Outtröttlig. Nu omsider
Hvila, tills det dagas skall.
Döden stal sig i ditt hjerta;
Men till fridens land ett bud,
Tröstfull midt i kampens smärta,
Flög din sista suck till Gud.

VID BIBLIOTHEKARIEN J. G. HARTMANS DÖD
1809.

Ingen dödlig än den slöja lyfte
Som betäcker tingens grund och slut.
Du var född till detta höga syfte;
Men du måste dö förut.

Veta ville du, ej endast ana,
Himlens hemlighet med menniskan.
Ack! Du fick det: midt uppå din bana
Hann du målet och försvann.

KONSTERNAS KONST. *

Fåfängt lifvet åt mig ler,
Konstens gudar, utan er:
Utan er jag skulle finna
Hela Indiens rikedom,
Som en öken, arm och tom.
För mig du, förtjusarinna,
In i deras helgedom.

Se dess portar öppna sig
Alla för ett slag af dig.
Du i hvilken sig förena
Alla tankens genier,
Alla känslans gratier:
Som mig visar, du allena,
Alla konstens skapelser.

Lefva ser jag, ej blott hör,
Allting, när du lyran rör.

* Detta stycke är nu mera (1828) blott en tankebild, ehuru det gafs ut som en tidsbild 1822, i anledning af det intryck, våra svenska konstnärers ypperliga verk hade gjort på författaren. För ingen del hvad man kallar konstkännare, trodde han sig dock, lika med hela allmänheten, berättigad att icke endast se, utan ock efter sin känsla säga: det är vackert. Emellertid är nu mera allt uteslutet som hade hänsyftning till vissa konststycken.

Andar fram ur henne stiga,
Och ge lif åt träd och sten.
O! hvar är jag? Lethen re'n
Har jag druckit: mig inviga
Dessa ljud till Elysén.

Nej! Olympen är ju här:
Ibland gudar lyft jag är.
Hvilken skönhet! hög och stilla,
Utan brist och tvång och strid.
Hvilken sällhet! ingen tid,
Inga skiften kunna spilla
Dessa himlaväsens frid. —

Du dem skapade, blott du!
Sjelf en bild af marmor nu!
Som Pygmalion betagen,
Jag din himlaskönhet ser,
Suckar för din fot och ber,
Tills du, strålande i dagen,
Öppnar ögonen och ler.

Nyss vid källan en Najad,
Nu i skogen en Dryad,
På en äng du går som Flora,
Vid en skyl som Ceres står.
Cynthia i hjortens spår
Springer du, och blir Aurora,
När du bergets hjessa når.

Nu af men'skolifvets lopp
Du ett mimiskt spel för opp.
Daphne! se han når dig redan!
Hvad? Apollo sjelf du flyr?
Spill din ungdom, spotsk och yr:
Som ett tröstlöst echo sedan
Ropa efter den dig skyr.

Blinda Dido! du ej ser
Huru skälmskt det barnet ler,
Som du vaggar i ditt sköte.
Vakna, spring med spridda hår!
Fåfängt du i fönstret står,
Hoppas än den flyddes möte:
Se, han re'n till segels går.

Tyst! hon kommer här igen,
Nu en vålnad endast än.
Se'n I, med hvad blick hon träder,
Stum, den trolöse förbi.
Skåden, skåden henne, I
Lycklige! Hvad nu er gläder,
Snart skall blott en vålnad bli.

Niobe! emot ditt bröst
Sluter du din sista tröst.
Ack förgäfves! — Vid ditt hjerta
Pilen i dess hjerta far.
Står du än den samma qvar,

Än den stolta? O! din smärta,
Moder! dig förstenat har.

Baucis! på din ålderdom
Trippar du så huld och from,
Och ditt enkla bord tillreder.
Du har fremmande i qväll.
Goda själ, hvad du är säll!
De från himlen stigit neder,
Och ett tempel är ditt tjell.

Hvart försvann hon från min syn?
Se, bland stjernorna i skyn
Bygger hon palats af ether;
Och i verldars harmoni
Stämmer in, som tanken fri.
O! nu vet jag hvad du heter
Tjusarinna, Poesi!

Du är alla konsters själ.
Utan dig hvad vore väl
Hvad jag såge, hvad jag hörde,
Om jag reste än till Rom?
Lika stel och torr och tom,
Kom jag hem och med mig förde
Blotta ord till myndig dom.

RESAN TILL JUBELFESTEN I HELSINGFORS
1840.

Lik de sju, som ur sin långa dvala
Vaknade att se en annan tid,
Annat slägte, andra hus och seder,
Annan ordning, annan öfverhet:
Stod jag nyss på Auras strand, förvånad
Att ej känna mer igen den stad,
Der, som yngling, jag så skönt fann lifvet
Och som man, så sällt; fast ingen sällhet
Fins på jorden, som ej bryts af sorg,
Eller någon ställning i vår lefnad,
Som i morgon ej förändras kan.

Ack! hur litet tänkte vi, som sutto
I vår lugna vrå och blott på afstånd
Gåfvo akt, hur jorden skalf i södern,
Att dess skakning skulle sträcka sig
Ända till vår nord och det så plötsligt!
Men ej tidens storm, ej vapnens makt
Den förvandling gjort, som min förvåning
Väckte nu. Den af naturens stora
Tjensteandar, som, af men'skan kufvad,
Tjenar henne mest, men vildast rasar,
När han tygellös i frihet lemnas,

Lagt i aska, inom ett par timmar,
Hvad i sekler byggdes på den grund,
Der den helge Erik reste sätet
För det nya välde, som hans vapen,
Genom korset segerrika, vunnit.
Men som sveden, der en marskog brändes,
I dess ställe bär af björk en skön
Silfverstammig lund med ljusgrön krona;
Så förnyar och förskönar elden
Äfven städer. Ur förstöringen
Kan i men'skoverk, som i naturen,
En ny skapelse stå upp. Så här.
Der förut den gamla staden låg
Sammankrupen i en kärrig dal,
Har den nya uppstått glad och vänlig
Mellan bergen, ej af dem betryckt,
Och begynt på sjelfva Vores axlar
Stiga dristigt upp att öfverskåda
Hela loppet af sin å, med allt,
Som der rörs, på stranden och i vattnet,
Rikt och lifligt under gröna skuggan
Af de gamla träd, som branden skonat.
Ej blott husen ställt sig i parad,
Bättre skapta, sirligare klädda;
Äfven gatorna, likt svällda floder,
Bredt sig ut och tagit annan väg;
Medan torget, likt en sjö, som våren
Öfverfyller, slukat hela nejden,
För att hinna ända till den kulle,
Der i allt sitt majestät ännu

Står S:t Henriks helgedom. Ack! nyss,
Då jag for förbi det gamla slottet,
Som bevakar, nu med andra vapen,
Andra fanor, inloppet till staden,
Smög sig ur mitt bröst en hemlig suck
Öfver svärdets makt, som skiftar jorden.
Här, hvad tröst att se ifrån det sköna,
Öfver torgets hvimmel höjda templet
Tornets spets betydsamt springa upp
I det blå, hvars krets kring alla länder
Utan gränsor sträcks och alla folk
Visar, ofvan den, ett samfäldt rike,
Som består, då alla andra falla.

Väl förstämde det mitt sinne åter,
Då jag fann derinne — hvilken tomhet,
Hvilken saknad! — inga minnen mer
Af den Svenska äran. Öde stodo
Dessa chor, der fromma helgons skrin
Vikit undan för de segerfanor,
Som der ställdes öfver hjeltars stoft.
Men det höga hvalfvet bars ännu
Af de förra pelarne och genljöd
Af det gamla rena Herrans ord.
Ja, vid samma altar samma tro
Än på samma tungomål bekäns
Af det folk, du fostrat, ädla Svea.

Ännu bära ock de kunskapsträd,
Du planterat i det vilda landet,

Frukt, som prisar vården om dess odling.
Se, der står den gamla lärdomens
Nya boning som en minnesvård
Af ett slutadt tidehvarf. I detta
Af inbillningen försatt, ej olik
En som går i sömn och ser sitt mål
Blott med tankens ögon, gick jag dit
Med det glada hopp att der ännu
Se Christinas bild och Brahes sväfva
Öfver lärostolen, der en Stjernhöök,
En Calonius redde lagens grunder,
Der i upplyst nit och grundlig forskning
Tengström frisint täflat med Terserus,
Derifrån Lexell som Newtons tolk
Af sitt rykte bjöds till kejsarstaden:
Der Porthan upplyste, än hvad Rom
Skönast frambragt, så i sång som tal,
Än det Finska folkets mörka forntid,
Och de unga höll, som i en trollkrets,
Alla spända i en ifrig väntan
Af den vishet från hans läppar kom.
Främst hans bild ibland de lärdomsskatter,
Som hans omsorg ordnat, ställd att dem
Än bevaka, tänkte jag få helsa
Med en minnessuck som tacksam lärling.
Häpen såg jag tomma rummet blott.
Bilden var försvunnen och med den
Allt, hvaraf den omgafs. Allt i rök
Var förgånget från det segerbyte,
Stålhandsk sände dit, den finske hjelten,

En af dem, som följt den store Gustaf
Och vid Leipzig och vid Lützen stridt,
Till den lilla bok, som, ensam öfrig,
Gömde minnet af en nödens tid
(Nöd var då för Finlands arma folk
Äfven om Guds ord till andlig tröst):
Det för barnen af en bondes hand
Uti träd inskurna A B C.
Mer än många praktverk, många lärda
Mödors frukt, var det att visas värdt;
Och hvem såg det utan att bli rörd
Så af nitet hos den fromme konstnärn,
Som af landets jemmerfulla tillstånd?

Lik den mordbrand, som, af Omar tänd,
I en olycksstund till intet gjorde
Seklers fynd af visdom; så fiendtlig
Mot all lärdom hade lågan, fjerran
Kastad, fönstren sprängt, som nattlig tjuf,
Och från vägg till vägg, från sal till sal,
Slingrande, förtärt hvar perm, hvart blad.
Murarne, de stumma, meningslösa,
Sparde hon likväl. Men ur sitt tempel
Alla nio systrarne försvunno,
Snart ej funna mer i hela staden.

Aura! du som dina stränder ser
Nu så skönt bebyggda och likväl
Sorgsen blickar upp åt bergets spets,

Som dig blott om din förlust påminner
Med sin prydnad af det skådetorn,
Som i minnets verld står oförgängligt:
Ty der uppe var det som den finske —
Ack han är det icke mer! — den nu
Europeiske astronomen mätte
Solens bana kring en större sol!
Säg mig, säg mig, är det släckt för alltid,
Detta högre ljus för Finlands söner?
Denna lemning af en tid, hvars ära,
Krönt af segrens lager, äfven den,
Som är lärdomens och snillets lön,
Åt det Finska som det Svenska namnet,
Ville vinna, är den helt förlorad?

Tyst! hvad sorl och stoj af glada skaror,
Som till landets nya hufvudstad
Skynda att begå en sällsynt högtid!
Der bevaras än Christinas verk,
Som nu står på tredje seklets tröskel.
Hvilken tiderymd! Hvad samlas ej
I en återblick på den för minnen!
Hvilka skiften så af ve som väl
I vår lilla verld, som i den stora!
Lefver hon dock än den gamla ådran;
Fast hon sprungit upp på annat rum?
Jag vill bära till den friska källan
Äfven jag min sena ålders tack
För det lif, som hon min ungdom gaf.

Landskapet sig likt och folket äfven
I den uppsyn af behaglig trefnad
Och af frisint vänlighet, som intog
Alexander, flögo mig förbi
Bakom röda mätare af vägen,
Som i hvita taflor viste denna,
Hastigt, som vårt lif, tillrygga lagd.

Bortom skogen, hvad oväntad syn!
Likt den molnstod, som för Israel
Syntes vid den helga offerhyddan,
Står der lätt och luftigt upp i skyn
Någon ting, som till ett tempel hör.
Hur det än i konstens skola nämnes
Och bedöms, så pryder det sitt ställe
I den rad af stora stolta hus,
Som nu träder i min åsyn fram.
Hvilken präktig stad, ej lik den förra,
Mer än puppan liknar kläckta fjäriln,
Rest sig här i hast, som fordom Thebe
Vid Amphions harposlag!

Hvad hör jag?
Hvilken sång, lik den af vårens fåglar,
Bådar högtiden, som re'n slår ut
Sina gröna löf och rika blomster,
Är det mig den helsar? — Denna ungdom
Känner icke mig, som lemnat landet,
Innan den blef född. Men jag förstår,
Att af dem, som minnas mig ännu

(Länge mins man sina unga års
Lärare och vänner), torde några
För en son, en sonson, nämnt mitt namn.
Genom dessa sänder jag åt dem
Nu en helsning ur mitt rörda hjerta.
Rörd ej blott af fordna minnens fröjd,
Gläds jag åt en framtids sköna hopp
För det land, som fäster mig ännu
Såsom sonen, fastän fjerran skild,
Är vid modren fäst med tacksam kärlek.
Öfverraskad af den vår, som här
Möter mig med denna landets blomma,
Kan jag yttra, hvad jag känner djupt,
Med den önskan blott att öfver dessa
Dyra plantor himlens öppna fönster
Gjuta må välsignelse tillfyllest!

Nu i staden min beundran ser
Löftet uppfyldt, som den gaf på afstånd.
Här att stanna bringar mig, hvad konsten
Skapar stort och ädelt, som ett uttryck
Af en allmän ordning, allmän anda.
Der förnöjer mig, hvad täckt hon bildar
För ett enskildt lifs behag och prydnad.
På de stora gator, som mig visa
Fjerran vid sitt slut den öppna sjöns
Hvita seglare och gröna stränder,
Följer jag med folkets ström, som klyfs
Än af droskor, än af spann med fyra,
Alla förda af en skäggig körsven.

Mött af anleten, af klädedrägter,
Lika främmande för mig som ljudet
Af de många tungomål jag hör,
Frågar jag med häpenhet mig sjelf,
Om det är i Petersburg jag vandrar.
Men jag känner ju igen den blå,
Öfver skogen nyss, nu öfver staden
Sväfvande kupolen. Se der öppnas
Torget, hvarifrån den stiger upp
Lik en luftbalong; och lik gondolen,
Som är än vid jordens yta fäst,
Synes templet ärna upp i skyn
Rädda sig ifrån en fåfäng täflan
Med de tvenne på dess sidor ställda,
Präktiga palats. Det ena maktens
Och det andra vettenskapens är.
Ser jag ej deri ett tidens tecken?
Har dess anda hunnit äfven hit?

Nu att vandra och beundra trött,
Må jag gamle gerna ta' emot
Esplanadens bjudning att i skuggan
Af dess kronor hvila och besinna,
Om de skapelser, jag ser, ej likna
Dem Aladdin med sin lampa bjöd
Luftiga stå upp i en minut
Och med lika hastighet försvinna.
Nej, jag drömmer ej, jag möter här
Ansigten, som vänligt fråga mig,
Om de år, som flytt, ej lemnat qvar

Af en ungdomsvän, en embetsbroder
Något minne. Lefvande igen
Vakna i mitt rörda sinne bilder,
Glada, sköna, kära, från den tid,
Då jag helgade åt Auras Sångmör
Äfven jag min lefnads vår och sommar.
I min vinter tänker jag mig nu
Femti år tillbaka. Se det utgör
Af det tidehvarf, som denna högtid
Återspeglar, fjerdedelen. Ja,
Så förrinna åren och till slut
Visa de oss blott ett ögonblick,
Skiftande af ljuft och ledt.

Hvem kommer?

Ack! min dotters, den ifrån oss gångna,
Evigt käras, älskelige son.
O, hvad saknad vid vårt glada möte!
Dock ej helt förlorad är den hulda.
Hennes minne vare dig en stjerna,
Som dig följer på din lefnadsstig.
Akta på dess blick och vik ej af.
Stör ej hennes englafröjd med sorgen
Att sitt barn se vilse gå. Men nu
Gläds hon med ett hopp, som längre skådar
Fram i tiden än din fars och mitt,
Gläds att se dig träda i hans spår.
Så vid dygden som vid vettenskapen
Fäst af ringen, som du får med kransen,
Märk, att den förvissnar ej som denna.

Hvilken lycklig ålder, då ett löfverk
Ger en sådan fröjd! Hvad är mot den
Allt det nöje, som vid mogna år
Njuts af lyckans gåfvor, ärans tecken?
Ack! jag mins — och gerna vill den gamle
Tala om sin ungdoms glada tid —
Ja, det gläder mig ännu att minnas
Icke blott min egen segerfröjd
Af det löfvet, utan ock de ungas,
Hvilkas hufvu'n jag dermed bekrönte
Som Apollos offerprest. Då stod
Än det gamla huset, det förfallna,
Som ej långt derefter föll i grus,
Då det nya, grundlagdt af en konung,
Som ej drömde om det öde honom,
Innan det blef färdigt, förestod,
Under annan skyddsmakt vigdes in.
Afsked tog jag då ej blott af huset,
Som i all sin ålders skröplighet
Var mig kärt, ty der jag hört Porthan,
Som i jorden lades före det,
Lycklig att ej se uppå det nya
All sin omsorg, all sin möda spilld.
Afsked tog jag då af henne sjelf,
Som nu skulle få en annan boning.
Icke tänkte jag, att äfven hon
Snart en flykting blefve derifrån.

Tretti år förflutit se'n och nu,
Här en främling, frågar jag förgäfves

Efter det Christinska lärosätet.
Ingen vet deraf. Man känner blott
Alexanders Universitet.
Och man visar mig dess stolta säte
I det stora huset der. Hvad mönster,
Om det inre i harmonisk skönhet
Svarar mot det yttre.

«Följ mig dit.
Äfven oss, från henne länge skilda,
Bjuder hon — ty det är hon, densamma,
Som vi tillhört, — äfven oss hon bjuder
Der ett festligt minne af vår ungdom.»
Fattande min hand vid dessa ord
Öfverraskar mig från gamla tiden,
Gamla stället, en kamrat, en vän.
«Mer än halft århundra är det sedan
Vi vår vänskap knöto. Dina spår
Ville jag då följa. Du gick främst
Bland oss alla till vår täflans mål.»

Glad att följa honom äfven nu
Steg jag in i templet och han sade:
«Känn igen den gamla, välbekanta:
Se, hon står här under nytt beskydd,
I en ny fullkomligare ordning,
Vid ett rikare begåfvadt altar,
Dock den samma än med annat namn.
Derom vittnar äfven denna högtid.
Icke kunde den af henne firas,

Som det kejserliga namnet bär,
Om hon icke sjelf erkände sig
För den samma, som det Svenska folkets
Unga Drottning bjöd stå upp och lyfta
I Europas åsyn äfven Finlands
Tappra folk bland bildade nationer.»

«Var det ej liksom en ödets spådom»,
Svarte jag nu lugn, «att hon i Rom,
Såsom lärdomens beskyddarinna,
Nämnde sig Christina Alexandra?»

Se'n då jag i festens helgedom
Såg Christinas bild vid Alexanders,
Tyckte jag en röst från höjden ropa:
Hör! med begge namnen helsas nu
Jubelbruden af de två, som hit
Blicka ned ur skyn, der de hvarandra
Räcka handen vid den glada festen,
Sjelfve krönte med etherisk lager.
Och de nio, samlade omkring dem,
Sjunga: Hell! Christina Alexandra!

Ej blott rösten, som i templet talte,
Äfven sången i den ljusa skyn
Tyckte jag mig höra; och jag njöt
Denna sköna högtids rika glädje,
Såsom Sverges, ej blott Finlands son.
Ja, som modren, fast hon icke mer
Hemma har sin dotter, gläds åt frukten

Af det vackra, som hon henne lärt;
Så ta'r Sverge del i Finlands ära.
Äfven ryss och est med svensk och finne
Låta glas och röster sammanklinga
I den önskan, att de alla fyra
Mötas må i tankens fria verld.
Se, på samma haf, som skiljer folken,
Fredens flagga dem förenar åter.
Och de tända för hvarann i mörkret
Ljus, som leda seglaren i hamn.
Skulle de då icke med hvarandra
Vexla lärdomens och snillets ljus?
Såsom Östersjön och Finska viken
Sammanflyta, så från begges stränder
Vitterhet och vettenskap må samla
Gyllne frukter på gemensamt altar.
Och den ädla ymp, som här är satt
I den gamla rotens friska stam,
Måtte den i ny uppblomstring blifva
För ett nytt århundrade en prydnad!

AURA TILL SVEA.

(1840.)

Tacksamt mins jag, aldrig skall jag glömma,
Hvad, o Fostermor, du var för mig.
Bortförd dotter, skall jag alltid gömma
I mitt hjertas djup en bild af dig.

Sjelf belåten med min lott, jag följer
Glad din välgång i din frihets hägn;
Nu bekymrad, om det moln, dig höljer,
Bär förstöring eller fruktsamt regn.

Dina tidshärolder jag ej känner:
Fåfängt ljuda deras rop allt hit.
Men jag mins ännu de gamla vänner,
Som dig tjente med ett trofast nit.

Skulle de af dig den otack röna,
Som, jag hör, är dagens lösen nu?
Skulle du en Rosenblad så löna?
Nej, den rösten vidkäns icke du.

Icke kan du nu i hast förgäta,
Nu, då han sin sena hvila når,
En förtjenst, hvars jemna bana mäta
Fem och sexti ärofulla år.

Äfven Finlands barn, som sig tillegna
Hälften deraf, prisa än hans namn
Under kungabref, som fliten hägna,
Så i skylrik bygd, som mastrik hamn.

Fyra konungar han tjente trogen:
Der försynen honom ställt, han stod,
Lik en ek, allt mera stark och mogen;
Orörd så af storm, som vattenflod.

Riken söndras, dynastier falla:
Snart dock jemnas statens störda vigt,
När dess lemmar, på sitt ställe alla,
Stilla verka, enligt lag och pligt.

Verkat har han, så i stat som kyrka,
Verkat hvad han dömde godt och rätt.
Hvad system, som tiden nu må yrka,
Vörda måste den hans tänkesätt.

Lagens högste tolk, han stod vid thronen
I Guds åsyn; och det stöd, han re'n
Såsom yngling fann i religionen,
Höll han fast i alla skiften se'n.

Gud och konung, att dem trogen vara,
Är det ingen dygd i Sverge mer?
Bäfva då, o moder, för din fara:
Mins den varning, dig din dotter ger.

Du förstår mig. Glädjoms åt det bandet,
Freden knutit mellan våra skär,
Hvilken tröst, att, änskönt icke landet,
Himlen dock för oss gemensam är!

TYSTNADENS ÅLDER. *

— Dones, precor, integra
Cum mente nec turpem senectam
Degere, nec cithara carentem.
Horatius Lib. 1 od. 31.

Ja, ålderdomen bryter rösten,
Och vårens sång med våren dör.
Dock qvittrar fågeln än om hösten,
Då han till flygt sig färdig gör.

Och gerna må vi honom höra,
Med sena, om än matta ljud;
Den blomtid oss till minnes föra,
Då han naturen sjöng som brud.

Om, för den gamle, skaldeyran
Är med sitt sköna spel förbi,
Han dock vid hjertat lägger lyran,
Att det må ljuda än deri.

* I Aftonbl. № 53, 1840 åberopades emot förf., i anledning af stycket *Aura till Svea*, Berangers ord, att han inträdt i tystnadens ålder.

Att sjunga ut hvad fullt man känner,
Om det är sorg, om det är fröjd,
Det gör, att smärtan mindre bränner,
Och glädjen når en dubbel höjd.

Se, biet far, till dess det fryser,
Bland höstens sena blommor ut,
Och ur hvar knopp, som honung hyser,
En droppe suger än till slut.

Och hör, hur vid sin flygt kring lunden
Det äfven sjunger på sitt vis:
Det sjunger än i sista stunden,
Då det till kupan bär sitt pris.

Men tystna'ns ålder för poeten
Må komma snart. När kommer den
För Rättvisan och Tacksamheten
Och för den rena Sanningen?

De ha en röst, som ej förqväfves
Af tidens eller hafvets dån:
Om den i landet höjs förgäfves,
Så skall den ropa utifrån.

TILL STATS-SEKRETER. VON HARTMANSDORFF.

VID PRESTESTÅNDETS MIDDAGSMÅLTID D. 4 MAJ 1834.

Ett äkta par är stat och kyrka;
Och oupplösligt är dess band.
Vid hennes hjerta han får styrka,
Och hon får trygghet vid hans hand.

När han kom fram ur vilda skogen,
Hon från Guds helga berg steg ner;
Och lärde honom, att vid plogen
Se upp till Den, som växten ger.

I domstol'n henne vid sin sida
Han ser med handen upplyft stå;
Och vapnen, som för honom strida,
Sin helgd af hennes böner få.

Hvad Gud befallte sig förena,
Skall det bli skildt af men'skobud?
Ve! honom, om han blir allena:
Hon i allt fall är Herrans brud.

Vi, mine bröder, dem ej skilje:
Guds rike sluts om begge två.
Och att fullkomnas må Guds vilje,
Är målet, dit de begge gå.

Så tänker du med oss och beder,
Och verkar för det trogna par,
Den ädle, som hans väl bereder
Då henne i beskydd du ta'r.

Åt dig i begges namn vi egne
Ett uttryck af vårt tänkesätt.
Det Stånd, du hägnar, dig omhägne!
Rätt ske dig sjelf, du man af rätt!

VID ETT SILFVERBRÖLLOP DEN 26 MAJ 1847 TILL BERNH. v. BESKOW.

Skön är nejden, då i silfverglans
  Månen höljer sjön och lunden
Och den gröna plan, hvarpå i dans
Bygdens tärnor fira aftonstunden.

I en lugnad vik den ljusa skyn
  Speglar sig och stimmet hoppar
Med en silfverblink på vattnets bryn.
Silfver ock från lyfta åran droppar.

Fjerran sedda, Nordens höga fjell
  Upp till skyn af silfver blänka,

Och i forsens fall från häll till häll
Svällda böljor silfverfragga stänka.

Se, de hvita blomstren silfverlikt
Skimra i det mörka gröna:
Och de silfverstänkta molnen rikt
Vexla form och färg mångfaldigt sköna.

Snart är månen blott ett silfverhorn,
Och dess sista glimt i nedan
Afsked ta'r af templets dystra torn,
Som i mörkret står en vålnad sedan.

Men nu klarnar skyn och ur det blå
Blickar fram en ändlös skara:
Silfverklädda, flock vid flock, de gå
Att en högre verld oss uppenbara.

Denna tafla tjene här i dag
Till en spegel för de båda,
Som på flydda år af sällt behag,
Vid sin silfverfest, tillbaka skåda.

Hvad romantiskt i vår lefnad är
Må försvinna; blott det höga,
Hvarom stjernehimlen vittne bär,
Lyfter dit vårt hjerta med vårt öga.

Och det milda, det som frid oss ger,
Sänks till trons och bönens möte;

Såsom daggens perla faller ner,
Silfverklar, i blommans öppna sköte.

Följens åt ännu en mängd af år
Och, med oföråldradt sinne,
Njuten, än med silfver i ert hår,
Denna högtids glädjerika minne.

Du med lyran! dig en Gratie den
Med en makas huldhet räcker,
Och din hand i sena åldern än
Silfvertoner ur dess strängar väcker.

Glöm ej sången för det ädla mål,
Att den rika skatt utröna,
Som är gömd i Sveas tungomål,
Det så kraftigt talande som sköna.

Lef, att det fullända, och att se'n
Få en gyllne högtid fira,
Då till kransen, som dig pryder re'n,
Minnets döttrar en ny lager vira.

———

ETT FRIDENS ORD.

Julens högtid snart är inne.
Englar sjunga då om frid.
Bort ur hvarje christligt sinne
All förbittring! bort allt minne
Af en oförklarlig strid!
Oförklarlig för Europa,
Som med undran hört oss ropa,
Likt en nödställd, en som dör,
Utan att förstå hvarför!
Oförklarlig, då tillbaka
Efterverlden ser på oss,
Ser oss likna barn som slåss,
För att ned ur trädet skaka
Frukt, som röjer ädel art,
Men ännu. är endast kart.
Oförklarlig för oss sjelfva;
Ty förbättring vill hvar en
Och förbättring sker ju re'n.
Men att öfverända hvälfva
Thron och rike, den det vill,
Hör ej oss, ej Sverge till.
Hur man Styrelsen må klandra,
Vill ju ingen se ändå
Skeppet till förlisning gå.

Blott vi rätt förstå hvarandra,
Ej med utländskt lån af ord
Hvad oss eget är förspilla,
Ej ifrån det streck oss villa,
Som hänvisar åt vår Nord;
Skall den lugna sämjan göra,
Hvad förgäfves söks med kif,
Som blott tär det qvalda lif.

Nu, då vi från himlen höra
En gudomlig sång om frid,
Skulle icke den få röra
Våra hjertan, att dervid
Slocknar tyst all harm och strid?
«Ära vare Gud i höjden,
Frid på jorden; men'skomen
En god vilje!» — Så blir än,
Såsom fordom, julefröjden,
Fridens lysning i vårt land.
Den dig möter på hvad strand,
I hvad dal du än må fara,
Landets fader, folkets vän!
Frid af dig är helsningen.
Frid dig alla hjertan svara.

TILL EN IBLAND HUNDRATUSEN VID JUBELFESTEN 1843.

1.

Konungar sätter du ner och tillber hjeltar och snillen.
Godt! men hvad gör du, i fall hjelten och snillet är krönt,
Krönt ej med lager blott, men äfven med konungakrona,
Hvilken ett frigjordt folk bjöd åt en menniskovän?

2.

Hvad är det nit, som emot din konung väpnar din tunga?
Är det för folket? Men det täflar att fira hans fest:
Fest, som oss ställt på en höjd att se, hur freden, som Sverge
Återgaf dess frejd, längre än någon förut
Varat och under en faderligt huld, af främmande makter
Aktad regerings vård främjat ett stigande flor,
Så af jordens bruk, som af sjöfart, handel och slöjder,
Vetenskap och konst, allt som förädlar ett folk.
Är det då ej en folkfest? si! den firas af tvenne
Under en spiras hägn fria och lyckliga folk.
Fria och lyckliga mer än de stolta, af frihet och rikdom
Skrytande, inom sig dock slitna och tryckta af skuld.
Hvart du än vänder din blick, så visar dig glädjen, att landets
Fader har vunnit sitt mål, kärlekens lön af sitt folk.

3.

«Folket» är lösen för dig, då du så mot konungamakten,
Som mot det kyrkliga råd, gör af din penna en dolk.
Är det väl massan blott, som utgör folket i staten?
Hör ej till kroppen så väl öga, som finger och fot?
Var det ej folket, som svor åt konungen lydnad och trohet?
Är det ej folket, som Gud kallar att höra hans ord?
Är det ej hög och låg, ej rik och fattig, det angår?
Hvad af Gud är förent, skilje ej menniskan åt.

4.

Ställ då ej folkets män mot konungens. Begges på en gång
Är ju den man, som rätt yrkar i Stånd eller Råd.
Folkets man är konungen främst: det tror i sitt hjerta
Svensk allmoge och blir aldrig förledd från den tron.
Folkets man är väl den, som, af folket lyft ur dess leder,
Likasom Wasa, sitt svärd fann i en spira förbytt.

5.

Pluraliteten gäller för dig som en grund för det rätta;
Säg då, hur många du tror stå på din sida i dag!

ALLT ÄR I RÖRELSE.
1843.

Ja, ingenting står stilla i naturen,
Ej jord, ej himmel. Af sin springkraft buren,
Planeten far, af solen svängd omkring:
Hon sjelf sig hvälfver i en större ring,
Och solars sol tör ha sin egen bana,
Som icke ens en engels blick kan spana.

Liksom der ofvan alla stjernors här,
Så rörs här nere allt hvad jorden bär,
Från molnen, som på stormens vingar sväfva,
Till aspens löf, som för en vindflägt bäfva,
Från hafvets böljor, som mot klippan slå,
Till ljusets strålar, brutna ur en å.

Orörligt på sin grund tycks berget hvila,
Dock måste det kring jordens axel ila
Och fram på hennes väg. Hvad hemligt sker
I hennes djup, en stod af eld beter.
Millioner kräk en droppe, ja, en flisa,
För forskarns blick, med synglas väpnad, visa.

Allt rörs, om ej som örnens flygt i skyn,
Och gäddans svängning under vattnets bryn,

Och hjortens språng och stim af bin, som svärma,
Dock så, som brodden, närd af regn och värma,
Står upp ur mullen, och som trädets saft
Uppstiger, att i löf slå ut sin kraft.
Upp eller fram, af inre fjeder drifvet,
Allt lif sig rör. Hvad vore eljest lifvet?
Det upphör, då vår puls ej mera slår,
Då lungan hvilar, hjertat stilla står.

Allt rörs till lif af luften och af ljuset,
Från masken, som sig kröker fram ur gruset,
Till lärkan, som mot solen flyger opp.
Hvad strängaspel förenar själ och kropp!
Ej hand, ej tunga utan det sig rörde,
Ej ögat såge och ej örat hörde,
All känsla, ja, all tanke släcktes ut.

«Allt rörs, men i en krets. Det var förut,
Som nu är vordet.» Så jag hör dig svara
Och med den vise konungen förklara,
Att intet nytt inunder solen sker.
«Ja, såsom hon hvar dag går upp och ner,
Så delar året sig i fyra tider,
I hvilka det, som flytt, tillbaka skrider.
Ur haf och sjöar ångor stiga opp,
Som falla ner i regn; och källans lopp
Till ån, och åns till elfven, dem förnyar,
Då de sitt förråd andas upp i skyar,
Som åter brista i en fruktsam skur.
Så kommer ock bland växter och bland djur

Det samma fram igen. Ja! men'skolifvet
Beter på nya blad det gamla skrifvet:
Slägt efter slägt likt löfven föds och dör,
Allt, med ett ord, i samma krets sig rör.»

Nej, icke allt min vän, nej det allena,
Som är blott ämne, skapt att anden tjena
Till verkstad eller verktyg. Så sitt lopp
Gör jordens klot, så bloden i vår kropp,
Så äfven riken uppstå och försvinna.
Men menskligheten skall allt högre hinna;
Hvad Greken tänkt och bildat, lefver än,
Och sjelfva Sanskrit tycks stå upp igen.
Än gro de frön, som sekler ha förvarat.
Fram går det goda mer och mer förklaradt,
Om det ock måste, för ett tidens tvång,
Ej sällan taga en spiralisk gång.
Allt nya tändas till de gamla ljusen,
Som lysa från årtusen till årtusen
I vetenskapens och i konstens verld,
Också i den som styrs af lag och svärd.
Se svärdet hvilar vid Europas sida.
När hölls det väl så länge i sin skida?
Och envåld, som af lag bär intet band,
Dock binds af rösten från de frias land.

«Är då vår tid den bästa? Hvilka seder!
Hvad split! hvad otro! Allt skall rifvas neder,
Allt jemnas, så att der ett skönt palats,
Ett tempel stod, blir blott en öde plats.»

Vidunder har man sett i alla tider,
Men månn' deraf det helas ordning lider?
Hvad häpnad väckt i går, i dag beles,
Då blott en nål i dolkens ställe ses.

«Ryck dammen upp, som svällda floden hämmar,
Och se, hur land och bygd han öfversvämmar.»

Bevara dammen, men låt strömmen gå
Sin jemna väg till hamns, att dit må nå
I lugn de skepp, som i dess fåra flyta,
Och landets frukt mot slöjdens alster byta.
Om han i otid däms, och utan nöd,
Utgjuter han med våld sitt öfverflöd.

«Allt skall nu drifvas med den hast, som färden
I ångvagn sker, också i samhällsverlden.
Väl! om ej ångan på maschinen rår
Med sådan tryckning, att den söndergår.»

Säg mig, i hvilken tid af dem vi känna
Du ville lefvat, hellre än i denna?
Vi stå dock högre än de gamle stått
Och större utsigt våra ögon nått.
Då först tillbaka, framåt se'n vi blicke,
Hvad varning och hvad hopp! Förlorom icke
Den sköna trösten, att hvad godt ej är,
Ej varit, dock skall bli.

«Men säg mig, när?»

Då, om ej förr, när «all ting ny är vorden».
Men månn' det sker i tiden, månn' på jorden?
Oändligt är det mål, för hvilket allt
Det skapta rörs, som skaparen befallt.
Hur än omkring oss tingen sig må hvälfva,
Besinnom, hvart vi närma oss, vi sjelfva,
Hvad väg vår vandring genom tiden går,
Att då vid grafvens brädd den stilla står,
Oss öppnas må en ny och högre bana
I ändlös fröjd, som tro och kärlek ana.

OMSTÖRTNING OCH UPPLÖSNING.

1844.

A.

Att folket, upplyst, styr sig sjelft: se der
Hvad tiden fordrar, tiden med sig bär;
Och faller thronen, hvad behöfs väl kyrkan?
Hvar en må sköta sjelf sin tro och dyrkan.
Vi äro alla prester på Guds jord,
Så väl som kungar, enligt skriftens ord.

B.

Ja, när all verlden är Guds rike vorden,
När himmelen har stigit ner på jorden
Och alla menniskor i helig ro,
Som ljusens englar, saligt sammanbo;
När ingen öfverhet behöfves mera,
Då är det tid för alla att regera.
Och prest och kyrka man umbära kan,
Då Herren bor i hjertat hos hvar man.
Till dess må thron och altar stå; — i Sverge
Åtminstone. Jag tror, vi bäst oss berge
Med sådan frihet, som är redan vår.

A.

Ett skrikigt barn, som i en gångstol står!

B.

När upp och ner en samhällskropp sig ställer,
Är det väl blott dess hufvud, som det gäller?
Den undre delen lider ju också?
Hur länge kan man väl på händren gå?
Du har ju sett ej längese'n i Bladen
Bahias öde.

A.

Ack! den sköna staden
Har rasat, fallit ner ifrån sin brant,
Der den romantiskt stod på klippans kant.

B.

Ja, öfre delen, lik ett fågelnäste,
Deruppe hängde. Nedanför de fleste
Af folket bodde.

A.

Men hvad hör det hit
Till yttringen af ditt loyala nit?

B.

När från sin grund de öfra husen föllo,
Månn' vid en sådan stöt de nedra höllo?
Det hela blef förstördt. En grushög blott
För seglarn visar nu, hvar staden stått.

A.

Den byggs väl upp igen mer skön och säker.
Det sår, som knifven gör, det onda läker,
Som gömdt i kroppen plågar och förtär.

B.

Min bild dock visar hvad min mening är:
Att vid de storas fall de små bli slagna.
Bland de med föga lif ur gruset dragna,
De lefvande begrafna, fanns en mängd
Af folket, jemte dem med ätte-längd.

A.

Du hör till de «förskräckta», stackars gubbe,
Som för en björn i skogen ta' en stubbe;
Men har du icke läst ett annat nytt
Om en fregatt i England, som, förbytt
Till ångfartyg, gick ut, en hafvets jätte,
Och snabb, som fågeln, jordens omkrets mätte.
Ej mer för vindens kast ett spel han är.
Sin lifsprincip inom sig sjelf han bär.

B.

Men märk, min vän, hur hans förvandling skedde:
Han sågades itu.

A.

Ja, men man redde
En mellandel, som band ihop igen
Den sönderskurna och förlängde den.

B.

Om ock ett samfund så sig söndra låter,
Månn' det dock lika lätt kan fogas åter?
Är det ej nog, att, botande ett fel,

Nytt sättes in, som en organisk del,
Så att det hela kan sitt mål fullfölja
Med ökad kraft att stå mot vind och bölja?
Har ej vårt statsskepp så från tid till tid
Allt mer förbättrats under storm och strid?
Och nu sin kungaflagg, med allt det stora,
Som gjort dess ära, skulle det förlora!
Nej, Svea folk! än ta'r du i försvar
Den thron, som Carlar och Gustafver bar,
Och från den thronen skiljes ej det altar,
Der Luthers ande än hans tjenst förvaltar.
De restes begge af den hjeltehand,
Som bröt din frihet ur ett dubbelt band.
Och begge mot hvarann den ädle stödde,
Som bad och stridde, segrade och dödde.

HELSNING FRÅN NYNÄS.

1844.

TILL HERR LANDSHÖFDING ÅKERMAN.

Ja, det är skönt och blir det mer och mer,
Det nya Näs, du skilde från det gamla.
Den hand, som konsten åt naturen ger,
Skall det fulländа, bjuda dit sig samla
Allt hvad, till prydnad i ett landtligt tjäll,
Valdt af en Gratie, gör din hvila säll.

En slik förvandling lofvas nu åt riket
Af tidens härolder och folkets män.
Men dylikt löfte blef så ofta sviket;
Se hur i Spanien stormen rasar än!
Och Spaniens döttrar, som, från modren skilda,
Nytt skick i en ny verld sig skulle bilda!
När blir det färdigt hvad i ändlös strid
De byggt och rifvit ner från tid till tid?

Du lät det gamla stå och gaf det nya
En plats med utsigt lika glad som fri,
Och dock i skygd, som stormen far förbi.
Men kan man så ett samhälle förnya?
Der nytt skall ställas, måste ju förut
Det förra rifvas ner från knut till knut?
Hvar skall emellertid allt folket vara?

Skall det som vildarne i skogen gå?
För dem, som bort till Söderhafvet fara
Och der en ö i sin besittning få,
För dem är möjligt, att från grund, som gräfves,
Allt göra nytt. Men det försöks förgäfves,
Der tid och lag och häfd befäst ett helt,
Som sammanhänger, fast i stånd fördelt.

Ej söndertagas, för att åter sättas
I en mekanisk gång, kan statens kropp.
Den lefver, växer genom rot och knopp.
Väl må dess grenar böjas eller rättas,
Och af dess vård beror dess trefnad. Kort!
Det ruttna och det torra måste bort.
Men må det hela i sin växt ej störas.
Ej med ett yxhugg stammen sjelf förgöras.
När trädet klippes, sker det ju ej så,
Att ädla ympars blom och frukt förgå.

Förbättradt se allt mer vårt gamla Sverge,
Hvem vill ej det? och det som bättre är
Gå fram från tid till tid? Men Gud afvärje
Hvad hemligt namn af «Nya Sverge» bär.
Se, otron upp i helgedomen träder,
Att ljusastaken stöta ur dess rum;
En flock i upplopp kastar sten och smäder
Rättvisan sjelf, som flyr försagd och stum.
För allmän röst, för yttring af nationen,
Förklaras skriket, som på gatan väcks.
Så skakas altaret, så faller thronen,

Och republiken fram ur ägget kläcks.
Nu göms det ägget undan för de flesta,
Som vid den skenbara idén sig fästa.
Idén om allas jemnlikhet är skön,
Men faller platt, då den skall bli ett rön.

Man föreger, att alla födas lika:
Hur mången blind likväl, hur mången stum!
Af tvillingar, som fostras upp tillika,
Den ena liflig är, den andra dum.
Hvad företräde, re'n i födseln gifvet,
Är snillets eld, är hjeltens kraft och mod!
Betyder det ej mer än adligt blod?
Dock ges en jemnlikhet i samhällslifvet,
Den, att hvar en har lika rättighet
Till skydd och värn af lag och öfverhet.

Person är äfven skojarn och den qvinna,
Som är hans lösa följeslagarinna.
Så bör, om stånd ej afses, eller börd
Och bildning, äfven deras röst bli hörd.

Ej foten mer än handen kan umbäras;
Dock framför dem må syn och hörsel äras.
Men alla lemmar, medan hufvudet
Det hela styr, samverka ju till ett.

Det helas rundhet ligger icke ensamt
I formen. Andans enhet dertill hör.
Ett blir det blott, då särskildt och gemensamt

Hvar lem sin syssla på sitt ställe gör. *
Så kan det hus, der sig de valde samla,
Fast delt i tvenne kamrar, vara ett;
Ja, om än valets grund förblir den gamla.
Af skilda stånd består dock samhället.
Men stånden äro icke blott de fyra.
Hvi uteslutas de vid embeten
Med statens drifhjul mest bekante män,
Som bäst förstå att ordna och bestyra?
Nytt spann behöfs; men spänn dem icke så,
Att de få lust och tillfälle att skena.
Och han, som vagnen styr, behålla må
De honom gifna tömmar, han allena.

Förlåt mig, ädle vän, mitt långa bref,
Som oförtänkt ett ord för dagen blef.
Det måste ut, hur jag än döms deröfver,
Och fast det blott en flyktig gnista är,
Som vädret bort i tomma rymden bär.
Snart för mig sjelf jag blott en graf behöfver;
Och sörjer endast det, som förestår
Mitt arma fosterland, om hopen rår,
Och styrs af dem, som redan nu bevisa,
Att deras blir det välde, som de prisa.

Men tröstom oss: ett oupplösligt band
Förenar kung och folk i Svea land.

* Nu hafver Gud satt lemmarna hvar för sig särdeles uti lekamen, såsom han ville. Om nu alle lemmar vore en lem, hvar blefve då lekamen? Men nu äro lemmarne många, och lekamen är en (1 Cor. 12: 18—20).

Och folkets röst ej deras är, som säga:
»När Pål i Berga ger sitt namn, så må
Jag, Per i Lunda, lemna mitt också.»
Ej endast de, som äng och åker äga,
Utgöra folket, eller de, som bröd
För dagen blott förvärfva sig med nöd.
Till folket hör så krigaren, som presten
Och den, som upphöjdt embete beklär,
Ja, den, hvars sköld en greflig krona bär,
Så väl som de vid saxen och vid lästen.
Och de, som vaka för att skåda allt,
Hvad men'skan angår, i dess rätta halt,
Och se'n med folket dela hvad de veta,
Månn' de ej folkets män med skäl må heta?
Som Svensk, hvar man, till hvilket stånd, hvad ätt
Han än må höra, för vår konung gäller;
Hvars vishet, stödd på sanning och på rätt,
Ej efter kast af dagens vind sig ställer.

Men jag förgäter hvad mitt är'nde är,
Att i den oro, som dig omger der,
Dig fägna med en helsning från din Villa,
Der allt är sommarskönt, idylliskt stilla.
Hvar qväll och morgon hvad behaglig syn,
Då ingen vindflägt bryter vattnets bryn,
Att henne se i skygd af berget sitta
Och ner i sjön från gröna skuggan titta,
För att förstulet i dess spegel se
Och mot sin stjelpta bild förundrad le!

Ej sällan stanna resande på vägen
Och säga: det är hans, som redan gjort,
Att Örnskölds tid ej mer är blott en sägen,
Ett dunkelt minne, bland de gamla spordt.

OM DÖDSSTRAFF.

Sermoni propiora.
Horatius.

«Den, som utgjuter menskoblod, hans blod
Af menniskor utgjutas skall, ty Gud
Har skapat menniskan till sitt beläte.» *
Så lydde budet, ej till Israël,
Ej genom Moses, hvilka då ej funnos.
Åt hela menskligheten, den ur floden
I arken frälsta, gafs det genom Noak,
Som nu var hennes andra stamfar vorden.
Och då i sammanhang med detta bud
Det blef förnyadt, som i skapelsen
Var gifvet åt det första menskoparet:
«Föröker eder och uppfyller jorden;» **
Så är ju bådas giltighet densamma.

* 1 Mos. 9: 6.
** 1 Mos. 1: 28. 9: 7.

Skall då allt blod, som spills, med blod försonas?
Nej, icke ligger i det slag, som dödar,
Den rätta skulden, utan i det uppsåt,
Som hos en menska icke aktar det,
Att hon är menska, skapad till en bild
Af Gud. Ja, detta bud är ställdt emot
En sådan handling, som ej skiljer menskor
Från de af jägarn fällda djur i skogen.

Han, som var sjelf den Högstes återsken
I menskoskepnad, och på jorden kommen
Att Skaparns bild hos menskan återställa,
Dyrt höll hans kärlek hvarje menskolif
Som ämne för ett högre, ett gudomligt,
Hvars himlablomma ur en jordisk knopp
Utvecklas skulle af en helig anda.
Den lag, som bjuder: mördaren skall dö,
Upphäfdes ej af Christus. Nej, han sjelf
Förklarade, att den till svärdet griper
För svärdet falla skall. Det lagligt förda
Skall straffa det, som förs mot lag och rätt.

Den i sin boning eller på sin väg
Af rånarns knif anfallne har som menska
En obestridlig rätt att värja sig
Med våld mot våld, om än med spillogifning
Af bofvens lif, som honom öfverföll,
Då annat medel icke ges till räddning.
Hvad! och en konung, som af Gud och folk,
Då kronan sattes på hans vigda hufvud,

Fick äfven svärdet i sin hand, han skulle
Ej till beskydd mot våldsmän, som gå ut
Likt vilda djur, att röfva och att mörda,
Få draga svärdet, då till deras motvärn
Ej fängelse, ej arbetstvång förslå.
Och de förslå ej, icke ens den cell,
Der fången sitter, ensam, sysslolös.
Vi se, att, då i brist af fullt bevis
Ogerningsmannen sättes in i enrum
Tills han bekänner, han vill sitta der
Från år till år, sin hela lifstid, hellre
Än gå till döden efter erkänd skuld.
En sådan själstortur är dock mer grym
Än något dödsstraff. Ja, den är, då fången
Kan vara skuldfri, ett barbariskt brott.

De, som af ömhet för ett brottsligt lif
Bortrycka svärdet ur rättvisans hand,
De borde ock, sin grundsats trogne, ifra
Mot all beväpning, allt som hör till krig
Och gjuter strömmar af oskyldigt blod.
Men ej förgäfves, så aposteln lär oss,
Bär öfverheten svärdet; och hon fick det,
Ej blott till landets värn mot utländsk våldsmakt:
Det gafs ju ock till hägn för inre frid.

Men döden afskär tiden till vår bättring
Och bättring är ju straffets ändamål.
Dock ej det enda. Allmän säkerhet
Och allmän varning fordra brottslingens

Offentliga bestraffning. Och hvad kraft
Behölle lagen utan vedergällning?
Ej hör till den, att tand rycks bort för tand,
Och öga sticks för öga ut. Dock icke
Förgäfves har rättvisan fått sin våg,
Der hon kan noggrannt väga straff mot skuld.

Ej må den qvalde syndarn för sig sjelf
Med egen hand tillsluta nådens dörr,
I det han släcker lampan af sitt lif.
Men den, som brott begår, för hvilka lagen,
Som binder samfund, kräfver ut hans blod,
Är ju sin egen baneman, så väl
Som den, sig sjelf förgör med skott för pannan!

Missdådarns lif skall skonas, att han må
Med bättre bruk deraf sin skuld försona.
Så yrkar man och säger: det är christligt.
Men är det väl en äkta christlig lära,
Att menskan sjelf sin skuld försona kan?
Och helgelsen, som är ett Andans verk,
Månn' den behöfver år för att bli giltig
För Gud, som allt, förrän det sker, förnimmer?
Nej, såsom röfvaren på korset, så
Kan den till döden dömde fly till Frälsarn
Och i sitt inre helgas af hans anda;
Då fästningsfången dröjer med sin bot
Från år till år, förhärdad i det onda.
Och den i cell inslutne, kan han väl

Ett christligt lif begynna i ett tillstånd,
Som liknar de fördömdas pinorum?

O! gode konung, du, som af oss alla
På våra händer bärs vid våra hjertan!
Hvem vördar ej det ädla i den grundsats,
Hvarpå din ömhet stöder sig, i det
Hon skyr att tala ut det hårda, det
Oåterkalleliga: han skall dö.
Det är en himmelsk rättighet du har,
Du Herrans smorde, att få göra nåd.
Ack, låt den ej för dig förlorad gå!
Den nåd, som alla ges, är nåd för ingen.

DEN ALLMÄNNA OPINIONEN.

Se, när dagarna bli kalla,
Hur från bleka kronor falla
Torra löf på frusen mark.
Kommer så en flägt och rör dem;
Men en annan, mera stark,
Åt en motsatt sida för dem,
Tills den förra åter rår.
Så en stund i ringdans gångna
Bli de upp i luften fångna;
Och försvinna utan spår.

Men när solen från sin höjda bana
Gjuter lif på nytt i skapelsen
Och de flydda fåglar fjerran ana,
Att i deras land blir vår igen;
Sväller knopp vid knopp, och snart det gröna
Ses i löf vid löf sig veckla ut.
Allt mer täta, de ej blott försköna
Hela nejden, men ge skygd till slut,
Skygd mot nordanvindens skarpa ilar,
Skygd mot middagssolens heta pilar.

Så med tiden allt mer täthet får
Hvad med rätta allmän mening kallas;

Då den andra, som för dagen rår,
Eftersagd, om den ock vore allas,
Lik de torra löfvens hvirfvelring
Far med vädret och är ingenting.

ROR I LÄ.

Kan fartyget gå fram, då seglen fladdra?
Så hviskade i örat på sin granne
En passagerare och fick till svar:
Ser du den hvita bränningen der borta?
Om vi blott lyckligt komme den förbi,
Så kunna vi se'n hålla rätt vår kurs,
Fast vinden skralar mer och mer. Gud låte
Det ej bli storm i natt, det rodnar så
Kring hela himlaranden. I det samma
Ropte kapitenen: «fulla segel!
Klart att vända!» Straxt derefter följde:
«Ror i lä!» Och seglen, redan lösa,
Skulle kastas om; men skeppet föll
Tillbaka och tog fatt en fågel,
Som det nämns af sjömän, då ej skeppets
Vändning lyckas. Hvems var felet? Frågte
Passagerarne hvaran och skyllde,
En på mannen, som vid rodret stod,

En på kapitenen, en på folket,
En på sjelfva skeppet, som så bygdt
Att det trögt sig vände vid lovering.
Mellertid slog vinden om, och skeppet
Bredde alla seglen ut och kom
Samma dag i hamnen, der det fick
Nödig bot i det, som stormen brutit,
Eller tiden afnött och försvagat.
Segelfärdigt var det stolt att gå
I förnyadt skick till hafs igen
Med sitt ädla namn af Gamla Svea.

RIKSNÄFVEN.

Se huru Sverge, som stat, är likt en näfve, hvars styrka
Derpå beror, att de fem endrägteligt verka tillsammans.
Han, som upphöjd står emellan de fyra, hvad skulle
Utan dem han förmå? Nu, stödd af dem alla, han kraftfullt
Håller i spiran och när det behöfs kan fatta i svärdet.
Närmast till höger står den med guldring adeligt prydde;
Lägre till venster, tätt till den styrande sluter sig presten,
Pekande uppåt, när han ej ned med de andra sig böjer
Till ett gemensamt verk. Då blir med de öfriga jemlik
Borgaren ock, fast sedd öfver axeln af grannen med ringen.
Bonden, på afstånd ställd, dock främst anlitas och starkast

Är i sig sjelf. Med presten förent och vid konungen fästad
Ger han det hela sin kraft. Tag tummen bort: hvad är
handen?

Är det i fickan blott du knyter den näfven, du fordom
Så manhaftiga folk? Nej! änn', då det gäller din frihet,
Slår din herkuliska handkraft ner mångböfdade hydran
Inom landet, så väl som de glupande ulfvar derute.

OCKSÅ EN TIDENS MAN.

1796.

På himlen och i tidens elf
Du stora tecken ser,
Men vet ej ordet, förr'n du sjelf
I gropen faller ner.

Du räknar ut, att en komet
Skall i sin blinda fart
Försåtligt stöta vår planet
Och det så visst, som snart.

Men, att ditt eget hus allt mer
Förfaller och till slut
I fara är att ramla ner,
Du icke ser förut.

Du vill med luftiga förslag
  Afhjelpa Statens nöd,
Men vet ej, hvar du får i dag
  För barn och maka bröd.

Förrän du spör hvad mannen der
  I månen ta'r sig för:
Se efter, hvad din herr son här
  Midt för din näsa gör.

Du ifrar stolt bland tidens ljus
  För frihet utan mått,
Men tål inom ditt eget hus
  En slafvisk lydnad blott.

Hvad! om ditt ordensmotto var:
  «Verldsborglig menskliget»;
Men du med köld ser alla da'r
  Din grannes uselhet.

Hvad! om du far att söka opp
  Ett nytt Jerusalem:
Och lemnar med fantastiskt hopp
  I ödesmål ditt hem.

Din otro allt till intet gör,
  Som ej ditt öga når.
I hemlighet likväl du spör
  En gammal mö, som spår.

Ej i Guds hus du af hans ord
  Vill hemta tröst och frid;
Men Björnrams trollkonst, der försport,
  Dit drar dig nattetid.

Till christlig tro är du för fri.
  Dock svär du på hvar sats,
Blindt trodd i den filosofi,
  Som sist förfärdigats.

JUSTE-MILIEU OCH MOUVEMENT.

A.

Jag tål ej se de lumpna landsortsblad,
Som tro sig lefva, utan att frondera.
Men hör: jag narrar vårt med en charad
Att, förr'n det ordet vet, politisera.

«Mitt första hjelper fram den mängd, som ej har råd
    Att åka, som hans höga nåd.
Mitt andra är för herrarna, som sitta,
    Då folket rundtomkring får stå.
Hvem kan ej genast på mitt hela hitta,
Hvari man ställer pysslingar att gå,
Som sjelfva ej om sina fötter rå?»

B.

Det är ju juste-milieu. Ja, på min ära,
Charadens ord oss visar på en gång
I rörelse det Stationära
Och hur det står, som är i gång.

A.

Men att ett folk i gångstol föra
Är despotism, ej juste-milieu;
För frihet vill jag lefva, vill jag dö;
Och det är frihet att sig röra.

B.

Du gaf mig en charad, min vän.
Se här en gåta — vill du lösa den?

«En pojke piskar på en snurra:
Den hoppar fram och löper kring.
Först hvina hörs hon, sedan surra
I det hon svänger ring på ring.
Än far hon öfver det hon möter,
Än får hon knuff åt motsatt håll.
Men hur hon rasar, som ett troll,
Och sjelf blir stött af det hon stöter,
Så mattas hon och lutar ner
Och stupar, sprattlar, rörs ej mer.»

A.

Men pojken roligt har. Så har ock demokraten
Att piska fram den fria staten.

SAMHÄLLSTRAPPAN.

Skön är den trappa, som bär till salen, der konungen thronar.
Se, hur med konst och med smak marmorn är huggen deri!
Stanna och märk hvad träffande bild af samhällets ordning!
Lika i form och i mått lyfta sig steg öfver steg.
Hvart och ett på sitt ställe behöfs; men finge de högre
Öfver de lägre ej stå, allt öfver ända ju föll.

HVILKENDERA?

Tiden är stark som en ilande ström, ombytlig som vinden:
Hvilkendera förstår bättre bevaka dess makt,
Den beräknande man, som ställt sin qvarn på en bergshöjd,
Der han den vänder med hast, efter som vädret sig vändt;
Eller hans granne, som rest mot forsen en dam och dess böljor
Tvingar att drifva omkring hjulen, som mala hans säd?

SÅNG BLAND LANDSMÄN.

UNDER EN UTRIKES RESA 1795.

Det utomlands basunas ut så mycket
Emot vår stackars Nord,
Som vore den det enda mögelstycket
På bullan af vår jord.

Men icke syns champagne af taket droppa
Här heller i hvar trut,
Och flux en stekt kapun på näsan hoppa,
Så snart man tittar ut.

Ha vi ej sol och måne lika sköna,
Och himlen lika blå,
Och skogen lika grön, ja träd, som gröna
I sjelfva vintern stå?

Och våra jernberg, våra silfversjöar,
Och våra vattenfall,
Och våra skär, en labyrinth af öar,
Der hjordar gå i vall.

Och elfvor dansa, Nordens täcka féer,
Den ljusa sommarnatt —
Då landet här, med alla dess alléer,
Är som ett brädspel platt.

Men inga drufvor våra kullar bära:
Dock bröder! vi må le
Åt dessa narrar, som mot beck och tjära
Sitt bästa vin oss ge.

Skål! för vårt fosterland och för dess flagga,
Som för oss dit igen,
Der friheten, den sanna, haft sin vagga
Och har en fristad än!

DEN FALSKE VINGUDEN.

Semeles son med Zeus, den sköne, som, medan han drufvan
Kysser i upplyft hand såsom en himmelens skänk,
Kransas med rosor och myrt af en gratie: honom som lefver
Bland de odödlige än, lefver i skaldernas sång,
Tror du dig likna, du ande, som upp ur den ångande kitteln
Stiger, af svartkonst väckt. Svart är den konsten, som gör,
Att hvad näring och lif och kraft och glädje bereda
Skulle, förbyts till förderf, brott och förstöring och död.
Skryter du, dårligt stolt, att Ceres, den ädla dig födde?
Far då, Proserpinas bror, ner i Tartaren som hon.
Säkert din mor med en helvetets gast sig råkat försynda.
Frestare! fast i kristall bjudande ut ett förment
Lifsens vatten, du dig till en ljusens engel förskapar,
Dock förråder dig blå lågan, som tändes deri.

Redan din andedrägt, så olik drufvornas vällukt,
Röjer det djefvulsskap, inom ditt väsende bor.

Pris vare er, som i fast förbund afsvurit den falske!
Ynglingar! tron dock ej heller den äkta för väl!
Hyllen hans skönhet mer i harmoniska sånger och glädjen,
Än i den eld, som gjuts ur det berusande glas.
Minnens hans börd af en mor, som himmelska flamman förtärde.
Så det lif, som han väckt, sjelf hos de unga han tär,
Då de för när och för ofta besöka det altar, hvars låga,
Lagom anlitt, ger värma och helsa och kraft.

HUNDSKALLET.

Af hundar hvad larm! Är en rymmare der?
Nej, ridande kommer en prest;
De skälla på honom, så from han är,
Och nagga hans sediga häst.

Han far sin väg i tysthet fram;
Ej höra, ej se dem han låts.
Nu möter dem, höljd i ett moln af dam,
En annan, som bjuder dem trots.

Som ryttaren sjelf hans fåle var stolt
Och lika så vig som stark.
Af hundarna ansatt han gaf med en volt
Den ena af dem en spark.

Den andra på riddarens sadelknapp
Upprusade, vild som en varg.
Han får af hans spö på nosen ett rapp,
Men kommer tillbaka mer arg.

Dock stannar han plötsligt — en blick honom slår
Af ögon, som säga: vet hut.
Med svansen emellan benen han går
Och gömmer sig bakom en knut.

Dock sprang han igen, då riddarn försvann,
Till presten, som efter blef.
När denne till porten af kyrkan hann,
En flik af hans kappa han ref.

Men hel var hans krage och helt han behöll
I hjerta och håg Guds ord.
Om mycket af säden bland törnen föll,
Så föll dock en del på god jord.

DET FRIA ÄKTENSKAPET.

«Pappa!, känns du vid mig?
Och vid mig? och vid mig?»
Så kycklingar en mängd till tuppen vände sig.
«Bort med er», svarte han. «Er mor må ha mödan
Att krafsa för er och skaffa er födan,
Och för höken varna er.» —
«Till sådan omsorg stiga vi ej ner,
Vi tuppar», gol han åt en annan,
Som kom med eldröd kam i pannan.
«Man prisar dufvors hulda tro;
Men hvad är denna platta ro
Hos samma par i samma bo
Emot det fria lif, vi föra?»
Det fick en sparf, det fick en skata höra
Och tänkte: månn' det icke kan
Också för oss «gå an?»

X. Y. Z.

1838.

Från Norrbrons hvimmel och den stolta syn
Af kungliga palats, som nalkas skyn,
Ner i det lugn, der gröna hviloställen,
I strömmens svalka, skönt förljufva qvällen,
Stod jag en afton; och ej långt från mig
Tre unge män i skuggan satte sig.
De hörde till den flock af eldfängdt sinne,
Som trodde en epok för verlden inne,
Då tiden oförtänkt drog åter opp
Det franska uret, till så mångas hopp,
Att öfverallt dess timslag skulle dåna
Och folken väcka, icke blott förvåna.
Men när den juste-milieu-gång, som det tog,
Af Philip ruckadt, detta hopp bedrog;
Och det i Polen gick så slemt tillbaka;
Begynte de vårt eget ur bevaka.
De klaga än, att det för sakta går,
Än, att det annat visar, annat slår.
Att ställa om det, är den plan som drifver
Så pennans hvassa spets, som tungans ifver.
Nu hörde jag ett samtal af de tre,
Hvaraf jag läsarn trogen del vill ge.

Tills vi törhända deras namn få veta,
Må vi beteckna dem med X, Y, Z.
X är sig likt, hur det än vändas må,
Med horn, som ut åt begge sidor gå.
Y ljuder af sig sjelft och står, sjelfständigt,
På egen fot. Men Z vet behändigt
Så svänga foten fram och armen bak,
Att han dock hålls på raden jemn och rak.

Nu sedan Y det vackra stället prisat,
Och X i den idé, der utförd är,
Som allmänt nöjes sköna pregel bär,
Ett prof af tidens nya anda visat,
Begynte de så vexla sina ord:

X.

Se, det går «framåt» äfven i vår Nord.

Z.

Dess tröga «massa» är ej lätt att röra.
Men, om ej annat, må vi buller göra:
Det ger dock stundom rörelse och lif.

Y.

Det är åtminstone ett tidsfördrif,
Att se i dagens blad, hur allt det gamla
Skall, såsom Jericho, för skrik blott ramla.
Men, att så många ibland dem, som förr
Sitt fönster öppnat, gläntat på sin dörr,
På gatan sprungit, att trompeten höra
Och se hvad «muvemang» den skulle göra,
Nu sitta i all ro och säga torrt:
«Blås! blås! Ej blåser du vår konung bort;

Ej kan du riket, som ett blad, omhvälfva» —
Hvem rår derför, om icke just de sjelfva,
Som tuta folk ihop, blott för att få
Dem till att springa. Är det icke så?

Vid dessa ord X bligade på Z
Och Z uppå X. Men begge tu
Det båd' förundra måste och förtreta,
Att höra Y det språket föra nu.
Med nålar Z honom stack i sidan;
Men X högtidligt drog sitt svärd ur skidan.

X.

Du bland de unga, som förente sig
Pro vera libertate, den förnämste!
Hvars mogna vishet sedan ställde dig
På höjden af din tid, ibland de främste;
Du, som vi trodde om det tänkesätt,
Det nit för sanning, frihet, men'skorätt,
Att om än helvetet steg upp, att sig förena
Med envåldet på jorden, och du stod
I striden lemnad, du allena:
Det bröte ej ditt mod; —
Ja, att du fast din höga ståndpunkt hölle,
Om än all verldens krets i spillror på dig fölle! —
Hvad har dig nu förvandlat i en hast?

Y.

Jag hoppas än stå lika fast
Vid sanning och vid rätt, med samma fria sinne
Och samma hopp, att ljuset af vår tid

Det godas seger främjar i den strid,
Hvari vi äfven blindtvis oss befinne.

X.

Hur, blindtvis? Är det icke klart,
Hvad vi bekänne och hvaråt de syfta,
De tidsidéer, vi hos oss ge fart:
Att Sverge upp ifrån sin vanmakt lyfta?

Z.

Du sjelf bevist dig som en «folkets» vän
I tal och skrift.

Y.

Det vill jag vara än,
Och helst i handling.

Z.

Du har högt förklarat,
Att du vill framåt, vill reformer.

Y.

Ja,
Dem vi behöfve, och som ej bedra'.

Z.

Att allt hvad gammalt är —

Y.

Må bli bevaradt,
Så länge det bär frukt, men det, som torrt
Och vissnadt, endast hinder gör, ta's bort.

X.

Ditt nit för folkets trefnad och upplysning —

Y.

Är lika varmt, fast jag ej hopen blott
Förstår med folkets ädla namn.

X.

Med rysning

Såg du förut de högas laster.

Y.

Så

Gör jag ännu; men smittan hos de få,
Hvad är den mot den pest, hos mängden rasar?
Jag tänker blott på brännvinet och fasar.

X.

Men hvars är skulden? Stod ej kronans skylt
På alla krogar?

Y.

Lemnom det förflutna.

Nu, då sitt mått det onda öfverfyllt,
Hvad blef det sist af folket sjelft beslutna?
Den ena sidans rop om «husbehof»
Af det, som husligt elände bereder,
Och ympar, ack! de späda re'n till rof
För det förderf, som utan gräns sig breder;
Den andras pock, att få med konst i stort
Till gift «förädla» och till krogen fort
Befrämja det af Gud till näring gifna.
Se der de tvenne egennyttors spel!
Och de bemantlas, då de minsta fel
Af dem, som styra, ställas öfverdrifna,
Om icke ljugna, fram med hån och spott!

Z.

De dertill lejde makten må försvara.
Men är det möjligt, att du öfvergått
Till de «servila?» Du!

Y.

Jag tror mig vara
Så oberoende, jag nå'nsin var.
Ej mer än din, skall någon hand mig föra:
Då jag två ögon och två öron har,
Vill jag på begge sidor se och höra;
Men tala vill jag med en tunga blott,
Af blott ett hjerta, för allt rätt och godt,
Ej mer för mängden, än för makten smila,
Ej svälja en kamel, ej heller myggor sila.
Men ledsna må man, det bekänner jag,
Vid detta larm, som görs hvar dag
Med trumling, flaggning, skjutning, klämtning
Och språng och rop om vattenhämtning,
För några gnistor ur ett kök,
För blott ett litet moln af rök.

X.

Snart kan dock röken bli en skyhög låga,
Och hela huset stå i hjelplös brand.
Ve dem, som nöden icke yppa våga
För den, som räddningsmedlen har om hand!

Z.

Led är mig amman, som för barnet sjunger
Om gull och perlor, då det dör af hunger.

Y.

Jag talar ej om verklig nöd:
Att den fördölja, är en fåfäng möda;
Och nitet, som bestyr om understöd
Af hjertan, som för arma likar blöda,

Hvem vördar icke det? Och hvilken skön
Välviljans täflan hos det hulda kön!

X.

En vis regering förekommer nöden.

Y.

Med regn och solsken, som gör goda år?
Med lagom vinter och en tidig vår?

Z.

Mot klagorop af skaror nära döden
Svär det vid thronen ständigt höjda lof.

Y.

Ondt gör det lismeri, som hör till hof;
Men smädetungor hjelpa det ej heller.

Z.

En trogen gårdvar, som vid porten skäller,
Är han ej mer än papegojan värd,
Som pladdrar i sin bur, att smickra lärd?

Y.

Jag skattar hvar och en, som bär en sanning,
Der den behöfves, fram, så ren och klar
Som vatten i ett glas, då man det ta'r
Ur friska källan, utan all tillblandning.
Men om man smyger bittersalt deri
För dig, min vän: må du ej harmsen bli?

Z.

Så framt det ej af läkarn föreskrifves.

X.

Ehuru obemängd, är sanningen
Dock alltid bitter i sig sjelf för den,
Hvars fel hon träffar.

Y.

Då hon öfverdrifves,
Är hon ej sanning mer.

X.

För öfverdrift
Den svage anser det, som är blott styrka.
Det ädla vinet är för barnet gift;
Och högsint ifver, att det rätta yrka,
Är öfvermod för den, som sjelfviskt feg
Beräknar hvarje ord och hvarje steg.

Y.

Men är det verkligt nit, att buller göra,
Blott för att folkets ro i otid störa.

Z.

I otid tjufven i ett hus,
Der han gör inbrott, ser ett ljus.
I otid kommer revisionen
Och gör balansen uppenbar.
I otid står oppositionen
Mot knep, som makten förehar.
Och hvad som mest, att dem förtreta,
Som vaka tyst, liksom vid lik,
I otid sker, är folkets skrik
I dagens blad, som allting veta.

Y.

Jag lemnar vetandet derhän
Med sina sju för tu; men detta skrän
För «folket»; detta rop förutan ända
Om frihet, friheten förstör.

Z.

Förstör!

Hur kan man så begrepp förvända?

Y.

Det idkeliga ropet gör,
Att mängden intet annat hör.

Z.

Jo, jo, att detta oljud hämma,
Storsiarn sjelf förgäfves går
Med Nestors vishet, Stentors stämma:
Hans tal blott döfva öron når!

Y.

Stig upp i tornet, när dess klockor ringa,
Och tala der: hvem hör af dig ett ord?

Z.

En enda röst, som öfver allt är spord
Och man ur hus i rörelse kan bringa,
Gör ensam nog för både land och stad.

Y.

Är det en fransk Tocsin du menar,
Och den utaf ett enda blad?

Z.

Ja, hvarför icke, om det allt förenar,
Som gör ett blad för «folket» kärt
Och hat af dem, som det förtrycka, värdt;
Om det mot landets små tyranner strider
Ej mindre, än mot dem kring herrskarns thron;
Och för ett sådant språk i sådan ton,
Att det till hvar och en, som läsa kan, sig sprider.

Y.

Förträfflig sak! en tidnings despotism
I stället för en konungs! — Så all schism
Försvunne inom republiken,
Som vore ett, tu, tre tillreds,
Och ställde allt i ordning, allt tillfreds.

X.

För min del afskyr jag de tomma skriken,
Ej mindre än de smygda kast af spjut.
De tjena blott att skrämma opinionen
Från sjelfva friheten till slut.

Y.

Jag hoppas riket än står fast kring thronen,
Oaktadt allt, som sker och redan skett,
Att skilja åt de tu, som äro ett.
Af sina kungar Sverge har sin ära;
Vid kronan fästad är dess lagerkrans;
Och att det än sitt namn kan bära,
Med värdighet, om ej med glans,
Hvem tackar det? — Ack! Manhem vore
Törhända re'n, hvad Polen är,
Om ej —

X.

Napoleon, du store!
Hvi såg ej Göten i din segerhär
Sin fana svaja?

Y.

Och för alltid falla!
Hans stund var slagen och hans dater alla.
Om han ock segrat, hvilken annan lott,

Än högst vasallens, skulle Sverge fått?
Nu stå vi frie på den egna jorden,
Och trygga oss som barn omkring en far:
En fader är oss hjelten vorden.
O, lefve den oliv, som han planterat har!

X.

Ej något faders- mer än husbonds-välde
Erkänner den, som fri och myndig är.
Det första folk var blott en tapper här,
Som kring sin främsta höfvidsman sig ställde.
Nu i en stat dess styresman,
Kung, konsul, president, hvad titel han må bära,
Står under lagen äfven han,
Och har af folket all sin makt och ära.

Y.

Hur än begreppen klyfvas må,
Det faderliga namn ändå
För svenska hjertan har en mening.
Dock syns mig folkets och regentens hand
Än mera likt ett äkta pars förening.
De lägga sjelfve hand i hand
Till ett förbund i alla öden,
Som styrks af edens helgd och löses blott af döden.

X.

Skiljsmessor har man sett likväl.

Y.

Ja, som i äktenskap, och mest af samma skäl.

Z.

Att lod och pendel, hjul och fjäder
I ordning äro, derpå dock

Beror, att verket går. Se'n fås ju ock
En visare så lätt, som man med guld bekläder
Och sätter i en sifferring,
Der han af hjulet förs omkring.

Y.

Det är om Sverges Styrelse vi tala:
Med allt hvad man försökt att bringa den,
Med utländsk snitt, uppå det hala,
Har det så långt ej kommit än.
Vårt folk vill styras af sin kung allena,
Liksom kring visen sig förena,
Med troget nit, de trefna bin;
Och följa den, ehvart det gäller
Och lägra sig, hvarhelst den sina vingar fäller.

Z.

O sköna «devumang», som ej i Wien,
Ej i Hannover mera blindt kan yrkas!
Snart sjungs väl åter, skamlöst, som förut,
Om jordens gudar; och vi få till slut,
Liksom i Rom, se tempel, der de dyrkas.

Y.

Hvem, om så skedde, rådde väl derför,
Om ej just de, till hvilkas plan det hör
Att slita mellan styrelsen och landet
Det lagligt knutna, heligt vigda, bandet?
Hvad gör, att folket i Hannover tål,
Hvad steg än våldet ta'r att nå sitt mål,
Om ej den skräck, «det unga Tyskland» väcker?
Man vet ej, hvar en gnista falla kan

På hemligt krutförråd och tända an
En vådlig eld, som ej i hast man släcker.

Z.

Ha, ha, ha, ha! Beskyll med samma skäl
För slikt det Svenska «ungmodet» jemväl,
Hvartill du sjelf med stolthet dig bekände.

Y.

På explosioner tänkte vi ej då,
När vi raketer upp i luften sände.
Ej heller nu ert mannamod kan gå
Så djupt till väga, att det gör en mina.
Till lycka stannar i vår kalla Nord
Den Jacobinska yran blott i ord.
Ej klor, blott tänder, tänder, som blott grina,
Har terrorismen, som ibland oss rår.

Z.

Rår! det bör smickra dem, som skräcken vålla.
Dock liten hund behöfs att skrämma får.

X.

Ni gått från saken. För att sammanhålla,
Ej för att söndra, dra'r i verket hit
Det ena hjulet och det andra dit.

Y.

Dock måste de samverka i det hela.
Men går väl något verk med blott machineri?
Hur väl försedt ett skepp må bli,
Hvem vore lugn om bord, ifall der skulle fela
Förtroendets tillgifvenhet
För den om rodret rår och kosan hålla vet?
Är det då fosterländskt? Ja, säg mig, månn' det mera

Medborgerligt, än undersåtligt är,
Att hos den Store Man, som Sverges krona bär,
Misskänna hans behof att älskande regera
Och älskad lydas; hvaraf folket ock
Har ett behof, som går i arf med blodet,
Och står emot det tredska öfvermodet
I vadmalsjacka, som i guldsmidd rock.

Z.

Den frågan angår Ministèren?

Y.

Som icke fins.

Z.

Ej som den bör.
Nå väl, det rådet, som regenten hör!

X.

Och de, som i den inre hofdunst-spheren
I tysthet hviska andra råd.

Z.

Än de, som utanföre röka,
Med ögat på den tjenst, den sold de söka,
Som tala, sjunga blott om kunglig nåd,
Och allt hvad makten gör, som gudaverk, beprisa
Om det än sker mot lag och rätt!

Y.

Det ges likväl ett annat sätt,
Att Styrelsen till rätta visa,
Än det, att kasta sten och smuts.

Z.

Ja, snön är ren och gör ej skada.
Du mins väl icke mer de puts,

Du sjelf har spelt ibland de gossar glada.
Hur mången snöboll ur din näfve flög,
Och stötte än en «Viljas» näsa,
Än i en «Gubbes» barm sig smög
Och af Minerva fick en snäsa!

Y.

Nu ser jag sjelf, hur slemt det var,
Att nitets ädla eld försmäda
Och femti års förtjenster häda.
Nu blygs jag för de yrans da'r.
Ej pojke mer, ej mer på gatan
Jag hojta vill med dem i kapp,
Som kring vår statsvagn, vid ett rapp
Af kusken, skrika: «Tvy den satan!»
Men ser jag, att han vilse kör,
Så ropar jag, tills han mig hör.

Z.

Han från sin höjd dig skulle höra?
Jo, om du hurrar. — A propos!
Du skiljde, mins jag, du också,
Emellan det att vagnen köra
Och sitta på en dyna der.
Kort sagdt, du fann, att «annat är
Att styra, annat att regera.»
Hvad är din tanke derom nu?

Y.

Ord gälla såsom mynt. Men svara du
På denna fråga: hvilkendera
Må anses rå om färden mera,
Han, som i tygeln håller, eller han,

Som med ett ord en vink befaller
När, hvart, hvad väg?

Z.

Och sedan kan
Dra' upp de gröna fönstergaller
Och slumra, medan kusken kör.

Y.

Han kan ock vaka, som han bör,
I fönstret ropa: «sakta! sakta!»
Och landet rundt om sig betrakta,
Dess trefnad och dess brister se,
Och vid en gård, en hydda, stanna,
Der honom män upplysning ge,
Som tala fria ord och sanna.

X.

Men dessa arma kräk, som framför vagnen gå,
Hur länge tror du de förmå
Att släpa fram dess tyngd, de gamla fyra?
De torde, när de tröttas ut,
Ej blott bli svårare att styra,
Men sparka upp och stanna tvärt till slut.

Y.

Då måste man väl skaffa nya, friska.
Men spänna af dem midt i deras lopp,
Hvem kan det? Endast den, som vågar springa opp
Och till sig rycka både töm och piska.

X.

Såled's är gåtans ord: «revolution?»

Z.

Ett skrämskott, som de «stationära»,
Så i katheder, som vid thron
Och altar, ständigt förebära!

Y.

Har någon «radikal» det vederlagt? —
Hur vackert än derom är skrifvet, taladt, sjunget,
Är det dock ej bevist, att något stånd sin makt
Vill skänka bort, om icke dertill tvunget.
Begynn med böndren: denna egna lem
I svenska staten, denna landets kärna!
Tror du, att de, som med sitt odalhem
Sin ståndsrätt ärft, den skulle lemna gerna?

Z.

Åh! det ges sätt att bearbeta dem.

Y.

Förr, än de fyra släppa hvad de äga,
Samtycka de kanske, att Svea stolt kan säga:
«Nu är jag dock vid mina fulla fem.»

Z.

Att något af de fem ej sällan fattats, röja
Riksdagsbesluten.

X.

Fem! hvad barbari!
Men som det nu är, kan det ej förbli;
Och länge tör det icke dröja,
Förrän en ändring måste ske.

Y.

I trots af Kung och Ständer?

X.

Se,

Det fins en makt i sjelfva tingen,
Nödvändighetens: henne motstår ingen.

Y.

Men henne gör man ej, om hon ej gör sig sjelf,
Lik floden i den stigna elf.

Z.

Af våra tröga Ständers långa möten
Är hon ju redan gjord. Hör hela landets knot.

Y.

Hur det än skrikes med och mot,
Står stoden, tills han fälls. Hvem ger den första stöten?
Du kan ej önska något sammanlopp,
Som gatustenar bröte opp!

X.

Du glömmer, att då nyss från thronen
En konung rycktes ner, en annan lyftes dit,
Ej flöt en droppe blod, ej föll ett ord af split.
Hvi skulle icke opinionen
Ombyta Ständer likaså?

Y.

Stod icke, när det förra skedde,
Nödvändigheten, i gestalt
Af en fiendtlig här, tillreds att störta allt?
Och tänkesättet re'n förut beredde
Det djerfva stegets ögonblick.
Men har det nu ett lika stadgadt skick?
Vill Svenska folket se det rifvet,
Som stått så länge, innan det är gifvet,

Hvad i dess ställe sätts och kan bestå?
Nog gör man vackra statsmodeller,
Som man på bordet, till beskådning ställer,
Men stater lefva, växa, bildas ut:
Tag deras anda bort, så är det med dem slut.
När ej de gamla ekar mera
Ge gården skygd (man högg dem ner),
Hvad kan man väl i hast plantera,
Som både lugn och svalka ger?
Men kunde telningar, som redan
Med stam och krona fasta stå,
Till dem så fogas, att de sedan
En lund blott gjorde eller två! —

Z.

Nu, se'n min herre är en ultra vorden,
Är han historisk, det förstås,
Förr var han filosof.

Y.

Gudnås!
Jag lekte med de stora orden
Och bygde korthus, äfven jag.
Nu ser jag i historiens spegel,
Hur samfund ha sin rot i häfd, som blifvit lag,
Liksom ett språk af bruket får sin regel.

X.

Dock ändras språket hos ett hyfsadt folk,
Och bruket lyder grammatiken sedan.

Y.

Hvad myndighet har hon, om ej som trogen tolk
Af hvad i tal och skrift sig sjelf har stadgat redan?

Dock ej förnuftet jag bestrida vill
Dess rätt och makt, som menskor gör af vildar.
Det gör, att språk och samhällen bli till;
Dess dolda lifskraft dem organiskt bildar.
Se'n skiljer tänkarn med begreppets knif
De särskilta organer och funktioner;
Men icke kan han ge det döda lif
Med magiskt spel af tomma abstraktioner.
Men det, som blott med yttre band
Mekaniskt sammanhålls, behöfver främst en hand,
Som vist och varsamt gör det nytt, som nytt kan göras.
Vid Ständers rådslag, vid Collegers bord,
Vid Domstol, Läns-stol, borde, med ett ord,
Allt mer i sammanhang och mera skyndsamt röras.

X.

De gamla uren, hur de lagas må
Med nya lappverk, ej dess bättre gå:
Om ej reformen skall sitt mål förfela,
Så måste den gå ut ifrån det hela.

Z.

En coup de main gör allt till slut.
Se gossar i en rad beredde att ta lyra! —
Hvem fick i bollen? Den som sprang ur raden ut.
Så tredje Gustaf gjorde med de fyra.
Med långa näsor få de se
Detsamma nu i motsatt anda ske.

Y.

Besinna, hvad det är, du så bekänner.

Z.

Måhända måste några folkets vänner
Ta' makten i sin hand, blott för att se'n
Åt folket öfverlemna den.

Y.

Se der er hemlighet, I, som för hopen,
Om dess betryck och nöd, som utan er
Hon icke kände, ständigt ropen.
Derföre ser man ock nu mer,
Att mången frihetsvän sig dra'r tillbaka
Och skyr reformer, återta'r,
Hvad sjelf för dem han yrkat har,
Af fruktan att det hela sönderskaka.

Z *(sjunger)*.

«Gå aldrig ut på den gröna äng!
Sitt stilla,
Du lilla!
Ty ormen i gräset gör dig illa.»
Så var min ammas ständiga refrain.

X.

Du nämnde Gustaf. Ämne för en visa,
Och den rätt vacker, ger hans snille nog.
Men hans regering, är det fog
Att den i våra dagar prisa?

Y.

Kan man väl annat, då man ser,
Hur allting vändes upp och ner,
Att tiden före den upphöja,
Och nesan af en stämpelkung,

Ett rådlöst råd, en utländsk pung,
Som hatt och mössa köpt, besköja?

X.

Nå väl! var det en bättre tid,
Den enväldstid, som derpå följde,
Med sanning och med dygd i strid,
Som ärans skimmer fåfängt höljde?
Då äfven snillet i sin uppflygt bands:
Ett band var sjelfva dess belönings krans!

Y.

En krans är dock ett band, som föga binder,
Och snillet, som bevingadt far,
Likt fjäriln ur sitt skal, ej känner något hinder;
Då i sitt silke larfven hänger qvar!
Men frågan angår blott det ny, som tändes,
Då Sveriges hopp ånyo log
Åt infödd hand, som spiran tog;
Då friheten af alla kändes,
Då allt sig rörde utan tvång,
Likt fågelns fria flygt och sång.
Det hör ju ej till saken, hur det sedan
Förhöll sig vid det stormigt mulna nedan.

X.

Än sonen och hans tid?

Y.

Den är förbi:
Om den vi tiga må, som muren.
Nu glädoms, att hvar en, i Sverge buren,
Sig känner åter Svensk och fri.

X.

Får man af vissa tecken sluta,
Så spekulerar mången dock
Ej blott i tankens verld, men ock
I staten, på det absoluta.
Det stillar ju med ens, hvad oro gör och strid.
Må se'n allt ljus, allt lif, förloradt gå dervid.

Y.

Om sjelfva friheten törhända
Ta'r min och ton af en tyrann,
Bland sinnen retade och spända
Af grundlös misstro mot hvarann;
Hvem rår derför, om ej de samma,
Som blåsa upp af strån en flamma,
Och klaga se'n, att efter den
Knappt litet aska står igen?

X.

Hvad menar du? Om än det varma nitet
För friheten hos några svalnat litet,
Är det hos henne sjelf, som skulden är?

Y.

Visst icke hos den äkta;
Men väl hos den, som hennes larf blott bär,
För hvilken dagens kämpar fäkta,
Som vore hon ett stundens rof.
Det jemna klandret utan hof,
Som endast retar och förstämmer,
Har det väl annat ändamål
Än blott de sår det gör?

Z.

Hvad jemmer,
Lik barnets gråt, som ref sig på en nål!
Se Frankrike och England, hur der skrifves
Och hur der talas.

Y.

Som vi måste här
I Sverge härma, antingen det är
Hos oss tillämpligt eller ej.

Z.

Hvar gifves,
Hvar har det gifvits, frihet utan strid,
Som förts med tungan, om ej näfven,
Med penna, om ej svärd?

Y.

Dervid
Är skillnad dock i sättet. Mellertid
Bevisar det vår frihet äfven,
Att vi ej sakna stridsamt lif.
Hvad larm, hvad stoj, hvad kamp och kif
Om sjelfva våra tidsfördrif!
I fejd, liksom i medeltiden,
De tappre tidningsfurstar gå;
Att de sitt län behålla må
Och vidga ut, derom är striden.
Och länsherrn, hyllad af dem hvar —
Ty ingen träder an sin bana,
Som ej för honom sänkt sin fana —
Sin lust af deras duster har.
Men icke blott de sjelfve manligt kriga

Med svärd mot svärd: en mängd i deras tross
Med gälla skrin och knutna näfvar slåss.
Ja, upp i deras gluggar stiga
Krypskyttar af det slag, som för den bästa sak
Ej skulle ett af sina finger lyfta,
Men hvilkas båge ej är slak,
Då de få rum att på personer syfta.

X.

Af tio pilar en törhända må
En skuldfri träffa, fem sitt mål förfela;
Är det dock ej en vinning i det hela,
Att dem, som det förtjent, de fyra nå?
Hur väl, att de, som orätt göra,
Och undfly lagens våg och svärd,
De, som bedra med sken och flärd,
Och de, som oskulden förföra,
Med bäfvan dagens posthorn höra,
Som hotar, domsbasunen likt!

Y.

Hvad vigtigt kall, ej mindre ärorikt,
Än ansvarsfullt, är tidningsskrifvarns!
Jag menar icke tidsfördrifvarns,
Men tidsupplysarns, sådan han
Det borde vara och det kan.
Lik båken, som för vind och bölja
Orörlig på sin klippa står,
Och varnar för de grund sig dölja
Och sprider ljus der mörkret rår:
Ger han det allmänna 'en ledning,
Då han med sann sjelfständighet,

Som ej af men'skofruktan vet,
Oväldigt uppta'r allt, som hör till sakens redning,
På begge sidor väger alla skäl
Och vill blott rätt. —

Z.

Det låter väl!
Och må en domare det göra,
Men publicisten hör det icke till.
En sida blott skall folket se och höra,
Om det skall ledas dit man vill;
Ett blad af värde frambär mångahanda,
Men vänder allt till ett i samma anda,
Lik strömmen, som, hvad helst den rör
Och dra'r åt sig, i strida fåran för.
Men såsom strömmen, då han söker,
Hvar han skall komma fram, sig kröker,
Och bäst han bullrar, halkar som en ål:
Så slingrar sig ett blad, som har sitt gifna mål.

Y.

Så sker, ty värr! Det är ej rätt som gäller,
Ej sanning, blott parti't. Men såsom jag
En tidens tolk mig föreställer,
Utgör han en med öfverhet och lag
Enstämmig makt, som deras brister fyller,
Med räfst i hvarje embete och skrå,
Der saker stanna eller illa gå.
Han mer ej svärtar, än förgyller,
Hvad af Regeringen och hennes ombud görs.
Han visar mängden, hur hon vilseförs
Med förespegling utaf rättigheter,

Som ej sin motvigt ha i skyldigheter;
Och då han strider blott för allmänt väl,
Så är han Folkets man, men Styrelsens jemväl.

X.

Ej mer på hopens skrik än hofvets smicker höra
De, som det kallet rätt uppfatta, rätt utföra.

Y.

Ty värr, i alla länder få!

X.

Det bifall, som de eftersträ,
Är ej de spelemäns, som gyckla med en docka
Och härma slöddrets ton, att det omkring sig locka.

Y.

Upphöjde stå de öfver all den mängd,
Som till dem lyssnar i den vida ängd,
Likt manarne till bön i Österns minareter.

X.

Och då de noga akt på allt omkring sig ge,
Så kunna de ock framåt se.

Y.

De äro med ett ord vår tids profeter,
Som af dess högre ljus upptände gå,
Med varning och med tröst, till låga som till höga;
Och då de fram för folket stå
Sig sjelfva tänka för det öga,
Som allting ser, och för hvars blick
Det inre, i hvad lånadt skick
Af prydda ord och fagra miner
Det må förställas, genomskiner.

X.

Ja, du har rätt: det är blott sanningen,
Som kan oss sjelfva fria göra,
Och ge oss mod att bära den
Så väl till Styrelsens, som Allmänhetens öra.
Ett ärligt allvar utan agg,
Ej udden af ett retsamt nagg,
Ej skämt, som kittlar blott för stunden,
Oss bringar till det mål, att menigheten må
I sina bördor lättnad få —

Z.

Och att vår yttringsrätt, ej, som den nu är, bunden
Af envåldsmaktens välbehag och nyck,
Må kunna visa, i hvad svårt betryck
Af hof och här och höga herrar
Det arma folket sänks allt mer;
Hur allt beständigt sig förvärrar,
Tills hela riket ramlar ner.

Y.

Hvem skulle rå derför, om detta skedde,
Hvem, om ej de, som ben i jorden så,
Hvaraf, när skörden stundar, män uppstå
Med dragna svärd till blodig strid beredde?
Men Sverge är i alla fall
Ej Spanien eller Portugal.
Ej i dess jordmån gro de vilda drakatänder.
Ja, lugnom oss. Om blott de gamla band
På slöjdens hjul och flitens händer
Upplösas småningom, behöfver ej vårt land
Afundas något, icke ens den strand,

Der nya samhällen, ifrån de gamla skilda,
I en ny verld en ny tid bilda.
Se, vid en stod af Washington,
Der Friheten så stolt hans segerfana hviftar,
Der ligger oket än på Nigerns svarta son.
Ja, äfven frifödd man, hvars hy det minsta skiftar,
Bort från de fullblodsädla stöts.
Beundrom i allt fall de upplyst fria stater,
De idoghetens potentater,
Och skattom det förbund, af dem så lyckligt knöts.
Men visa mig ett land, der du kan mer dig trygga,
Kan hvad du tänker yttra mera fritt,
Och mer vid allt, hvad du må kalla ditt,
Af lag och öfverhet beskyddad, bo och bygga,
Än i vår glada, friska, sköna Nord.

Z.

En hälft är sann af dessa ord.
Se der vid fjellen står, dit satt af folkets händer,
Ett skönt, ett äkta frihetsträd,
Hvars krona, fast den än är späd,
Allt hit sin blomnings vällukt sänder.
Ja, äfven frukt det redan bär,
Som retar våra Svenska tänder,
Ty hos oss sjelfva, ack! hur saft- och kraftlös är
Den nya ympen i den murkna stammen.

X.

Ty värr! var det ett tärningskast,
När Staten gjordes om i hast;
Och folkets röst var då, som den är nu — blott amen.

Z.

Helt annat är det vestanfjells,
Der hela kroppen föreställs,
Ej lemmar endast, som ej sammanhänga.
Der talar i de Storthingsmän
Det folk, som valt dem; der kan än
En Thorgnys varning fram till herrskarn tränga.
Hvad äro vi? En mager fårahjord.
Vår herde byttes om, ny blef ock stafven gjord;
Men fåren stå i samma kätta
Med osund luft, med fönster utan ljus,
I rucklet af det gamla hus,
Och sakna foder att sig mätta.
Se deremot de Norrska, med hvad hull
De i sin frihet gå och tyngas blott af ull.

X.

Dock må de stolta Baggar oss ej stånga
Med obesvaradt öfvermod,
För det vår herde, i hvars makt det stod,
Att taga dem som rof till fånga,
Lät dem gå fria, som en särskild hjord.
Men lemnom bilden. Norge, med ett ord,
Må vara om du vill, som demokratiskt rike,
Som republik med konung, utan like.
Men huru blef det så? Blott genom sitt förbund
Med Sverge, som dess vän är vordet samma stund.

Y.

Det är en vän, som ej föraktas borde,
Ett folk, som burit ett af dessa helga svärd,

Dem en Försyn till sina redskap gjorde
Att bryta band, som hotade en verld.

Z.

Den äran, liknar hon ej röken
Af en till aska brunnen ort?
Af allt hvad våra hjeltar gjort
Hvad ha vi qvar? Blott deras spöken,
Som kusligt gå igen, hvar gång
En fåfäng högtid ges med prunk af tal och sång.
Ett upplyst folk bestämmer värdet
Blott efter halt, ej efter sken och klang,
Och ger åt ångan framför krutet rang.

Y.

Hvad hjelper griffeln emot svärdet,
Och ångan, utan krut, mot fiendens
Kanoner, dragna öfver rikets gräns?

X.

Hur Wasa bröt för Svea folk det bandet,
Som Norge bar ännu trehundra år,
Det mins hvar Svensk, det talas om i landet,
Hvarhelst ett hjerta för dess frihet slår.
Men när en Norrman af sitt Eidswold skryter
Med glömska, ja, med hån af Segrarns ädelmod,
Om det ock honom ej förtryter,
Skall det ej röra upp vårt Svenska blod?

Z.

Dock icke så, att det ur näsan sjuder
Och fläckar ner den hand, som oss den frie bjuder,
Ej bugande, men frankt och ärligt, som det klä'r
Den verkligt frie, som han är.

X.

Hand möte hand: det egnar brödrahänder!
Men rygg mot rygg emellan män sig vänder.

Y.

Besinna måste hvardera ändå,
Hur skönt i bredd ett par kolonner stå,
Som stödjande hvarann en vård tillsammans bära
Af Skandisk frihet, Skandisk ära.

Z.

Hvarom var frågan? Blott om ordningen
I begges hus och trefnaden.
En yngre son, som bryter sig i skogen
Ett eget hemman, der han ej beror
Af annat, än sin flit vid plogen,
Kan ha det bättre, än hans stolte bror
Vid sätesgården.

Y.

Ja, han kan det hela
Från början bättre ordna och fördela.
En gammal odaljord likväl
Sitt gifna värde har.

Z.

I fall den skötes väl.

X.

Den kunde dock på nytt inrättas,
Och i en bättre ordning sättas,
Om blott man grep sig an —

Z.

Ja, om —
Men se, när först vår arma frihet kom

Förhöll hon sig, som ordet lyder, «menlöst»,
Och, som dess rim antyder, senlöst,
Ty ingen sena, ingen merg der var.
Ej ens den kraft, ett skepp på stapeln har,
När hindren ryckas bort, att framåt sjelft sig röra,
Förstod man, utan lät det stå.
Der står det än. Hvad tjente det väl då,
Att till det gamla skrof nytt tackel göra?

Y.

Det gamla kan ju ej på stapel stå:
Vid varfvet låg det endast för att lagas.

Z.

Att ej ett fartyg far, må dock beklagas.

Y.

De nya utsigter, som för oss dagas,
De klippor, som vi sett förbi oss gå,
Och de ruiner, som bakom oss stå,
Bevisa ju, att vi oss framåt röra.

Z.

Det går den gamla, lama slentrian.

Y.

Vår kapiten, vid storm och böljor van,
Förstår det bäst, hur han skall segel föra.
Se här en apolog, den är helt kort:
«Låt gå med strömmen!» roptes i en julle,
Som till en holme fara skulle,
Midt i en elf, ett stycke bort.
«Låt gå! hurra! friskt mod! god lycka!» —
«Nej håll, för Guds skull! ro emot.
Se forsens imma, hör dess hot.

Den kan oss ner i fallet rycka.
Styr upp, ro på, håll i, håll i.
Blott genom motstånd räddas vi.»
Ej lyds den gamle af de unga:
Ack se! hvar båtens spillror gunga.
Det ges två slag af sann opposition,
De två tillsammans skydda land och thron.
Mot en regering, som vill allt inkräkta,
Det ena står, att folkets rätt förfäkta;
Det andra strider mot det falska nit,
Som allt upplösa vill i ändlöst split.

Z.

Den fabeln smakar de «förskräckte.»
Nu är du allt hvad hofviskt är,
«Förskräckt,» «historisk,» «ultra,» «stationär,»
De höra alla till ett kryparslägte.

Y.

Hvad namn du än må ge mig, just deri,
Att jag ej skyr dem, känner jag mig fri.
Hvarhelst du kryper, om i hofsalongen,
På börsen eller under ockrarns tak,
I bondklubbsrummet eller gröna gången,
Så snart du kryper, står du icke rak,
Ej upprätt, som en man det egnar.
Men pudelns kryp, då han sin herre fägnar,
Dock af en tacksam trohet drifs;
Då katten, som i soffan hvilar,
Bäst han med fromma ögon smilar
Och rör på svansen, fräser till och rifs.

X.

Till saken åter. När skall det uppfyllas
Det stora hopp, som oss vår frihet gaf?
Allt lif, all kraft, all kärna tynar af:
Jag ser blott tomma skal förgyllas.

Y.

Begär ej skörd, när det är vår.
Men se, allt högre solen går
Och ljuset sig allt längre sprider.
En hoppfull sommar nalkas re'n vårt land,
Om det ock än af mången frostnatt lider.
Må mellertid en pilt, med spegeln i sin hand,
Mot solen vänd, i fönstret stå och flägtå,
Och med ett återsken, som fladdrar hit och dit,
Förlägne ögon längs med gatan jägta,
Och kalla det upplysningsnit!
Men ingen Phaeton kan skrämma oss numera,
Hvad min än mången ta'r sig, honom lik,
Att dagens lopp och ljusets gång regera,
För det han kan med stoj och skrik
Och ljud af piskan i sitt stall husera.

Z.

Om solens gyllne spann och Phaetonisk färd
Må skalden drömma i sin tomma verld;
Och låta de med rim uppfyllda arken,
Som drakar, flyga upp i skyn!
Vi andra här på jordens bryn
Se hellre dessa blad, som hålla sig till marken
Och visa oss hvad nytt hvar morgon med sig bär,
Som roligt eller nyttigt är.

Y.

Hur det du prisar äfven jag vet skatta,
Har jag ju redan låtit se;
Men för att rätt dess värde fatta,
Se här en bild, som säger mer kanske:
Hvem gläds ej åt den fria qvarnen,
Dit med den säd, hans åker ger,
Hvar en kan gå, och mjöl, med mer,
Få hem åt hushållet och barnen?
Men hvem, hur mycket än för malningsrätten varm,
Kan tänka utan bitter harm
Att mjölet kalkas eller sandas,
Ja, med förgift af mjölnarn blandas?

Z.

För klemig mage, som ej salt
Ens tåla kan, är gift i allt.
Hur lätt att fega sinnen skrämma!

X.

Men fåfäng är all skärm, all mur, som reses opp,
För att det dån, som tidens stora lopp
Kring hela verlden ger, för folkets öron dämma.

Y.

Hur våldsamt elfven far, hvad skräckfullt fall den gör,
Med häpen vördnad den oss rör:
Man vill den skåda, hur man än må bäfva.
Men dessa fåglar, som deröfver sväfva
Med rofbegärets hvassa ljud,
Hvem älskar dem, de hemska olycksbud?

Z.

Se i Norrström de hvita måsars hvimmel,
Hur det mot ljuset skönt sig ter,
Då solen från en klarnad himmel
På fria böljor blickar ner.
Men märk, hur svart ur sina dystra nästen,
I gamla kyrkotorn och herrefästen,
En svärm af kajor flyger ut
Och gör på säden hastigt slut.

X.

Än kråkorna i detta kalla nedan,
Som blåser bort vår sköna vår!
Och landets många korpar sedan!

Z.

Förgät ej ugglan, som i mörkret spår,
Och ta'r sig min att djupt begrunda,
Fast hon ej annat gör än blunda.

Y.

Må stygga nattkräk frukta hennes klo:
Blott hon ej sträcker den åt dufvans bo.
Är ej att vaka, medan andre sofva,
Och se i mörkret, dock en skattbar gåfva?
Men sångens fåglar glömma vi.
Bland tidens tecken ej de sämsta,
De vittna ju, att vintern är förbi.
Hvem gläds ej, när han hör den främsta,
Som bådar våren äfven i vår Nord?

Z.

Ack, bäst hon sjöng så oförtruten,
Blef hon för hofvets räkning skjuten;

Och en dukat belönte detta mord.
Dock flera återstå; och att dem höra
Hvem kan väl hindra hela landets öra?

X.

Se der, nu fattar du igen
I tråden, som vi släppt, min vän;
När blir det slut på detta gyckel
Med hofkanslerens bindenyckel?

Y.

När ett förargligt getingbo
Uti det gröna stör vår ro,
Hvad hjelper det att en och an'n förqväfves?
Hvad båtar att dra' in ett näsvist blad,
Då straxt ett annat är åstad,
Att fylla den kolumn, om ej den rad,
Som i det förra bröts förgäfves?

X.

Det krånglet måste bort, så ropar ju
En allmän röst i landet nu.

Y.

Det gifs en röst, som ofta stilla tiger
Vid ilskans trots, vid öfvermodets hån;
Men när i hejdlös fart det onda stiger,
Utbrister med en kraft, som inifrån
Går ut, mer väldig än allt tidens dån.
Den rösten tycker jag mig redan höra
Likt skogens sus, der först sig löfven röra,
Tills stormen böjer både gren och topp.

X.

Den böjde snart sig åter reser opp.
Men bryts han! Väl! det är ju skönt att falla
Och bli ett undrans föremål för alla,
Som, medan trädet stod ibland en mängd,
Ej märkt dess höjd, men mäta nu dess längd.

Z.

Kan våldet ej de ädla tysta,
Som våga fram, för folkets väl,
Med species facti och med skäl,
De må bli klösta eller kyssta:
Hvad aktar deras rena nit
De hesa rop af hycklerit?

Y.

De till exempel, som i skölden bära
En bok med blodens, en med marmorns färg!
Att stå i bredd med dem, hvad ära,
När en gång Sverge styrs från slika ädlas «berg».

Z.

Berg?

Y.

Likt det, der Marat sin ära gjorde.
Den Svenske har han, tro, sig nämt deraf?
Dock att han högre syfta torde,
Spår ju det stora namn, som presten honom gaf.
Men skämt åsido. Hvad! om dessa bränder,
Kring landet spridda, skrämde Rikets Ständer,
Så att de fäste nya band
Vid pennan i en kittslig hand?
Jag hoppas dock ännu, att intet hinder,

I förväg lagdt för tankens rättighet,
Att yttra hvad den vill och vet,
I tryck mer än i tal, vår ädla frihet binder.
Men om det måste ske till slut:
HVEM BÅR DERFÖR! Besinnom det förut.

En gosse med en båge lekte;
Hans pilar flögo hit och dit;
Han sköt på folk och det med flit,
Ehur' hans mor med hot det nekte,
Tills en i hennes öga flög.
Då blef från honom bågen tagen,
Och han förskräckt i vrån sig smög;
Men hon var enögd från den dagen.
Två sköna ögon moder Svea har
I Statsförfattningen och Tryckfriheten:
Ve! den, som trolös, eller blott förveten,
Ettdera sårar af det ädla par!

RABULISTEN och LANDTPRESTEN.

SAMTAL I SAKERSTIAN ÅR 1840.

A. Du hör dock ej till de konservativa:
Du yrkar, som jag har af säker hand,
Att man skall ner den gamla kyrkan rifva.

B. Ja, den förfallna här i Hernösand.
Men icke rår jag, som de radikala,
Att slå omkull domkyrkan i Upsala.

FÖRETAL.

Anledningen till denna skrift torde förklara dess beskaffenhet. Vid det i Hernösand sistlidet år hållna prestmötet hade jag ärnat, i en vid dylika tillfällen vanlig öfversigt af tidens religiösa horisont, fästa en varnande uppmärksamhet på det ofog, som nu i Tyskland drifves med den Heliga Skrift och vår derpå grundade religion: hvaraf äfven hos oss symptomer begynt märkas. Men den för synoden bestämda tiden, som upptogs af vigtiga stifts-angelägenheter, tillät det icke. Då jag några månader derefter föll i en svår sjukdom, och sedan, under ett långsamt tillfrisknande, hade om natten mången sömnlös stund, fördes mina tankar på det nyssnämnda ämnet och fördrefvo dermed klockslagens långa mellanstånd. Men hvad jag om natten hade tänkt, var om morgonen glömdt; till dess jag begynte fatta det in i meter och rim, som jag vid dagningen lät anteckna.

Jag har tvekat, om jag borde låta dessa för min egen tillfredsställelse skrifna blad komma för allmänhetens ögon, då det för henne vore bättre att vara alldeles okunnig om de villfarelser, som i dem bestridas. Men då jag funnit, att i de mest spridda och allmännast lästa skrifter allt tydligare vinkar blifvit framkastade om den nya christendomen i Tyskland, med klander af vårt presterskap som ej tillegnar sig dess förmenta högre och renare ljus; så har jag föreställt mig, att denna skrift skulle möjligen kunna tjena till någon varning, isynnerhet för de unga, som så lätt intagas af det

nya, helst då det synes förutsätta både genialitet och frisinnighet. Den borde åtminstone väcka deras uppmärksamhet på det, som i vår tid så mycket misskännes: att den christna religionen, såsom grundad på en gudomlig uppenbarelse, är oberoende af all filosofisk spekulation.

Några af dagens frågor, t. ex. den om folkskolor, hafva episodiskt inkommit af samma orsak, som föranledt hela samtalet, nemligen det tadel af vår Svenska kyrkoförfattning, hvarmed Rabulisten uppträder och äfven efteråt inbryter. I en dialog, om den än vore på prosa, kan man ej vänta den stränga ordning, som man fordrar af en vetenskaplig afhandling. Början och slutet torde dock sammanbinda det hela och förklara, hvarföre den svenska kämpen för den nya läran är föreställd såsom en radikal rörelseman i Staten, så väl som i Kyrkan.

Hernösand, 1840.

Var på tidens tecken vaken,
Var vid dess förderf ej ljum.
Låt den helga ljusastaken
Icke stötas från sitt rum.

WALLIN.

RABULISTEN.

Får jag gå in, jag oinvigde, här,
Der presterskapet har som en kuliss;
Och der det verldsliga får rum bredvid
Det heliga? Det skåpet der i vrån
Förvarar ju patén och kalk och mess-skrud;
Men, som sig bör, står penningkistan främst.
Der öppnas källarluckan vid den dörr,
Som gömmer Scrivers själaskatt med mera;
Och här på bordet Bibeln har till granne
En fylld butelj.

LANDTPRESTEN.

Med vatten, som ni ser.

RABULISTEN.

Härinne afläggs med ett ord den mask,
Som man i kyrkan bär.

LANDTPRESTEN.

Jag märker det.

RABULISTEN.

Det gör ju presten sjelf?

LANDTPRESTEN.

Det kan väl hända.
Är det åt mig, som detta infalls udd
Är särskilt vänd?

RABULISTEN.

Förlåt mitt skämt, min bror.
Du känner väl igen din ungdomsvän,
Fast våra vägar skilde oss. Du gick
Den säkra till ett pastorat.

LANDTPRESTEN.

Och du
Till ingen väg dig höll, en flygtig fågel.

RABULISTEN.

Ja, fri som fågeln är jag än; och fri
Förblir jag så i tänkesätt, som handling,
Ej fäst vid statens, ej vid kyrkans tjenst,
Af inga maktspråk, ingen fördom bunden.
Hvad jag behöfver ger min penna mig.

LANDTPRESTEN.

Och den är snabb och spetsig, som din tunga.

RABULISTEN.

Förr var ock du frisinnig nog. Men hur
Du nu är sinnad, vet jag ej.

LANDTPRESTEN.

Det kan
Du lätt få veta, om du vill. Jag plä'r
Ej smussla undan hvad jag tror och tänker.

RABULISTEN.

Det måste dock en prest, som derför bär
Sin vida kappa, den han sveper om

Det som bör döljas. Oss emellan här,
Då dörrn är stängd och klockarn hålls derute,
Kan du väl yppa, hvad du tänker, skildt
Från det, du talar ut i predikstolen.
Men ärligt tillstår jag, att din predikan
Ej fyllde upp min väntan. Förr, min vän,
Var du berömd som både tänkare
Och talare; men nu var allt, till stil,
Så väl som tankar, biblisk slentrian.
Du vet väl, hur kritiken i vår tid
Behandlar bibeln. Hvad hon blad för blad
Ej sönderrifver, det förklarar hon
På sådant sätt, att endast det får gälla,
Som för allt sundt förnuft är klart och rent.

LANDTPRESTEN.

Ej tyds derur, hvad Gud deri har ment.
I en katheder mensklig vishet orde,
Om hvad förnuftet säger att vi borde:
I predikstolen står jag, sänd från Gud
Till hans församling, med hans helga bud.

RABULISTEN.

Det stöts i en trumpet, och folket löper
Åt torget, lyss till månglarn der och köper
Ett pulver, som allt ondt skall drifva ut.

LANDTPRESTEN.

Du torde sjelf behöfva det till slut.

RABULISTEN.

Hvad? att en prest, som tro och andakt hycklar,
Skall vid min sotsäng skramla med de nycklar

Till himmelriket, dem hvar andlig slarf
Tillegnar sig, som apostoliskt arf.
Jag tänkte sjelf ta' kragen, som du mins;
Men fann, att den, till enkel slant är slagen,
Ej kan bli dubbel. Dock har tysk kritik
Allt sedan roat mig.

LANDTPRESTEN.

Tysk, som hon är,
Må hon förbli.

RABULISTEN.

Nej, snart skall hon bli Svensk.
Allt gammalt murknar, altaret, som thronen.
Ombytas måste sjelfva religionen.

LANDTPRESTEN.

Förändras kan hon endast till sin skrud,-
Ej till sitt väsen, som är födt af Gud.

RABULISTEN.

En unken lukt är i vår gamla kyrka.

LANDTPRESTEN.

Dock öppnas fönstren der för himlens vindar;
Och ljuset skymmes ej af färgadt glas.

RABULISTEN.

Hon måste byggas om.

LANDTPRESTEN.

Är det ej nog,
Att putsa henne, om hon det behöfver?

RABULISTEN.

Behöfver! hon, som är så full af dam!
Se'n Luthers tid var ingen damqvast der.

LANDTPRESTEN.

Afdammadt är dock mång't och mycket redan.
Vi ha ny handbok, ny katkes.

RABULISTEN.

Men hvilka?

LANDTPRESTEN.

De kunde vara bättre; men vår psalmbok
Är ju en skön, en herrlig Davidsharpa.
Nu bibel vänta vi med stegradt hopp;
Och kyrkolagen inom kort är färdig.

RABULISTEN.

Hvad hjelper det, att ormen byter skinn,
Då han sin art behåller? Med ett ord:
Reformer blott ej båta oss i kyrkan,
Mer än i staten. Ny konstitution
Behöfver denna, och den förra ny
Reformation.

LANDTPRESTEN.

Hvad är det då, som brister?

RABULISTEN.

Ibland allt annat brister oss det främsta
Af men'skans rättigheter, samvetsfrihet.

LANDTPRESTEN.

Fri gudstjenst ha dock alla trosförvandter,
Calvinianer, greker, katoliker,
Hernhutare och methodister, ja!
Har icke juden sjelf sin synagoga?

RABULISTEN.

Hvad dem beviljas, vägras landets barn.
Som Svensk, är jag ej fri att pröfva sjelf
En sak, som angår endast Gud och mig.

LANDTPRESTEN.

Är det ej fritt, som vi vår tro bekänna,
Vår evangeliskt ljusa, rena tro,
Vi Gustaf Wasas, Gustaf Adolfs folk?
Från deras thron, af deras spira, äger
Hvar Svensk beskydd, ej mindre för sin tro,
Än för sitt lif, sin egendom, sin heder.

RABULISTEN.

Grundlagen bjuder så och lägger till,
Att ingens samvete må lida tvång.
Dock hotar mig ej endast kyrkolagen,
Men allmän lag med arflöshet och landsflykt,
Om jag går öfver till en annan tro.

LANDTPRESTEN.

Af hvilken annan skulle du då finna
Mer sann upplysning, mer uppbygglig tröst?
Har någon jesuit — det tros de in
I riket smygt sig, fast dem ingen ser —
Dig fått i snaran? Eller frestas du
Af ryska kyrkan, som nu säges stå
Stridfärdig fram, att yrka, som den äldsta,
Den första christna, rang för alla andra.
Och dertill skulle väl med tiden höra
En påflig makt i hela christna verlden.

RABULISTEN.

Jo, jo, med kejsarväldet i förening!

LANDTPRESTEN.

Nu re'n är kejsarn i sitt eget rike
Så godt, som påfve.

RABULISTEN.

Är ej Sverges kung
Det lika så? Ej nog, att af hans makt
I staten bunden är vår yttre frihet:
Som andligt öfverhufvud, lägger han
Sin spira, såsom vore den en kräkla,
Uppå den inre äfven.

LANDTPRESTEN.

Lika litet,
Du sjelf på allvar ville öfvergå
Till någon annan lära, kan väl du
Åt Sverge önska någon af de andra.
Lyckönskom oss ej endast till vår tro,
Men äfven till vår kyrka. Som den bäst
Inrättade af alla, prisas hon
Af våra trosförvandter utom riket.
Och hennes portar skulle vi med flit
Slå upp för sekters och partiers split?
Hvar finns en annan, som med lärans renhet,
Dock utan samvetstvång, en sådan enhet,
Som hon, bevarar, i det hela fri
Från liknöjd dolskhet, som från svärmeri?
Bevare henne Gud, så för de bränder,
Dem tyska nyhetssjukan till oss sänder,
Som för den franska gudlöshetens gift,
Som göms, ack! i så mången prisad skrift!

RABULISTEN.

Skryt ej förgäfves med det enahanda
I stelnad form, som qväfver lif och anda.
Mångfaldigt brutet, lyser ljuset mer;
Som i de frias nya verld man ser,
Der hundra kyrkor, som hvarann bestrida,
Likt hundra kronor af kristall, som sprida
Kring salens rymd sitt rika återsken,
Hänvisa alla dock till samma en.

LANDTPRESTEN.

Månn' ej i lugna sjön, der svanen seglar,
Den klara himlen skönare sig speglar,
Än i en mängd af rännilar, som små
Och grumliga med sorl bland stenar gå?

RABULISTEN.

Din bild är halt. Der stå ju inga stenar,
Till hinders lagda, i det land, jag menar?
Det ned från himlen komna vattnet rör
Sig fritt och klart och sjelf sig vägar gör.
Hvar en får Gud, som bäst han finner, dyrka,
Ej fäst af statens band vid någon kyrka.

LANDTPRESTEN.

Der fins ock derför mången, som ej hör
Till någon.

RABULISTEN.

Månn' dock ej till den, som tör,
Fast hon ej syns, den enda rätta vara?

LANDTPRESTEN.

Det inre lifvet kan dock ej undvara
Ett yttre verktyg. Hvad förmår väl här

På jorden själen utan kropp? Ej lär
Guds dolda kyrka många sig tillegna,
Dem ingen synlig i sin famn fått hägna.
Och kan väl staten stödja sig på den,
Som ej har kropp?

RABULISTEN.

Dock stå de samfund än,
Som Washington från kyrkan skilda ställde.

LANDTPRESTEN.

Der rår likväl ännu ett andligt välde
Af dop och nattvard, vigselring och ed.
Tag bort det äfven och de ramla ned.

RABULISTEN.

Det gifs en religion, af alla renast,
Som är förnuftets, som har det allenast
Till prest och bibel; som sig yttrar blott,
I det man tänker rätt och verkar godt.

LANDTPRESTEN.

Hvem skulle henne, der hon fins, ej prisa?
Och kanske fins hon ock hos några visa,
Ej blott i höga tankar, sköna ord,
Men ock i ädla verk och dygder spord.
Dock en gång får man se, hvad dessa gälla,
Då den allvetande sin dom skall fälla.

RABULISTEN.

Den lärofrågan hör ej hit, min vän.

LANDTPRESTEN.

Jo, ganska när. Men låt oss lemna den.
Den vises lampa, om hon ock hans nätter
Upplyser vid hans bok, dock ej ersätter,

Änskönt ett sken deraf på gatan ses,
Det ljus för verlden, som af solen ges.

RABULISTEN.

Ja, mängden har behof af något annat,
Än det, hvarvid förnuftet upplyst stannat.
Men hvad det andra är, om Islamism,
Om Foes dyrkan eller — Christianism,
Beror på tider och omständigheter,
Som gjort till Asien det, som Asien heter,
Och till Europa det, som kallas så.

LANDTPRESTEN.

Hvad? Jesu Evangelium skulle då
Ej gälla mer än denna villervalla,
Som Indiens prester himmelsk vishet kalla?

RABULISTEN.

Jo visst! vår religion har inre halt
Framför de andra och bland annat allt,
Som dessa sakna, det, att hon kan sofras.
Vi christne, i den mån, som vi förkofras
I hvad man kallar civilisation,
Vi hyfsa äfven det, som angår tron;
Då de i Östern ej en hårsmån vika
Ifrån sin vantros häfd, i sekler lika.
Vår sköna lära, om hon ej trycks ner
Af skumögdt nit, fullkomnar sig allt mer.
Filosofien, som nu igen förvånar
Med nysprängdt schakt, sin fackla dertill lånar.
Snart med förnuftets religion blott en
Den christna blir. Så närma de sig re'n.

Dock i vår kyrka håller samvetstvånget
Ännu det pröfvande förnuftet fånget.

LANDTPRESTEN.

Likgiltigheten nära otron bor.

RABULISTEN.

Renlärigheten sjelf blir dennas mor,
Då hon sig parar med det blinda nitet:
Hur långt hon går i hat — ehuru litet
Det ofta är, som hennes ifver gör —
Är kändt som ordspråk: jord och himmel rör
Hon upp, för hvad hon sjelf ej kan begripa.
Blott alla dansa efter hennes pipa,
Stor sak! hvad takt och skick de hålla se'n.

LANDTPRESTEN.

Hon sitter, der hon sitter, länge re'n
Helt tyst och stilla.

RABULISTEN.

Ja, så hvilar katten
Och lyss, om mössen röra sig i natten.
Men nu, då fria tankar ur sin vrå
Begynna titta fram hos oss också,
Nu hennes ögon glo, som eldkol tända;
Och klorna, som hon gömt, stå redan spända.
Men dagen gryr, hur ugglan skriker än;
Och blunda blott för ljuset kan hon se'n.

LANDTPRESTEN.

Än har ej Luthers ande från oss vikit,
Ännu den kyrka, som, då andra svikit,
Stått i sin trohet fast, bevarar han

Med samma ord, hvarmed han henne vann,
Guds rena ord.

RABULISTEN.

Hvad mäktar han nu mera
Emot en Strauss och andra slika flera,
Som med den Hegelska logikens svärd
Slå ner i stoftet all den helga flärd?
Ej nog att de systemet sönderbryta,
Historien sjelf de till en myth förbyta.

LANDTPRESTEN.

Systemet står på biblisk grundval fast;
Och midt i dagens ljus ej ställs i hast
En mythisk verld. Hvad samtidsvittnen skrifva,
Kan ej en forntids undersaga blifva;
Och oskedt göra, hvad i tiden skett,
Förmår ej ens den hand, som allt beredt.
Apostlalärans grunder förutsätta,
Hvad Lukas och de andra tre berätta.
Hur blef det blott en myth, hvad denne skref
På samma tid, som Paulus sina bref?
När Paulus sjelf, till Christi tid så nära,
Bevisar honom en gudomlig ära,
Och efter egen åsyn vittne bär
Om den uppståndne, månn' det mythiskt är?
Och Petrus och Johannes, månn' de sofvo,
När dessa dikter spunnos, eller gåfvo
Åt dem sin läras stöd, hvars A och O
Är att på Sonen, Guds enfödde, tro.

RABULISTEN.

Jag lemnar tron derhän, som apostolisk;
Men är ej Christi lefnad parabolisk,
Liksom hans tal? Hans död är en symbol,
Liksom hans börd, som ingen granskning tål.

LANDTPRESTEN.

Symbolisk är naturen sjelf. Se knoppen,
Som öppnar sig för himlens ljus, och droppen,
Som speglar solens bild. Nu, då man vet,
Att Ordet, som vardt kött, af evighet
När Gudi var och är, och dock i tiden
Har lefvat, verkat, lidit och ur striden
Mot synd och verld och död med seger gått;
När, med ett ord, hans religion ej blott
En lära är, en åskådning af tingen,
Men ock en ked af händelser, som ingen,
Utom den Högste, kunnat knyta så:
Så måste ju dess grund orygglig stå.
Tag bort berättelsen, den underköna,
Och läran sjelf skall föga framgång röna.
Ej blott en lärare, som säger: «der
Är rätta vägen; den till himlen bär»;
Behöfva vi, hvar en, som, vilse gångne,
Af syndens makt och dödens blifvit fångne;
Men ock en Frälsare, hvars starka hand
Kan oss förlossa, bryta våra band:
En frälsare, som det ej blott har varit,
Men är ännu; som upp till himlen farit
Och dock ännu på jorden är oss när.

Hur kall, hur död, den nye Christus är,
Som har ett rike utan att regera,
Som lefvat, men för oss ej lefver mera!
Den gamle lefver i och med sitt ord,
Och har all makt i himmel och på jord.
Och si! hans ord, som en gudomlig sanning
Sig sjelft bevisar, då det från all blandning
Af men'skofunder hålles rent; de må
Hvad helst för glans af klyftig visdom få.

RABULISTEN.

Just det, att rent från alla men'skofunder,
Från alla sagor, drömmar, syner, under,
Begreppet blott af ordet hålles qvar,
Är granskningens förtjenst i våra da'r.

LANDTPRESTEN.

Hvad skiljer det, som Gud oss uppenbarar,
Från det förnuftet af sig sjelft förklarar,
Om ej den väg, på hvilken Guds försyn
Har fört det underbart från öppna skyn?

RABULISTEN.

Hvar fins det folk, som med en väf af myther
Ej om sin barndoms höga ledning skryter?
Står Odin ej, så väl som Abraham,
Med helig glans ur dunkel forntid fram?
Då alla folkslags häfd ur dikten dagas,
Hvi skulle juden ensam undantagas?

LANDTPRESTEN.

I verldshistorien, som ett undantag,
Står detta folk, bestråladt af den dag,
Som från dess hemvist midt i verlden sprider

Sitt ljus kring alla länder, alla tider.
Hvad ha de hedniska berättelser
Om oförskämda gudars dårskaper
Och laster likt, med hvad Guds folk förvarat,
Om Herren och hans vägar uppenbaradt?

RABULISTEN.

Egyptens sluga prester trängde ner
I djupet af en hemlig visdom mer,
Än Israels: och Grekelands poeter
Uppfunno skönare gudomligheter.
Men i det hela finner sträng kritik
Hebreerns fabelverld de andras lik.

LANDTPRESTEN.

Hvad har väl Jehovah med Zeus gemensamt?
Den Gud, allena sann, som Juda ensamt
Tillbad, deri från alla folkslag skildt,
Han skulle låtit det i vantro vildt
Uppväxa och de andras villor dela,
Och så det stora ändamål förfela,
Hvartill han sjelf det valt och från det land,
Der det förtrycktes, fört med väldig hand!

RABULISTEN.

Bevisa först, att för ett folk, så ringa,
Så rått, så slött, som Moses måste tvinga
Och leda likt ett ök; som plogen dra'r,
En sådan Guds förkärlek möjlig var.

LANDTPRESTEN.

Förkärlek! huru vrångt att så det kalla,
Då från det folket skulle gå till alla
Upplysning, frälsning. Så till fädren re'n

Guds löfte lydde; och profeter se'n
I Sions ljuskrets sågo alla länder.

RABULISTEN.

Nu är dock Sion sjelft i hedna händer.
Men Kaba togs i vård från Mamres lund:
Så har ju Islam samma helga grund.

LANDTPRESTEN.

Dock ej åt Hagars son var löftet gifvet.
Men sannadt blef hvad om hans ätt var skrifvet:
«Si, dennes hand skall vara mot hvar man»,
Då Muhamed stod upp och seger vann,
I det han läran på sin sabel stödde,
Och vigde in åt Gud en verld, som blödde.
Hur olik Honom, som i qvalfull strid
Gaf ut sitt eget blod för verldens frid!
Var det en slump, att på det bergets kulle,
Der Abraham sin son uppoffra skulle,
Det tempel byggdes, der Guds rena lam,
Att verldens synd borttaga, trädde fram?
Ett sådant samband mellan skilda tider,
En sådan plan, som fram i dagen skrider
Och profetian till historia gör:
Månn' det till mythens vilda virrvar hör?

RABULISTEN.

En «sådan» tydning förutsätter redan,
Hvad den i kretsgång skall bevisa sedan;
Historien passas efter dogmens läst.
Så, när ej Christus mer var jordens gäst,
Begynte de, som hänförts af hans lära,
Poetiskt dikta till den vises ära:

Att på hans blotta ord den lame lopp,
Den blinde såg, den döde hof sig opp;
Och då han hölls för den, som komma skulle,
Den af profeter spådde, underfulle,
Så gjordes sagan profetian lik.

LANDTPRESTEN.

Men att han var densamme, hur en slik
Inbillning uppstod, om han intet gjorde,
Hvaraf hans höga kall upptäckas borde,
Kan det förklaras? — Att en man, som var
Mer arm än fågeln, som dock näste har,
Hölls för den mäktige, den gudalike,
Som skulle återställa Davids rike,
Är det begripligt blott af det han lärt,
Om han ej annat röjt tillbedjansvärdt?
Han sjelf, hur kunde han sig föreställa
Att han var den, hvars bild i helig källa
Stod fram så underbar, om han ej haft
Derom ett vittne i sin Gudakraft?
Hvad han för Rådet vid sin död bekände,
Han re'n som tolf-års barn inom sig kände,
Att han vår Guds den Aldrahögstes Son;
Som men'ska blott, hvar fick han det ifrån?

RABULISTEN.

Från skriften, den om sig han trodde skrifven.

LANDTPRESTEN.

Hur fann han det, om ej af Gud ingifven,
Och i sin späda ålder redan rörd
Af engelns röst, från modrens läppar hörd?

RABULISTEN.

Du tror på englar?

LANDTPRESTEN.

Skulle men'skan vara
Det enda väsen i en ändlös skara,
Som kan sin tanke lyfta upp till Gud,
Förstå hans verk och föra ut hans bud?

RABULISTEN.

Hvarföre ser man englar ej nu mera,
Ej heller underverk?

LANDTPRESTEN.

Ty intetdera
Behöfs nu mer, då uppenbarelsen
Är färdig, är fullkomnad längese'n.

RABULISTEN.

Att den, som vill hans faders vilja göra,
Skall tro det ord, han får af sonen höra:
Se der det prof, han sjelf oss förelagt.
Om honom tillhör en gudomlig makt,
Är det i läran blott vi den erkänne?
Hvad vore, hvad betydde utan henne
Orakler och mirakler och hvad mer,
Hvari en judisk vantro tecken ser?

LANDTPRESTEN.

Om Gud en engel ned på jorden skickar,
Så röjer han väl sjelf i ord och blickar
Den himmel, hvarifrån han kommen är.
Men månn' det gyllne moln, som honom bär,
Det ej bestyrker? Molnet, som jag menar,
Fins ju i Skriften? Hur man den än renar,

Så står likväl det underbara qvar,
Om det ock blott ett skal för kärnan var.

RABULISTEN.

Han näpste sjelf sin samtids rop om under.

LANDTPRESTEN.

Ty endast otro märkte han derunder.
Dock tecken gjorde han, som sänd af Gud.
Och mot det blinda folkets smädeljud,
Hvad åberopar han? Månn' blott sin lära?
Nej, jemte skrifterna, som vittne bära
Om hvad han göra skulle, visar han,
Hvad han har gjort, hvad ingen dödlig kan.

RABULISTEN.

Vår tid har växt ifrån det underbara,
Se'n vetenskapen lärt att allt förklara
Af tingens samband i naturens ked,
Som fäster länk vid länk och led vid led.

LANDTPRESTEN.

Af men'skans frihet bryts den dock beständigt.
Och han, hvars vilja gjorde det nödvändigt,
Som blott var möjligt, skulle sjelf dervid
Sin allmakt bundit inom rum och tid?
Han skulle i den verld, som sönderfölle,
Om ej hans högra hand den sammanhölle,
Ej för det största ändamål förmå
Det minsta verka, som vi ej förstå?
Och hvad förstå vi? Att ett korn ur jorden
Står upp som brådd, ej huru den är vorden.
Naturen följer lagar, som vi se,
Men högre kunna ges; och skulle de

In i den krets, hvari vi lefva, verka,
Så kunna vi det blott som under märka.

RABULISTEN.

Tror du om Gud ett slikt — taskspeleri?

LANDTPRESTEN.

Naturen sjelf var lik ett trolleri,
Så länge men'skan ej dess spelverk kände.
Allt blir väl klart, då vi till målet lände.
Och för att dit vår tanke och vårt hopp
Från skranket här i stoftet lyfta opp,
Framskymtar derifrån det högre lifvet,
Som redan här blir åt de trogna gifvet.
Men detta är ett bländverk blott för er,
Som ej en annan verld erkännen mer,
Än något u t o m ordningen i denna.
E t t under måsten I likväl erkänna.

RABULISTEN.

Hvad då?

LANDTPRESTEN.

Jo det, att Gud blott med ett ord
Ur intet frambragt himmel, haf och jord.
Begrips det mer, än att detsamma ordet
Den fallna verldens nya lif är vordet?
Att Gud steg ned i menniskogestalt,
Det undret ensamt kan förklara allt
Hvad oförklarligt syns, som Frälsarn gjorde.

RABULISTEN.

Hans gudom af hans verk bevisas borde;
Och nu skall den bevisa hvad han gjort:
Så löper man i cirkel immerfort.

LANDTPRESTEN.

Verlds-alltet, att ock jag ett ord må låna
Bland dem, som nu ett svenskt gehör förvåna,
Verlds-alltet, med ett ord, en cirkel är,
Hvars medelpunkt är Gud. Vårt ställe der
Är i dess omkrets blott en prick, som följer
Det stora hela. För vår syn sig döljer,
Hur detta sammanbinds och hvälfs omkring
Sin medelpunkt, som håller jemn dess ring.
Allt hvad vi kunna från vår ståndpunkt veta,
Vi må åt höger eller venster streta,
I cirkel går omkring, ur hvilken ut
Trons radie blott kan föra oss till slut.
Men att ej löpa i den cirkelgången,
Du mente, låt' oss stanna vid ingången
Till Skriftens helgedom, och märka blott,
Hur allt, hvad Gud befallte fram, var godt,
Och men'skan främst.

RABULISTEN.

En orm dock henne fällde.

LANDTPRESTEN.

Så uppkom på vår jord det ondas välde.

RABULISTEN.

Gud hade skapt dem båda.

LANDTPRESTEN.

Skyll ej Gud
För fria väsens brott emot hans bud.

RABULISTEN.

Men detta bud, hur kan man det förklara?
Hur kunde men'skan, hvad hon borde, vara,

Om hon ej skiljde mellan ondt och godt?
Hon njöt ju eljest endast djurens lott:
Blott hennes fall gaf henne sedligt värde.

LANDTPRESTEN.

Tror du, att Adam denna skilnad lärde
Då först, när han i ormens snara föll?
Nej, det för godt han i sin oskuld höll,
Att Gud i lydnad, som ett barn, tillhöra,
Och det för ondt, att mot hans vilja göra.
Så sinnad ville han ej en gång se
På denna frukt, som skulle döden ge,
Tills ormen kom, den förste rabulisten,
Och, hvad han äfven var, rationalisten,
Och bröt hans tro på Gud och på hans ord,
Då han, ej nöjd att på Guds sköna jord
Hans afbild vara, ville bli hans like
Och stå för sig, liksom i eget rike.
Och när den fallne icke mer, för skam
Och fruktan, vågade till Gud gå fram,
Då kände han, hvad han förut ej kände,
Det onda samvetet, och hvad elände
Åtföljer synden, som en andlig död.
Se der den kunskap, Elohim förbjöd.

RABULISTEN.

Men hur förliks din tydning med de orden:
«Si! Adam är som en utaf oss vorden»?

LANDTPRESTEN.

Ironiskt måste det förstås om den
Ur Eden drifna usla syndaren.

RABULISTEN.

Hur man det än symboliskt må förklara,
En sann historia kan det dock ej vara.

LANDTPRESTEN.

Hvad kan man tänka sig som bättre svar
På frågan: hur det först i tiden var,
Hur menniskan af Gud var ställd på jorden,
Och hur hans sköna verld är syndig vorden?

RABULISTEN.

Dock löses ej dervid den svåra knut,
Att Gud det ondas uppkomst såg förut.

LANDTPRESTEN.

Jo, om vi tro, att, då hans vishet sade:
«Jag skapar men'skan till min bild» — tillade
Hans kärlek i detsamma: «Ur det fall,
Den arma gör, jag henne lyfta skall.
Då hon, som mig på jorden föreställer,
Hon, hvars förnuftsslut, som mitt påbud, gäller,
Nedstiger till den krets, der djuren stå;
Så skall min ende Son till jorden gå
Och, som min afbild, men'skoskepnad taga,
Att men'skan åter till mitt hjerta draga.»

RABULISTEN.

Se der! du visar sjelf med dessa ord
I Skaparns mun, hur snart en myth är gjord.

LANDTPRESTEN.

Att i en taleform en tanke kläda,
Är ej att in i mythers irrgång träda,
Der tanken sjelf far vill och syner ser,
Som från all sanning vika mer och mer.

Men vi ha Skaparns eget ord, som lyder:
Att qvinnans säd —

RABULISTEN.

Förlåt — hvad det betyder,
Plä'r missförstås. Det är ju blott af Gud
Till hvar och en, af qvinna född, ett bud,
Att mot förderfvets orm manhaftigt strida.

LANDTPRESTEN.

Ja, detta är det ordets ena sida;
Men söndertrampa sjelfva hufvudet
Utaf det onda, helt förstöra det,
Hvem kan det? Hvem af qvinna född?

RABULISTEN.

Omsider
Får menskligheten, efter alla strider
Mot våldets, vantrons, fördomarnes makt,
En gyllne tid, då hon tillvägabragt
Allt hvad hon kan med kunskap, konst och snille;
Då allt det goda, som vi nu förspille,
Blir användt i den mån, som alla ting
Mer kända bli kring hela jordens ring;
Då allt är upplyst i hvar vrå af verlden;
Då ingen dåras af den höga flärden;
Då alla äro fria, alla stå
På lika grund och om sig sjelfva rå;
Då med ett ord civilisationen
Har fortgått öfver allt, och religionen
Fulländat sin nu började reform,
Och samhällsskicket fått sin rätta norm.

LANDTPRESTEN.

Hvad vittna alla folk och alla tider?
Hvad visar den, som nu förbi oss skrider?
Månn' vett och konst förmå med allt sitt fynd
Det onda häfva, som vi kalla synd?
Ej mer, än de förmå besegra döden.
Hvad hjelper men'skan i den sista nöden,
Om hon ej tror uppå den qvinnans säd,
Som öppnat en ny väg till lifsens träd?
Det lifsens träd, som i en evig sommar,
Ur stoftet lyft, vid ljusets källa blommar.
Om än den gyllne tiden kom till slut:
Hvad tröst för de millioner, som förut
I sekler burit lifvets tunga börda?
Tag bort det hopp, att vi der ofvan skörda,
Hvad här är sådt, hvad båtar väl ett lif,
Som spills i synd och flärd, i sorg och kif?
Men ack! det är med fruktan blott vi blicke
Åt evighetens förlåt, om vi icke
På honom tro, som döden öfvervann,
Så väl som synden. Men hur kunde han,
Som men'ska blott, det ondas välde krossa
Och den till döden dömdes kedjor lossa?
Det kunde blott Guds Son, i det han bar,
Sjelf ren, den skuld, som dödens upphof var.

RABULISTEN.

Var det en Gudom, som Maria födde?
Var det en Gudom, som på korset dödde?

LANDTPRESTEN.

Nej, men i mandomen och genom den
Blef verldens synd försont af Gudomen.

RABULISTEN.

Hvem kan förstå det?

LANDTPRESTEN.

Hvem förstår på jorden
Guds hemligheter? Hållom oss till orden,
I den förtröstan, att de äro hans.

RABULISTEN.

Derom är frågan. Men om det befanns
Ett påfund blott af kyrkan, som fick välde,
Och gjorde Christus, i hvars stad hon ställde
Sitt öfverhufvud, till en mensklig Gud,
Att ge dess större vigt åt sina bud?

LANDTPRESTEN.

När Christus sjelf all höghet sig tillegnar,
All makt, all ära, på den Högstes vägnar;
Månn' han, som menniska, det våga kan?
Om han det gjorde, månn' han då den man
Af upphöjd vishet, den som men'ska store,
Den så af otron sjelf erkände vore?
Nej, värd sitt kors och sina bödlars hån
Var han — o ve! — om han ej var Guds Son.

RABULISTEN.

Hvem vet hvad han har sagt och gjort? Kritiken,
Hon, som nu först slår hufvudet på spiken,
Bevisar ju så klart, att det är blott
En sägen, lik en ström, som bruten gått
Från fall till fall i flera skilda rännor.

Derför så olikt af de fyra pennor
Är den beskrifven. Andra ges jemväl,
Som mindre tros, jag vet ej af hvad skäl.

LANDTPRESTEN.

En blick på dem vid sidan af de äkta
Är nog att visa, huru falskt de fäkta,
Som deras olikhet ej låtsa se,
Att sanningen, som dikt, en dödsstöt ge.
Hon lefver dock. Och se — för henne alla
Otrons kritiker och sofismer falla.
«Jag är'et», sade Jesus, och hans blick
Slog ned den vàkt, att honom gripa gick.
Du mins väl hvad Rousseau, han, som I prisen
Vid franska svärmningen som sjelfva visen,
Om Evangelium sagt, ehur' han var,
Han ock, förledd af otron i hans dar:
«Den som ett verk af sådan art, som detta,
Af eget påfund kunnat sammansätta,
Han skulle varit sjelf mer underbar,
Än allt hvad han deri berättat har.» *

RABULISTEN.

Det gjorde dock den hemliga poeten,
Folksagan, hon, som diktar omedveten.
Af drömmar om Messias och de rop,
Som gått om Jesus, smidde hon ihop —

* «Ce n'est pas ainsi qu'on invente, et les faits de Socrate, dont personne ne doute, sont moins attestés que ceux de Jesus-Christ. Au fond, c'est reculer la difficulté sans la détruire; il serait plus inconcevable que plusieurs hommes d'accord eussent fabriqué ce livre, qu'il ne l'est qu'un seul en ait fourni le sujet.» Emile T. 3. Profession de foi du vicaire Savoyard.

LANDTPRESTEN.

Hvad? en historie, som så sammanhänger,
Så fäster tanken, så i hjertat tränger,
Så lyfter själen upp ur stoftets verld!
Ej mer orimligt fynd af judisk flärd
Är fabeln om de sjuttitvå, som skrefvo
Hvar i sitt enrum och dock ense blefvo,
Så väl om orden, som om meningen,
Ja, så att allas skrift befans blott en.

RABULISTEN.

Men att de fyra med hvarann förlika,
Det hoppet är förbi, hur de än skrika,
De orthodoxa, så af nöd, som nit,
Då de förlorad se sin fromma flit.

LANDTPRESTEN.

Förstöras kan allt hvad historie heter,
På samma grund, af några olikheter
I de urkunder, som bevittna den.
Uppfunnet är ej det, hvars sagesmän,
Ehur' de särskilt hvar för sig blott svara,
Dock i det hela finnas ense vara.
Om deras trohet och sjelfständighet
Intygar sjelfva deras stridighet.
När Gud sin röst i åskan höra låter,
Och den från berg och dalar vänder åter,
Månn' dessa alla, fast med skilda ljud,
Ej säga oss: så talar Herren Gud.

RABULISTEN.

Med bilder kan man väl af saken visa
En skugglik skymt; men ingenting bevisa.

När en berättar så, en annan så —
Hvem skall man tro?

LANDTPRESTEN.

Hur vanligt, att af två,
Som hufvudsaken lika sant berätta,
Den ena anför det, den andra detta.
Författarkonst förstodo icke de,
Och sökte ej dess pris. Blott hvad de se
Och höra fått och funno mest märkvärdigt,
Föll dem ur pennan, utan omsorg färdigt,
Och dock så skönt i all sin enkelhet.
Om, hvad förnuftet af sig sjelft ej vet,
Gud genom dem oss ville uppenbara,
Så måste han för irring dem bevara.

RABULISTEN.

Om de än varit himlens sändebud,
Hvarom man strider, tror du väl, att Gud
Dem in i örat blåst allt hvad de skrifvit?

LANDTPRESTEN.

Allt hvad gudomligt är, har Gud ingifvit.

RABULISTEN.

Är Gud tvetalig? Har han annat sagt
För Lukas, annat i Matthei penna lagt?

LANDTPRESTEN.

De voro dock ej verktyg blott. De tänkte,
De skrefvo med den kraft, som Gud dem skänkte,
Af fritt förstånd; och undföll dem i smått
Ett fel, så var det deras eget blott.
På sådant läggs nu vigt, på sådant spejar
En småaktig kritik, som hjertlöst drejar

Hvad heligast, hvad dyrast för oss är,
Tills utan saft det ingen frukt mer bär.
Men tron, som lyfter upp mot skyn sitt öga,
Små moln på klara himlen märker föga.
Och solen lyser för oss lika klar,
Ehur' hon, sedd med fjerrglas, fläckar har.
En krona bilda dock de fyra grenar,
Dem samma stam och samma rot förenar;
Och samma flägt af himmelsk anda far
Igenom löfven på dem en och hvar.

RABULISTEN.

Hur skild ifrån de tre är ej den fjerde?

LANDTPRESTEN.

Månn' denne derför har ett mindre värde?
Tvärtom bevisar, hvad han eget har,
Det högre sinne, som hos honom var
Mer himmelskt, mer i stånd att härligheten
Af det ur gudomen i menskligheten
Nedstigna ordet fatta klart och rent.
Att det afspegla, var hans skrift ock ment:
Den visar Evangelii inre mening,
Hur Sonen stod med Fadren i förening.

RABULISTEN.

Hvem än författarn var (det fanns ju en
Johannes Theolog), så ljuda re'n
De första orden mera Philo-logiskt,
Än Evangeliskt.

LANDTPRESTEN.

Lika Theo-logiskt,
Att jag ett ordspel våga må, som du,

Begynns Episteln; och man finner ju
I denna, hur man än det vill bortblanda,
Den andra skriftens både stil och anda?

RABULISTEN.

De kunna härmas.

LANDTPRESTEN.

Tror du, att en själ,
Som lifsens ord så kände och så väl
Uttryckte, hjerta haft att så bedraga,
Och till sin skylt ej blott Aposteln taga,
Men Herran sjelf?

RABULISTEN.

De långa talen —

LANDTPRESTEN.

Hvem,
Om ej Johannes, skulle minnas dem?
Hans penna troligt dem förvarat redan,
Då han dem hörde. Och hur ofta sedan
Har det förnyats, som hos honom gjort
Ett sådant intryck, då han gerna bort
Förtälja det för andra. Se, de finnas,
Som ord för ord en lång predikan minnas.
Att dikta tal, som dessa, den det kan,
En annan Jesus Christus vore han.

RABULISTEN.

De likna dock hans andra tal så föga.

LANDTPRESTEN.

De likna honom sjelf, den ödmjukt höga,
Den tåligt ömma, då han färdig stod
Att offra för en verld sitt helga blod.

Om än berättarn, såsom I förmenen,
Utaf sitt eget till den ädla stenen
Ett folium skulle lagt, så käns dock den
På sina strålars himlaglans igen.
Den bön, hvarmed de helga talen sluta,
Hvad annat hjerta kunde den utgjuta,
Än hans, som bad: «låt dem, som du mig gett,
Bli ett med mig, som jag med dig är ett.»
Och nu, hvad christenheten högst har skattat,
Hvad innerst blef ur Jesu hjerta fattadt
Af lärjungen, som låg invid hans bröst,
Hvad kärnan utgör af vår tro och tröst,
Det dömmes ut af dem, som likt en chria
Behandla dessa lefvande och fria
Utgjutelser af en gudomlig själ.
Johannis vittnesbörd står fast likväl,
Så länge solen uppgår öfver jorden.
Blott se behöfver man, att dag är vorden:
Likså behöfver man, att sanningen
Erkänna i hans bok, blott läsa den.

RABULISTEN.

Dock misstros den af många.

LANDTPRESTEN.

Äfven dagen
Är spilld för den, som är med blindhet slagen.
Den, som för lifsens ord ej sinne har,
Bevis derpå af ingen dödlig ta'r.
Så visar man förgäfves allt det sköna
I nyfödt landskap, då deri det gröna

Beståänks ur moln, dem solens blick förströr,
För den, som ingen känsla har derför.

RABULISTEN.

Så sluts vår strid, då inga skäl mer gälla. —
Men jag ta'r an, att Christendomens källa
Är närd ur skyn. Om ådran himmelsk är,
Af jord är dock det berg, som henne bär.
Allt det profetiska är öfverflödigt
För oss nu mera; och vi ha ej nödigt
Att först bli judar, för att christna bli.
Vår tro är sann, för det att hon är fri.
Så må en sann kritik sig sjelf försona.

LANDTPRESTEN.

När stammen fälls, så faller ock dess krona.

RABULISTEN.

Man samlar frukten.

LANDTPRESTEN.

Som förgäfves mer
Söks på det ädla träd, man huggit ner.

RABULISTEN.

Ett nytt planteras i den vända jorden,
Som, ej på länge rörd, nu ny är vorden.
Det förras telning, har det ärft dess saft,
Men ej dess mossa, fullt af lif och kraft.

LANDTPRESTEN.

Skall Guds plantering ryckas upp? Så lyder
Ej ordet, som jag läst. Tvärtom det tyder,
Att den, som men'skor göra, varar kort;
Att, hvad ej Gud välsignat, vissnar bort.
Hur du än må, med tidens stolta visa,

Den nya Tyska Christendomen prisa,
Så kan du ej bestrida, att det ord,
Som af den gamla spridts omkring vår jord,
Har löst de vantrons band, som folken fjettrat,
Och menskligheten upplyst och förbättrat.
Var den då ej ett medel i den hand,
Som leder allt med ett osynligt band?

RABULISTEN.

Jag medger det.

LANDTPRESTEN.

Då nekar du ej heller,
Att han som verldens gång, lik urets, ställer,
För afsigt haft, hvad först århundraden
Förkunnande beredt, och tiden se'n,
Då timman slog, uppfyllande fullkomnat.
Men skulle Gud ifrån sitt verk ha somnat?
Om i sitt ord han ville verlden ge
Ett högre ljus, än den kan sjelf bete:
Månn' han, som minsta fågels flygt bevakar,
Som för en mask i dyn dess väg utstakar,
Ej bättre sörjt derför, än att det nu,
Som utdömdt papper, rifvas kan i tu?

RABULISTEN.

Vill du kritiken hennes rätt beröfva
Att intet gilla, utan att det pröfva?

LANDTPRESTEN.

Re'n då, när Skriften sin fulländning vann,
Hon gjort det; månn hon nu det bättre kan?
Det är ett slutet verk med Guds insegel:
Se der om Bibeln kyrkans gamla regel.

RABULISTEN.

Ett slutet verk?

LANDTPRESTEN.

Ja, har det icke slut,
Så väl som början? Såsom det går ut
Ifrån det varde, hvaraf allt är vordet,
Så stannar det med amen vid det ordet,
Som först profetiskt, evangeliskt se'n,
I verlden kom, i hjertat kommer än,
Som Gud i Christo.

RABULISTEN.

Hvad är väl det hela,
Der plan och sammanhang och ordning fela?

LANDTPRESTEN.

Du ser ej dessa, ty du vill ej se,
Hur allt sig hvälfver kring en stor idé:
Guds rikes tillkomst genom Gud på jorden,
Först sedd af Abraham, sist men'ska vorden.
Märk Bibelns ursprung, att den icke är
En mans, en ålders verk; men fast den bär
Så många tidehvarfs och skiftens stämpel,
Den till ett helt sig bildat, till ett tempel,
Likt det Esajas såg, der Herren Gud
Satt på sin stol, och fållen af hans skrud
Uppfyllde rummet. Upp i moln sig hvälfde
Den helga rökelsen; och hvalfvet skälfde
Vid återskallet af den höga sång,
Serapher stämde, alla på en gång.
De skylde för det sken, mer klart än solen,
Som gick ifrån den Väldige på stolen,

Med sina vingar sina anleten;
Och ljudet steg allt upp till himmelen
Af «Helig! helig! helig! hela jorden
Är full utaf din härlighet.» — De orden,
Hvad säga de, om ej, att jorden bär
Med himlen vittne om den Gud, som der,
I moln på Sinai, sig uppenbarar,
I ljus på Tabor nådfull sig förklarar.

RABULISTEN.

Vi se Guds härlighet i allt som är,
I minsta blomster, som i himlens här.

LANDTPRESTEN.

Dock ännu mera i det dyra ordet,
Som är ett bud till hela verlden vordet,
Det nådens, kärlekens och fridens bud:
«O men'ska! låt försona dig med Gud.»
Så bjöd den dunkla profetian redan;
Så ljöd det klara Evangelium sedan.

RABULISTEN.

Glöm ej profetens skräck, då han förnam,
Att han det budet skulle bära fram.
«Orena läppar har jag,» så bekände
Han för den Helige, som honom sände.
Så borden I bekänna hvar och en,
Som dundren med hans ord.

LANDTPRESTEN.

Ja, hvem är ren?
Hvem känner icke sig af synden fången?
Men se, hur engeln ta'r med hela tången

Ett eldrödt altarkol, och dermed rör
Profetens mun och ren hans anda gör.

RABULISTEN.

Ty värr! gör mången, som i Bibeln läser,
Sig ren om munnen, fast hans hjerta gäser
Af hat och ondska. Ja, med Skriftens ord
Begår han, hvad i tanken är ett mord.

LANDTPRESTEN.

Bokstafven dödar, lif ger endast anden.

RABULISTEN.

Om han blott vore, jemte den, för handen.

LANDTPRESTEN.

Han är det för de trogna; men han flyr
För otron, ty hon sjelf för honom skyr.

RABULISTEN.

Ja, Platos ande i hans skrifter sväfvar
För den, som upp till hans idéer sträfvar.

LANDTPRESTEN.

Dock, att han sjelf i boken hos dig är,
Kan du ej tro. Men Christus är dig när,
Då du hans ord med bön och tro betraktar.
Och om du blott, hur han dig nalkas, aktar,
Och mot den nådens kraft ej sätter dig,
Hvarmed hans kärlek dig vill dra' till sig:
Skall du dig känna en ny menska vorden,
Lik den, som först uppreste sig ur jorden.
Den flägt af Gud, som honom lifgaf, rår
Ännu på stoftet.

RABULISTEN.

Hur jag år från år
Ta'r till i ett, ta'r af än mer i annat,
Det känner jag: och till dess verket stannat,
Fortfar det så; ty själen kan ej mer
Än kroppen göras om, så vidt jag ser.
Jag söker ej den underbara stenen,
Som skulle ge nytt blod, ny merg i benen.
Med Nicodemus tviflar jag också,
Att födelse på nytt kan för sig gå.
Jag hjelper mig med sundt förnuft och sträcker
Min arm ej högre, än jag ser den räcker.
Så långt, som Adams, räcker den ändå,
Att den förbudna kunskapsfrukten nå.

LANDTPRESTEN.

Ja, den, som gör, att du dig sätter öfver
Hvad Gud har sagt, och ej hans hjelp behöfver
Mer än hans råd, då du, som ormen dig
Försäkrar, sjelf «blir såsom Gud.»

RABULISTEN.

Hvad mig
Beträffar, är det bäst, att vi det lemne,
Och söka rätt på ändan af vårt ämne.

LANDTPRESTEN.

Dertill behöfves, tror jag, icke mer,
Än blott en slutsats.

RABULISTEN.

Säg mig den, jag ber.

LANDTPRESTEN.

Den följer af hvad nyss du sjelf lät gälla.

RABULISTEN.

Hvad då?

LANDTPRESTEN.

Att det dock har en himmelsk källa,
Hvad vi, som Christna, tro.

RABULISTEN.

Ja, den idé,
Som tänkarns blick deri må antydd se.

LANDTPRESTEN.

Men är idén från himmelen oss gifven,
Så måste ock de blad, der hon är skrifven,
Den prägel ha, som allt gudomligt bär.

RABULISTEN.

Hvem aktar skalet, som kring ägget är?
Det brytes sönder, då man detta njuter.
Omsvepet, med ett ord, som innesluter
Idén, på hvilken ensam ligger vigt,
Må kastas bort, som blott en menskodikt.

LANDTPRESTEN.

Då skulle Gud, att oss sin sanning lära,
Med lögnens ande delat verk och ära.

RABULISTEN.

Myth är ej lögn.

LANDTPRESTEN.

I kallen ju för myth
Hvad, som I påstån, diktat är på skryt
Om Nazareths profet, att honom visa
I gerning lik Elias och Elisa,
Och, som Messias, hög och underbar.
Se der hvad nyss du sjelf förklarat har.

Är detta omedvetet, ouppsåtligt?
Är det ej rentaf svek? Är det förlåtligt
Ens för det högsta, bästa ändamål?
En *pia fraus*, ej blott en from symbol,
Är Christendomen i dess nya mening:
En härlig frukt af dess förmenta rening!

RABULISTEN.

En *pia fraus* är sjelfva skapelsen;
Ty icke är den sådan, som vi den
Med våra sinnen fatta. Det reala
Är endast bländsken. I det ideala,
Som vi blott tänka, ligger sanningen,
Som skönjes blott af få upphöjda män.

LANDTPRESTEN.

Vår tanke, som vår syn, kan sig förvilla.
Men att oss Gud bedraga vill: så illa
Kan jag ej döma om hans verk, dem jord
Och himmel visa, eller om hans ord:
Ett epos, det mest sköna, det mest rika,
Som dock en sann historia är tillika,
Der händelserna såsom bilder stå!
Så diktar Gud; blott Gud kan dikta så.
En dylik poesi är ock naturen,
Idyll i blomstren, apolog i djuren,
Lyrik i hafvets svall, i skogens sus;
Och hvilken hymn är solen, verldens ljus!
Om Gud från luft och sjö, från berg och dalar
I sinnrikt sköna bilder till oss talar;
Hvi skulle han i uppenbarelsen
På samma bildspråk ej bli känd igen?

Tro blott, att det är han: och hvad dig möter
I Skriften brydsamt, dig ej mera stöter,
Än hvad du finner i naturen hårdt.
Hvad i dem båda än må synas svårt
Att fatta, synas som ett missgrepp fela:
Tro dock, att Herren ordnat har det hela;
Och ditt förstånd från en oändlig strid
Skall hvila, tryggadt af ditt hjertas frid.
Hvad blir vår religion, om vi förlora
Det som nu görs till myth, om allt det stora,
Det sköna, det uppbyggliga deri
Försvinner, som ett röjdt bedrägeri?
Hur visar sig den nya lärans värde
I hennes bruk? Skall presten, se'n de lärde
För honom kritiskt skalat af idén,
Blott den så naken, som den är, och ren
Från allt, som hjertat rör, helt torrt predika?

RABULISTEN.

Till folket måste du väl tala lika
Med samma språk ur Bibeln, som förut;
Dock kan du småningom dels sluta ut
En trosartikel, dels de andra tyda
I annan mening, än som orden lyda.

LANDTPRESTEN.

Nej, måtte förr ett slag mig göra stum,
Än att jag stode på det helga rum
Och inför Gud, så väl som men'skor, löge,
Och gift i säden, som han gett oss, smöge.

RABULISTEN.

Nå väl! låt bli att, hvad du malar, sålla:
Sin gamla surdeg folket må behålla.
Hvad du har siktat, göm det blott för dig,
Det angår ingen ann'.

LANDTPRESTEN.

Det angår mig,
Att ej till dubbelt svek mig skyldig göra,
Falsk mot mig sjelf och falsk mot dem, mig höra.

RABULISTEN.

All Gudalära, om jag undantar
Den ideala, tvenne sidor har,
En vänd åt folket, som blott tro behöfver,
Den andra åt de få, som tänkt deröfver.

LANDTPRESTEN.

En religion med mask, är den af Gud?
Han sjelf är sann, och sanning är hans bud.

RABULISTEN.

Visst borde äfven folket mer få lära,
Än minneslexor, som ej tanken nära.
Men må det andliga förbli dervid.
I det, som verldsligt är, begär vår tid
Upplysning ock för dem, som jorden plöja.
Man hör derom en allmän röst sig höja.
Dock legio bland er, I andans män,
Ej öra eller hjerta har för den.

LANDTPRESTEN.

Om nit och drift nog många bland oss fela,
Så har likväl allmogen i det hela
Sitt stöd af presten. Fordom nämnd af den

Blott «kära far», han det bör vara än.
Om han det är, så söker han dess bästa
Med fadershuldhet i all väg befästa.
Dock fordrar du väl ej, att han det kall,
Hvartill han invigd är, försumma skall.

RABULISTEN.

Att han skall lära äfven menigheten
Förstå, hvad del hon har i menskligheten,
Är tidens fordran.

LANDTPRESTEN.

Sker det icke då,
När folket lärt sin christendom förstå
Och känna sig en medlem af det rike,
Der inför Gud vi alla äro like?
Må det likväl sitt fosterland också
Och dess regering lära känna så,
Att det, som Svenskt, sin lycka vet att skatta.
Främst bör det dock om Guds regering fatta
Af allt omkring sig dagliga bevis,
Hur den är faderligen huld och vis.

RABULISTEN.

I kyrkan spänna bönderna sitt öra,
Att kungens eller länsmans påbud höra;
Men få begripa om och på hvad sätt
De stämma öfverens med lag och rätt.
I skolan re'n bör gossen allt det lära,
Som honom gör med tiden värd den ära,
Att välja riksdagsman och sjelf det bli,
En man för sig, från skrock och fördom fri;
Som känner en regerings skyldigheter

Och menniskans och folkets rättigheter;
Som grundlagsfrågor likaväl, som dem
Ur katechesen, kan på sina fem.

LANDTPRESTEN.

I ståndet, eller blott i sockenstämma,
Hvem hör ej gerna bondens fria stämma
Sjelfständigt höjas med förstånd och sans?
Men hör det talet! Kan det vara hans?
Hvad ståt af ord? Hvad sofistik! Hvad vändning
Från hån till hot? Och det för bränvins-bränning,
Att det, som främst förvåller brott och nöd,
Ohämmadt sprida må sitt öfverflöd.

RABULISTEN.

Den säd, som honom ger den ärfda tegen,
Han sjelf har plöjt, är icke den hans egen?
Och att det egna nyttja, på hvad sätt
Han finner bäst, är en naturlig rätt,
Som han med «våld», om det behöfs, försvarar.

LANDTPRESTEN.

Den samhällslag, som allas rätt försvarar
Och gör ett folk af skogens vilda flock,
Månn' den ej kan, ej bör förbjuda dock
Att till förgift förvandla, hvad naturen
Till föda ämnat? Sjelfva kreaturen
Till drinkarns stygga last förledda bli
Och lida af dess följder.

RABULISTEN.

Svärmeri!
Är det förgift, som lifvar upp den trötte,
Den frusne, den hvars krafter åldern nötte?

LANDTPRESTEN.

Ja på en timma, att han må dess mer,
I förtid åldrad, tynad, sjunka ner.
Spörj läkarn och kemisten.

RABULISTEN.

Hvilka vapen
Af sedoläran eller vetenskapen
Och religionen sjelf än lånas må;
Ej mäkta de omkull den pannan slå,
Hvars ånga eldar mannens mod och ifver,
Mer stark än den, som skepp och qvarnar drifver.

LANDTPRESTEN.

Ja, en af tidens krafter ångan är.
Hvad godt den verkar, ingen neka lär.
Men hvad, om ej den ånga, flaskan sprider,
Det onda gör, hvaraf vår statskropp lider,
Det ruttna med ett ord, hvarom det förs
Så bitter klagan?

RABULISTEN.

Värre klagan hörs,
Ja, öket sjelft i jemmerrop utbrister,
Om det den kära läskedrycken mister.

LANDTPRESTEN.

Dock skall dess lycka, att ha sluppit den,
Sig visa i det hull det får igen,
Sin nyktra herre likt, då jordens gröda
Ger åt dem begge en naturlig föda.
Spörj agronomen, spörj hans deja blott
Och dessa bönder, som Guds ord förmått
Att icke mer Guds lån till synd förvända.

RABULISTEN.

Dämm först de floder, som förutan ända
Kring riket strömma, innan du begär,
Att brunnen täppes, som i gården är.

LANDTPRESTEN.

Om så det ena som det andra skedde!

RABULISTEN.

En fåfäng dröm!

LANDTPRESTEN.

Men redan det beredde
Den nya tid, som nu med stegradt hopp
Till hjelp mot allt det onda manas opp,
Om tyngden af den skatt, hvarom man skriker,
Blef lagd, så väl på alla giftfabriker,
Som på hvar en förtärare af gift.

RABULISTEN.

All konst är fri, och idoghet och drift
Ej hindras må —

LANDTPRESTEN.

Att land och folk förderfva.

RABULISTEN.

Hvar en vill rå sig sjelf, först att förvärfva
Och se'n att njuta utan alla band.
Fri, som vår tunga, skaptes ock vår hand.
I hvad beslut man än må sig förena,
Så är det värdt en riksdag det allena,
Hvad dervid talas. Härligt är det ju,
Att i hvar bonde hörs en Thorgny nu.

LANDTPRESTEN.

Det var ej lånt, det stolta språk han förde.
Den fria ande, som hans tunga rörde,
Ej i hans öra inblåst var. Ett folk,
Som en sin like väljer till sin tolk,
Betror hans egen tanke, egen tunga,
Ej dem, som visor honom föresjunga.

RABULISTEN.

Hvi fostras icke så hvar bondeson,
Att han kan undgå dessa pennelån?

LANDTPRESTEN.

Ja, att han må frimodigt och dock stilla
Gå fram sin väg, och undfly sken, som villa;
Låt honom få en lykta, som han bär
Och vårdar sjelf, och som hans egen är.

RABULISTEN.

Att tända den, har presten bäst tillfälle.

LANDTPRESTEN.

Guds hus är dock hans rätta läroställe.

RABULISTEN.

Är då ej skolan för hans sanna nit
Ett värdigt föremål?

LANDTPRESTEN.

Må han gå dit,
Att andans embete der äfven föra.

RABULISTEN.

Bokstafven tycks mig till detsamma höra.

LANDTPRESTEN.

Peksticka är dock ej den helga staf,
Som i hans hand den gode Herden gaf.

RABULISTEN.

I en katheder han sig gerna sätter,
Att räkna dubbla ej blott da'r, men nätter.

LANDTPRESTEN.

Der har dock tanken rum att röras i,
Och lärarn lär sig sjelf. Men skall han bli
Blott en maschin, som små maschiner ställer
Till visare vid taflor och tabeller,
Hvad andekraft kan han väl veckla ut,
Och hur behålla hvad han lärt förut?
Och se'n han veckan spillt i trälsam möda,
Skall han i kyrkan väcka upp de döda
Med en predikan, som han skakat ur
Sin arma hjernas tomma fatebur!

RABULISTEN.

Folkskolan i vår tid gör presten ära.
Som folkets man, han folkets barn skall lära.
Folklärare var han, som sände er
Och er sitt höga efterdöme ger.

LANDTPRESTEN.

Han är det än i ordet, som vi bära
Från honom fram. Men det han bjöd oss lära
Och lärde sjelf, hvad var det? månn' att slå
Två tal ihop och skilja andra två,
Att räkna ut intressen, och hvad mera,
Som hör dertill, att pengar inkassera.

RABULISTEN.

En hvar behöfver det.

LANDTPRESTEN.

Men har väl Gud
Dertill förordnat sina sändebud?
Har icke verlden för sig sjelf sin lära
Och sina ombud? Dessa i all ära!
Vi ha ett högre mål, än deras är.

RABULISTEN.

I verlden lefva vi likväl; och der
Behöfva ock de andelige fäder
Tak öfver hufvudet, på kroppen kläder,
Och det, som hunger släcka kan och törst.

LANDTPRESTEN.

Hvar hedning känner det. Men «söker först
Guds rike!» är det bud, oss gafs att bära.
Den spis går främst, som skall oss evigt nära.
Må skolan, som på kyrkans grund är byggd,
Af denna låna både stöd och skygd!
Men icke kan hon henne undanstöta.
Guds dyra hjord skall herden troget sköta
Och lammen taga i sin ömma vård;
Men för att samla dem i Herrans gård.

RABULISTEN.

Nå väl! må skolan stå för sig enstaka.

LANDTPRESTEN.

Hvi må ej kyrkan öfver henne vaka?
Dertill hon ögon har, om hon ock ej
Har händer nog till hennes grifflar.

RABULISTEN.

Nej:
När jag besinnar rätt, är tid numera

Att alla läroverk «emancipera»
Från kyrkans gamla ok, hvars myndighet
Gjort menskligheten — hvad historien vet.

LANDTPRESTEN.

På kyrkan skolan rår ju från sin sida.
Hon reder läror, som hvarann bestrida;
Hon danar prester, hon ger Ståndet vigt,
Som lärdt och upplyst.

RABULISTEN.

Kyrkans öfversigt
Dock stör den frihet, studierna egnar.
Ensidigt hon af dem en del blott hägnar,
Med ögat på det mål, som hennes är,
Och föga vård om allmän bildning bär.
Ja, hon förhindrar, genom lärans fjettring
I gamla stela former, all förbättring,
All fri utveckling af det lif, hvars saft
I blomnings-åldern sväller, full af kraft.
När snillet snörs i första växten redan,
Hur kan det annat än bli krympling sedan?

LANDTPRESTEN.

Uppfinningsrik är tiden. Nytt hvar dag
Å bane bringas, nytt af alla slag.
Allt ta'r dock icke rot; men allt må pröfvas,
Hur vidt det kan ej tänkas blott, men öfvas;
Och denna pröfning gör man ej i hast.

RABULISTEN.

Ett sekel dertill åtgår för er kast.

LANDTPRESTEN.

Hvar är den kasten, hvar det vigda gille,
Som någon sann upplysning hindra ville?
Månn' i det riksstånd eller vid det bord,
Der klerk och lekman växla frisint ord?
En lärdomsskola öppen står för alla.

RABULISTEN.

Hvad läres der, hvad plä'r man lärdom kalla?
Jo, det som, i sig sjelf ej mödan värdt,
Åt Ståndet ger ett sken, att det är lärdt.

LANDTPRESTEN.

Hvad? skulle allt det ädla, allt det sköna
Från Grekeland och Rom den flit ej löna,
Som derpå används? Du, en frihetsman,
De frias storverk ej förakta kan.
Men redan ses vår ungdom sig bemöda
Om språk, som lefva, såsom om de döda,
Och ej blott tankens lagar, men också
Naturens, lär hon sig allt mer förstå.
Förbättringar ha skett och ske än flera,
Blott staten eller folket sjelft gör mera
Att lifva och belöna lärarns kall.

RABULISTEN.

Men kyrkan ingen ting uppoffra skall?

LANDTPRESTEN.

Hvad offer har hon icke gjort?

RABULISTEN.

Ja, tvungen
Utaf den store Reformatorkungen.

LANDTPRESTEN.

Ännu i dag, hur klyfs ej hennes bröd!
Hvad mängd bland oss, som bergar sig med nöd!

RABULISTEN.

Men Ståndet sveper, för att icke tappa
Sin saffranskringla, tätt om sig sin kappa.
Den blir väl qvar, men mössan inom kort
Tör af en bondisk näfve nappas bort.

LANDTPRESTEN.

Man hotar väl; månn' man dock röra gitter
Det gamla hufvud, hvarpå mössan sitter?
Ett hufvud ju behöfs för hvarje kropp.
Se torparsonen, som för Bispen lopp
Att öppna grinden, på hans plats uppstiger;
Och när han se'n ett Herrans hus inviger,
En herde ställer i församlingen,
Hvad tröst för hyddans barn, att ock ur den
Förtjenst och dygd af lyckan lyftas kunna!
Må folkets vän det ej åt folket unna?
Och att det sker, ej blott af gunst beror,
Men af ett val, som på ett värde tror.

RABULISTEN.

Det, tycker du, är något demokratiskt.
Men hierarkiskt och aristokratiskt
Är sjelfva embetet i alla fall.
Dock öfver hjorden, som han för i vall,
Kan herden, utan kräckla, få ett välde,
Som föga efterger det Luther fällde.
Se här ett färskt exempel från ett land,

Som bröt sig längese'n ur Påfvens band.
Strauss, den så fyndige som oförskräckte,
Hvars fria forskning allmän häpnad väckte,
Förföljes, det förstås, af andligt nit.
Ett frisinnt Råd i Zürich honom dit
Inbjöd att lära. Men den stora hopen,
Af presten anförd, icke nöjd med ropen,
Mot kättarn höjda, äfven vapen bar;
Och Rådet föll, och Strauss är, der han var.

LANDTPRESTEN.

Se der ett korståg, som jag framför alla
I medeltiden ville christligt kalla.
Ja, mer än det, som lefver lagerkrönt
I Tassos dikt, mig detta synes skönt.
Om Christus sjelf, ej om hans graf, var striden.

RABULISTEN.

Du prisar det, som är en fläck i tiden,
En sådan presterlig obskurantism,
En sådan massans vilda fanatism.

LANDTPRESTEN.

Ett ädelt folk, som då det ser i fara
Sin tro, sin Gud, står upp att dem försvara,
Försmäds af er, som öfversen med all
Helvetisk stämpling till en Philips fall.

RABULISTEN.

Rör ej det krutet, fäll ej dit en gnista!
I statsmål, med ett ord, vi ej må tvista.

LANDTPRESTEN.

Jag hört dig nämnas såsom rabulist.

RABULISTEN.

Så öknämns nu hvar frihetsvän. Men visst
Var jag på gatan med och tog, bland hopen
Kring dagens hjelte, del i hurraropen.
Och kanske sprang ett fönsterglas också
För slanten ur min hand. Ja, det var då!
Nu har jag högre mål för bättre pilar:
Satirens båge i min hand ej hvilar,
Förrän dess ilbud, likt en åskvigg, fällt
Från tornets spets den tupp, som der sig ställt.

LANDTPRESTEN.

Du kan ej tåla denna bild, som säger,
Hur kyrkan vakar öfver det hon äger?

RABULISTEN.

Ja, öfver det. För öfrigt döf och blind,
Är han en flöjel blott för maktens vind.

LANDTPRESTEN.

Från Petri hane, som förkunnar dagen,
Och varnar syndarn, är väl bilden tagen.
Men dufvan, som kom ned och satte sig
På Frälsarns helga hufvud, synes mig
En sinnebild, som bäst det stället prydde
Och kyrkans både mål och medel tydde.

RABULISTEN.

En korp, som skönjer längst hvar åteln är,
Och båtar ofärd, borde sitta der.

LANDTPRESTEN.

Om det är så, du dina pilar måttar,
Så är det blott ditt blinda agg, du blottar.

RABULISTEN.

Agg! ja, hvem retas ej af skrymtarns trots?
Blindt! då jag ser, att kyrkan, fast hon låts
Den Helge Andes fromma verktyg vara
Och i hans mun på alla frågor svara,
En skråpuk endast med ett språkrör är
För herskningslust och penningebegär.
Och denna skråpuk samvetena skrämmer!
Och detta språkrör tänkesätten stämmer!

LANDTPRESTEN.

Du skjuter allt till Rom de skarpa skott,
Förbi vår kyrka, som, i det hon blott
Sin Evangeliskt rena lära vårdar,
För ohägn skyddar sina helga gårdar.
Hon blef sitt namn af Protestantisk värd,
I det hon afsvor all den list och flärd,
Hvaröfver du din klagan för — i vädret.

RABULISTEN.

Så barkadt blef dock ej det gamla lädret,
Att icke många hår der sitta qvar.
Men att du, prest, ta'r kyrkan i försvar,
Är väl naturligt. Dem, som blindt förkättra
Och sinnen mer förbittra, än förbättra,
Med detta stolta nit, som buller gör;
Dem endast Ståndet och dess fördel rör:
Dem kan du, hoppas jag, dock ej tillhöra.
Ej heller ville jag dig gerna föra
Till deras klass, som lägga sig i ro
På mjuka hyendet af kyrkans tro,
Och, utan akt på tiden, sorglöst sofva.

Men det är synd om sådan tankegåfva
Som din, att hon skall här, på landet gömd,
Förlorad gå, till bondtrons amma dömd.
Du har ej läst hvad nu i Tyskland skrifves!

LANDTPRESTEN.

Jag har dock hört om läran, som der drifves;
Men jag är Christen.

RABULISTEN.

Christen är ju ock
En Schleiermacher. Honom bör du dock
Ej sky att läsa. Se, han står emellan,
Som fridens härold, står vid sjelfva källan,
Som redan Plato anade: der Gud
Sig speglar i det ord, som på hans bud
Gick ut och blef förnuftet i naturen.

LANDTPRESTEN.

Och sedan Christus af Maria buren?

RABULISTEN.

Hur han, på djupet dykande, förstår
Det menskolikt gudomliga, det får
Han sjelf förklara.

LANDTPRESTEN.

Namnet synes röja,
Att han deröfver «gör en vacker slöja.»

RABULISTEN.

Se här en annan, som jag tog med mig
Med afsigt just att låna den åt dig.
Du kan ej den åtminstone beskylla,
Att han beslöjar eller vill förgylla.

LANDTPRESTEN.

Hvad är hans namn?

RABULISTEN.

Wegscheider.

LANDTPRESTEN.

Jaså! nå!

Han lär väl «skeda bort», kan jag förstå,*
Allt det gudomligt höga, himmelskt sköna,
Som ej förståndet kan med fingret röna,
Med cirkel mäta, inom stoftets verld.
Men lika godt. Jag är blott prest, ej lärd.
Jag håller mig till Paulus och Johannes,
Och bryr mig ej om Jambres eller Jannes.
Som dessas trollstaf, hur den svängdes kring,
Mot Moses' staf förmådde ingenting,
Så skall ock otron nu, ehur' beväpnad
Med alla tviflets påfund, se med häpnad,
Hur mensklig vishet, då mot Herrans ord
Hon sätter sig, är snart till intet gjord.

RABULISTEN.

Du läste äfven du, som ung, din Kant;
Och nu är du likväl en obscurant.

LANDTPRESTEN.

För det jag aktar ljuset af den höga
Och klara sol, det stora verldens öga,
Mer än det sken, raketen plötsligt ger,
I det han springer opp och faller ner.

* «Wegscheider, bortskärare, ett symboliskt namn.» Se Inledningen till det Svenska sammandraget af Hases Dogmatik, s. 16.

RABULISTEN.

Raketen? Syftar du på sjelfva Hegel?

LANDTPRESTEN.

Det nya ljus, som ger ur tidens spegel
Ett återsken i kyrkan, menar jag.
Om Hegel, som jag hör, nu stiftar lag
I alla vetenskaper, må den döma,
Som bröt de många lås, hans vishet gömma.
Dock, fastän trädets rot förborgad är,
Kan man ju döma om den frukt, det bär.
Det, som i grund förstör vår Christna lära,
Hvad sken af djupt förstånd det än må bära,
Det skyr jag, måste jag, som Christen, sky.

RABULISTEN.

Hon blir ju ej förstörd, då hon blir ny.

LANDTPRESTEN.

Så ny, att hon, ehur' bekant och vänlig
Hon ställer sig, ej mer är igenkänlig;
Liksom vår själ (så dagens vishet lär),
Från kroppen skild, ej mer densamma är.
Att hon i «alltet» som är Gud, försvinner,
Liksom en droppe ner i sjön förrinner:
Det är en gammal, blott förnyad, sats
I det system, som sist förfärdigats;
Men hur förlikes den med christendomen?
Hvad är odödligheten, hvad är domen,
Hvad är det nya lif, den nya dag,
Hvad är jag sjelf, när jag ej mer är jag?
Märk mellertid, hur på sitt jag de hålla;
Derur de både Gud och verld framtrolla:

Tills det i svindel går med dem omkring,
Och allt, så verld som Gud, blir ingenting!
Så spindeln ur sig sjelf sin väfnad spinner
Och blir, då mygg han deri fångna finner,
En högfärdig tyrann, till dess i hast
Hans hela verk förstörs utaf en qvast.

RABULISTEN.

Så bitter, fromme prest, och att förkättra
Så färdig är ock du! Vill du då fjättra
I oföränderlig enformighet
Ej endast hvad man tror, men hvad man vet?
All djup begrundning vore då fördömlig?

LANDTPRESTEN.

Nej! sanningen, hvars brunn är outtömlig,
I tänkarns ämbar lägger in, hvar gång
Det sänks i djupet till det friska språng,
En perla af det sanna, sköna, goda;
Om dit ock hoppar, jemte den, en groda,
Vidunderlig i later, som i kropp,
Hon flyr, när hon i dagen kommer opp.
Men perlan, som blir qvar, skall alltid skattas
Hvad hon är värd, och in i guldet fattas,
Ibland de andra, i det diadem,
Som ej går sönder med hvart nytt system.
Filosofin, af intet annat bunden,
Än tankens lagar, pröfve ytterst grunden
Af allt, som är, af allt som vara bör
Inom den synkrets, som till henne hör.
Men när, hvad Gud oss lärt, hon sig tillegnar,
Och Christi ord vill mästra på hans vägnar,

Är det ett brott mot henne sjelf, så väl
Som den, hon både våldför och bestjäl.
Theologin dock värre sig försyndar,
Som, med sitt himlaljus ej nöjd, sig skyndar,
Så snart en ny filosofi är kläckt,
Att efter modet byta om sin drägt.
Ja, att en fåfäng verldsbeundran vinna,
Förändrar hon, lik en behagsjuk qvinna,
Som blir betagen af en dagens sprätt,
Ej blott sitt skick, men ock sitt tänkesätt.

RABULISTEN.

Hon skulle då, orthodoxin till ära,
Beständigt samma slitna klädnad bära?

LANDTPRESTEN.

Må hon en ny ta' ann, blott den är gjord
För henne, af den ull, som är Guds ord.
Naturens vetenskap sitt värde spiller,
Då hon försummar rön och aktar griller.
Så den, hvars grund är uppenbarelsen,
Far vill, så snart hon viker af från den.

RABULISTEN.

Det yttre sinnet forskar ut naturen;
Men religionen, ofvan henne buren,
Uppfordrar tankens flygt.

LANDTPRESTEN.

Ja, i den sfer,
Som trons och kärlekens och hoppets är.
Spekulationen föra må sin fackla
Längst ut på djupet, har hon än må vackla.
Men stanne inom templets helga gård

Hon, hvilkens kall det är att bära vård
Om den himlen tända altarflamman.
De verka skilda och likväl tillsamman.
Om det sker rätt, så mötas de till slut,
Då allt i evig klarhet vecklas ut.
Men redan här bispringa de hvarandra,
Två floder likt, som, fast de skilda vandra,
Dock sprida grönskan till hvarandras strand
Och fruktsamt göra ett gemensamt land.
Hvad mensklig ordning röjt, kan sedan bära
Den goda säden af en himmelsk lära.

RABULISTEN.

Om jag förstår dig rätt, så viger du
Dock till ett par de skildt uppfödda tu.
Men jag är rädd att de förlikas föga.
Ty vaksamt är förnuftets husbond-öga
Och skarpt dess klander af den fromma list,
Med hvilken tron vill smusla bort sin brist.

LANDTPRESTEN.

Att mellan dem skall knytas en förening,
Som gör de tu till ett, är ej min mening.
En fader skänkte åt sin son,
Som skulle resa hemifrån,
Ett vackert ur, för honom lagom.
Men det i golfvet föll en dag;
Se'n kom det aldrig mer i lag.
Det blef, som sjuka pläga, dagom. *
Då sändes honom af hans far

* *Journalier:* i hvilken bemärkelse ordet är nyttjadt, ehuru den i våra ordböcker ännu icke blifvit upptagen.

Ett nytt, som mer fullkomligt var.
«Behåll dem båda; men dig rättå,
När de gå olikt, efter detta.»
Så fadren böd. Men sonen nu,
Ej nöjd med denna dyra gåfva,
Tror blindt på mästare, som lofva
Att göra ett utaf de tu.
Att ta' dem sönder, går behändigt;
Men att de skilda sammanslå,
Misslyckas måste ju nödvändigt.
Dervid förstöras begge två.
Se der en bild, som tydligt säga torde,
Hur jag förstår, att man det fatta borde.
Min önskan vore, att theologin
Ej lät sig störas af filosofin;
Men att hon deremot åt denna unde
Att gå sin egen väg, så långt hon kunde.
Dock räds ej tron förnuftets röst. Tvärtom
Begär hon på det ord, från himlen kom,
Dess pröfningsblick. Men att det, som det tycker,
De helga blad, det erkänt, sönderrycker
Och dem förtyder: skulle hon ej varm
Deröfver bli af nit, så väl som harm?

RABULISTEN.

Skall då förnuftet fegt sig sjelft förneka,
För att med helga skuggverk barnsligt leka?

LANDTPRESTEN.

Hvad vet det sjelft, som ej ett skuggverk är?
Dess egen tankekraft är en mystér.
Skall det ej tro, då det i tvifvel stannar,

En högre röst, som hvad det tänkt, besannar?
Se, hvad förnuftet tänker, men ej mer
Än tänka kan, fast det nödvändigt sker,
Om Gud, om dygden, om odödligheten:
Det styrks i tid och rum, i verkligheten,
Af det i dem oss gifna himlaord.
Det inföll Newton, då han på vår jord
Såg ned ifrån sin himmelska begrundning,
Att hennes poler sönko från sin rundning.
Hon sjelf beviste se'n, då hon blef mätt,
Att Newtons snille hade gissat rätt.
Så anar tänkarn vid sin lampa redan
Hvad dagen, som går upp, förklarar sedan.
En högre verld blir viss för tron, som ser
Det helga ord från himlen stiga ner;
Ser öfver dem, som det kring jorden bära,
Guds klarhet stråla, så i verk, som lära;
Ser honom sjelf, som öfver solars sol,
Bland tusen verldar, ställt sin allmaktsstol,
På jorden vandra, först igenom öcknen,
Der Israël förnam hans röst i töcknen,
Se'n på den väg, der Sonen, himlaren,
Af Fadrens härlighet ett återsken,
Går fram och bär sitt kors, sin törnekrona,
För att en fallen verld med Gud försona.
Lik insjön, i hvars djup man himlen ser,
Der solen sjelf sin glans så mildrad ter,
Att ögat tål den: speglar för oss Skriften
Ej blott Guds hand i alla tidens skiften,
Men ock hans hjerta, hvars barmhertighet

Är lika stor med hans rättfärdighet.
Och hvad förnuftet aldrig kan förklara,
Hur de förlikas och förenta svara
Emot behofvet i hvart menskobröst,
Att, af sig sjelft fördömdt, dock finna tröst:
Det visar oss det kors, der Christus lider,
Der mot all ondskans öfvermakt han strider
Och segrar, då han dör, ett offerlam,
Och bringar evigt lif ur grafven fram.
Rättvisan här af kärleken försonas:
Den ende Sonen ej af Fadren skonas,
Men Sonen sjelf, som från sin himmel ner
I stoftet steg, sitt blod till lösen ger;
Att vi, af honom frälste, honom like,
(Han blef vår broder) måtte i Guds rike
Som barn upptagas, vi, som synden bragt,
Från Gud bortkomna, under mörkrets makt.
Se der en nådens hemlighet, som ingen
På den af solen mätta jorderingen
Kan utransaka. — Är det då en dikt?
Så högt, så djupt, så öfversvinneligt!
Hvarvid Guds englar stanna, häpna, rörda,
Och undret af hans kärlek tysta vörda;
Och dock så fattligt, hvad ett barn förstår,
Och som så innerst i vårt hjerta går!
Det har en dödlig ej uppdikta kunnat:
Det har en allgod vishet oss förunnat,
Till tröst mot ångrens qval i lif och död,
Till evig frälsning ur vår syndanöd.
Om vi med otro denna nåd förspille,

Hvad båtar makt och ära, konst och snille,
Och dessa under af en flit, som, lärd
Af vetenskapen, skapar om vår verld?
Tag denna lära bort: hvad står oss åter,
Då vi förlora Fadren, som förlåter,
Och Sonen, som för oss i himlen ber
Och här oss nalkas, här sin frid oss ger;
Som vill i all vår sorg och nöd och fara
Vår säkre vän, vår trogne herde vara,
Som i sin famn det späda lammet bär
Och letar upp det får, som vilse är?

RABULISTEN.

Kan barnets bilderbok af mannen aktas?
Vår tid, hur olikt än den må betraktas,
Är ingen menlös tid.

LANDTPRESTEN.

Ack nej! ty värr!

RABULISTEN.

En man, som full af kraft, fast höljd af ärr,
Ur striden går att om sitt hus bestyra
Och rätta, hvad han bröt af ungdomsyra,
Är menskligheten nu; den nämligen,
Som nu så kallas, lärd af sanningen
Och friheten, att verka «sjelfmedveten».

LANDTPRESTEN.

Hvar må den finnas utom christenheten?

RABULISTEN.

Den vård, som amman åt den späda ger,
Behöfver ej den myndigvordna mer.

LANDTPRESTEN.

Se dessa tvenne träd. Se hur det ena
Bär blom, bär frukt, bland löf så friska, rena.
En fågel nöjsamt sjunger i dess topp
Och flyger se'n i ljusa höjden opp.
Det andras krona nyss på gröna ängen
En prydnad var; men nu med gråa hängen,
Af larfver spunna, se hur kalt det står!
Med afsky hvar och en förbi det går.
Den mask, hvars härjning, som på ett och annat
Bristfälligt löf begyntes, förr ej stannat,
Än den förtärt det hela, tviflet är:
Och tron är fågeln —

RABULISTEN.

Som en vindfläkt bär.
Men äfven han, hvad väg han än må visa
Åt tomma molnen, måste ner att spisa.
En vacker röst i kyrkan klingar väl;
Dock tror man ej nu mer, att någon själ
Kan upp till himlen messas, mer än ringas.
Och om man dit af den predikan bringas,
Som är på Pauli dröm af Luther byggd,
Och nekar värdet af all mensklig dygd,
Det vågar man allt mer i fråga sätta —

LANDTPRESTEN.

Af missförstånd, som är så lätt att rätta.

RABULISTEN.

Det vissa är, att hvad man vanligt hör
I kyrkan ropas ut, mer skada gör

Än gagn i staten, som likväl så mycket
På henne kostar.

LANDTPRESTEN.

Låt det hufvudstycket
Om tron, som flyr till nåden, falla bort:
Hvad sätter du i stället?

RABULISTEN.

Jo, en kort,
Men grundlig och förnuftig sedolära.

LANDTPRESTEN.

Hvars stränga bud, förnuftet i all ära,
Af ingen efterlefves, som blott få
Uthärda ens att höra och förstå,
Som gjort i Tyskland kyrkorna så tomma.

RABULISTEN.

Är ej moralen religionens blomma?

LANDTPRESTEN.

En blomma utan frukt, om hon ej, närd
Af tron, får lif ifrån en högre verld.

RABULISTEN.

Hur man skall tro, hör man er jemt förklara,
Dock likå oklart tycker man det vara:
Hur man skall lefva, läres ej. Likväl
Var detta Christi läras lif och själ.
Den dygd, han yrkar, styrkt med hans exempel,
Predikas borde i ett christligt tempel.

LANDTPRESTEN.

Det sker ju ock. Men sättom ej det andra
Framför det första. Innan man kan vandra
I Frälsarns fotspår, måste man bli fri

Från syndens bojor. Derför ställa vi
Först lagen fram, ej blott som sede-regel,
Men som ett Herrans bud och som en spegel,
Der syndarn ser sin skuld, till ånger väckt.
Se'n, då han ej för domen blott förskräckt,
Men sörjande sin synd, sin onda vilja,
Som honom bragt att ifrån Gud sig skilja,
Till nåden flyr: det till vår lära hör,
Att visa, huru tron rättfärdiggör,
Och hur den trogne lefver i förening
Med Gud, som honom ger till daglig rening
Sin Andas kraft, så att hans tro allt mer
I christlig dygd hans nya lif beter.

RABULISTEN.

Allt detta får man idkeligen höra;
Men hvilken verkan finner man det göra?
Se våra krogar, våra marknader,
Och våra öfverfulla fängelser.

LANDTPRESTEN.

Än dessa kamrar, der man sina nätter
I synd förspiller?

RABULISTEN.

Och de kabinetter,
Der ränker spinnas just af dem, som gå
Andäktigt i Guds hus? Är det ej så?

LANDTPRESTEN.

Ogräset växer bland den goda säden,
Och mask förtär den bästa frukt på träden.
Fri skaptes men'skan och har frihet än,
Att tro på Frälsarn eller Frestaren.

Då Christus sjelf, så olik de Skriftlärde,
Det häpna folket «väldeliga» lärde:
Hur få af all den mängd, som trängde sig
Att honom höra, följde se'n hans stig!

RABULISTEN.

Det var det folk, som, framför andra alla
Af Gud benådadt, nu var dömdt att falla.
Det måste ju, så var det sagdt förut,
Just genom sin Messias nå sitt slut.
Men frågan rör oss christna. Hur bevisa
Vi, med vår tids förderf, den tro vi prisa?

LANDTPRESTEN.

Det rår väl ej den helga läran för,
Som Gud oss gifvit, som allena gör,
Hvad ingen samhällsordning, ingen redning
Af menskliga begrepp och ingen ledning
Af ungdomsvanor, utan att de få
Af henne bistånd, någonsin förmå.

RABULISTEN.

Det vissa är, att sederna ej hålla,
Hvad läran lofvar. Hvilken det må vålla,
Hon eller kyrkan, eller de som hand
Om båda ha: så vittna stad och land,
Att brotten bli allt större och allt flera.
Här måste ske, det hjelper icke mera,
En annan rörelse i land och stad,
Än den med tomma ord och lösa blad.
Vår tid har vuxit från den gamla läran,
Så väl som från den gamla hjelteäran,

I hvilka båda kungligheten haft
Ett stöd, som snart förlorar all sin kraft.
Omhvälfvas måste både stat och kyrka.
När folket och förnuftet lärt sin styrka
Alltmera känna, stannar hos de tu
All makt till slut, om det ock dröjer nu.

LANDTPRESTEN.

Gud och allmogen hjelpte Gustaf Wasa,
Då riket skakadt, söndradt, när att rasa,
Af honom frälstes. Guds försyn skall än
I dylik nöd (tillställom icke den!)
Hans verk bevara; och sin konung trogen
I farans stund är än i dag allmogen.
Om ock ett sorl af missnöje har gått
Igenom landet, mest ett echo blott
Af tidens oro, som från andra länder
Ger dån till slut också på våra stränder;
Så står dock Svensk allmoge fast, så väl
Vid sin regering, som sin tro.

RABULISTEN.

Likväl
Har den begynt att visa sina tänder.

LANDTPRESTEN.

«Allmögur» säger: alla Rikets Ständer,
Allt folket, allas vilja, allas kraft.
Af ålder ordet denna mening haft. *

* Uti Ihres Glossarium Sviogothicum: *Allmoge,* och Wildes Hist. Pr. p. 280 förklaras ordet så: ut significet omnipotentiam quandam, vel si mavis, omnium potentiam, valorem, atque robur commune civitatis.

RABULISTEN.

En hemlig fläkt af demokratisk anda
Tycks de loyala korten för dig blanda.
Du åberopar, hvad du sjelf knappt vet:
Allmänna viljans suveränitet.
Ditt tal emellertid är ståndet värdigt.
Men när det fria samhället blir färdigt,
Behöfver det ej prester, mer än kung:
I deras ställe råda press och pung.

LANDTPRESTEN.

När till en början man det krus försakar,
Att presten jordar lik och viger makar:
Då slipper man ock snart, så döpelsen,
Som skriftermålet, och allt öfrigt se'n.
Skämt eller allvar, må den profetian
Få fritt passera här i sakerstian.
I kyrkan tiger du: du måste det.
Nu följ mig hem och der din middag ät!

RABULISTEN.

Godt, godt! så slute vi vår strid vid bordet.

LANDTPRESTEN.

Nej! här i kyrkan må det sista ordet
Bli af mitt hjerta på ditt hjerta lagdt.
Ja, vare det, som af en vän blott, sagdt!
Hvad otro än sig rotat i ditt sinne,
Så kan du dock ej plåna ur ditt minne,
Att du har syndat. Och att du skall dö,
Den tanken, hur du än må den förströ,
Så länge du har kraft att lifvet njuta,

Kan du till slut dock icke undanskjuta.
Då finner du, att du behöfver nåd.
Men ditt förnuft, som är ditt enda råd,
Din högsta lag, snart sagdt, den Gud, du dyrkar,
Vet ej af nåd; nej, endast rätt det yrkar.
Hvad makt, hvad vishet fins, som ger dig ro,
Om du ej vill på Verldsförsonarn tro?
Men märk, att vid det kors, hvarpå han blödde,
Två andra stodo; der af två, som dödde,
Den ene frälstes genom bön och bot,
Den andras själ blef spilld i hädiskt knot.
Är också detta blott en myth? Besinna,
Hvem skulle kunnat, vågat slikt uppfinna?
En Herrans vink deri skall äfven du
Bli varse, när du dör, om icke nu.

RABULISTEN.

Se, vi ha kommit, under det du talat,
Ur kyrkans stängsel i Guds fria verld.
Jag kunde derför taga ordet nu
Och yrka än till slut den samvetsfrihet,
Som jag från början af vårt samtal påstått,
Och hvartill hör, att hvar och en må, trygg
Ej blott för kyrkans bann, men ock för trug
Af prestens nit, bestämma sjelf sin tro.
Om någonsin den tanken föll mig in,
Att jag behöfde mellan Gud och mig
En medlare, och en af kyrkans män
Att sörja för min själ, som det plär kallas:
Så sökte jag ditt bistånd främst af allas.

LANDTPRESTEN.

Med Herrans hjelp behöfver du ej min.
Men o, att dig den tanken fölle in,
I dag och alla da'r, att du behöfver
En hand från höjden, som dig hjelper öfver,
Då du vid svalget står emellan tid
Och evighet, och har ej tröst, ej frid!

ANMÄRKNING.

Då denna skrift icke hör till den afsigtslösa, egentligen så kallade poesien, som är blott en skön lek af inbillningen eller en melodisk utgjutelse af känslan; så hade Förf. ärnat bilägga den dels med citater ur den Tyska kritiken, på hvilken Rabulisten stödjer sig, dels med en närmare utredning af hvad Landtpresten ej kunnat mer än antyda. Men dertill skulle fordrats ett större utrymme, än man åt noter till verser vanligen tillåter. Endast till ett ställe, som utgör en hufvudpunkt i den förnämsta frågan, ber jag att få återföra Läsarens uppmärksamhet.

Sid. 280.

En pia fraus, ej blott en from symbol,
Är christendomen i sin nya mening.

Sedan den rationalistiska exegetiken, genom hvilken allt det underbara i den evangeliska historien skulle på ett naturligt sätt förklaras, förlorat sitt anseende hos sjelfva rationalisterna, har i dess ställe den mythologiska, med stöd af en ny kritik öfver den Heliga Skrift, uppträdt. Enligt denna åsigt saknar icke blott allt det öfvernaturliga, utan ock mycket annat, som Evangelisterna något olika berätta, all historisk grund. Det anses ha uppkommit dels som en folksaga, dels som en myth. Den sednare förklaras för en omedveten och således ouppsåtlig, genom en viss nödvändighet ur en idé utgången dikt. Men då STRAUSS i sin ryktbara bok * skall tillämpa denna grundsats, nödgas han inskränka den sålunda: «Keineswegs soll jedoch jene Unbewusstheit und Absichtslosigkeit auf alle und jede Alt- und Neutestamentliche Erzählungen ausgedehnt werden, welche wir als unhistorisch betrachten müssen. Bei allen Sagenkreisen, zumal wenn sich ein patriotisches oder religiöses Parteiinteresse damit verknüpft, und wenn sie Gegenstände freier dichterischer oder sonstiger schriftstellerischer Behandlung werden, mischt sich auch bewusste und absichtliche Dichtung ein **.»

* Das Leben Jesu, kritisch bearbeitet.
** 1 B. s. 110. 3:dje upplagan.

På denna grund härleder han det underbara, som om Frälsaren berättas, ifrån en afsigt hos de första christne, att derigenom dels upphöja Jesus af Nazareth till likhet med Moses och andra undergörande profeter, dels styrka den tron, att han var Christus, i det de om honom diktade icke blott sådant, som skulle svara emot profetiorna om Messias, utan ock hvad Judarne dessutom inbillade sig angående den väntade upprättaren af det theokratiska riket. «Är icke detta rent af svek?» må man ju med Landtpresten fråga. Emellertid söker STRAUSS öfverskyla det dermed, att «eine Dichtung, wenn sie auch nicht absichtslos ist, doch darum immer noch arglos sein kann.» Detta gäller dock endast om en poetisk dikt eller en moralisk parabel, som icke ger sig ut för något annat.

Om dem, som i den Evangeliska berättelsen till en del vilja behålla det historiska, jemte det att de deri antaga något mythiskt, yttrar han: «So trifft sie die Klage über Inconsequenz mit aller ihrer Schwere: der schlimmste Vorwurf, der einem Gelehrten gemacht werden kann *.» Denna förebråelses hela tyngd faller på honom sjelf, då han, oaktadt den mythologiska förklaringen af det mesta, antager åtskilligt såsom historiskt, äfven i det, som liknar under.

Inkonseqvent är han väl ock deri, att han erkänner idéen af christendomen för sann och gudomlig i detsamma, som han förklarar för osant allt det, hvarigenom den uppenbarat sig. Hvad skulle blotta idéen utan det historiska vehiklet kunnat verka af allt det, som denna religion åstadkommit? Om den i Försynens hand varit ett medel till menniskoslägtets upplysning och förbättring, men icke kunnat blifva det, utan att vara infattad i det som den nyaste kritiken utdömmer såsom diktadt, så skulle ju Gud sjelf deltagit i den pia fraus, som detta förutsätter.

Ett hufvudsakligt missförstånd ligger deri, att det symboliska i christendomen icke erkännes såsom tillika historiskt, och det historiska såsom fortfarande genom Frälsarens närvarelse i sin församling, enligt hans löfte: «Si jag är när eder alla dagar intill verldens ända».

Såsom den nya läran i theoretiskt hänseende innebär en motsägelse, så är den praktiskt ofruktsam och oanvändbar. STRAUSS förklarar, att för vetenskapen ingenting heligt, utan endast sant gifves; och dem som åberopa: «das christliche Bewusstsein» afvisar han med det maktspråket: Taceat mulier in ecclesia! Den menskliga spekulationen, som så ofta bedragit sig, och den lärda kritiken, som aldrig blir ense med sig sjelf, äro således berättigade att förbyta christendom ifrån ett lika betydelsefullt, som underbart, till hjertat och inbillningen, så väl som till för-

* 1 B. s. 60.

ståndet och samvetet talande factum, hvari man ser Guds finger och hör hans röst, till ett torrt och kallt menniskobegrepp, som endast af få kan fattas, och då det i kyrkan skall användas, drifver derifrån alla åhörare, såsom det händt i Tyskland och i Danmark. Derför nödgas ock de sjelfve, som i kathedern neka så väl det dogmatiska, som det historiska af vår religion, dock icke blott tillåta, utan ock yrka, att det i predikstolen må af läraren framställas, ehuru han sjelf ej tror på sanningen deraf. Detta sker af dem, som förklara, att endast det sanna, det som de i sin vishet hålla för sant, är heligt! Äfven deri, att sådant ej äger rum i någon af våra theologiska kathedrar, har Svenska kyrkan, som af sjelfva LAING, den så stränge domaren öfver moraliteten i Sverige, så högt prisas, ett gifvet företräde.

BIHANG.

Då Landtprestens ord om den förste rationalisten sid. 262 kunde anses blott som ett löst infall, så torde förf. böra visa dess grund. Detta har han försökt i en annan outgifven skrift, hvarur ett utdrag här följer:

A. Kan du säga mig, hvem som var den förste rationalisten?

B. Jag vet ej rätt hvad du menar med den förste; men en af de förnämste ibland de theologer, som yrka, hvad man nu i motsats emot supernaturalismen, tron på en öfvernaturlig uppenbarelse, kallar rationalism, är utan tvifvel WEGSCHEIDER, hvars dogmatik gjort ett så stort uppseende.

A. Säg mig någon af de hufvudgrunder, på hvilka han stödjer sin lära.

B. T. ex. den »att menniskan, så snart hon är medvetande af sitt förnuft, måste erkänna detta för sin högsta auktoritet, så väl hvad kunskap, som förbindelse angår: hvaraf följer, att hon efter dess reglor och bud både i tanke och handling har att ovilkorligen rätta sig, och ej af en förment uppenbarelse får antaga annat, än, hvad med dem öfverensstämmer, eller hvad förnuftet af sig sjelft pröfvar sant och giltigt vara.»

A. Låt oss tills vidare antaga denna grundsats. Men säg mig emellertid: huru anser du den bibliska berättelsen om Adam och Eva?

B. Såsom en sinnrik allegori om menniskans öfvergång ifrån en menlös barndom, som ännu icke kan skilja emellan ondt och godt, till det egentligen menskliga tillstånd, då hon blir medvetande af sin frihet, så väl som af lag och pligt.

A. Således skulle Gud, då han förbjöd de första menniskorna att äta af kunskapens träd på godt och ondt, velat hindra denna för menniskans förnuftiga och moraliska natur nödvändiga utveckling?

B. Du antar väl icke syndafallet för ett verkligt factum och Adam och Eva för historiska personer?

A. Något menniskopar måste väl ha varit det första. Icke kan det menskliga slägtet härstamma ifrån allegoriska figurer. Icke heller vet jag, huru naturvetenskapen kan förklara det första ursprunget till

menniskan eller djuren eller växterna eller ett solsystem eller någonting, som är det första i verlden, annorlunda än Moses gör det genom ett allsmäktigt «varde!»

B. Du har tappat bort den egentliga frågan, hvilken som var den förste rationalisten?

A. Det är till den jag nu vill komma. Du bestrider ju icke det bibliska begreppet om de första menniskorna i det hänseendet, att de ur Skaparens hand gingo oskyldiga och rena?

B. Nej, ty motsatsen vore icke förenlig med idéen om Gud, ej heller med begreppet om menniskan, såsom sjelf ansvarig för det onda hos sig.

A. Följaktligen påstår du icke, såsom en del äldre förnekare af den Mosaiska berättelsens historiska sanning, att de första menniskorna varit i det djuriska tillstånd, hvari man finner de råaste vildar, som äta upp hvarandra?

B. Tvärtom föreställer jag mig, att menniskan ursprungligen varit, hvad hon såsom menniska skulle vara, i enlighet med denna grundsats af Wegscheider: «Såsom alla andra lefvande varelser äro begåfvade med krafter, genom hvilka de kunna uppnå sin naturs ändamål; så har utan tvifvel menniskan i sitt förnuft, genom hvilket allena hon har företräde för de öfriga, fått förmågan att förstå och iakttaga, hvad till hennes bestämmelse hör, nämligen uppfyllelse af pligter och utöfning af religion eller en moralisk och religiös lefnad.» Hvad annat än denna förmåga kan det vara, som Skriften menar med det Guds beläte, hvartill menniskan var skapad?

A. Godt! Låtom oss nu till denna grundsats tillägga den, du förut anfört såsom sjelfva kärnan af rationalismen. Enligt den borde ju menniskan, såsom en förnuftig varelse, icke erkänna någon högre auktoritet än förnuftets, således icke en gång Guds. Icke heller behöfver hon lyda något bud, icke ens ett gudomligt, hvartill hon icke af en lag, som hon sjelf ger sig genom sitt förnufts autonomi, känner sig bunden.

B. Alldeles. Men du förutsätter en orimlighet. Det är icke tänkbart, att Gud, som gifvit menniskan hennes förnuft, skulle af henne fordra, att hon skall tro eller göra något, hvartill hennes förnuft icke finner något giltigt skäl.

A. Sådant var likväl det budet till Adam och Eva, att de icke skulle äta af Kunskapens träd. Icke kunde deras eget förnuft förbjuda dem det, eller inse något skäl till Guds förbud deraf. Tvärtom borde ju en frukt, som gaf kunskap om ondt och godt, synas dem den bästa af alla. Det oaktadt satte de tro till Guds ord, såsom det synes af Evas svar till ormen: «Gud hafver sagt o. s. v.»; och de lydde hans bud, tills de af ormen förfördes. Hvad säger nu rationalismen derom? Måste den

icke, enligt sin grundsats, anse Adams och Evas lydnad för detta Guds bud oförnuftig och således äfven omoralisk?

B. Det gäller om menniskoslägtet öfverhufvud, att så länge det ej genom sitt förnufts odling blifvit så myndigt, att det på egen hand inser, hvad sant och rätt är, låter det leda sig af supernaturalismens ok och bindel.

A. Något ok och någon bindel kunde dock icke vara de första menniskorna medskapadt. Af det du sjelf nyss medgaf, följer ju, att vi hos dem måste tänka oss den förnuftiga naturen, ehuru icke fullkomligen utvecklad, dock frisk och ren, oförfalskad och oförderfvad? Emellertid voro de, såsom du sjelf låtit förstå, supernaturalister. Hvem blir då den förste rationalisten?

B. Du menar väl ormen, kan jag tänka! Men ormen gjorde ju rätt, då han drog menniskan till kunskapens träd. Huru skulle hon kunna likna Gud, hvartill hon dock var skapad, om hon ej genom sin kunskap, sin kännedom af ondt och godt upphöjde sig öfver de oskäliga djuren?

A. Erhöll hon icke kunskap genom sitt umgänge med Gud, då hon hörde och fattade hans ord? Skillde hon icke mellan ondt och godt, då hon fann det godt att tro på sin Skapare och lyda hans bud och höll motsatsen för ondt. Endast den kunskap, som hon genom synd skulle vinna och som ledde till otro, var henne förbjuden. Utan tvifvel borde menniskan genom vishet, så väl som genom helig verksamhet, allt mer fullkomna hos sig Guds beläte. Men icke kunde det ske derigenom, att hon, såsom ett olydigt barn, ställde sig emot sin Fader och »trodde mer ormen än Gud». Att i trots af Gud vilja »varda såsom Gud», vållade ju äfven englarnes fall; och i samma snara falla ännu många de störste tänkare och snillen.

B. Syndafallet skulle då härrört blott af otro, icke af sinlig retelse?

A. Af beggedera. Qvinnan fann frukten »ljuflig att påse». Men det hör icke till vårt ämne. Frågan var blott om den förste rationalisten.

B. Men säg mig du: hvem var den förste jesuiten?

A. Äfven det var ormen: som förutsatte, att ändamålet skulle helga medlet, då han genom det heliga hos menniskan förledde henne till synd och föreslog, att hon genom ett brott skulle med ens vinna det som hon främst borde eftersträfva, en allt större likhet med Gud.

VITTER STRID

EMELLAN

FAR OCH SON.

1841.

Som fågeln under jagtens larm sig svingar
Från dal till lund, från lund till berg och sky,
Så lyft oss, fria dikt, på dina vingar,
Att undan tidens hemska oro fly.

ANMÄRKNING.

Det torde knappt behöfva anmärkas, att då författaren framställer samtalande personer, drager han sig sjelf undan och lemnar åt läsaren att afgöra, hvad han hos den ena eller den andra må gilla eller ogilla. Men, då man vanligen finner det anspråksfullt att medla emellan två partier, så må jag blott erinra, att det icke är en person, utan en åsigt, som här framträder emellan de två andra: en åsigt, som jag tror vara, numera, de flestas.

INLEDNING.

ROMAN.

Ja, skulle det ej mig, din far, förtreta,
Att vid det Svenska namn, jag ärligt bär,
Du hängt den tyska krumeluren Z;
Och att min son ej mer en Roman är,
Nej en Romanz.

ROMANZ.

Att r o sig fram i verlden,
Hvad ömklig prosa, mot den fria färden
Med stolta segel, som för vinden gå,
Likt örnens vingar! —

ROMAN.

Lär dig rätt förstå
Det namn, du tyder. Jag har sökt af lifvet
Det klara fatta, utan fåfängt nit
Om höjd och djup i rymder, dit
Att hinna ej en dödlig blick är gifvet.
Den ro, den ädla ro, jag dervid fann,
Som liflig yngling och som sansad man,
Af det i konsten och naturen sköna
Skall, som jag hoppas, än min qväll belöna.
Men nu min son, romantisk, skall man tro,

Ej mer vill heta m a n och ej på r o
Dess vigt behålla. Men med bitter ånger
Skall du den sakna i ditt namn så väl
Som i ditt hjerta, då blott harm och gräl
Dig skaffar din kritik, än mer, än dina sånger.
Se der i fönstret redan står
Vår vän och nickar med sitt silfverhår.
Hvad råd har han dig gett?

ROMANZ.

Att mellan dem, som ropa
Från hvar sin skola mot hvarann,
Tyst höra begge två. Han är en hedersman,
Men heter G r ö n. Af gult och blått tillhopa
Blir grönt, som beggedera är
Och intetdera dock. Se der
Hans stora fel.

ROMAN.

Ej mer på granskarns ära,
Än på författarns, har han anspråk gjort,
Ej trängts vid ryktets, mer än lyckans port,
Och hvilken färg hans tycken än må bära,
Så g ö r han sig ej grön: det känner jag,
Som stridt med honom, stundom en hel dag.
Den gröna färgen är af alla
Minst stickande i ögonen.
Ja, att dem skydda, nyttjas den
Mot strålar, som för skarpt i synen falla.

ROMANZ.

Den gör också en klen effekt, som allt
Hvad medla vill, på begge sidor halt.

Med all min aktning för hans lärogrunder
I mycket annat, skrifver jag ej under
Hans juste-milieu för en poët.
Den är i konst och vitterhet,
Liksom i politik, ett noll. Som republiken
Allena svarar mot idén
Om frihet, likså kan blott romantiken
Förklara skönheten, hvars yttre sken
I själlös form tillkonstlas af klassiken.
Af dennas envåld lider poësin,
Som samhället af monarkin.

ROMAN.

Min son! jag ber att slippa rabulisten:
Jag tycker, jag har nog af phosphoristen.

ROMANZ.

Det syns ej mer till phosphoros,
Då dagen redan tändt sitt bloss.
För min del tillhör jag en ny förening
Af «verkligt fria».

ROMAN.

I hvad mening?
Men lemnom här vid porten nu
Allt, som till saken icke hör, och lofva
Att mot vår värd ej käxa, såsom du
Är van med mig. Betänk! hvad dyrbar gåfva
Han i sitt enda barn dig ger.

ROMANZ.

Var obekymrad! hellre ser
Den gode gamle, att jag ärligt strider,
Än att jag gilla låts hvad jag ej lider.

För öfrigt hvem, om icke jag,
Erkänna må, att han har bragt det sköna,
Det äkta sköna, i en sådan dag,
Som jag på jorden aldrig hoppats röna.

ROMAN.

Hur skall jag det förstå? Nyss satte du
Hans omdöme så lågt, och nu
Står det för dig så högt. Hvad kan du mena?

ROMANZ.

Hon skall förlika oss. Hon kan det, hon allena.

ROMAN.

Hon?

ROMANZ.

Sjelfva skönhetens idé
I henne lefvande vi se,
I henne talande vi höra.

ROMAN.

I hvilken?

ROMANZ.

I hans dotter.

ROMAN.

Du har rätt:
Att se en skönhet, är det bästa sätt,
Att om det sköna sannt begrepp sig göra.

DE FÖRRE. GRÖN och THILDA mötande.

GRÖN.

Välkomne, far och son! Vi ha en stund
Ännu af dagen qvar, en af de sköna
I Juni månad. Se, oss här en lund

Af silfverpopplar bjuder i det gröna.
Poëter begge två! hvad nytt med er
Från snillets verld, som jag blott fjerran ser?
Om den ett ord jag ville höra gerna.

ROMAN.

Vår nya vitterhet från morgonstjerna
Är plötsligt vorden aftonstjerna re'n.

GRÖN.

Så följer hon dock solen. Men det sken,
Som tiden visar, om min syn ej felar,
Är dagens.

ROMAN.

Norrsken är det. Så det spelar
I vilda flammor, skiftande sin färg.

ROMANZ.

Så lyser morgonen från sky och berg.

GRÖN.

Var hittills natt, ditt tal det förutsätter,
Så var det en af Nordens sommarnätter,
Då qväll och morgon kyssas som ett par —
Blott om vår vittra verld min fråga var.
Der må vi glömma den, som hvälfs af tiden,
Der undan skotten, undan gnyt af striden,
Oss konsten lyfter i det lugn, det ger,
Då man det sköna, såsom skönt blott, ser.
Der må vi gamle lyssna till de unga:
Hvem hör ej gerna vårens fåglar sjunga?

ROMAN.

Om också lom och vipa mången gång
Afbryta lärkans eller trastens sång.

ROMANZ.

Må i sin vrå den gamla harpan tiga!
Den nya fram i tidens fönster står,
På gatan hörd, då hennes toner stiga
Hvar gång en vindstöt hennes strängar når.

ROMAN.

Som spelarn är så måste spelet vara,
Afbrutna missljud utan sammanhang.

ROMANZ.

Så hördes fordom himlaröster svara
På en profetisk harpas höga klang.

ROMAN.

Men lemnom poësin! Hvad har af språket blifvit,
Det sköna, som vi fått i arf
Från ett Augustiskt tidehvarf?
Se dagens skrifsätt.

ROMANZ.

Tidens anda gifvit
Deråt en frihet, som det förr ej haft,
Och genom den ny rikedom och kraft.

ROMAN.

En frihet, som är sjelfsvåld vorden,
Liksom i sak och tanke, så i orden.
Ej mente Kellgren så, när från pedantiskt tvång
Han löste språkets, ej blott versens gång.
Vår goda Svenska, bäst hon sirligt trippar
Upp i salongen, för att sjunga der,
Hon ut på gatan ned i smutsen kippar,
Och träter som en rodderska och svär,
Ehur' hon blommor och juveler bär.

GRÖN.

Dock må ej nekas, att hon vunnit
I mångfald och i smidighet;
Och med de skatter, hennes fyndighet
På egen malmrik grund har funnit,
Kan hon allt mer umbära utländskt lån.

ROMAN.

Hvad kram likväl, som införs utifrån
Af pressens stora «notabiliteter».
Hvad svang af ord, som, fast de ingenting
Hos oss betyda, sprida dock omkring
En smittsam oro, tills det, som så heter,
Blir oförmärkt, ifrån ett härmadt ljud,
Till vådlig verklighet ett förebud.

GRÖN.

Europas bildade nationer
Gemensamt ha ett antal ord,
Som följt kulturen ända till vår Nord,
Dock är vårt ädla språk på egna toner
Och egna former, egna färger rikt.

ROMAN.

Men hur behandlas det? Är det ej likt
Med våra damers hår, som, än ett spel för vinden,
Vildt hänger öfver mer än halfva kinden,
Än sammantvingas i en konstig tapp,
En platt och stel osmaklig öronlapp?

THILDA.

Så gerna kunde liknelsen bli tagen
Af våra unga herrars mod för dagen.
Se skägget under hakan i förbund

Med polisongerna, och paret öfver mun
Och rysslugg och cigarr —

ROMAN.

Som röker för publiken
Midt på Norrbro. Ja, du har rätt:
En sådan blandning af kalmuck och sprätt
Är ett förträffligt prof på romantiken.

ROMANZ.

Hvad föreställer då den gubbe, som man ser
Ännu med pudradt hår, manchetter och hvad mera
Som hörde till hans tid, men som man nu beler,
På Lejonbacken upp och ner spatsera
I skor och strumpor?

ROMAN.

Äfven det är ju
Romantiskt, att man klumpar nu
Med stöflar in i högtidssalen.
Ja, ungherrn svänger sig med dem på balen.

ROMANZ.

Vår tid ifrån pedanteri,
Så väl som servilism, har gjort sig fri.
Den söker elegans, men ännu mera
Hvad «comfort» gör.

ROMAN.

Och träffar intetdera.
Se här ett titelblad: läs det i hast! —
Hvad nu? du kan, min herr Magister,
Ej läsa innantill, ej med ett ögonkast
Uppfatta svenska ord? — Man mister

Ju tålamodet, innan man får rätt
På titeln af en bok. Är det ett sätt
Att sig i läsarns gunst rekommendera?
Ja, icke ens bokstafven får nu mera
Stå fram, sig lik, och säga hvem han är.
Nej, han skall siras, utstofferas,
Att han med möda känns igen.
Hvad under då, att stylen förblommeras
Och tanken öfverhöljs med bjäfs, som qväfver den.

ROMANZ.

Till stilen höra troper och figurer.

ROMAN.

Ja, på sitt ställe. Men som fiorituter
I sång användas ofta så,
Att de all melodi, allt uttryck störa,
Så metaphorer sammanfösta stå
Och undra på hvarann hvad der de månde göra.
Förr höll man språket till det minsta rent.

ROMANZ.

Som vatten.

ROMAN.

Ja, och starkt, som detta
I ström och bölja, men ock lugnt och lent.
Då brukte man sitt skrifsätt rätta
Så efter tillfälle, som sak:
Då var i tanken sans, i stilen smak.
Men smak hos drinkarn!

GRÖN.

Hvad! du finner —

ROMAN.

Att man, ej nöjd med bordsvin, dricker nu
Likör på kaffe: ja, man äter nu,
Till russinpudding, sprit som brinner.

ROMANZ.

Nå väl! de två förena ju
Behag med kraft, det skarpa med det ljufva.

ROMAN.

Förr var desserten blott en klassisk drufva;
Nu en krokan romantiskt stapplas upp,
En götisk kathedral med torn och tupp.

ROMANZ.

Utländska frukter, tvungna fram i svenska
Orangerier, prydde bordet då.

GRÖN.

Det samma sker väl nu också.
Dock har vår nya tid bragt fram inländska,
Utom vårt land, och derför äfven der
Erkända alster af ett klassiskt värde.

ROMANZ.

Af ett romantiskt.

GRÖN.

Lika godt, jag lärde
Förstå med klassiskt hvad förträffligt är.

ROMAN.

Nu, blott ett spenamn, kastas det i synen
På Boileau, på Horatius till och med,
Af poëtastern, som blir vred,
När åt hans romantik de rynka ögonbrynen.

ROMANZ.

All deras verskonst är ej poësi:
Med rätta öfver den sig sätter ett geni.
En egen väg åt sig det banar,
Och bryter alla stängsel ner.
Det drömmer hvad det icke ser,
Och hvad det icke vet, det anar.
I bergets vägg, i blåa skyn
En lönndörr öppnas för dess vigda syn.

ROMAN.

Geni! ja mången med det namnet prålar
Och tror sig kunna konst och flit försmå.
Arachne vill ej i en vrå
Mer spinna, utan kastar långa strålar
I fria luften, der, med silfversken
Mot dagen, de än hit än dit sig svänga,
Till dess de fastna på en naken gren
Och som en lumpen spindeltråd der hänga.

ROMANZ.

Det må Arachne svara för,
Som fångar flugor. Psyche det ej rör,
Som blott bland sköna blommor leker,
Än liljan, än narcissen smeker,
Och dricker dagg, som föll från himlen ner.

ROMAN.

Hvar är den Psyche? Hvad jag ser
Är blott en larf, som friska löf uppäter,
Som äfven blom och löf förtär.

ROMANZ.

En larf?

ROMAN.

Ja, en kritik som allt omkring sig fräter.

GRÖN.

Af larf blir fjäril.

ROMANZ.

Han det redan är.
Ja, re'n ur skalet bröt han sina vingar
Och sig från ros till ros, belyst af solen, svingar,
En skön Apollo, hvit och skär.
Romantisk med ett ord vår nya skaldkonst är;
Men våra vittra digniteter,
Hvad är hos dem, som klassiskt heter?
Blott en peruk, på franska viset gjord.

ROMAN.

Hur ofta sagdt är detta lösa ord?
Hvad heter fågeln, som, att våren prisa,
Beständigt gal på en och samma visa?

GRÖN.

Rör ej vid askan af en slocknad strid.

ROMAN.

Den ryker än. Ja, från en annan sida
Den blossar upp att nya lågor sprida,
Som hota icke blott hvad vitter pregel bär,
Men ock hvad sannt, hvad rätt, hvad heligt är.

ROMANZ.

Det ruttna gamla, så i snillets rike
Som samhälls-kroppen, för det friska vike!

ROMAN.

Se der det språk, vår fria ungdom för.

GRÖN.

En flock af bin jag både ser och hör,
Nyss sluppna ut i vårens första värma,
Kring en rabatt af blomster svärma.
Hvem skulle ej värdera deras flit,
Och deras honing, en gång samlad, prisa?
Men hvartill tjenar detta bittra nit,
Som de med gadden mest i otid visa?

ROMANZ.

Behöfs den ej mot kräk, som fläcka ner
Så blad som blom, och annat ohägn göra?
Om någon gång ett misshugg sker,
Skall derför all kritik upphöra?

GRÖN.

Det ges en tyst afgörande kritik,
Fast man den ej i dagens blad får läsa.
En sann förtjenst är vinet lik,
Som klarnar af sig sjelft, blott det får tid att gäsa.
Men granskas må hvad pris begär.
Om man ej tadla fick, hur kunde man berömma?
Hvar en må yttra hvad hans tycke är;
Men ej i allas namn hvar en må dömma.

ROMANZ.

Den må det, som det kan, som med bevis
Bestyrker så sitt tadel, som sitt pris.

GRÖN.

Och långt ifrån att nyckfullt sönderskära
En äkta ymp, en ädel knopp,
En förstling af det bästa hopp,

Blott putsar grenen, att den frukt må bära.
Men den kritik, som dömmer om en sko
Ej efter foten, utan efter lästen,
Och den, som hindrar att predikan tro,
För nöjet att få häckla presten;
Den må vi hata; äfven den som stör
På soiréen den nyss begynta sången
Med dom deröfver, innan man den hör. —
Hvad ler du åt?

ROMAN.

Åt bockarna på spången,
Som stånga så hvarann, att begge falla ner.

ROMANZ.

Den gamle äfven? om så sker,
Ack! då är segern vunnen af den unga.
Den simmar nog till lands.

ROMAN.

Ormtunga!
Jag mente striden mellan er; ty split
Inom er sjelfva drar er hit och dit.

GRÖN.

Hvad mig beträffar, då jag ej är svuren
Vid någondera fanan, sitter jag
Liksom de gamle på Trojanska muren,
Och ser på hennes himmelska behag,
Om hvilken striden förs. Och, såsom de, jag finner
Att hennes skönhet är det bullret värd.
Lyckönskom den, som henne vinner,
Och glädjoms åt hans segerfärd!

ROMANZ.

De Grekers var hon. Deras skall hon vara.
Se, Ilion har varit, är ej mer.

ROMAN.

Rätt sagdt, Trojan. Med oss tillbaka fara
Skall hon, som skamlöst röfvades af er.

ROMANZ.

Trähästen står ju midt i Troja redan.

GRÖN.

Den nya skolan i den gamla?

ROMANZ.

Ja;
Och denna skall i rök försvinna sedan,
Då vår Ulysses —

ROMAN.

Ropa ej: hollah!
Förrän du står på strand.

ROMANZ.

Vi äro Greker,
Vi unge, tappre, djerfve, vi
För hvilka hela verlden leker
Som en poëtisk fantasi.

ROMAN.

Ny-Greker mån I vara, half-barbarer.

ROMANZ.

Nå väl! hvad äro de som dem förtryckt,
Ur hvilkas ok de nyligen sig ryckt?

ROMAN.

Illsluge Klept!

ROMANZ.

Ursprungligen Tartarer.
Turk och Tungus gå ut på ett.

ROMAN.

Pandur!

ROMANZ.

En sådan var det ju, som stod på lur
Mot Preussens hjeltekonung; men då denne,
Som såg hans bössa redan vänd mot sig,
Med bister blick och rynkadt änne
Till honom ropte: understår du dig!
Lät han förskräckt geväret falla.
Så jag med häpnad mig tillbaka dra'r
Och fäller vapnen, då jag ser min far
Med dylik uppsyn det befalla.

ROMAN.

Stå qvar, min son, i ärlig strid,
Lik den i fordna ärans riddartid.

GRÖN.

När ur den sky, der våren sitter,
Hans fulla händer blommor strö,
Hvem talar och hvem höra gitter
Om trettondagens ur och snö?
Nu görom rätt åt alla, på hvad sida
De än må stått och stå. Det dock förgäfves är
Att värdet af de namn bestrida,
Som ryktet kring Europa bär.

ROMANZ.

Dem vi tillegna oss.

ROMAN.

Er bjöd dock ej Iduna
Sin gyllne frukt. Ej sista kämpens runa,
Ej Frithiofs saga tillhör er.

ROMANZ.

Jo beggedera: huru än Tegnér
Må med sin qvickhet mot oss sig förklara,
«Oss tillhör han med hull och hår».

GRÖN.

Låt honom det han är få vara,
En man för sig.

ROMAN.

Dock tätt om honom går,
Som kring en ny Linné, en hänförd skara,
Och plockar blommor i hans rika spår.
Omkring hans lager — hvad han sjelf ej anat,
Än mindre åtrått — sig en skola danat,
Som skiljer sig från er.

GRÖN.

Go' vänner! frågan rör
Ej blott vår vitterhet. Den hör
Till striden om den nya lära,
Som hotar hela folk och tidehvarf,
Att plötsligt plundras på sitt sköna arf
Af snillets, konstens, ryktets ära.

ROMAN.

Blott tyskeri! grillfängeri!

ROMANZ.

Se, hur de flyga, hennes röda bränder,
Och öfverstråla sjelfva Seinens stränder.

ROMAN.

Ett ögonblicks fyrverkeri!

ROMANZ.

Hör hennes bomber, hur de hvina!

ROMAN.

Och gå i vädret, träffa luften blott.

ROMANZ.

Nej, vetenskapligt gräfver hon en mina
Och spränger hela det förfallna slott.

ROMAN.

Dock re'n vid Seinen står igen klassiken
I all sin ära.

ROMANZ.

Folket löper blott,
Att se det under, som theatern fått
I en judinna. Dock skall romantiken
Behålla segern. Från theatern nu
Enheterna fått afsked på grått papper.

GRÖN.

Hvad, äfven styckets enhet?

ROMAN.

Ja,
Man öfverraskas med attrapper
I lösa scener. Nyss var denne ju
En yngling i Paris på modet, som är nu
En gammal trashank i Vestindien,
Och snart igen en Nabob i Ostindien.
Grått papper, säger du: så må
Det kallas, det som nu är skrifvet

På det förut så eleganta, så
Graciösa språket.

ROMANZ.

Se'n hon slapp snörlifvet
Bevisar franskan, förr så sipp och nätt,
Sig lika stark och fast, som vig och lätt.

ROMAN.

Dess värre! då moral och religion så gäckas,
Som det till tonen hör bland snillen i Paris.

GRÖN.

Medusas skönhet lik är den, som nu får pris: *
Man kan ej se den utan att förskräckas.
Hvad blodig lust! hvad vild lyrik!
Hyeniskt rånas, skändas äfven lik.

ROMANZ.

Det rysliga blir skönt, när mästarn det framställer.
I konsten nu som regel gäller,
Att det sublimas rätta höjd blir sedd,
När det groteska ställs med det i bredd.
Af Quasimodo, till exempel,
Hvad stor effect i Hugos Nôtre dame!

GRÖN.

Märkvärdigt är ju, att det sticker fram
En Quasimodo mest i alla tempel
Af götiskt ursprung. Arkitektens grin,
Som röjs i stygga bilder, likt demoner

* Om någon läsare möjligen skulle igenkänna denna och några föregående rader ur ett i Svenska Biet infördt stycke om Tiecks Accorombona, så får författaren ge tillkänna att han hade ärnat detta såsom en episod i närvarande poëm, men inskränkt sig sedan till de fransyska exemplen allena.

Insmygda bakom helgonthroner,
Har skalden flyttat in i poësin.

ROMAN.

Allt skall nu vändas upp och neder
I snillets omkrets, som i samhällets,
Der pyramiden ställes på sin spets:
Allt blir barbariskt, så i skrift som seder.
I medeltiden lefva vi på nytt.

GRÖN.

Det kommer ej igen som en gång flytt.
Se vi på tiderna som farit,
Den äfven som jag mins och du,
Så finner man, att, då som nu,
Ju mera ljus, dess större skugga varit.

ROMANZ.

De två tillsammans lif åt taflan ge.
I en romantisk natt hvad månskenslik bestrålning
Den nya dikten låter se!
Hur tjusningsfull är derför ej dess målning!
Hvad färg, hvad glöd, hvad styrka, hvad behag!
Hvad friska bilder!

ROMAN.

Af det slag,
Hvaröfver blygseln drar en slöja.

ROMANZ.

Antikens bilder nakna stå:
Ärbara ögon kunna ju ändå
Vid dem med öppna blickar dröja.

ROMAN.

I deras hållning är ett majestät,
Som tyglar lättsinnet, som qväfver det.
Hvem skulle våga, då han på de höga
Gudomligheter lyfter upp sitt öga,
Inom sig hysa något slemt begär?
Se Venus sjelf, hur allvarsam hon är.
Ja, hon vill låta oss besinna,
Att hon är skönhetens, ej vällustens gudinna.
Och när en Plato bjuder dig,
O yngling! offer ge åt Gratierna,
Är det förförerskor, han tänker sig?
Nej, bland de himlaburna varelserna,
De renaste, de mest etheriska.

ROMANZ.

Men Amor hos de gamle?

ROMAN.

Ja,
Hans skepnader och skiften äro många.
Sjelf blir han fången, då han far att fånga;
Då han förblindar, binds hans egen syn.
Dock se, han lyfter sina vingar,
Och rycker bindeln upp från sina ögonbryn,
Och fri ur stoftets band i ljusets rymd sig svingar.
Hvem kan vid Psyches sida honom se,
Och ej bli heligt rörd, då endast fasa ge
De fräcka bilder, romantiken sprider.

ROMANZ.

Det var dock hon, som ingaf Tassos sång
Och andra, der vi se, hur på en gång

För Gud och för sin fröken riddarn strider
Med högsint kärlek, ej af Greken drömd.

ROMAN.

Men nu, ty värr! af henne sjelf förglömd.
Förr var det dygderna, som, då de gingo
För vida, namn af romaneska fingo.
Nu, då till stöld och mord ett möte stäms
Af ett par kära, det romantiskt nämns.

GRÖN.

Hvad är så godt, att, när det öfverdrifves,
Det ej blir ondt, och hvad fullkomligt gifves,
Som till karrikatur ej bildas kan,
Liksom när apan härmar menniskan?
Jag afskyr, såsom du, de ny-fransyska
Romanvidundren, äfvensom de tyska;
Af dem ej blott vår ungdoms smak förvänds,
Men i en menlös själ en oren låga tänds.
Dock ej den sanna romantikens värde
Af dem beror. Jag henne skatta lärde
Re'n då jag läste Odyssén.
Romantisk är ju den, så till idén
Som äfventyren. Han, som icke låter
Af elementens eller trollens makt
Sig dragas från det mål, hans dygd sig förelagt,
Att se sitt land, sitt hus, sin maka åter,
Är han ej lika ridderlig med dem
Som stridde för sin mö och för Jerusalem?
Dock skiljas må i poësin två tider,
Den då hon himlen drog till jorden 'ner,
Lät gudarne ta' del i folkens strider

Och fäste men'skans lust vid det hon ser;
Och den, då hon för trångt och tomt fann lifvet,
Som inskränks inom stoftets verld,
Och till ett högre, genom tron oss gifvet,
Invigde skaldens sång och hjeltens svärd.
Skön är den glada morgonstunden,
Som väcker sångarne i mörka lunden,
Och skön är sommardagens fröjd
Af stämma öfver stämma höjd.
Men när de tystnat, månn' ej näktergalen,
Då du i södern var, dig tjuste med sin sång,
Då vid en rosenhäck i myrtendalen
Du satt i svalkan af ett vattensprång
Och såg i skyn, som än mot dagen glödde,
De bleka stjernor mystiskt blicka fram?
Månn' denna sång ej tankar hos dig födde
Och känslor, dem förut du ej förnam?
Romantiskt eller klassiskt! orden gälla,
Som man dem ta'r. Ur samma ljusets källa
Upprinner morgonens och qvällens glöd,
Och äkta ros är både hvit och röd.

ROMAN.

Nå väl! sin skönhet har ock romantiken.
Men som du anmärkt, röjer re'n antiken
En art deraf. Se, äfven hos Virgil,
Snarlikt romantisk är den pil,
Af hvilken Didos hjerta sönderslites.

GRÖN.

Och Psyches äfventyr och Aphrodites,
Som steg ur hafvet upp och med en himmelsk blick

Åt stjernekretsen, som Urania, gick!
Hvem märker ej i dessa dikter redan
En skymt af hvad för tro och kärlek sedan
Är uppenbaradt, som ett återsken
Af evig skönhet, såsom ljuset ren.

ROMAN.

Men hur den afgörs än, den stora striden,
Antikens mästerverk dock trotsa tiden.
De gamla stjernor på sitt ställe stå,
Hvad nya än upptäckas må.

GRÖN.

Hvi skulle konsten mer än vetenskapen,
Om något nytt hon vinna kan,
Förlora hvad förut hon vann?
Med lyran, som är skaldens vapen,
Blef Thebe bygdt, ej rifvet ner.

ROMANZ.

Men ej blott slöjdens verk få nya lagar
Och nya verktyg, då man mer och mer
Naturens hemliga bestyr uppdagar.
Nu i det skönas element också
Begynner ångan öfver vinden rå.

ROMAN.

Lätt som i dans far seglarn öfver vågen,
Af vinden förd, som hviner genom tågen,
Då ångarn far med rök och stoj och bråk
Af hjul som rifva upp en skummig stråk.
I diktens verld förhåller det sig lika:
Då det moderna buller gör och bång

Med konstigt drifverk, ser man det antika
Med stilla kraft gå fram sin ädla gång.

ROMANZ.

Men märk, då seglet utifrån är drifvet,
Så rör en inre kraft, som liknar lifvet,
Det nya fartyg, på organer rikt.
Ja, se det flåsar ju, ett sjödjur likt.
Likså har blott den yttre öfversigten
Af tingen burit fram den gamla dikten;
Den nya inifrån sin anda har,
Och nya länder i besittning ta'r,
Se'n äfven tänkarns djupa spaning
Med nya kort bestämmer diktarns aning.

GRÖN.

Som snillet, så är konsten fri,
Och äldre än sin theori.
Försöken äro, som I veten, många,
Att reda ut, hur penningen sig rör,
Då en bankir, som lyckas att den fånga,
Blott sina vexlar goda gör.
Så gör, i trots af dagens tycken
Och skolans griller, ett geni
I tysthet sina mästerstycken,
Som se'n för alltid mönster bli.
Att det förträffliga i dessa visa,
Det synes mig den bästa esthetik.
Men kan väl skönheten, då som ett lik
Hon dissekeras, vetenskapen prisa?
Jag skattar högt anatomin,
Men ej den vittra; äfvenså kemin,

Men ej i konsten. All den förras möda
Blott verktyg framter och dem döda.
Det är dock lifvet, som det sköna gör.
Den andra endast söndrar och förstör;
Till kalk förvandlar hon den klingande metallen,
Till jord den strålande kristallen.

ROMANZ.

Hon löser anden ur det bundna stoft.

GRÖN.

Och den försvinner, dunstar bort i tratten.

THILDA.

Men thét behåller ju sin kraft och doft,
Ehur' det silas genom kokhett vatten.
För öfrigt har vårt stackars kön
Ej någon röst i frågan om kritiker.
Vår känsla finner mången vårsång skön,
Hur än en recensent emot den skriker.
Oss synes fjärilns morgonkyss
På rosens knopp, som spruckit nyss,
Mer än den pumpning, biet gör, esthetisk.

ROMANZ.

Den är som bild åtminstone poëtisk.
Sin grund, sin lag, sin vetenskap har dock,
Liksom det rätta, så det sköna ock.

THILDA.

Nu är det tid för mig att gå.

ROMANZ.

Nej stanna!

THILDA.

Hvad! för att höra hvad jag ej förstår.

ROMANZ.

Du kan min theori besanna.

THILDA.

Jag?

ROMANZ.

Med din anblick blott.

THILDA.

Nej tack, jag går.

GRÖN.

Benranglet af det sköna konsten lemne
Åt filosofen, som ett tankeämne;
Men medan denne med sin tråd till slut
Ur grubblets labyrinth sig letar ut,
Har skalden klippt sig ett par vingar,
Och se, hur skönt hans flygt till målet honom bringar.

ROMAN.

Har du, min son, hört något ord om smak?

ROMANZ.

Så hette, fast jag ej att henne känna
Den äran haft, en sipp duenna,
En fornfransyska, som höll fröken rak,
Ej tillät henne yttra sig förtroligt
Och lärde henne fråga: har jag roligt?
För öfrigt känner man ett äkta par,
Som vigdes under namn af Smak och Snille.
De lefde stort i tredje Gustafs dar;
Men mannen snart ej hemma trifvas ville:
De skiljdes åt. Hon sitter nu
Förskjuten, stackars lilla fru;
Men Snillet hjelper sig allena.

GRÖN.

De skaptes dock att sig förena.
De tu, så heter det, ej äro tu, men ett.

ROMANZ.

Hvad är då smak? Jag har väl sett
Hvad franska kockar derom skrifvit;
Men klok derpå har jag ännu ej blifvit.

ROMAN.

Har du ej gom, du sjelf, och är ej gommen
Från tändren skild, som tugga blott?
Så afgör smaken vid den vittra dommen,
Se'n granskningen har föregått.
Men mången, som har hvassa tänder
Att bita och att krossa med,
Har dock ej smak; och det ej sällan händer
Att sjelfva munnen är på honom sned.

ROMANZ.

Smak är således — smak?

GRÖN.

Smak för det sköna.

ROMANZ.

Nå väl! hvad är det sköna då?

ROMAN.

Hvad är det söta? Gifs det svar derpå?
Men der det fins, vi det med tungan röna;
Och vid det rönet gäller intet skäl
För den, ej finner, att det smakar väl.

GRÖN.

Se dessa äppelträd, som fälla blommen:
Hvem tänker på den frukt, som der bereds för gommen!

Blott i sig sjelf oss nöje ger
Det öfverflöd, der regnar ner.
Hvad täck förvirring! Ögat tvekar
Om silfver eller snö der far ikring;
Men fast det hvimlet säger ingenting,
Att det är vackert, ingen af oss nekar.

ROMANZ.

Än hon, som i det regnet går
Och kring sitt rika svarta hår
Ett diadem af stjernor får!
Hon kan för oss det sköna bäst förklara.

GRÖN.

Må hon ett anspråkslöst exempel vara!
Ja, hon är vacker, men ej blott för dig,
Hvars brud hon är: hon är det ock för mig
Och för din far. Dock ej behöfver
Du någon oro göra dig deröfver. —
Förtjusar icke dig också
Den stjerna, som vi se än före solen gå,
Än efter henne? Men hur enthusiastisk
Du än må vara —

ROMAN.

Säg fantastisk!

GRÖN.

Ej kan du kär i henne bli ändå.

ROMANZ.

Ja, det har grund, som Kant oss lärde,
Att det är skönt, som utan allt begär,
All afsigt oss behagligt är.

ROMAN.

Hvad! ha då konstens verk ej högre värde
Än barnets lektyg? Allvar rår
I allt det vackra hos de Greker.
Se i de nios krets hur värdig står
Thalia sjelf så väl som Terpsichore.

ROMANZ.

Aristophan är dock en fan som leker
Med sjelfvaste Sokrat. Ja, hos Homer
Af gudaskratt olympen genljud ger.

GRÖN.

Hvad Kant till regel för det sköna ställer
Törhända mera om det täcka gäller.
Då detta nöjer sig med ett, «jag vet
Ej hvad» som intar, är det helas enhet
Vid delarnas mångfaldighet,
Det förras vilkor.

ROMAN.

Tillägg formens renhet!
Se denna tärna, som i Thildas spår
Bär théanstalten. Med sin rosenröda
Och liljehvita hy, med yppigt hår,
Med stora ögon, som af lifslust glöda,
Är hon dock ful: ty näsan är en dvärg,
Och kindbenen stå upp som berg,
Och nedra läppen från sin fina maka
Skjuts fram af en ofantlig haka.

GRÖN.

Ej präktigt färgspel, ej melodisk klang
Ersätter bristen på allt sammanhang.

ROMANZ.

Dock hänför oss ej sällan ock det vilda,
Det från all sed, all vanlig ordning skilda.

GRÖN.

Ja, om deri en stor natur är röjd,
Liksom i forsens fall från klippans höjd.
Dock gillar konsten ej vidunder;
Och snillet är ej raseri.
Det ges en gräns, hvaröfver och hvarunder
Ej något rätt, ej något skönt kan bli *.
Beryktadt blef i hast det djuret,
Som, längst i Söderns verldsdel buret,
Befanns, fast det på fyra går,
En anka likt i näbb och tår. **
Men länge ej det ropet räckte,
Som blott den första undran väckte,
Det paradoxa retar vårt förstånd
Och det bizarra vår inbillning kittlar;
Men falskt är falskt, hur man det än betitlar.
Det sanna blott i längden håller stånd.

ROMAN.

Jag finner vackrast hvad jag bäst ser svara
Emot idén om hvad det borde vara.

ROMANZ.

Fullkomlighet och skönhet äro två.

* Est modus in rebus: sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consistere rectum. Hor.

** Ornithorhynchus Paradoxus.

GRÖN.

Men tvillingar. Den ena sitter inne
Och prisas osedd, som ett mönster, så
I verk och gerning, som i själ och sinne.
Den andra ute syns, och rör dess mer,
Då man i henne systerns afbild ser.

ROMAN.

Uppfyller ej hvar del, liksom det hela,
I skapelsen ett ändamål?
Får då i verk af konsten detta fela?
Skall man uppoffra det för skum och prål?
Hvem studsar ej att se en villa,
En landtlig tillflykt, gömd i skogens skygd,
Lik ett palats, med cariatider byggd?
Hvem kan i altartaflan gilla
En bild, som liknar vinets runda Gud?
Hvem vill i psalmen höra dansens ljud,
I predikstolen se de stolta later,
Som med beundran ses på en theater?

ROMANZ.

Hvad mer bevisar allt det der,
Än att det vackra illa användt är?
En narr må kasta perlor för en höna
Och ge sin brud ett halsband utaf korn;
Men perlorna förbli dock sköna,
Och kornet, om det än är himmelskorn,
Ej till de smycken hör, som fästmör bära,
Mer, än till äkta poësi
Man räkna kan den sedolära,
Som kröntes af en viss Akademi.

ROMAN.

Som till exempel «Tålamodet»
Och «Ålderdomen». Har du läst dem?

ROMANZ.

Nej, min far.
Jag tör väl göra det på gamla da'r;
Ännu för ungt dertill hos mig är blodet.

ROMAN.

Och du fördömmer dem ändå?
Fördömmer hvad vi andra finne
Så rent, så rikt! Det ena ger i drag
Af snille blixt på blixt: det andra med behag
Sig tränger ömt och ljuft i själ och sinne.

THILDA.

Jag kan dem utantill och torde få
Snart lära dig det ena; och med tiden
Får du väl lof att se det andra ock
I synen. Vackrast vore dock
Att nu beskedligt sluta striden
Och låta all förtjenst, hvad den än bär
För färger, gälla hvad den är.
Så gör ju hon, som ännu hvilar
I trygghet på sin svenska grund,
Och, fast ett mål för edra pilar,
Er sjelfva dra'r i sitt förbund.

Till ett altar skulle en prestinna
Samla blommor i en morgonkrans,
Äfven vilda, hvar helst någon fanns

Värd att rum ibland de valda vinna.
Midt på vägen hade hon förut
Sett en törnebuske sina spjut
Likt en igelkott mot henne vända.
Vackra blommor har du dock törhända,
Tänkte hon och sökte dem; men fick
Hvassa taggar i sin hand och gick.
Äfven af en ros, som, än ej sprucken,
Och fast dvergsnät höljde om dess knopp,
Främst af alla väckte hennes hopp,
Hade hon oväntadt kännt sig stucken.
Men nu såg hon henne ren och klar
Morgonrodna'ns höga färger låna
Och med blick af himmelsk glans förvåna
Ur de perlor, hon i skötet bar.
«Hon mig sårat: skall jag henne lemna
Obemärkt och låtsa, som hon ej
Funnes eller kom i fråga? — nej!
Hon mig sårat och jag vill mig hämna:»
Sade hon i det hon blomman bröt
Och i kransen till de andra knöt.

ROMAN.

De Aderton å sido, spörj de Nie,
Spörj honom sjelf, som gör att de bli tie,
Om en af dem ingifven sång
Ej folken undervist på samma gång
Som den förtjust dem.

ROMANZ.

Åh! den tiden,
Då skalden var profet, är längese'n förliden.

Champagnevin, hvars perlor fägna mer
Än sjelfva vinet, poësin oss ger.
Dels lockar hon ur lyran känslans toner;
Dels ställer hon för ögat fram personer
Som handla; eller gör för örat kändt,
Hvad de bedrifvit, hvad dem händt.
En annan krets ej ges för henne,
Som äkta konst, än dessa trenne.

ROMAN.

En fjerde hon dock haft och har.
Om ock poëten hvad han fordom var,
Som lagens tolk ibland en halfvild skara,
I våra dagar ej behöfver vara;
Om han nu mer skall roa blott:
Så bör ju ock förståndet ha en lott
I det som själen öfver stoftet höjer,
Då hon i diktens lustgård sig förnöjer.

ROMANZ.

I diktens lustgård; ja, det är just der
Poëten visa skall, att han det är.
Men frågan är ju nu —

ROMAN.

Om lärodikten.

ROMANZ.

Den skuffa vi, med all respekt för vigten
Af hvad den lär, ur poësin,
Då den har ingenting för fantasin.

GRÖN.

En dikt deri, ej blott en lära,
Tycks sjelfva namnet innebära.

Från andra dikter i sin afsigt skild,
Den att en sanning låta gälla,
Och under form af saga eller bild,
Af samtal eller sång, den fram i dagen ställa.

ROMANZ.

Om skalden undervisar, han dock bör
Ej låtsa om, att han det gör.
Ej ställs på bordet flaskan med en sedel,
Att det hon hyser är ett läkemedel,
Ehur' den ädla drufvans saft,
Som hälls derur, ger blodet lif och kraft.
I sjelfva fabeln blott en sedeglosa,
En sinnebild, som talarn nyttja kan,
Den store granskarn Lessing fann,
Och gjorde sina, som Esop, på prosa.

ROMAN.

Men se hos Lafontaine, hvad skådespel!
Hvad lif! hvad handling! Den, som honom nekar
Af stora skalders sanna ära del,
Må prisa dessa bubblor, dessa lekar
Med ord och rim, som säga ingenting
Med allt sitt skimmer, allt sitt kling klang kling.
Hvad är mot vargens dialog med lammet,
Blott såsom Phædrus den oss gett,
Den konstigast infattade sonett?

GRÖN.

Allegorin, satiren, epigrammet
Bekänna sig till en didaktisk slägt:
Dock lånar poësin åt dem sin drägt.

ROMAN.

Än dessa mästerverk, som rent af lära:
Jag nämner blott en Maros Georgik,
En Popes «Försök om men'skan». Deras ära
Månn' den kan ramla, pojkar, för ert skrik?

ROMANZ.

Jag måste tiga för det argumentet.

GRÖN.

Men sägen mig: hvart hör det elementet,
Der sig idyllen egendomligt rör,
Som än berättar, än en visa qväder,
Än språkar eller i en scen uppträder?
Och landskapstaflan, som åskådligt gör
Blott hvad som är, hvar skall man henne ställa?
Är det ej bäst att hålla med Voltaire,
Som låter alla slag få gälla,
Med undantag af det, som ledsamt är?
Så får ock elegien ha qvar sin luta,
Och i dess ömma ljud sin känsla gjuta,
Likt turturdufvan.

ROMANZ.

Ja, som hon, så fadd,
Så blott i jemmerdalen hemmastadd.

ROMAN.

Det hör till dagens ton hos dessa unga,
Att allt fördömma, som till hjertat går,
Allt som ur ögat lockar fram en tår.

GRÖN.

För känslan dock så många af dem sjunga.
Elegiskt hållen, och det Grekiskt skönt,
Är ju Angelika, som nyss blef krönt.

ROMANZ.

Hon har en gloria af det «ideala».
Vi klandra blott det «sjukt sentimentala».

ROMAN.

Se der två stora ord af utländskt lån.
Med dem, fast meningsrika i sig sjelfva,
I blott i vädret kring er slån,
Och tron er kunna snillets verld omhvälfva.

GRÖN.

Hvart smög sig Thilda? ack! jag ser, hon går
Åt kyrkogården, der hon ofta står
Invid en urna, gömd bland sorgepilar,
Och blommor strör och tårar öfver den;
Ty der en huld, en oförgätlig vän,
Den moderlösas fostrarinna, hvilar.

ROMAN.

Nå väl, min son! är hon nu mindre skön,
Då hon der stannar med en suck, en bön,
Och lyfter ögonen, som dugga,
Likt tvenne stjernor, upp åt skyn
Och tror sig se på molnets bryn
En skymt af den begråtnas skugga?

ROMANZ.

En vacker tafla! men hvad är i den
Det vackra? månne duggningen?
Nej stjerneblicken. Se hur gråt förvrider
Ej blott den gamles vissna anletsdrag,
Men ock hos ungdomen, som lider,
Dess klara, rena, blomstrande behag.

ROMAN.

Mins du den blinde fältherrn, som det bleka
Ormstungna barn, sin trogne ledsven, bär? *
Sjelf af den taflan rörd, kan du väl neka,
Att den ett äkta konstverk är?

ROMANZ.

Den vekligt känslosamme finne nöje
I gråtmild klagan, ängsligt svärmeri.
Men se det friska lif hos ett geni,
Som ropar: «kom du fria löje,
Du barn af ironin, som öfverser
I tankens djup det stora hela,
Kom med det hån, hvars pilar aldrig fela,
Och slå den lumpna barrhög ner,
Som dagens vittra myror bygga.»

ROMAN.

Är du här åter, lilla mygga,
Hvars fula larf, i vattnet kläckt,
Fick vingar se'n och blef en stygg insekt?
Ej nöjd att pipa, du ock sticker.
Se, hur hon full af blod sig dricker.
Min son bekänne myggornas parti;
Jag vill vid myrornas förbli.

GRÖN.

Om i vår vitterhet nu mera
Ges två partier — men de äro flera —
Så finns hvad mygg och myra nämnas må
På begge sidor. Begge ha också
Hvad fjär'l och bi af ålder föreställa.

* Belisarius af Gerard.

Men hållom oss till saken blott!
Se'n det personliga förgått,
Stå sanningarne qvar och måste alltid gälla.
Om smak var frågan. Huru olik än
Den är hos men'skor, och det heter
Att man ej tvista kan om den
Mer än om andra egenheter:
Så vänta vi, hvar en, likväl,
Att det vi tycka vackert vara
Skall anses så af alla.

ROMANZ.

Ur hvad skäl?

GRÖN.

Guld säger du är gult. Kan du förklara,
Hvarför du sjelf det finner så,
Och fordrar, att hvar en det finna må?

ROMANZ.

Ty guldet återger blott gula strålar.

GRÖN.

Än dessa då, hvad gör dem gula?

ROMAN.

Ja,

Förklara det. Han, som der står och målar,
Gör han ej vagnen gul, ehur' han ej kan ha
Det minsta hum af hvad optiken
Om strålens klyfning i ett prisma lär?
Så tror jag ock, att föga vigtigt är
För en poët, hur i metafysiken
Det sköna söndras, tills det återstår
Jag vet ej hvad för gas, som vi ej se, ej känne,

Om det oss ej i näsan slår;
Vi andra, menar jag. Dock äfven vi bekänne,
Att snart ett fattighjon blef poësin,
Om hon ej lånte af filosofin.
Men jag okunnige förstår med henne
Ej den, som skalar lök och klyfver hår:
För mig hon är en bank, der man valuta får
För sedlar, som i lifvet cirkulera.
Vid mogen ålder nöjs ej smaken mera
Med mjölk och bröd: den fordrar kött och vin.
En tanke vill man se, som ynglar flera.

ROMANZ.

Den måste dock bli klädd af fantasin.

ROMAN.

Förstås, i drägt som skiljer den från prosa.
Men månne ock i mask? Skall en poët
Ta sig en uppsyn full af hemlighet,
Taskspelarn lik, som gycklar med en dosa?

ROMANZ.

Ideer måste poësin oss ge
Och lära oss att andesyner se.

ROMAN.

Ideer! ja hvem skulle dem ej skatta?
De sanna, klara, som, demanten likt,
De strålar, de af ljuset fatta,
Ge åter lika rent, som rikt.
Men andesyner! skall då, för att fånga
En mängd af dårar, på Cagliostros vis,
Poëten gyckla med en bild af ånga,
Som ljuger ett besök från paradis?

GRÖN.

Det går dock ärligt till när skalden trollar.
Som barnet roar sig att granna bollar
Ur såpan blåsa upp, så utan svek och flärd
Han leker fram sin andeverld.

ROMANZ.

Hvi skulle han ej det, så väl som Greken
Med den dryad, han sväfva såg vid eken,
Och den najad, som han i källan fann?

ROMAN.

Nu i sin sanning oss behagar
Naturen, känd till sina lagar.
Af barnets lek ej roas mer
En man, som tingens väsen ser.

GRÖN.

Med allt det värde, vetenskapen vinner,
Ju högre eller djupare hon hinner,
Åt poësien hon dock en otjenst gör,
Då hon allt sken, all illusion förstör.
Nu är ju Flora blott ett örtregister,
Ej en gudinna mer.

ROMANZ.

Fast under vattnets bryn
Vår tanke dyker, sjön dock icke mister
Sin spegelklarhet för vår syn.
Hur lifligt rör oss ej det sköna
I blomstren på en solskensdag.

GRÖN.

Ja, äfven i det enkla gröna
Hvem finner ej ett ljuft behag?

ROMAN.

En slagen äng är mera i mitt tycke,
Än en, som öfverfull af blommor är;
Och myrtenkronan mer, än något smycke
Af guld och perlor, brudens lockar klä'r.

GRÖN.

Det täcka har sitt rum bredvid det höga;
Guldvifvan tittar fram vid ekens fot.
När solen gömmer bort sitt stora öga,
Små stjernor blicka gent emot.

ROMANZ.

Dock tröttar oss det enahanda
I skog och fält. Med nöje se vi dit
De vissna blad om hösten blanda
Sin pittoreska kolorit.

GRÖN.

Än vintern med sin hvita slöja
Och sin beständigt gröna krans,
Då solsken vexlar om med månsken, att förhöja
Den enas dunkelhet, den andras glans.

ROMAN.

Så har naturen smak i det hon målar:
Hon öfverdrifver ej, och ej hon prålar.
Allt är så enkelt och likväl så skönt.
Döm sjelf, min son, hvad vunne väl det hela,
Om öfverallt, der nu är grönt,
Regnbågens färger skulle spela,
Om träden bure löf af gull
Och marken vore af kristaller full?
Väl tyckes mången nu sig föreställa

Det skönas verld bergkungens thronsal lik,
Så på rubiner och smaragder rik.

ROMANZ.

Ja, folktron är för poësin en källa
Mer värd, än —

ROMAN.

Hvad vår Herre skapat?

ROMANZ.

Mer
Än hvad naturen alla da'r och stunder
Sig likt oss visar. Konsten oss med under
Förvånar. En ny verld oss dikten ger.

ROMAN.

Jag läser helst en dikt, hvari jag känner
Vår egen verld och menniskan igen.
Jag gläds dervid att möta gamla vänner
Och nya få, dem jag ej glömmer se'n.
Se Finlands nya skald, som äfven I beundren.
Han jagar icke efter undren,
Vidundren af en fantasi,
Som hellre nämnas må fantasteri.
«Idyll och Epigram», hur egna och hur sanna!
Hvem annan kunde dem förena så?
Och «Grafven» se'n vid Perrho och de två
Naiva taflorna: «Elgskyttarne» och «Hanna».
Naturen sjelf sig satt vid hans staflett
Och i hans hand sin egen pensel gett.

ROMANZ.

Och hans Nadeschda! Re'n i första sången
Jag tryckte tjust på hennes bild en kyss,

Ej utan harm att känna mig så fången
Af en Ryssinna och, hvad mer, en Ryss.

THILDA.

Och jag, betagen af dem beggedera,
Hvad gjorde jag i glädjen, då i hamn
Jag såg dem räddas och ej skiljas mera?
Jag kysste skalden, nemligen hans namn
På titelbladet, och i fall jag finge
Se honom sjelf, så räds jag, att jag ginge,
Ja, sprunge, trots en svartsjuk blick af dig,
Med öppen famn —

ROMANZ.

Nu ger du den åt mig.

ROMAN.

Hvad nyhet så i seder, som personer!
Hur lifligt framställd med så enkla drag!
Hvad skiftadt spel af färger och af toner,
Så osökt egna, med så rent behag!

ROMANZ.

Och hur betydningsfullt är ej det hela!
Men att den fågeln der fått flyga ut,
Ej qväfd i bot! —

ROMAN.

Var tyst!

ROMANZ.

Det kan ej fela,
Att den —

ROMAN.

Hvad rör det oss? Håll du din trut.

GRÖN.

Ej öfver hafvet vi behöfva fara
För ett bevis, att sanning och natur,
Trots allt hvad spöklikt en förtrollad lur
Ur natten blåser fram, ännu sin rätt försvara.
Att nu ej brydsamt välja ur en rad
Af unga namn, till vårlik täflan stämda:
Se hur de flyga genom land och stad
Som täcka fåglar, de naiva blad
Af den för alla kära, fast ej nämnda.
Af den skaldinnan skrifs väl raden full.
Dock allt som rörs af hennes penna
Förvandlas i poëtiskt gull;
Och hur hon än sig klä'r, som fröken, som duenna,
Som mor, som tant, vi Gratien igenkänna.

ROMANZ.

Som fordom Gefion från Mälarn tog
Den vackra ön och den till Danmark drog,
Så hon från foten af de Norrska fjellen
Fört hem en härlig dal, ett af de ställen,
Der man så gerna tänker sig ett par
Från en idyllisk oskulds sälla dar.

ROMAN.

Men dessa två hur vill hon dem förena,
En Sverges dotter och en Norges son,
Som aldrig mötas utan att den ena
Den andra sårar med sitt skryt, sitt hån?

GRÖN.

Dock till hvarandra dra'r dem sjelfva striden
Med denna aktning, som dess mer är sann,

Ju mindre den bekännes, och med tiden
Blir kärlek, kärlek, som ej slockna kan.
Se dem i stormen, som demoniskt hviner
Bland fjellets troll, hvars lakan spöklikt skiner;
Der klippan darrar, från sitt fäste skild,
Och forsen rasar fram allt mera vild;
Hur med sin starka arm han henne stöder!
Hvad sinnrik bild bakom idyllens flor,
Hvad mening, som den tyst åt oss förtror!
Till slut, när Sanna är ej mer Barbara,
Och Hulda kommer för att allt förklara,
Hvad skön förening! I en dylik frid
Upplöser sig de begge folkens strid.
Hvad hon än skildra må af menskolifvet,
Det rör oss ljuft, som af en engel skrifvet,
Och hennes löjen leka såsom små
Menlösa barn, med fint förstånd ändå.
Det muntra skämt, den milda känslan höja
Hvarandras färg och smak, som mjölk och bär.
Vid hennes taflor våra ögon dröja,
Vår tanke vid den själ, som blickar der.
Om de ock endast «Hem» och «Grannar» måla,
De af ett återsken från himlen stråla.
De likna, med ett ord, naturen sjelf,
Som speglar i ett sund, en elf,
Den gröna strand, der glada tärnor
I oskuld leka vid den trefna byn;
Men ock det höga blå, de klara stjernor,
Och templets hvita torn i purpurstänkta skyn.

ROMAN.

En sådan lycklig lärling af naturen
Vet fästa vårt behag vid sjelfva djuren.
Se hönsens lifliga och käcka tupp,
Hur stolt och ridderligt han för sig upp!
Och hvita gåsen och den grå: — jag tycker
Att jag i dem ser tvänne tidens blad:
Bäst som det ena, främst i rad,
Med uppblåst högmod sin rival förtrycker,
Så blir det halt: det har emot en sten
I hastig vändning stött sitt ena ben,
Och hackas undan af det andra,
Som nu, med långa halsen ormlikt sträckt,
Far fram och hväser lika stolt och käckt.

ROMANZ.

Men utan att det näpna jollret klandra,
Är väl en hönsgård föremål
För konsten?

GRÖN.

Må det ädla och det stora
Bevaras i sin helgd så väl för smuts, som prål!
Se'n kan hon ej sin värdighet förlora,
Hvad helst hon målar, blott det skickligt sker
Och med vår egen värdighet kan sämjas.
Men bort med henne, om hon taflor ger,
Åt dem vi blygas måste eller vämjas.
Ja, när af konsten skys hvad ej bör ses,
Kan blotta sanningen, då den fullkomligt ges,
Till skönhet adlas. Trots den Italienska

Högskolan, gäller ock den Nederländska.
Jag har en tafla, der en liten katt
Sin gamla matmor gör det spratt,
Att härfvan, som hon nystar, trassla,
Då hon till fönstret går att med sin granne tassla.
Som i en spegel ser man der
Hvart murrhår så på henne, som på katten,
Och alla blanka kärl som väggen bär.
Man frestas, om man törstig är,
Att ta' från bordet glaset, fyldt med vatten.
Fast hvardagsting, man dem med nöje ser,
Då penseln dem så troget återger.

ROMANZ.

Det fula till och med sitt rum försvarar,
Då det betecknar något. Ja,
Framför det sköna det karakteristiska
Är konstens mål, som Hugo det förklarar. *
Han åberopar ej naturen blott,
Men Shakspeare, alla skalders öfverdrott.

ROMAN.

Nyss på den plats, dit de dock höra,
De stackars hönsen du ej ville se.
Nu är du färdig att ditt bifall ge
Åt något kraftgeni, som skulle föra
In i en prägtig kungasal
Djur, som ej nämnas i ett höfligt tal.

* Si le poète doit *choisir* dans les choses (et il le doit), ce n'est pas le *beau*, mais le *caractéristique*. Se företalet till Cromwell.

ROMANZ.

Det är jag ej. Men storligt vill jag prisa
Den skald, som kan mig sådan fulhet visa
Som Hexornas, dem Macbeth ser.

ROMAN.

Jemför med dem antikens Eumenider.
Hvad helig vördnad deras sång inger
Midt i den skräck, som deras åsyn sprider!

GRÖN.

Med all sin frihet dikten dock beror
Af tidens färg, af hvad den vet och tror.
Derom vi mellertid förlikas böra,
Att hvad än idealt, ja, underbart
Genit uppfinner, konsten det så klart
Så ögonskenligt måste göra,
Att det naturligt syns.

ROMANZ.

Vi sett ej längese'n
Den punktligaste härmning af naturen:
Jag menar den berömda vaxfiguren,
Som vänder hufv'et, rör på ögonen.
Det är Napoleon, den föreställer,
I ställning och i anletsdrag
Precist som honom minns Europa än i dag,
Med hatt, som för hans egen gäller.
Han lyfter den, han nickar; och likväl
Är denna bild oss vidrig.

ROMAN.

Af det skäl,
Att vi en konst, som vill bedra, ej gilla.

Med allt det sanna i hans yttre skick,
Hur stel, hur själlös är dock ej hans blick!

GRÖN.

Ja, vid den sköna ögonvilla,
Som sker af äkta konst, går ärligt till.
Ej för naturen sjelf hon anses vill.
Se denna Gudabild, af marmor skuren:
Som om den lefde, vi beundra den;
Att det är marmor minnas vi dock än.

ROMANZ.

För konsten ges ett högre, än naturen.

GRÖN.

Dock att det finna, måste hon bli lärd
Just af naturen sjelf.

ROMAN.

Den tanken är mer värd,
Än många konstigt gjorda theorier,
Jag ville säga phantasmagorier,
Som visa oss i mörkgjordt rum, än när,
Än längre bort, hvad blott en skenbild är.

GRÖN.

Mig gamle må det ju förlåtas,
Om jag ej känner dem, och dock tillåtas
Att yttra häpnad, om ej tvifvelsmål,
När jag en yngling hör med skryt och prål
I ord, som knappt förstås, förklara, att poëten
Skall blindvis dikta såsom i en dröm,
Och deri likna Gud, som omedveten
Frambringar ordningen i tingens ström.

ROMAN.

En omedveten Gud! Så i det djupa
Den nya visheten sig störtar hufvudstupa,
Att det som ofvan är blir ned för henne vändt.

GRÖN.

Dock sägs i hennes namn hvad hon ej sjelf bekänt.
Men lemnom det som hör till en katheder.
Vi från en trädgårdsbänk betrakta här
Blott hur naturens friska stam bereder
För konstens ymp den ädla frukt, han bär.

ROMANZ.

Jag finner dikten lik en magisk spegel,
Som derför tjusar oss, att man deri
Från verklighetens tvång sig känner fri.

GRÖN.

Förgäfves dock ur alchymistens degel
Du hoppas få ett gyllne korn till slut,
Om dit ej smygts naturligt guld förut.

ROMANZ.

Hvad våller, att man ej försummar gerna
En aftonstund hos Hugo Löwenstjerna,
Om ej det nöje, som man finner der
Af en fantastisk lek —

GRÖN.

Som dock rätt huslig är.
Se «Törnrosbusken» med de regellösa
Nyckfulla stänglar, som med blommor slösa:
Hvad gör att, jemförd med den klippta häck,
Dess sjelfva vildhet synes oss så täck?
Och hvad förtjusar oss hos «Hinden»,

Som, skild från hjorden, yr och fri
Kring fältet irrar, lätt som vinden,
Om ej det skönt naturliga deri?

ROMAN.

En död, som väcks till mat och dryck ur grafven,
Och hon som likna skall ett himmelskt djur,
Med mera slikt, hvaröfver stafven
Bryts af ett sundt förnuft, är det natur?

ROMANZ.

För att de höga skönheter bedömma,
Som Indiens djupa tempelgrottor gömma,
Är det ej nog att utanföre stå:
Man måste in i helgedomen gå.

ROMAN.

Jag är ej invigd: må så vara.
Ja, jag bekänner, att ju mer
Man söker hans mystik för mig förklara,
Dess mindre klart jag in i henne ser.

GRÖN.

Hvad ej «Går an», hvad hans förvägna snille
Ej blott i diktens, men i tankens verld,
Har gett till pris för otrons flärd,
Man ej förlåta kan, dock glömma ville,
Och minnas blott «Kapellets» barn och prest
Och hvad förträffligt mer oss rört och fäst.

ROMANZ.

Naturen sjelf på lek gör under.
Hör ekos svar från klippans bryn.
Se vid en hägring strandens lunder,
Som undra på hvarann i skyn.

GRÖN.

Det underbara i en dikt förvånar
Och hänför oss, men hvarmed? Säg!
Månn' med sin onaturlighet? Månn' ej
Just med det sken af sanning, som det lånar?
Homers Olymp och Dantes Helvete
Och Miltons Paradis, hvad vore de,
Om man tog bort hvad verkligheten
Dertill har spunnit för poëten?
Och utan menskoanlete
Och menskligt sätt att sig bete,
Hvad vore englar, sylpher, feer?
Hvad är naturen sjelf, och allt
I himmel och på jord, om ej ideer
Af Gud, som tänkt det ut till anda och gestalt?

ROMANZ.

Så bör ock konstnärn icke efterapa,
Men efter egen urbild skapa.

GRÖN.

Af intet? Med ett allmaktsbud?
Då vore han ju Gud.

ROMANZ.

Nå det förstås, att han förut i ringen
Af jord och himmel kring sig ser,
Men ej på ytan blott af tingen;
I djupet stiger snillet ner.

ROMAN.

Väl! om dess fångst är perlor, sköna, rena,
Ej tomma musselskal och tång allena.

ROMANZ.

Se hvalen, som från hafvets bryn
Sin djerfva stråle sprutar upp åt skyn:
I djupet bor han och sin styrka vinner;
Likså det stora väldiga genit
I tankens afgrund det sublima finner.

ROMAN.

En örn, som flög på höjder, dit
Blott han med sina starka vingar,
Mot solen blickande, sig svingar,
Slog plötsligt på en gädda ner.

ROMANZ.

Nå väl?

ROMAN.

Han syntes icke mer.
En fiskare sitt nät drog upp med möda —
I gäddan sutto örnens klor;
Men gäddan var mer stark och stor:
Nu voro begge redan döda.

ROMANZ.

Skall då ej dikten något mer oss ge
Än hvad en hvar kan se och höra?

GRÖN.

Jo, men i dagen är det som vi se;
I luften ljudet når vårt öra.

THILDA.

Föreställom oss en färd
I Tropikens sköna verld.
Som på glas (så genomskiner
Hafvet allt i djupet ner)

Far man der; och bäst jag ser,
Mellan tumlande Delphiner,
Vingad fisk i luftig dans,
Tjusar mig Doraders glans,
Som med fenor, lika lansar,
Svänga sig i gyllne pansar.
Ögat följer deras spår
Och med häpnad skåda får
Röda skogar af koraller,
Gula fält med sand af gull;
Här en dal af snäckor full,
Der en grotta af kristaller,
Och ett slott af perlemor,
Der den sköna Hafsfrun bor.
Och hvad mängd af underbara
Vattenväxter, vattendjur,
Som i dagen uppenbara
En ny verld, en ny natur.

GRÖN.

Så öfver djupet konsten oss må föra.

ROMANZ.

Så se vi ju den nya göra.

GRÖN.

Den sanna. Ja, på sådan sjö
Hon upptäckt har «Lycksalighetens ö».

THILDA.

Och denna strand, der blommor tala, sjunga,
Som hade de en englatunga;
Och detta berg, som på en skyhög topp
Det tämpel bär, der Gud sig uppenbarar

I sinnebilder, dem han sjelf förklarar
För tron, som stöds af kärlek och af hopp.

ROMAN.

Jag räds, att du mig nu i er mystik inviger;
Dock segrar än min otro. Men jag tiger.

GRÖN.

Ur jorden gräfves guld och ädel sten;
Här uppe är det dock som de sitt sken
Af solen låna. Allt hvad hon bestrålar
Inom vår synkrets, hvad på jorden grönt,
På himlahvalfvet blått hon målar,
Är ju en yta. Är det dock ej skönt?
Se bergets snö, som morgonen förgyller,
Och bågens färgspel i den däfna skyn,
Och silfverskenet öfver skogens bryn
Af månen, då sitt horn han fyller.
Se ängens sammetslika väf
Och tegens gula korg, der axet nickar,
Och vikens spegel med sin ram af säf,
Och aftonstjernan, som dit blickar.
Se äfven konstens verk. Madonnan der
Med all sin själfullhet, hvad är hon annat
Än blott en skugga på en duk? Och här,
Hvad är af Psychè, som i marmorn stannat
Odödligt lefvande, det inre mer
Än sten?

ROMANZ.

Hvad under får man dock ej röna,
När man naturens innanmäten ser!

GRÖN.

Ja väl! men icke hör det till det sköna.
Den verld af kräk, som mikroskopet ter
I hvarje droppe, endast afsky ger.
Se detta öga, der en himmel lyser:
Hvad anatomen om dess byggnad vet,
Ger högt begrepp om dess fullkomlighet;
Men att det blottadt se, man ryser.

ROMANZ.

Skönt vore då det yttre blott,
Hvad vi för ögonen behagligt finne?

GRÖN.

Nej, äfven det som rör vårt inre sinne,
Vår känsla af hvad ädelt är och godt.
Men anden kan ej ses, kan blott sig röja,
En Österns drottning lik, bakom sin slöja.
Se hur de stora, svarta ögonen
Med blick, som lågar, genomskina den.

ROMANZ.

Den högsta skönhet finns hos Gud: så lärde
Oss Ehrensvärd.

GRÖN.

Och lade till, att den,
Om vi den såge, oss förtärde.
Vi se likväl dess sken i skapelsen.

ROMANZ.

Och tanken flyger, att den efterspana.

GRÖN.

Förgäfves dock: den kan ej mer än ana.
Af Skaparn, som försvann, fick Moses se

Blott skuggan, ej hans anlete.
Han skulle dött att se hans ögon stråla.
Månn' ens de högsta englar tåla
Att skåda af hans klarhet mer,
Än återskenet, som all verlden ger?
Oss bakom förlåten, som höljer
Det inre templet, oss i den betes
En sinnebild af hvad den döljer.
Blott så det sköna kan i tiden ses.

ROMAN.

Dock rör oss äfven det som öppet talar
I oskuld ut allt hvad det är,
Och sorglöst springer öfver berg och dalar,
Att söka blommor blott och bär.

GRÖN.

Ja, det naiva oss förnöjer.
Men hvarför? Månn' det icke röjer,
Likt dessa blommor, dessa bär,
Det himlaburna, som dess ursprung är?
Ett i sig sjelft, hur olikt är dock ljuset
I stjernan, blomman, perlan, snön,
I fradgan på den vilda sjön,
I norrskensflamman och i glittergruset!
Likså det sköna, blott för tanken ett,
Är tusenfaldigt kändt och hördt och sedt.

ROMANZ.

Hvad blir begreppet då om detta ena?
Hvad är för oss det sköna med ett ord?

GRÖN.

En bruten glimt, ett återsken allena
Af det som strålar ofvan tid och jord.

ROMAN.

Och allt det stygga, allt det fula,
Som nu sprids ut i blå och gula
Och röda omslag, hvad är det,
Om ej ett återsken från helvetet?

GRÖN.

Här kommer re'n vår Martha med det ordet,
Som slutar striden: det att aftonbordet
Är för oss dukadt.

ROMAN.

Thilda skulle ju
Förlika oss, min son!

ROMANZ.

Det gör hon nu
Blott med sin åsyn. Vi erkänne
Ju begge, att vi se i henne
Skönheten sjelf i lefvande gestalt.
Hon, med ett ord, förenar allt:
De klassiskt regelbundna dragen
Med de romantiska behagen,
På en gång gratie och sylfid.

ROMAN.

Räck mig din hand, så sluta vi vår strid.

GRÖN.

Nu, låt oss gå! Tack, mina vänner,
För nöjet som jag kännt och länge känner
Af denna tvist emellan Son och Far.

Den liknar den som är, nej! var
Emellan våra vittra skolor,
Också deri, att hur de strida må,
De dock i skyldskap nära stå.

ROMAN.

Den unga mellertid en dotters folor
Emot sin ädla mor ej haft.

ROMANZ.

Ty ungdomen har mod, som den har kraft.
Men denna skyldskap vi bestrida.

ROMAN.

Vi neka den, vi äfven på vår sida.

GRÖN.

Begynntes ej «den nya skapelsen»
Af Kellgren' sjelf, hur mycket än
Han stred mot Thorild? Men nu var min mening
Ej att vi skulle strida om igen.
Tvertom jag ville yrka en förening.
Sjung, Thilda, ord, som tyda den.

THILDA.

Månn' jag väl törs er låta höra
Hvad för mig sjelf jag sökt åskådligt göra:
Att i sig sjelf den äkta skönheten,
Nu klassisk, nu romantisk, är blott en.

Våren än den unga svanen smekte,
Snöhvit speglad i det friska bad.
Små Zephirer rundt om honom lekte
Med en täck i hvassen gömd Najad.

Snart kring viken i allt större ringar
Svängde han de segellika vingar.

Se'n, i trots af stormens tjut och fragga,
Sam han ut på hafvets öppna rymd;
Lät de vilda vågorna sig vagga
Långt från stranden, som af moln blef skymd.
Upp i ljuset var hans höga syfte,
Upp, så lätt som kraftfull, han sig lyfte.

Hvita skenet i den blåa dagen
Tecknade hans flygt för seglarns syn.
Herden sedan lyssnade betagen
Till hans segersång i stjerneskyn,
Då han målet hann och steg på spetsen
Af Olympen in i Gudakretsen.

Örnen, stolt att Dundrarns viggar bära,
Från hans skuldra blickar ned med hot.
Dock ej bytte svanen mot hans ära
Den, att än vid Aphrodites fot
Framför charen, der hon sitter, ila,
Än vid lyran hos Apollo hvila.

ANMÄRKNINGAR.

Sid 5.

Då Marat skall jordens dyrkan dela
Med Cagliostro och med Svedenborg.

I denna sammanställning ligger utan tvifvel en orättvisa mot den sistnämnda, men äfven den är ett drag i teckningen af den tid, hvaraf detta stycke skall framställa en bild. Då troddes allmänt att Svedenborg varit icke endast en svärmare, utan ock en bedragare. Sedermera har man blifvit öfvertygad, att han var en ärlig visionär, som lefde för sig sjelf i sina betraktelser och drömmar, utan att ens samla omkring sig en svärm, ett anhang. Enligt Görres var han somnambul och clairvoyant, icke såsom en sinlig, nerfsvag, hysterisk menniska, utan som en snillrik, vettenskapligt bildad och med förträfflig helsa utrustad man. Görres påstår äfven, att hans supranaturalistiska system står i fullkomligt sammanhang med hans naturfilosofi, och att hans andeverld är konstruerad enligt samma dynamik, som hans stjernverld, genom en algebraisk utveckling ifrån spiralrörelsens grundlag. Om hans natursystem, såsom oberoende af hans andesyner, och uttänkt, innan dessa begyntes, yttrar sig författaren till den förträffliga boken: Samlingar i allmän Physik (der man sid. 193 och de följande finner det i korthet framställdt): «att det i grundlighet och sammanhang kan sättas i jemförelse med hvilket som helst, med det företräde att i all sin djuphet vara mer empiriskt demonstratift, och att hafva längre följt den geometriska methoden än något annat.» Men alla sådana försök att skapa verldar, hvad äro de annat, än gossens lek med de såpbubblor, dem han blåser upp i luften? — Hvad det theologiska system angår, som i Svedenborgs namn begynt ånyo ibland oss utspridas: så bekänner författaren sin oförmåga att inse dess förenlighet med den evangeliska läran, hvars enda källa och grund är den heliga skrift, såsom en fulländad uppenbarelse, hvartill ingen ting kan tilläggas, lika så litet som något derifrån kan borttagas.

Sid. 32.

Stolt att menniska nämnas,
Äfven jag, då jag Klopstock sett.

Detta är sagdt om den icke blott i poetisk, utan i religiös hänsigt öfver sin tid upphöjde, profetlike sångaren.

Sid. 64.

Snart dignar ner, liksom hans kropp,
Det tempel der han lärde.
Men ett nytt bredvid står opp
Af mer glans och värde.

Nu (1828) är också det nya huset förstördt vid den förskräckeliga vådeld, som den 4 September 1827 öfvergick Åbo stad; och i dess aska lär akademien sjelf vara dömd att begrafvas. Det är icke mer densamma, som på en annan ort med ett annat namn uppstår. Endast 23 år öfverlefde hon den store läraren. Det kunde han ej föreställa sig, ehuru han förutsåg Finlands söndring från Sverige. Med tårar i ögonen sade han till den som skrifver detta: Jag hoppas ej öfverlefva den olyckan; men ni torde se den, ni som är ung, så framt det icke lyckas för ryska makten att eröfra Constantinopel, i hvilket fall den ej skulle bry sig om vårt fattiga land. Sådan var sedan icke blott för kristendomens och Greklands, utan för Finlands och Sveriges skull, äfven författarens åsigt och önskan.

Sid. 90.

Svenska Sånggudinnan till den Danska.

Denna lilla högst obetydliga vers, som efter läsningen af Baggesen och ett par andra danska skalder föll ur författarens penna och framkastades i Stockholms-Posten 1794, hade den oväntade följd, att icke endast besvaras ifrån Danmark af herr Frankenau, utan ock ge anledning till Nordias utgifvande af herr Höst, hvarpå följde det skandinaviska litteratur-sällskapets inrättning. Men denna litterära förening lyckades ej bättre än Calmare-unionen och det af nästan dylika orsaker: äfven i vettenskaperna, och i synnerhet i vitterhetens verld, gäller den

stolta känslan af nationlig sjelfständighet. Mycket bidrog till söndringen just det törhända som skulle grunda föreningen: nemligen språkens alltför stora likhet, som gör att den ena nationen tycker den andras tungomål vara blott en brytning af sitt eget.

